AILI NORDGREN

FĂCLIE NESTINSĂ

AILI NORDGREN

Făclie nestinsă

AILI NORDGREN

Făclie nestinsă

În romîneşte de
DIMITRIE MANU şi
ECATERINA BANDRABUR

EDITURA TINERETULUI

Coperta: MOLNAR I.

Aili Nordgren

VISA

EN VÄG

BRINN ELD

Partea întîi

CEL CE ARATĂ CALEA

Fratelui meu Albin

1

Ziua se sfîrşise.

Pitite pe sub gard, tufele de liliac păreau că pîndesc paşii de pe uliţă. Peste tot domnea liniştea. Trandafirii de lîngă scară îşi ascundeau spinii în întuneric.

Pe potecuţa pietruită ce ducea spre fîntînă, un brotăcel sta pe gînduri. Era atît de răcoare şi plăcut după căldura zilei de august ! Roua nopţii se aşternea proaspătă pe iarbă.

Brotăcelul părea să asculte atent. Peste tot linişte, dar nu o linişte pustie : se auzea răsuflarea nopţii. Sub scara joasă de lemn, undeva aproape, un şoricel ronţăia. O pasăre de noapte cu aripile întinse coti pe lîngă cea mai din margine tufă de liliac şi se topi în întuneric. Printre rîndurile de agrişe noaptea ţesea umbre, iar greierii pitiţi în iarba înaltă şi aspră din jurul tufelor sfîşiau din cînd în cînd liniştea cu ţîrîitul lor strident.

Brotăcelul asculta mereu.

Paşii pe care îi aştepta trebuia să vină dinspre drumul nisipos de ţară, dar cine i-ar fi putut desluşi printre atîtea alte zgomote ? Iarăşi înălţă capul, dar nu, nu era nimeni. Numai vîntul, furişîndu-se prin grădina adormită, stîrnea mireasma gălbinelelor, vestindu-le astfel prezenţa. Îmbătat de parfumul lor, brotăcelul crezu că şi vede sclipirile petalelor aurii, ca ziua, în bătaia soarelui.

Nu, paşii nu se auzeau. Şi doar era timpul să răsune sprinteni, ritmici, mai întîi pe drum, apoi în micuţa grădină, pe scară şi în sfîrşit în casă. Abia după aceea brotăcelul va putea adormi. Şi uneori trebuie să aştepte mult, tare mult !

În nopţile ploioase ale toamnei, de pildă, întunericul e de nepătruns. Atunci şi brotăcelul, scufundat în beznă şi umezeală, aşteaptă pe cărăruie, în timp ce în jur totul doarme — şi greierii, şi micile rozătoare, şi florile din grădină... De pe copaci picurii cad monoton în băltoace şi, în sfîrşit, cînd paşii răsună, mijesc zorii şi întunericul se destramă. După asemenea nopţi lungi şi grele, paşii nu mai sînt sprinteni ca de obicei ; abia se tîrăsc, lipsiţi parcă de viaţă...

Nu toate nopţile sînt la fel. Doar există anotimpuri, ploi şi furtuni... Noaptea pîndeşte paşii, dar paşii aceştia nu se supun niciodată nopţii.

Brotăcelul se miră.

În casele mari, toată lumea doarme. De ce unii dorm, iar alţii nu ? De ce pleacă băiatul în fiecare noapte cu sacul gol în spate şi se întoarce cu el plin ? Uneori lipseşte numai cîteva ore. Brotăcelul nici atunci nu poate să adoarmă. Ca şi acum. Stă şi aşteaptă pînă se întoarce... Şi iată că prin ţîrîitul plin de nelinişte al greierilor el a desluşit paşii pe care-i aşteaptă. Tufele de liliac sub gard au prins să freamăte, broasca se făcu una cu pămîntul : vine !

Portiţa se deschise şi pe îngusta cărăruie pietruită un om trecu grăbit. Urcă treptele, uşa se deschise, apoi se închise la loc şi se făcu linişte, o linişte adîncă.

Brotăcelul sări fără grabă şi se strecură sub una din pietre : în sfîrşit, poate şi el să adoarmă ; în sfîrşit, a venit noaptea, noaptea pentru toţi.

Iar într-o mică odăiţă de sus, din pod, tînărul care a umblat prin noapte stătea la fereastră şi privea grădina cufundată în întuneric. Privea îngîndurat, în timp ce îşi descheia fără grabă nasturii de la haină. Auzea oare ţîrîitul greierilor ? Auzea oare răsuflarea nopţii ? Desluşea siluetele întunecate ale vişinilor pe cerul ce începea să se lumineze ?

Tînărul era calm — noaptea se cuibărise în el. Îşi descheie încet haina, se dezbrăcă, rămase un timp aşa pe marginea patului de lîngă perete, apoi se culcă.

Undeva departe mijeau zorii, greierii au amuţit. În poiată, un cocoş cîntă semeţ — cucurigu !

Ziua se arăta a fi călduroasă. Nori alburii se îngrămădeau undeva la apus. Dinspre pădure adia un miros pătrunzător de răşină ; vîrfurile brazilor se profilau, întunecate, pe cer ; pe drumul îngust de ţară treceau căruţe ; sosise vremea aprigă a strînsului recoltei. Zilele de vară trec atît de repede... şi cîte nu trebuie făcute doar în cîteva săptămîni !

Pe un mic lan, lîngă pădure, tînărul cosea secara. Mînuia cu îndemînare coasa, păşind în tact cu ea. La fiecare mişcare şuierătoare a coasei, secara se culca la pămînt ; în urma tînărului rămînea ca o panglică unduioasă, aurie. Două fetiţe legau snopii. Una din ele prindea cîte un braţ mare de spice, pe care i le dădea celeilalte ; aceasta alegea paie mai lungi şi lega snop după snop. În urma lor, snopii se aşterneau în şiruri lungi. Cînd recolta era bună, snopii stau îndesaţi unul lîngă altul. Anul acesta însă ei sînt firavi şi se înşiruie la distanţe mari. A fost secetă, iar pămîntul micului agricultor e atît de sărac !

Ajungînd la capătul lanului, tînărul se opri şi se întoarse. Ingo, fetiţa cea mai mare, rămăsese în urmă, iar Betti, care lega snopii, îi zvîrlea cu mişcări uşoare şi iuţi. Cît se străduiesc, bietele, să ţină pasul cu el. Pe feţele lor îmbujorate, sudoarea curge şiroaie. Nu, n-au timp nici să răsufle. El trecu să cosească o fîşie nouă.

Chipul lui concentrat exprima linişte. Pe fruntea lată, înaltă, luceau broboane de sudoare, părul îi era ud. Cosea, dar gîndurile îi erau departe.

În urechi îi răsuna glasul străinului ce i s-a adresat pe chei într-o limbă necunoscută. O să înveţe şi el această limbă. Repetă în gînd cele cîteva cuvinte străine pe care le şi prinsese şi se străduia să-şi amintească sensul lor. De cînd l-a auzit pe străin, şi-a dat seama

că va veni o vreme cînd va vorbi şi el această limbă. De-atunci acest gînd nu l-a mai părăsit.

În mîinile lui şuiera coasa, iar el se gîndea: „Dacă vrei cu tot dinadinsul, nu se poate să nu reuşeşti!"

Dar anul acesta secara era aşa de rară!

— Wilhelm! se auzi strigat. Wilhelm!

Se opri. Fetele rămăseseră mult în urmă. Le-a ajuns oboseala.

— Nu mai cosi! îi strigă Betti. Altfel să ştii că lăsăm totul şi plecăm acasă.

Wilhelm îşi dezdoi spinarea şi scrută depărtările; acolo, peste creştetul copacilor, pluteau norii. Întotdeauna se întîmplă aşa. Nimeni nu poate ţine pasul cu el. Nimeni nu-i în stare să lucreze atît de iute şi cu atîta energie. Nimeni n-are mîini mai harnice şi neobosite.

Zîmbind plin de încredere în sine, înfrunta norii. Uneori se simţea ca un adevărat rege, mîndru şi victorios. „Aşteptaţi numai, şi-o să vedeţi voi!" gîndea el.

Lăsă coasa jos şi se îndreptă spre fete, să le ajute. Betti era supărată; mai legă un snop cu mişcări iuţi, şi-l zvîrli deoparte. Ingo prea se moşmondeşte! Adusă de spate, cu faţa spre pămînt, abia se mişcă şi mereu îşi trage nasul. Nimic n-o scoate din ale ei. E rezistentă, dîrză, dar prea înceată. N-are îndemînarea surorii ei. De-aceea Betti mereu o zoreşte:

— Hai, mişcă-te! Grăbeşte-te, ce stai!

Ingo, obişnuită, nu-i mai răspundea. Doar se pleca şi mai mult peste secară.

— Întotdeauna la noi muncim mai din greu decît la alţii! bombăni iarăşi Betti, dîndu-şi nervos la o parte o şuviţă de păr ce-i căzuse pe faţă şi în bătaia soarelui părul ei luci. Wilhelm nu răspunse. Zîmbea doar, şi din cînd în cînd îşi dezdoia spatele şi privea la nori. Lua apoi coasa şi pornea din nou la treabă.

Aseară, cînd trecea prin pădure, a luat o hotărîre. O să înveţe limba aceea şi-şi va lua zborul în lume. Cînd ştii multă carte, eşti puternic şi liber!

Cunoaşterea unei limbi noi îţi deschide drumuri noi!

Coasa şuiera la picioarele lui. Secara coaptă se aşternea la pămînt cu luciri pale de aur. Dar spicele

erau tare subţiri. În sufletul lui Wilhelm neliniştea sporea. Spicele sînt atît de firave! Oare aşa trebuie să fie?

Mai cosi un rînd şi se opri în celălalt capăt al ogorului. Îşi şterse sudoarea de pe frunte şi se uită spre Lekvik, unde se zărea o fărîmă de mare. Scăldată în soare, marea părea cu desăvîrşire albă şi, privind valurile, îşi aminti ce-i hărăzeşte lui această mare: noapte — întuneric, frig şi aşteptare, aşteptare, aşteptare... Vapoare care nu sosesc niciodată la timp şi o umezeală rece, pătrunzătoare. Uneori îi vine atît de greu să se scoale, să se îmbrace şi să se ducă la debarcader! E atît de frig şi întuneric...

Vai, cît de mult ar dori să nimicească întunericul din el! Să-l calce în picioare, să-l înece în marea fierbinte, luminoasă în care se scaldă soarele.

El ştie însă că de îndată ce vine noaptea, iarăşi se va cufunda în această beznă, că iarăşi noaptea îşi va bate joc de visele lui...

Să înveţi! Dar cum?! Cum să înveţi cînd nu ai bani?

Şi ştiinţa-i putere.

Recolta e atît de proastă... şi fără pîine...

Pîine! Wilhelm se încrîncenă. Nu voia nici să gîndească acest cuvînt. Coasa îşi făcea loc prin secară. Ingo păşea în urma lui, trăgîndu-şi mereu nasul...

Şi ea e tot timpul cufundată în gînduri, dar altfel de gînduri. Uneori i se pare că-şi urăşte sora... E atît de slabă, n-ar trebui să se gîndească atîta. Mai bine ar munci ca Betti, făcîndu-şi loc în viaţă. Ce rost are să se lase pradă gîndurilor, cînd şi aşa n-are destule puteri... Mai bine ar rîde ca Betti şi... ar lucra... Stăpîneşte-te, Ingo! Nu te mai gîndi atîta!

Dar secara? Ce-o să mîncăm?

Wilhelm cosea, cosea mărunt, cu gesturi largi, pînă ajunse din nou la capătul lanului. Dar ce rost are el aici? De ce s-a înhămat în această luptă veşnică pentru pîine?... Desigur, cine altul dacă nu el trebuie să asigure pîinea lui şi-a mamei, pîinea fraţilor şi surorilor lui?... Dar el vrea să înveţe!... Vrea să vorbească limba aceea străină... Vrea să cunoască lumea!

— Ehe-he-heee !

— Eheee ! Am auzit !

Betti striga şi-i făcea semne mamei, care urcase pe tăpşanul de lîngă casă şi flutura o batistă.

— Ne cheamă ! E gata masa !

Betti îşi lepădă fusta murdară pe care o îmbrăcase peste o rochie şi porni spre casă. O urma Wilhelm, apoi Ingo. Curînd însă Wilhelm le-o luă înainte. Mergea totdeauna grăbit, de parcă o forţă nevăzută îl tot mîna înainte. Betti şi Ingo rămaseră mult în urmă : astăzi erau peste măsură de obosite.

În mica lor bucătărie, masa era pusă. Castronul aburea. Mama turnă supa în farfurii. În dreapta şedea Paul, cel mai mic dintre copii, iar în stînga Brigit, fetiţa cîrlionţată, cu năsucul cîrn. Rolf, lîngă Ingo, slab şi firav, nu părea să aibă cei zece ani pe care-i avea.

Se aşezară şi ceilalţi la masă şi începură să mănînce.

— Terminaţi astăzi ? îi întrebă Maria. Hansas a trecut pe aici. Vrea ca mîine fetele să lucreze la el.

— N-au decît să se ducă. O să grebleze Brigit spicele.

— Eu ? tresări cîrlionţata.

— Tu, fireşte. Ai împlinit nouă ani doar...

— Ascultă, Wilhelm ! Nu putem lăsa spicele pentru mai tîrziu ? Brigit e atît de slăbuţă !

— Nu se poate. Iar fetele trebuie să meargă la Norrbon. N-avem unde treiera dacă nu le ajutăm mai întîi lor.

— Dar eu nu pot singură... Lui Brigit îi tremurau buzele.

Maria întoarse privirea în altă parte.

— Fugi, că eşti o fricoasă ! o necăji Betti. Ţi-e frică şi ziua să te urci în pod !

— Nu-i adevărat ! Brigit izbucni în lacrimi.

Wilhelm se aplecă şi mai mult deasupra farfuriei.

— Cînd mîncăm, nu se poate ca voi să nu vă certaţi. Terminaţi odată !

— Smiorcăito ! Ochii lui Betti scăpărau de mînie. Îşi privea sora gata s-o lovească. Ce rost au lacrimile ?! Altceva nu ştii, decît să plîngi ! Parc-ai fi Ingo...

Ingo, aplecată deasupra mîncării, tăcea. Își trăgea și mai des nasul: aburii supei își făceau efectul. Se gîndea la cele spuse de Betti. „Lui Brigit îi e frică". Ei și? Parcă lor nu le e teamă! Mai ales cînd urcă în pod. Și lui Betti îi e frică. Degeaba se laudă.

Maria ridică glasul, să acopere gălăgia iscată.

— Și acolo e proastă secara, Wilhelm?

— Și mai proastă — i-o tăie scurt Wilhelm.

— Doamne, și-atunci ce mîncăm la iarnă?

Din nou liniște. Se auzea doar zgomotul lingurilor în farfurii.

— Ce mîncăm la iarnă? Ar trebui să-i cerem lui Hansas secară pentru muncă...

— Dacă-i vorba așa, nu mă mai duc!

Betti lăsă lingura jos și-l rugă din ochi pe Wilhelm să-i țină parte. Dar el privea absent afară, pe fereastră.

— Nu mă duc și gata! Pentru ce să mai mă duc? Nu-i așa, Wilhelm?

Toți așteptau părerea lui Wilhelm, însă el tot nu-i observa... Deasupra vișinilor pluteau, mînați de vînt, nori albi, ușori, iar mai departe se întindea orizontul larg, senin...

— Dar nu-nțelegeți? încercă din nou să le explice Maria. Voi nu vreți să pricepeți că înainte de toate trebuie să ne gîndim la pîinea de toate zilele? Cînd o să vă duceți la cules cartofi, o să vă plătească în bani.

— Nu! Te rog! Știu eu prea bine ce-o să iasă din toate astea. Doar ți-am spus că trebuie să-mi cumpăr cizmulițe. Nu mai am ce purta!...

Maria o ținea pe-a ei: pîinea înainte de toate! Se stîrni astfel o discuție aprinsă despre pîine și cizme de cauciuc. Numai Wilhelm tăcea. Iar cînd Maria izbucni în lacrimi, se ridică și ieși.

— Pentru munca mea, eu vreau bani. Am spus!

— Bine! Treaba ta! Dar mai termină odată!

Betti se năpusti afară pe urmele lui Wilhelm. Ieșind, trînti ușa cu atîta putere, încît pereții se cutremurară. Se opri pe treptele de la intrare și, cu mîinile după ceafă, privi sus, pe colină, drumul ce ieșea din sat.

— Nu vreau secară! şopti ea mestecenilor înşiruiţi dincolo de gard. Nu vreau! N-am să primesc secară, orice-ar fi!

Urcă pe tăpşan, căutîndu-l pe Wilhelm. Îl găsi acolo. Şedea pe un buştean şi privea ogoarele ce se întindeau în faţa lui. Betti se aşeză alături.

— Îmi trebuie cizmuliţe, ştii prea bine. Nu pot primi secară. Cu ce merg la şcoală?

Wilhelm strivea între dinţi un firicel de iarbă, scuipînd din cînd în cînd cîte-o bucăţică.

— Nu vreau să umblu ca o cerşetoare. Toate fetele au, numai eu nu. Şi doar vreau să mi-i cumpăr prin munca mea. Nu cer nimănui nici un ban...

— Şi la iarnă ce mîncăm?

Cine a rostit vorbele acestea? Buzele lui Wilhelm, dar în nici un caz el. Cînd e adîncit în gînduri, îşi surprinde deseori buzele rostind vorbe de-ale mamei. Ca acum, de pildă. Dar, la urma urmei, ce-l privesc pe el toate acestea?!

Un nor mare acoperi soarele, vişinul începu să freamăte, în curte găinile prinseră a cotcodăci speriate, ridicînd capul şi privind îngrijorate în toate părţile. Betti luă o nuia şi-o aruncă după ele. Bătînd din aripi şi cotcodăcind, găinile se împrăştiară. Una sări peste gard şi căzu în iarba înaltă.

— Ascultă, Wilhelm, de ce nu punem noi mai multă secară? Şi-acolo, şi-acolo, şi-acolo...

Arătă cele trei petice de pămînt năpădite de iarbă, pe care le lăsaseră anul acesta în pîrloagă.

Wilhelm ridică ochii.

— Nu secară trebuie să semănăm, ci grîu.

— Grîu?

— Da, grîu. Înţelegi tu, Betti? Numai aceste trei loturi semănate cu grîu ne vor putea da mai multă pîine decît tot pămîntul nostru dacă îl semănăm cu secară. Pentru ultima oară mai vezi secară pe ogorul nostru.

Wilhelm se ridică, Betti se ridică şi ea în picioare. Stînd astfel alături, priveau lanurile şi izlazurile ce se întindeau în faţa lor.

— Dar la noi se seamănă secară! se miră Betti. Grîul de toamnă îl punem numai pentru îngrăşat pămîntul, şi-l tăiem încă verde, pentru vite...

— Eu însă am să semăn grîu de primăvară! rosti răspicat Wilhelm. Da, de primăvară! Pentru grăunţe!

Da, chiar aşa! De mult s-a gîndit la asta, iar acum a hotărît. Va încerca ce n-a îndrăznit nimeni să încerce: în locul secarei să semene grîu de primăvară. Va putea astfel folosi tot pămîntul pe care-l are, fără să lase, ca acum, parcele întregi fără nici o întrebuinţare.

— Şi crezi că ai să izbuteşti? În glasul fetei răsună un vădit respect. Uită chiar şi de cizmuliţele discordiei din timpul mesei.

— Dacă vrei ceva cu tot dinadinsul, nu se poate să nu izbuteşti.

În spate, portiţa scîrţîi. Se întoarseră şi o văzură pe Ingo, cu nasul ei veşnic roşu din pricina guturaiului cronic.

— Nu ne întoarcem la lucru? întrebă ea mirată.

Wilhelm coborî spre drum. Frămînta în minte tot felul de planuri. Nu-şi putea lua gîndul de la grîu. Trecînd pe lîngă una din parcelele în pîrloagă, întoarse de cîteva ori capul s-o privească. I se părea că pămîntul îl întreabă: „Ce-ai de gînd, Wilhelm? Crezi oare că grîul poate să crească aici?“

Începu să cosească. Da, va fi o măsură hotărîtoare, o adevărată cotitură: vor obţine mai multe grăunţe. Odată, la debarcader, a ascultat o discuţie. Un student de lîngă Helsinki povestea că tatăl lui cultivă grîu de primăvară. Ţăranii nu l-au prea crezut. Unii spuneau că grîul semănat primăvara nu apucă nici să răsară pe un pămînt atît de rece, alţii — că în orice caz n-are timp să se coacă. Wilhelm asculta. Încă de pe atunci în mintea lui a încolţit gîndul acesta...

Cosea fără răgaz, brazdă după brazdă. Fetele îşi ştergeau faţa cu poala rochiei şi bombăneau de fiecare dată cînd trecea cosind pe lîngă ele, dar el nu le lua în seamă. Nu observă nici înserarea. Se părea că o forţă pusese stăpînire pe el şi-l mînă înainte. Plimba mecanic şi neobosit coasa, ca să-şi dovedească puterea.

Şi spre sud, şi spre nord, nori grei se îngrămădeau deasupra insulelor. Umbrele se lungeau tot mai mult. Spre seară, Betti simţi că-i este frig şi, ca să se încălzească, aduna şi mai repede snopii.

— Parc-ai fi o veveriţă ! îi spuse Wilhelm şi o trase de păr. Se simţi deodată bine dispus, şi buna lui dispoziţie se reflectă numaidecît asupra fetelor. Nu le mai era teamă de el. Şi cînd Ingo rîdea, năsucul ei nu mai părea atît de roşu.

Inainte de a se întoarce acasă, Wilhelm numără snopii. „Unu, doi, trei, patru... numai cincizeci şi trei ! Obrazul i se întunecă. Ce mîncăm la iarnă ?"

Porni spre casă, cu paşi mari şi apăsaţi.

2

In sat era încă forfotă cînd Wilhelm îşi aruncă în spate sacul de corespondenţă şi pleca la debarcader. Mergea repede, luînd-o înaintea altora. Chipul lui exprima îndîrjire. Privirile lui reci păreau că spun tuturor : „Nu mă ţineţi de vorbă !" Mergea singur. Intîmplările zilei i se perindau prin minte. Cearta de la prînz, lacrimile amare ale surioarei mai mici, dojana mamei...

„Ca marea — gîndea el păşind pe nisip. Ca marea, întocmai ca marea e şi viaţa noastră... La noi mereu suflă vîntul şi malurile sînt abrupte. Amurgul cade dintr-o dată şi tot dintr-o dată apar şi primele stele. Luceafărul de seară, luceafărul de dimineaţă, stelele mele dragi — unde sînteţi ? Părul lui Betti se închide, e parcă mai arămiu... O fi asta spre norocul ei ? Şi stelele... cum strălucesc !..."

Fu cît pe ce să se izbească de un gard. Se opri în ultima clipă şi izbucni în rîs : „De cîte ori ţi-am spus, băiete ! Nu te tot uita la stele ! Fii cu picioarele pe pămînt ! Nu uita : ţie ţi-e hărăzit să trăieşti aici, pe pămînt, nu în ceruri".

Wilhelm se înfioră şi mări pasul. Dinspre mare începu să bată un vînt rece. În sat mugeau prelung şi monoton vacile. Noaptea, toate sunetele par foarte apropiate.

„Ce importanţă are sărăcia ? se întrebă Wilhelm. Ce mare lucru e că ai sau nu ai pîinea de toate zilele ? Un singur lucru e de seamă : omul să fie liber. Din păcate, însă, noi nu ştim să luptăm pentru această libertate, nu sîntem în stare să pornim cu hotărîre, n-avem destulă voinţă ca să începem lupta. Pentru un om liber nu există asemenea frămîntare — omul liber e independent. Numai robii cerşesc pîinea ; omul liber o ia singur. Şi pîinea pe care o mănîncă omul liber e o pîine bună. El nu se teme de nimic."

Wilhelm ajunse la debarcader. În lumina difuză, oamenii se mişcau încet ; pe alocuri se adunau în grupuri şi discutau despre ziua trecută ; alţii, şezînd singuratici pe saci ori pe lăzi, scrutau marea.

— Ei, Wilhelm, pe unde îţi mai umblă gîndul ?

Întrebarea i-o pusese lăudărosul Arvid — un om înalt, adus din spate de munci prea grele, argat la un bogătan al satului.

Wilhelm nu-i răspunse. Se aşezase chiar pe chei, ceva mai la o parte de ceilalţi. Nesuferit mai e Arvid ! Uneori, cînd îl vede, Wilhelm se înspăimîntă : i se pare că are în faţă o imagine vie a viitorului care-l aşteaptă. Arvid e personificarea a tot ce ura el mai mult, a imbecilei resemnări împotriva căreia luptă zi şi noapte.

Argatul izbucni într-un rîs neplăcut, ca un lătrat. Dealul de pe ţărmul opus al golfului i-l zvîrli îndată înapoi, în ecou. Ai fi crezut că rîde cineva de rîsul lui Arvid, apoi din nou se aşternu liniştea.

„Rîzi, pînă ţi-o ajunge gura la urechi ! gîndi Wilhelm. N-ai decît ! Dar ce-o fi de rîs ? Nu te vezi ? De doisprezece ani munceşti ca un rob şi cu ce te-ai ales ? Nu ştii nici să scrii şi să citeşti ! Ai să poţi muri liniştit după ce ai trăit o asemenea viaţă ? Şi-ţi mai arde de rîs !"

— Astăzi întîrzie vaporul — zvîrli cineva.

— Serile încep să fie răcoroase — observă altul. Vara e pe sfîrşite.

— Ai semănat secara? răsună o voce alături.

— Încă nu, dar e timpul să încep — se auzi răspunsul.

„Da — se gîndi și Wilhelm. E timpul. Ogorul așteaptă. Mai întîi trebuie să-l boronesc, apoi să-l însămînțez pentru ultima oară cu secară. La primăvară am să semăn numai grîu..."

„Ia uitați-vă la Wilhelm! Tînărului i se păru că aude rîsul batjocoritor al lui Arvid. Ia uitați-vă la el: seamănă grîu! Au ajuns nepricopsiții să dea tonul la noi în sat! Ha-ha-ha!"

„Băiete, ți-ai ieșit din minți!" Asta-i mama. E uimită, revoltată, îl implora să semene și în primăvară secară, cum fac toți.

„Cum fac toți!" Totdeauna „cum fac toți"! Chiar dacă este absurd, chiar dacă nu e drept, chiar dacă se condamnă astfel la veșnică mizerie! Dacă grîul crește în Suedia, în Danemarca, în Canada, în Australia, de ce n-ar crește și în insulele Aland? El știe precis că va crește grîul și la ei! A citit mai demult toate cărțile despre grîu pe care și le-a putut procura, și știe că el poate fi semănat și aici. Totul depinde de specia de grîu. Principalul e să găsești semințe potrivite și să-ți reușească prima recoltă. Prima recoltă e totul. Numai de nu și-ar bate joc de el! De i-ar ajunge curajul să semene...

Dincolo de promontoriu dădu glas sirena unui vapor. Wilhelm tresări. Curînd se va putea duce la odihnă.

Își luă sacul subsuoară și se amestecă în mulțimea de pe debarcader. Cînd vaporul acostă, urcă printre cei dintîi și după cîteva minute se întoarse cu sacul plin în spate și cu cîteva suluri în mînă. Cu pași repezi se îndrepta spre sat. Noaptea se lăsase de mult și totul în jur era învăluit în întuneric: dinspre pădure se auzeau țipetele păsărilor de noapte și deodată de undeva, de departe, răzbi mugetul unui taur... Totul încremeni de spaimă.

Wilhelm ținea strîns sacul. „Ceilalți se vor întoarce în cete zgomotoase, călare pe cai ori pe biciclete, și

n-o să încerce sentimentele pe care le trăiesc eu. Din fața lor vor fugi și întunericul, și jivinele, chiar și taurul care a mugit înspăimîntător. Numai eu știu cu adevărat ce este noaptea, dar nu vreau să știu, o urăsc, o urăsc, o urăsc..."

Brotăcelul auzi portița și dintr-o singură săritură ajunse pe iarbă, lîngă scară, iar cînd zgomotul pașilor se stinse în dosul ușii închise, răsuflă cu ușurare și se piti printre pietre. Acum abia începea noaptea.

Noaptea nu era la fel de lungă pentru toți. Pentru Wilhelm începea tîrziu și se termina repede. Pe la două jumătate ușa se deschise din nou și tînărul ieși cu sacul în care, de astă dată, va duce corespondența. Străbătu grădina și dispăru în dosul portiței.

Zgomotele stranii ale nopții îl întîmpinară : glasuri nerostite, pași închipuiți, freamătul frunzelor în vînt, foșnetul molcom al tufelor de liliac și așteptările din fiecare noapte, vara și iarna.

De ce oare noaptea nu aduce odihnă tuturor ?

De ce să umble de unul singur prin noapte, cu sacul în spinare ? Totul e adormit — și case, și ogoare, și păsările pădurii ; numai pașii lui trezesc liniștea, el caută să deschidă și să închidă fără zgomot porțile oamenilor, să ia corespondența.

„U-u-u-u..."

E o vulpe din Norojö. Aproape în fiecare noapte, cînd se îndreaptă spre debarcader, Wilhelm o aude. Prin urletul ei, vulpea își strigă foamea și desperarea. Wilhelm n-ar recunoaște că-i este teamă, dar simte sub cămașă, pe spate, cum îi curge sudoarea, și asta îl supără, mai ales că n-are cum s-o facă pe vulpe să tacă. Într-o noapte, s-a oprit și i-a strigat furios :

— Taci odată, potaie tîmpită și bătrînă !

I s-a părut că strigă sute de oameni. În ecou îi răspundeau stîncile din pădure, șurele și casele din

sat. Şi cînd în cele din urmă ecoul s-a stins, l-a cuprins adevărata spaimă. Niciodată pînă atunci nu i-a fost teamă, de data aceasta însă a luat-o la fugă în întîmpinarea nopţii, în întîmpinarea mării care niciodată nu i-a părut atît de neagră. De atunci n-a mai strigat. Mergea tăcut. În întuneric, pietrele de la marginea drumului prindeau viaţă, întinzînd mîini reci, apucătoare. Tufele de ienuperi păreau nişte oameni tăcuţi şi posomorîţi, ce nutreau gînduri rele. Pe sub podul mare, apa se învolbura sălbatică.

Şi aşa în fiecare noapte.

Cînd Wilhelm ajunse la debarcader, se aşeză pe chei, lîngă depozit. Simţea cum se trezeşte în el un vag sentiment de nemulţumire : i-a scăpat ceva, ceva a rămas neterminat, parcă ar fi trebuit să mai facă ceva... Betti... Ingo... Mama... Cizmuliţele de cauciuc în loc de secară... A, şi-a adus aminte !

Grîul ! Grîul !

Sări în picioare. Da, asta va trebui să facă. El, cel dintîi în sat, va trebui să semene grîu şi pînă atunci n-o să poată alunga această nelinişte, această nemulţumire pe care a încercat-o în bezna nopţii, teama şi oboseala care l-au cuprins. Nu se mai recunoaşte. Acum doreşte un singur lucru — să doarmă, să doarmă...

Oameni somnoroşi vorbeau în şoaptă. În ferestrele sălii de aşteptare pîlpîia o luminiţă, cineva aprinsese o ţigară... Valurile plescăiau, izbindu-se de piloţii danei. Noaptea era tăcută şi liniştită, ea a şters toate contururile. Peste tot domnea întunericul.

Peste tot, dar nu şi în inima tînărului. Undeva, într-un colţişor ascuns, strălucea totuşi soarele speranţei şi sub razele acestui soare se vedea secerîndu-şi grîul. Un grîu auriu, des, cu spice grele. „Vîjt ! Vîjt !" şuiera coasa. „Ha-ha-ha !" rîdea Betti ridicînd snopii spre soare.

Grîul nostru ! Grîul nostru !

În sfîrşit, sosi şi vaporul. Wilhelm urcă în grabă pe punte, primi sacul cu corespondenţă şi, prin noapte,

porni înapoi spre casă. Spre răsărit, mijea o geană de lumină, prin tufişuri păsările prinseseră să se mişte; firea se pregătea să nască o nouă zi.

Toată ziua a lucrat la cîmp. A boronit, uneori a smuls buruienile de-a dreptul cu mîna... Pămîntul era uscat, copitele calului stîrneau nori de praf. Deocamdată, nici pomeneală de semănat.

La amiază, Maria îi aduse cafeaua. Se aşeză pe o margine de şanţ, iar mama, turnîndu-i cafeaua dintr-un ceainic burduhănos de aramă, încercă să intre în vorbă cu băiatul. Wilhelm însă privea tăcut ogoarele. Altceva îl frămîntă acum: grîul; şi ascultînd-o pe mama, se gîndea numai cînd are să tacă dînsa ca să-şi poată spune şi el păsul. În cele din urmă, vorbi:

— La primăvară am să semăn grîu. Deocamdată, pe parcelele de pămînt nearat.

— Ce tot spui, băiete ?! Ce vorbă-i asta ?

— Ce-ai auzit, mamă. Avem nevoie de mai multă pîine. Nu vezi că secara nu ne ajunge decît pentru o jumătate de an ? Trebuie să se isprăvească odată cu asta. Vreau să încerc să semăn grîu.

Şi fără să mai aştepte răspunsul ei, se ridică şi se îndreptă spre calul care păştea la marginea lanului.

— Hai, Brünte, să ne vedem de treabă — spuse el, mînînd calul pe brazdă. Asta e, Brünte. Nimeni n-o să ne poată opri...

Mama continua să şadă pe marginea şanţului, privindu-şi cu nedumerire fiul. Sprîncenele ei cînepii se încruntaseră, pe faţă i se întipărise îngrijorarea, iar gura îi rămăsese întredeschisă.

„Ce tot vorbeşte ? Mereu scorneşte cîte ceva ! Acum i-a intrat în cap grîul ! Auzi ! Să semene grîu ! Ori şi-a ieşit din minţi băiatul ? Ce-o să spună oamenii dacă semănăm numai grîu ?“

Strînse vasele în coş şi se pregăti de plecare. Se mai uită o dată după Wilhelm, care tocmai cotea la

capătul ogorului, stîrnind cu boroana un nor de praf — pămîntul avea nevoie de ploaie.

Dacă nu plouă curînd, va fi vai şi amar!

Ploaia se lăsa aşteptată.

Trebui să amîne semănatul. Treierişul era în toi. Ţăranii plecau cu noaptea în cap la arie şi se întorceau acasă noaptea tîrziu, prăfuiţi, murdari şi frînţi de oboseală. Şi copiii Mariei erau la treierat — azi la o gospodărie, mîine la alta, ba la Hansas, ba la Norrbon, ba la conacul „Marelui Stăpîn", cum i se spunea bătrînului Bruman.

Cînd se trezeau, în zori, Betti şi Ingo erau atît de somnoroase, încît abia puteau să se îmbrace. Trupurile lor refuzau să se supună.

— Hai, nu vă sculaţi odată? le striga Maria.

Wilhelm dormea foarte puţin. După ultimul vapor, se mai odihnea puţin şi pleca la arie.

Betti şi Ingo se poticneau prin întuneric.

— Să-l ia naiba de treierat! ocăra încetişor Betti.

Ingo tresărea. Faptul că Betti ocăra o îngrozea tot atîta cît o îngrozea istovitoarea muncă a treieratului.

Ieşeau amîndouă afară şi, aşteptîndu-l pe Wilhelm, şedeau chircite în întuneric, sub tufele de lîngă scară, tremurînd de frig. Wilhelm trecu pe lîngă ele fluierînd încetişor.

— Wilhelm, ia-ţi flanela! îi strigă Maria. Pînă răsare soarele, are să fie răcoare...

El nu-i răspunse. Străbăteau uliţele satului, unul după altul. Ferestrele erau luminate, oamenii se pregăteau pentru muncă şi din coşuri şuviţe de fum se înălţau spre cerul încețoşat al dimineţii.

Betti şi Ingo urau aceste dimineţi. Wilhelm păşea fredonînd încet. Îl amuza faptul că fetelor le vine greu să se trezească dis-de-dimineaţă, deşi dormeau toată noaptea.

Mergea iute, Betti şi Ingo îl urmau gîfîind, şi ajungeau astfel la arie.

Betti scotea afară snopii puşi la uscat în şura caldă, întunecoasă, iar Ingo, după ce îi izbea de zid, îi dezlega şi-i arunca pe arie. Wilhelm şi stăpînul îmblăteau secara cu lovituri iuţi şi mărunte. Dimineaţa întreaga arie era învăluită într-o lumină cenuşie, iar în uscătorie, unde se aflau prăjinile cu snopi, stăruia un întuneric de nepătruns. Betti făcea mari sforţări ca să păşească în întunericul acela înăbuşitor. La începutul lucrului, nu trebuia să intre prea adînc, dar pe măsură ce treieratul înainta, trebuia să desfacă mereu alţi snopi, mai din fund.

Betti orbecăia prin bezna înăbuşitoare, temîndu-se să nu se poticnească. După ce lua un braţ de snopi, se grăbea să ajungă la ferestruie, îi arunca lui Ingo şi se întorcea iar. Cînd snopii aruncaţi formau o stivă înaltă, afînată, Betti ieşea şi închidea uşa. Pe faţa ei asudată, praful se aşternea gros. Se oprea pe treptele uscătoriei şi privea cerul pe care mai licăreau ultimele stele. Pădurea tăcută, ce cobora dinspre miazănoapte pînă aproape de arie, te îmbia prin înfăţişarea ei tainică ; în mlaştină, dincolo de tufele de ienuperi, părea că se piteşte un duh înfiorător şi groaznic.

Nimic însă nu-i mai urîcios decît întunericul din şuri, se gîndea Betti, suflîndu-şi nasul în pumn. Prin şuri se ascund stafii, fiecare şură are strigoii ei ! Niciodată n-o să aibă curajul să pătrundă în spatele prăjinilor cu snopi, niciodată n-o să ştie dacă acolo, în fund, sînt cu adevărat ziduri. Şi chiar dacă va fi nevoită să alerge o sută de ani cu sufletul la gură şi cu inima cît un purice de la uşă la prăjini şi de la prăjini la ferestruie, în toate şurile ţăranilor din împrejurimi, ea tot nu va înceta să urască întunericul şi zăpuşeala din şură.

Wilhelm rîde de ea. N-are decît ! Numai la gîndul că va trebui să intre din nou, să ia totul de la început, şi azi, şi mîine şi poimîine, cît va ţine treierişul, simte cum o trec năduşelile şi o apucă greaţa, ca atunci cînd ai crampe la stomac.

— Mai aruncă ! îi strigă curînd stăpînul de pe arie.

Betti se repede la uşă şi o deschide. Obişnuită cu lumina de afară, nu vede nimic. Înaintează bîjbîind, cu braţele înainte. Se împiedică şi cade. Vai ! Pe buze simte gustul sărat al sudorii, de frică inima îi zvîcneşte turbată.

— La naiba ! şopteşte ea. Să o ia naiba de treabă !

Cînd duce snopii uscaţi spre fereastră, ca să-i arunce lui Ingo, aceştia îi înţeapă mîinile şi picioarele. Dar mai greu îi este cînd se îndreaptă în fugă să aducă alt braţ.

În beznă se ascunde ceva hidos şi ameninţător, din unghere o pîndesc nişte fiare necunoscute, înfiorătoare, despre care i-a povestit Wilhelm, lei groaznici şi tigri ce se furişează tiptil. Se tem de lumină, dar aici, în întuneric, sînt în împărăţia lor şi vor să-i facă rău. Iar ea trebuie să intre tot mai în fund, mai departe, pînă se vor goli toate prăjinile. De frică i se înmuiau genunchii şi tot mai des trebuia să dea fuga spre tufişuri, în pădure. Respira greu, i se părea că şi în lumina zilei vede cum fîlfîie nişte aripi negre, picioarele şi mîinile zgîriate şi lovite o dureau grozav.

Cînd se arăta la ferestruie, toţi o priveau şi rîdeau, toţi glumeau pe seama ei... Dinţii albi străluceau pe faţa ei neagră de praf ; rîdea şi ea, dar în ochii ei se citea groaza.

Auzind rîsul, Wilhelm îşi întoarse privirea şi o văzu. Mai să nu o recunoască. Şi cînd ea dispăru iarăşi din ochii lui ca o arătare, începu să lovească atît de tare cu îmblăciul, încît stăpînul pierdu tactul.

— Mai iute ! strigă el, accelerînd mereu mişcările.

Wilhelm nu-i înalt, e chiar scund, şi-i slab, dar îndemînatic. Gura o ţine deschisă, părul îl saltă sus-jos, sus-jos, sudoarea îi curge şiroaie. Amîndoi lovesc secara, de parcă le-ar fi cel mai mare duşman.

Nu numai Betti munceşte la arie. Şi Ingo lucrează, tăcută, îndîrjită, cu nasul roşu, cu privirea tîmpă, stupidă.

„E dusă pe gînduri — îşi spuse Wilhelm. Dar ce gînduri!... Pluteşte într-o altă lume şi nici nu-şi dă seama că e o roabă..."

În amurg, pornesc spre casă. Li-i lehamite să scoată o vorbă. Chiar şi Maria tace. Se dezbracă pe rînd, sus, în odăiţa din pod. Se spală, dar colbul funinginos ce le-a pătruns în ochi, în urechi, se curăţă greu. Săptămîni de-a rîndul umblă cu cearcăne în jurul ochilor — praful a pătruns sub piele şi-i trebuie timp ca să răzbească afară.

Cînd toţi termină treieratul, vine şi rîndul Mariei. Ea n-are aria ei proprie şi trebuie să treiere la Norrbon. De aceea Wilhelm, Betti şi Ingo mai întîi trebuie să treiere snopii de pe cele două prăjini ale lui Norrbon şi numai după aceea pe-a lor, de pe cele trei prăjini. Au pornit ploile, pe arie miroase a mucegai, boabele s-au umezit şi s-au umflat. Una e să treieri pentru alţii şi altceva pentru tine.

— Cît a mai rămas, Wilhelm?

— Cîţi snopi mai ai, Ingo?

— Cîţi mai sînt în şură, Betti?

Acum n-o mai chinuieşte teama, ci îngrijorarea: oare mai sînt destui snopi? Betti cară mereu snopii firavi... Maria şi Wilhelm îmblătesc din răsputeri. Bat pînă ce în spice nu rămîne nici un bob, dar şi după aceea cercetează îndelung şi cu grijă spicele goale.

— Asta-i tot?

Betti a intrat în şura lor la fel de întunecoasă, dar aici ar vrea să fie cît mai mulţi snopi pe prăjini. Îi aruncă prin ferestruie jos cu atîta grijă, de parcă ar fi pîine. Că doar asta e pîinea lor de mîine, pîinea pe care au s-o mănînce la iarnă.

— Mai sînt, Betti?

— Foarte puţini.

Snopii lor sînt totdeauna aşa de mici! Grămada de boabe, la fel. Wilhelm întoarce firele, de parcă ar căuta niscaiva aur risipit printre ele, dar degeaba.

Seara, transportă secara acasă — sacii sînt mici şi puţini la număr.

— Vai, vai ! oftează Maria.

Wilhelm cară sacii şi toarnă boabele într-o ladă mare. Nu răspunde nimic la tînguielile Mariei. „O să vedeţi la vară“ — gîndeşte el...

3

Plouă mărunt, cerul e scund, peste mare se întinde ceaţa.

Wilhelm ară. A mai împrumutat un cal. Brünte îşi dă toată osteneala să nu rămînă în urmă. Dar Brünte e bătrîn, picioarele îi sînt ţepene şi, din cauza ploilor de toamnă, i s-au umflat genunchii. Se urneşte greu din loc. Ca să-l facă pe Brünte s-o pornească, Wilhelm îl loveşte cu hăţurile.

— Di, Brünte ! Mişcă-te !...

Caii înaintează greu, cu gîturile întinse.

Brazda afînată se răstoarnă în felii mari, untoase ; peste ogoarele proaspăt arate zboară fără încetare cîrduri de pescăruşi albi.

— Ce frumos e ! exclamă Betti, privind feliile de pămînt reavăn. Îţi vine să muşti din ele...

Wilhelm mîna caii. Era obosit, îi era somn. Vapoarele veneau tîrziu şi foarte neregulat — uneori n-apuca să închidă ochii toată noaptea, iar ziua îl aştepta munca. „Veşnic sîntem la cheremul altora...“ — îi stăruia în urechi glasul mamei. Cum se simte în glasul ei dependenţa de veacuri a ţăranului sărac de ajutorul bogătanului, conştiinţa amară a neputinţei de a-şi cultiva independent pămîntul şi de a fi stăpîn pe propria lui recoltă !

— Hai, Brünte, că în curînd o să scăpăm de toate astea !

Pescăruşi albi, cu ţipete stridente, se năpusteau asupra rîmelor şi viermişorilor din brazde.

— Ce-ai zice, Brünte, dacă la primăvară am să semăn grîu?

Brünte clătină din cap tîrînd în urma lui plugul greu. Calul era lac de sudoare şi de ploaie, copitele i se afundau adînc în pămîntul moale. Dinspre mare se apropia treptat o ceaţă umedă.

— Liberi! O să fim liberi, Brünte, tu în groapă, iar eu pe pămînt, să avem numai puţină răbdare...

Wilhelm începu să cînte:

O-he-hei, e-he!
Cît mai repede!...
Ne grăbim mereu
Dar nu ştim de ce...

Se împleticea pe brazde, obosit, fără vlagă. Căuta să nu se mai gîndească la nimic, şi de aceea cînta cu glas întretăiat cîntec după cîntec.

Ingo i-a adus cafeaua. Era vînătă de frig şi tremura în paltonaşul ei subţire.

„E bolnavă, pesemne, dar ce pot eu să-i fac?" Wilhelm îşi întoarse privirea spre caii care păşteau la marginea cîmpului. Curînd o să se ducă la şcoală, se va pregăti pentru confirmare [1]. E mare acum, dar ce bucurii o aşteaptă?

Lăsă ceaşca şi se ridică. Ingo îl întrebă ceva, dar el nu-i răspunse.

Pe înserat se întoarse acasă, deshămă caii şi-i duse în grajd. Ud şi murdar, intră în casă. Se spălă cu atîta străşnicie, încît pielea începu să-i sclipească, şi îşi pieptănă în faţa oglinzii părul des şi lucios. Mîncă, apoi se aşeză lîngă lampă, cu un ziar în mînă. Curînd însă aruncă ziarul şi scoase două cărţi ascunse în dosul maşinii de cusut. Cînd să iasă din bucătărie, Maria ridică ochii spre el:

— Nu mai arde atîta lumină sus! Poţi foarte bine să citeşti şi-aici.

---

[1] Prima împărtăşanie care, la catolici, e însoţită de un anumit ceremonial. (n.t.)

Wilhelm nu-i răspunse. Ieşi cu cărţile în mînă. Paşii lui uşori abia răsunau pe scara ce ducea în pod. Maria mai citi puţin, apoi se uită peste ochelari la Betti.

— Du-te şi spune-i să se culce. Nici nu mai poate vorbi de obosit ce este, şi la noapte trebuie să se ducă iarăşi la debarcader.

— Parcă ascultă de noi...

— Lasă-l să citească ! Ingo înălţă capul plecat peste carte.

— Dar gazul ? Parcă nu ştiţi că arde mai mult decît ardem aici în bucătărie ! Consumăm atîta gaz, de mi-e şi ruşine ori de cîte ori intru în prăvălie să cumpăr. Ce-o să zică lumea că ardem lumina pînă la miezul nopţii ?

— E gazul nostru ! zvîrli Betti răstit. Îl plătim, aşa că facem ce vrem cu el !

— Ei, ce ştii tu ! Cînd umbli mereu ba la unul, ba la altul să te-ajute, începi să înţelegi că nu poţi niciodată să faci ce vrei. O să vă daţi şi voi seama...

— Ce să-mi dau seama ! Să creadă cine ce-o vrea ! Nu dau socoteală nimănui !

Faţa lui Betti e din ce în ce mai posomorîtă. Cu o mînă îşi frămîntă reverul rochiei, iar cealaltă o ţine pe genunchi. Ingo s-a întors cu spatele, ca să nu mai audă nimic. După toate semnele, Betti şi mama iar or să se certe şi ea ştia cum se termină de obicei cearta lor : Betti se va înfuria, Maria la fel ! Niciodată nu se pot înţelege.

Maria se uită iarăşi peste ochelari la Betti.

— Vorbeşti prostii. Întreabă-mă pe mine ce înseamnă să fii sărac. Eşti la cheremul fiecăruia ! Mi-i ruşine că Wilhelm nu ţine niciodată seama de oameni. Şi voi acum ? Se întoarse spre Ingo. Urcă-te tu sus şi roagă-l să se culce.

Ingo tresări şi se ridică aprinsă la faţă.

— Ce să fac ? Avea o mină vinovată.

— Unde îţi tot zboară gîndul ? Urcă sus şi stinge lampa ! Wilhelm trebuie să se culce. Spune-i că am poruncit eu.

— Dar ştii foarte bine că nu mă ascultă. Nu mă duc. O să rîdă de mine.

Se aşeză la loc şi continuă să citească. Maria îşi privi fetele ; se uită cînd la una, cînd la alta, apoi se ridică, ieşi în pragul uşii şi strigă sus, spre pod :

— Wilhelm ! Culcă-te !

Nu primi nici un răspuns. Răsunară doar cîteva bătăi nerăbdătoare cu piciorul în tavan. Betti îşi încleştă buzele.

„De ce s-o fi încăpăţînînd mama ? gîndi ea. În fiecare seară acelaşi lucru ! Strigă la el, dar Wilhelm tot ce ştie face..."

Lîngă lampă, cu cartea deschisă în faţă şi cu creionul în mînă, Wilhelm citea şi făcea însemnări. Buzele i se mişcau, cîteodată rostea ceva în şoaptă. În lumina lămpii părul lucea, ochii îi scînteiau. Cînd auzi de jos strigătul Mariei, se smuci din tot trupul, de parcă ar fi vrut să scape de ceva şi lovi cu piciorul în duşumea.

Iar cînd fetele, urcîndu-se să se culce, îi spuseră că mama a poruncit să stingă lumina, se aplecă şi mai mult asupra cărţii, silindu-se să rămînă surd la orice zgomot. Ele nu-i mai spuseră nimic. Se dezbrăcară tăcute şi se vîrîră în pat. Strînse una în alta, sub pătură, ascultau cuvintele stranii pe care le rostea Wilhelm, cuvintele dintr-o limbă străină pe care n-o înţelegeau. Primise din nou o scrisoarea de la Institutul de limbi străine — secţia fără frecvenţă — şi nu mai era chip să te înţelegi cu el.

— Wilhelm, tot nu te-ai culcat ? !

Maria urcase scara. Wilhelm dădu din umeri, fără să răspundă, şi începu să roadă creionul. Lumina lămpii tremura uşor deasupra capului, foşnetul molcom al frunzelor de vişin îi mîngîia auzul ca un cîntec de

leagăn, apoi foşnetul parcă se depărtă şi Wilhelm rămase singur în noapte.

Cîteva ore mai tîrziu, şedea chircit într-un colţ întunecos al sălii de aşteptare de la debarcader. O lumină slabă de afară arunca reflexe lucii pe cei din jur. Cineva tuşi greu şi scuipă pe podea. Într-un colţ al încăperii răsună rîsul strident al lui Arvid. Povestea despre Suedia, despre plante şi animale pe care locuitorii insulelor nu le văzuseră niciodată.

— Măi băieţi, să vedeţi ce cartofi au ! Cu cîţiva ai umplut o găleată.

— Ce tot îndrugi ? Chiar aşa să fie ?... răsunau în întuneric glasuri neîncrezătoare.

— Dacă aţi putea numai să-i vedeţi !

În fiecare noapte, aceleaşi poveşti. Wilhelm se afundă şi mai mult în colţul lui. Îl ura pe acest lăudăros, pe acest sărîntoc fără minte care toată viaţa lui a fost slugă şi, ce e mai rău, o slugă veselă şi lăudăroasă. „De mult ar fi trebuit să-l ducă la balamuc !“ gîndi el.

— Poftim ? întrebă vecinul lui Wilhelm. Mi s-a părut că ai spus ceva ?

Wilhelm tăcea. Iar cînd ceilalţi rîdeau de spusele lui Arvid, strîngea din dinţi de-i dădeau lacrimile şi se uita la foc. Uneori se ridica şi privea pe geam : nu se vede oare vaporul ?

Lîngă fereastră e totdeauna cîte cineva care scrutează întunericul. Marea izbeşte stîncile şi-n fiecare noapte ascultă zgomotul ei monoton.

— Drace, că tare-i frig !

Cineva mai aruncă lemne în foc. Vîlvătaia crescu şi la lumina flăcărilor se produse mişcare. Cîţiva din cei care aşteptau se ridicară, alţii se proptiră mai bine de pereţi, căutînd o poziţie comodă. Wilhelm se înghesui în colţul lui. În jur răsunau glasuri. Vuietul valurilor acoperea rîsul lui Arvid. Wilhelm strîngea pleoapele şi în faţa ochilor lui apăreau cuvinte, fraze întregi, citea

în gînd, mişcînd buzele, citea încet, pentru sine, scria, întorcea pagini şi citea iar...

Trăia astfel clipe minunate. În jurul lui se adunau tot felul de flori, păsări şi animale, ele îl ascultau şi i se supuneau ca prin farmec, totul în jurul lui era plin de încîntare.

Oamenii vorbeau între ei în diferite limbi, rîdeau, erau veseli şi nimeni din ei nu se gîndea la pîinea cea de toate zilele...

— O să vedeţi voi — şoptea Wilhelm. Aveţi puţină răbdare!... Doar pentru asta stau aici. Pentru asta rabd de frig şi nu dorm. O să vedeţi...

Cine învaţă e puternic!...

Mişca buzele rostind iarăşi şi iarăşi cuvinte. Vecinul întorcea mereu capul spre el şi tuşea zgomotos; pînă la urmă, se ridică şi se aşeză mai la o parte.

— Pentru asta stau eu aici...

Ceaţă. Ploaie şi drumuri desfundate. În insulele Aland e toamnă. Copiii săracilor nu mai apucă să-şi usuce hainele şi încălţările, bătrînii se plîng de reumatism. De pe ogoarele îmbibate se ridică aburi, soarele se arată cu zgîrcenie, iar oamenii sînt prost dispuşi.

Wilhelm repara încălţămintea consătenilor.

Şedea lîngă geam, în odăiţa din pod, iar pe măsuţa scundă, în jurul ei şi dedesubt, zăceau grămezi de bocanci şi cizme uzate. Vin şi din satele vecine la Wilhelm şi-l roagă:

— Willy, fii bun, repară-mi-le!

— Wilhelm, aici n-ai cine ştie ce de făcut. Cînd să vin să le iau?

El primeşte orice şi făgăduieşte. Cînd plouă, stă de dimineaţă pînă seara aplecat asupra măsuţei. Toată ziua bocăne ciocănelul sus, în odăiţa din pod. Uneori, în ferestruia lui lumina arde pînă noaptea tîrziu.

— Wilhelm! Nu mai irosi gazul! Culcă-te, băiatule!

— Da, da — răspunde Wilhelm continuînd să bată cuiele de lemn.

„Am nevoie de bani!" Stă cîteva clipe nemişcat, privind prin geam goana norilor grei, tomnatici, mînaţi de vînt, şi socoteşte în gînd:

„Nu, nu-mi ajung, îmi trebuie mai mulţi..."

Socoti din nou cît va primi pentru transportul corespondenţei, cît va primi pentru reparatul ghetelor vechi. Scăzu ce trebuie să-i dea mamei şi ajunse la concluzia că-i rămîne prea puţin...

„Trebuie să cîştig mai mult. Am nevoie de bani!"

Lăsă gheata la o parte şi luă alta, la fel, apoi se uită iar pe geam.

— Dragă Wilhelm, sînt gata ghetele?

A venit Stava. O învăţătoare bătrînă, aproape surdă, poreclită de oameni Stava Miloasa. Cu paşi greoi urca scările. Mai mult ţipa decît vorbea şi glasul ei strident răsuna departe.

— Dragul de tine! Lucrezi în asemenea frig?

Se aşeză pe o ladă veche, lîngă Wilhelm. Trupul ei gras se clătina după urcuşul greu. Cu o mînă tremurătoare îşi şterse sudoarea de pe frunte.

— Ghetele mele sînt gata, Wilhelm? întrebă din nou, neprimind răspuns.

El îi căută ghetele şi i le întinse.

— Cît îţi datorez, băiatul meu?

— Zece mărci.

Stava tot mai gîfîia.

— Numai zece mărci?! Copile, dar lucrezi peste puteri, te oboseşti de moarte şi nici măcar nu ceri un preţ ca lumea! Ţine douăsprezece mărci.

Zări o carte prin grămada de ghete.

— „Botanica — citi ea cu glas tare. Manual pentru şcolile pedagogice"... Da, da, da. Puse cartea pe masă. Ce păcat că nu poţi să înveţi!

Din ochi îi curgeau şiroaie de lacrimi şi tot trupul ei masiv se zguduia de plîns.

Wilhelm înfipse cuiul de lemn în talpa găurită cu sula şi-l bătu cu lovituri precise de ciocan. Stava

Miloasa îi urmărea fiece mişcare. Mai bine nu vedea cartea.

— Stai aici, în frig, cînd locul tău e la şcoală! Oare nu-ţi dai seama, băiete, cît de nedrept e acest lucru şi în faţa lui Dumnezeu, şi-a oamenilor?

Wilhelm zîmbi. Şi privind gheata pe toate părţile, îi spuse că în cazul de faţă Dumnezeu n-are nici un amestec, şi că el citeşte absolut tot ce-i place. Miloasa îl bătu pe umăr... şi plîngea, plîngea că nu poate schimba nimic, oricît ar dori acest lucru.

Totuşi e o nedreptate strigătoare la cer!

Wilhelm asculta, dar nu răspunse. Ce i-ar fi putut răspunde?

Ea nu-şi bătea joc de el, ca toţi ceilalţi, dar îl plîngea în schimb, ca pe un bolnav, ca pe mort, şi lui îi displăcea asta. Cum o să-i spună însă? O respecta pentru că odinioară i-a fost învăţătoare. Ea şi soţul ei au fost singurii care, împotriva voinţei bogătanilor, au început să-i înveţe pe copii carte. Ea a fost singurul om care l-a ajutat pe soţul ei, singura care a înţeles de ce dorea el ca toţi copiii să ştie carte. L-a înţeles şi a mers mînă în mînă cu el pînă a murit.

Iar după moartea primului învăţător din regiune, ea, soţia şi prietena, a continuat opera începută împreună şi a muncit singură, predînd în prima şcoală din întregul ţinut, în care doar cîţiva oameni ştiau să scrie şi să citească.

Acum e bătrînă şi surdă, dar se poate bucura, căci în sat e o şcoală mare, unde pot învăţa toţi copiii; învăţătorul primeşte leafă pentru munca lui şi nimeni nu-l socoteşte răzvrătit sau un nerod încrezut, cum l-au socotit bogătanii pe soţul ei.

Cînd o întîlnesc astăzi, oamenii observă că e bătrînă, urîtă şi săracă pe deasupra, dar nimănui nu-i trece prin minte să se gîndească la lupta de pionierat pe care a dus-o ea în tinereţe, cînd nici pomeneală nu putea fi de o clădire pentru şcoală. Nimeni nu spune: „O fi avînd şi ea dreptate". Cînd începe să vorbească

de Wilhelm, de pildă, toţi o iau peste picior: „Ia mai las-o! Ce-i iei apărarea? E un neisprăvit..."

Şi Stava plîngea. Ea implora cerul şi se plîngea Celui de Sus că oamenii sînt orbi, că nu văd nimic, că nu înţeleg nimic. Dar oricît ar fi fost de miloasă, ea nu le putea ierta oamenilor şi nu putea să uite că odinioară n-avea ce să mănînce şi să îmbrace, că bărbatul ei s-a prăpădit cu zile, bolnav de tuberculoză, că munca lor n-a fost cu nimica răsplătită.

Pe atunci toţi socoteau că nimeni n-are nevoie de şcoală.

Totuşi, îndurînd foamea, au continuat să-i înveţe pe copii carte. Nu mult după moartea soţului ei s-a construit clădirea albă a noii şcoli.

— Maria — strigă ea jos, din uşa bucătăriei. Maria, băiatul tău trebuie să înveţe!

Maria a mai auzit de atîtea ori acest lucru, încît nu mai găsi de cuviinţă să răspundă.

— Am văzut pe masă un manual de botanică! Fă ce-i face, împrumută-te de bani şi trimite-l la oraş! E o ruşine, o crimă de neiertat să stea aici şi să cîrpăcească ghete!

— Mi-e cu neputinţă! îi strigă Maria la ureche. Nu pot! Ar însemna să murim toţi de foame.

— Îngrozitor! Cum să nu plîngi? şopti Stava. De ce oare oamenii sînt atît de neîndurători cu semenii lor?

Dar Maria nu plîngea. N-avea timp să plîngă. Ea tăvălea peştele prin făină şi-l punea la prăjit, iar după ce o lăsă pe învăţătoare să se sature de plîns, o trată cu o cafea.

— Vai-vai-vai! Nimănui nu i-e milă de oamenii sărmani!

Sus, în odăiţa din pod, Wilhelm auzea tînguielile ei şi zîmbea cuielor de lemn.

„E miloasă — gîndea el. Dar eu nu vreau să-i fie nimănui milă de mine! N-am nevoie de mila nimănui! Norocul fiecărui om stă în propriile lui mîini."

4

Spre Crăciun navigaţia se opri şi nopţile lui Wilhelm se mai liniştiră. Corespondenţa era trimisă cu săniile. Întorcîndu-se acasă, după ce primi ultima plată, se apucă de scris şi scrise pînă tîrziu. Familia putu citi adresa de pe plic : Către Institutul de limbi străine din Malmö, secţia fără frecvenţă".

Curînd primi răspuns, scrise iarăşi şi din nou primi răspuns. Şi deasupra acestor scrisori Wilhelm întîrzia mult, cu creionul în mînă.

— Învaţă ! spunea Ingo şi în glasul ei răsuna invidia.

Anul întîi de studiu se apropia de sfîrşit.

Wilhelm era tot mai nervos ; cînd cineva voia să-i vorbească, îi întorcea supărat spatele. Dacă Maria îl ruga să facă ceva, îi răspundea răstit şi obraznic.

Citea pînă tîrziu după miezul nopţii, fără să ia în seamă strigătele şi rugăminţile ei de a stinge lampa. Nici în somn n-avea linişte. Se scula şi umbla prin întuneric, împiedicîndu-se de scaune, le trezea pe Betti şi Ingo care — speriate — îşi trăgeau pătura peste cap, ascultînd cum bolboroseşte nişte cuvinte neînţelese într-o limbă străină. Uneori se apropia de patul lor şi se trîntea pe el.

— Wilhelm, Wilhelm, scoală ! Trezeşte-te, Willy ! Betti îl lovea cu piciorul, silindu-l să se ridice şi să pornească cu paşi greoi spre patul lui. În somn gemea, vorbea tare, de unul singur. Pînă la urmă Betti şi Ingo s-au obişnuit şi adormeau numaidecît.

Odată a luat-o cu el la pădure pe Ingo. Mama l-a întrebat ce are de gînd, dar el nu i-a răspuns. Cînd s-au întors, spre seară, Maria iarăşi a întrebat ce-au făcut toată ziua în pădure.

— Am tăiat lemne — i-a răspuns Ingo, abia stăpînindu-se să nu plîngă, în timp ce se descălţa, cu degetele îngheţate bocnă, să-şi dezmorţească picioarele ude şi degerate.

— Aţi tăiat lemne ? s-a mirat Maria. Cum ai îndrăznit fără să-mi ceri voie ? l-a întrebat ea pe Wilhelm, dar acesta nu i-a răspuns.

De cîte ori încerca să aducă vorba de pădure, el ieşea din bucătărie. Dimineaţa următoare a luat-o din nou pe Ingo cu el. Asta s-a repetat timp de două săptămîni. Ingo spunea că taie bucăţi de un metru din copaci strîmbi, iar pe unii drepţi de la rădăcină.

— Ce ai de gînd, băiete ? Ia seama să nu strici pădurea !

Tăcut, el îi întoarse iarăşi spatele. În sfîrşit, într-o zi n-o mai luă pe Ingo. Din ziua aceea pleca singur la pădure. Maria nu se dumerea. Nu cumva are de gînd să vîndă lemnele ?

În fiecare dimineaţă, pregătindu-i legătura cu mîncare, îi punea în pachet tot ce avea mai bun în casă, deşi suporta greu tăcerea lui şi era îngrijorată de soarta pădurii. Munca la pădure e atît de grea ! Şi-o fi pus în gînd să vîndă cîteva stive de lemne. La urma urmelor, asta nu-i rău de loc. Mai ales acum, cînd nu mai au de nici unele şi datoria la prăvălie îi apăsa atît de greu. Dacă vinde cîţiva stînjeni de lemn, se mai descurcă, şi vor mai putea plăti şi din datorii. Iată că veni şi o zi cînd Wilhelm rămase acasă. Maria îl întrebă dacă a terminat munca la pădure. El înclină din cap. Atît. După-amiază îşi puse haina de sărbătoare. Maria îl întrebă unde merge, deşi ştia dinainte ce-o să-i răspundă.

— La oraş — i-o tăie scurt şi plecă.

Se întoarse curînd. Atîrnă haina în dulap şi se aşeză în scaunul-leagăn. Maria torcea lîngă fereastră. Ea îşi lăsă ochelarii pe vîrful nasului şi se uită la Wilhelm pe deasupra lor. Se legăna nervos, bătînd cu degetele darabana pe speteaza scaunului.

— Mai bine să-ţi spun tot, să nu-ţi mai baţi capul cu tot felul de presupuneri. Am vîndut opt stînjeni de lemne.

— Va să zică aşa ! Cel puţin ţi-au plătit bine ?

Wilhelm scoase punga şi-i întinse Mariei patru hîrtii.

— Ăştia sînt pentru tine, restul îi opresc eu. Am nevoie de bani.

Maria luă banii privindu-i nedumerită. Patru sute de mărci, ceva mai mult decît putea obţine pentru doi stînjeni de lemne.

— Asta înseamnă că lemnele... le-ai vîndut pentru tine ?

— Da.

— Ţi-ai ieşit din minţi, băiete ! Doar ştii bine cîte greutăţi avem. Trebuie să cumpăr făina la prăvălie... De unde bani ? Şi-avem atîta datorie !

Wilhelm nu răspunse. Se legăna încet în scaun şi zîmbea gîndurilor sale. Ieşindu-şi din fire, Maria începu să ţipe atît de tare, încît Paul se sperie şi începu să plîngă, iar Brigit alergă sus şi se ascunse după pat.

— Ai înnebunit ! Oare nu poţi să fii şi tu în rîndul oamenilor ? Cum nu înţelegi ! ? ! Ne zbatem în lipsuri şi el...

Betti îi sări în ajutor, aruncîndu-i în obraz lui Wilhelm cuvinte grele.

— Să se ducă cine vrea la prăvălie, că eu nu mai merg. Mi-e ruşine. Mereu mă întreabă cînd plătim datoria. Mîine să te duci tu să cumperi făină ! îi strigă ea.

Wilhelm nu răspunse. Se legăna mereu, cu ochii la cerul spălăcit de iarnă, fără nori. În buzunarul de la piept avea banii pentru care era ocărît. Îi simţea ca o povară grea dar dulce...

— Eşti un hoţ ! strigă Betti. Cum îndrăzneşti să-ţi însuşeşti bani ce nu-ţi aparţin ? Ţi-nchipui că eşti de capul tău ? Ei bine, ai să vezi tu !...

— Terminaţi odată ! Nu strigaţi aşa ! Ingo cîrpea nişte ciorapi. Ea se uită urît la Betti. „Parcă nu-s oameni. De ce nu vorbesc liniştit ?"

Wilhelm se ridică şi păşi spre cămin. Îşi luă mănuşile puse la uscat, le trase pe mîini şi ieşi. Maria, Betti şi Ingo îl auziră cum cobora treptele, fluierînd o melodie veselă...

*

* *

Peste cîteva zile, începură iarăşi să sosească scrisori. Wilhelm se ducea singur la poştă după ele, apoi urca sus şi — ca mai înainte — şedea pînă noaptea tîrziu

studiind. Dar acum ardea gazul cumpărat din banii puşi deoparte. Chiar în ziua cînd a vîndut lemnele, a venit acasă cu un bidon mare, plin.

— Asta mai lipsea! le spuse Maria copiilor. Acum o să stea pînă în zori. Doamne Dumnezeule, de ce nu e şi el ca toţi ceilalţi?

Ca toţi ceilalţi...

Wilhelm căra bălegar pe ogorul unde avea de gînd să semene grîu şi rîdea. Urcat în căruţă, privea goana norilor pe cer. Iarna era pe sfîrşite. Gheaţa prinsese o culoare sinilie, ceea ce însemna că prima furtună o va mîna în larg. Deci primăvara e aproape.

Wilhelm era mereu ocupat. Ba repara încălţăminte, ba tăia lemne, ba se aşeza seara sub lampă şi începea să citească şi să scrie. Nimeni nu-i mai spunea nimic. Cîteodată, însă, el cobora în bucătărie şi începea să le povestească nişte fapte şi întîmplări nemaipomenite, citite în cărţile cu scoarţe cafenii, luate din biblioteca parohială.

În aceste cărţi era vorba de plante şi animale din ţări străine şi îndepărtate, atît de neobişnuite, încît însăşi existenţa lor părea o poveste minunată. Era vorba de plante care trăiau şi mureau ca oamenii. În asemenea seri, nimeni nu se mai putea gîndi la altceva. Uitau chiar şi de primăvara care în anul acela se anunţa tîrzie. Dar fiarele sălbatice din acele locuri! Leii şi tigrii urlau în întuneric, leoparzii, păşind tiptil, se piteau în tufişurile de lîngă scară. Şi cînd pisica lor, cu ochii sclipind în întuneric, păşea încet prin cameră, fetele speriate săreau ţipînd de la locul lor.

Iar Wilhelm continua să le povestească. Le spunea că există un animal înaripat care nu-i fiară şi nici pasăre. Zboară şi din gura căscată îi iese un şuierat ca de şarpe. Mai există apoi un alt animal, care umblă prin întuneric în căutarea cadavrelor. De îndată ce simte că cineva e pe moarte, începe să urle, şi e aşa de fioros, încît animalele din jur încep să tremure şi părul li se zbîrleşte. Acest animal, hiena, trăieşte din moartea altora, umplîndu-şi burta cu carnea şi sîngele hoiturilor. Dintre fiare, cîte există pe pămînt, hiena e

cea mai fioroasă, deşi nu-i cea mai puternică. Dacă leul, care îşi înalţă cu mîndrie grumazul, e rege, hiena, aidoma unui şarpe veninos, e un monstru de temut, hidos şi lacom, pentru că se furişează tiptil şi atacă pe la spate.

Brigit asculta cu ochii larg deschişi. Betti privea pe fereastră. Tremura de emoţie şi-şi încleşta mîinile. Ingo, aplecată deasupra unei cărţi, răsucea între degetele ei roşii o foiţă pînă o făcea cocoloş. Rolf şi Paul se ghemuiau unul lîngă altul şi, pînă în cele din urmă, Paul începea să plîngă. Atunci mama se supăra şi-l mustra pe Wilhelm :

— Sperii copiii cu poveştile tale ! De ce nu le povesteşti despre vietăţile de la noi, despre păsări, de pildă ?

Mariei îi erau tare dragi păsările.

Şi Wilhelm începea să le povestească despre păsări. Scotea cărţi în care erau poze cu fel de fel de păsări, şi le vorbea de viaţa lor. Erau păsări frumoase şi rare, vulturi uriaşi cu ochi ageri şi ciocul încovoiat, altele cît o unghie, care fac ouă minuscule. Povestea despre grifoni şi vulturi pleşuvi, despre papagali cu un penaj nemaivăzut, despre lebede care cîntau înainte de moarte.

Copiii ascultau. Maria uita să mai împletească, mîinile îi cădeau în poală. Pereţii sărăcăcioasei lor bucătării dispăreau, tavanul era cer, pe undeva pe-afară fremătau copaci minunaţi în care cîntau păsări gingaşe. Wilhelm se uita pe fereastră. Faţa îi strălucea, ochii întunecaţi îi ardeau. Punea cu grijă cartea la o parte şi se ridica. În cameră se aşternea liniştea, ascultătorii se reîntorceau la realitate. Trezirea era grea, şi mult timp după aceea se vorbea numai în şoaptă. Altfel se certau şi se răsteau unul la altul pentru orice fleac.

Într-o zi, Wilhelm se pregăti de plecare.

— Unde te duci ? îl întrebă Maria.

Ca de obicei, el nu-i răspunse. Îi spuse doar că se va întoarce tîrziu şi să nu-i ducă grija.

„Unde s-o fi ducînd ?" se întreba nedumerită Maria.

Se întoarse spre seară vesel, bine dispus, dar tot nu le spuse unde a fost şi de ce se bucură. Cînd sosi primul vapor, el înhămă calul şi plecă noaptea la debarcader. Spre dimineaţă, se întoarse cu doi saci plini. Văzîndu-l, Maria, care tocmai mulsese vacile, încremeni cu găleata în mînă.

— Ce ai în saci ?

— Grîu — îi răspunse Wilhelm şi, cu toate că era obosit după noaptea nedormită, faţa i se lumină de un zîmbet fericit.

— Grîu ! ? De mirare, Maria rămase cu gura căscată. Ei, nu mai spune ! Grîu ?

Wilhelm trase din căruţă un sac şi-l dezlegă. Luă un pumn de boabe şi-l întinse mamei.

— Vezi ce frumos şi auriu e ? Aşa va fi şi pîinea noastră.

Maria privi lung boabele mari, aurii din palma lui Wilhelm. Apoi se uită la el :

— Vrei într-adevăr să semeni grîu ?

— După cum vezi.

Puse boabele la loc şi legă bine gura sacului. Apoi îl luă în spinare şi-l duse în cămară. Maria rămăsese pironită locului. Ce să mai zică ? Pămîntul avea o culoare cafeniu-închisă, însemna că în curînd va putea fi boronit.

Îngînînd un fel de cîntec fără cuvinte, Wilhelm deshămă calul şi-l duse în grajd. Maria intră iar în staul. Nu se putea dumeri. Presimţea însă că o aşteaptă ceva rău, ceva care va spori şi mai mult grijile vieţii ei amare. Oftă adînc.

Cine poate să-l înţeleagă pe Wilhelm ?

E primăvară.

Peste lunci răsună trilurile ciocîrliilor, pe marginea şanţului scăldat în lumina soarelui viu a înflorit podbalul, partea sudică a colinelor, bătută de soare, a înverzit. Wilhelm boroneşte. Păşeşte larg, îndemnîndu-şi calul.

— Hai, Brünte, băiete! Picioarele calului sînt țepene, genunchii parcă mai umflați. Se poticnește trăgînd boroana și uneori ai impresia că-i gata să cadă.

„Of, n-am măcar un cal ca lumea ca să pot boroni! gîndește Wilhelm. Și nici boroana nu-i prea bună. Dacă aș avea o boroană bună... Le-aș arăta eu atunci..."

Maria i-a dus chiar ea demîncare. Încă de departe văzu că acolo se petrece ceva neobișnuit.

„Willy, băiatule, ce faci?! Nu cumva?..."

Porni spre el în fugă, dînd din mîini, broboada se umflă în spatele ei ca o pînză de corabie, gura îi era deschisă, gîfîia.

— Ce faci, Wilhelm?! Ți-ai ieșit din minți?...

Doamne, cît de neînțelegător e!... Vrea să semene grîu!

Zărind-o pe Maria, Brünte se opri și întinse botul după pîine. Maria alerga spre Wilhelm de-a dreptul peste cîmp.

— Ce-i asta?! îi strigă ea. Ce-ți trece prin minte? Ăsta-i ogor de primăvară! Vrei să semeni grîu?

— Ți-am spus doar. Ce țipi?

— Dar nu înțelegi... Maria simțea că nu-i ajung cuvintele. Se uita neajutorată în jur. Pădurea tăcea mohorîtă, cu streașina cetinei plecată pînă la pămînt. Nici măcar o pasăre nu zbura pe acolo.

— Mamă — începu Wilhelm — mamă, de ce nu vrei să înțelegi? Știu ce fac. Am citit atîtea despre grîu! Și m-am informat, știu că și în alte părți se cultivă grîu de primăvară. Să n-ai nici o grijă. Începu să-i explice tot ce știa, dar despre convingerea sa lăuntrică, nestrămutată, care creștea în el pe măsură ce-i vorbea, n-avea cum să-i spună. Privea norii, marea ce sclipea albastru-argintie printre copaci și simțea că nu poate face altfel. Să renunțe la ceea ce și-a pus în gînd însemna să se lepede de sine.

— Dar ce-o să spună Arvid, Norrbon, căpitanul Bruman? Toți or să rîdă de tine și nimeni n-o să ne mai ajute!

Wilhelm zîmbi.

— N-au decît. Să rîdă cît or pofti. Ce ne pasă nouă ? Cît despre ajutor, n-o să mai avem nevoie de ajutorul nimănui !

— Ştii foarte bine că nu-i aşa. Uneori trebuie să te rogi de ei, chiar şi atunci cînd le poţi plăti înainte. O ştii prea bine.

Wilhelm luă din mîinile ei coşul, se aşeză pe marginea ogorului, îşi turnă cafea în cană şi muie în ea o bucată mare de pîine de secară.

— Curînd, curînd — izbucni el într-un rîs zgomotos — o să-mi aduci în coş pîine albă. Şi, crede-mă, o să fie mult mai gustoasă decît aceasta. Numai de-aş putea face rost de o boroană ca lumea ; asta nu-i bună de nimic. Mi-i teamă de bălării, să nu înăbuşe lăstarele.

— Of-of-of ! se văietă Maria. Toţi or să te creadă un prost dacă semeni grîu. Ai să vezi tu. Unde s-a mai pomenit grîu în insulele Aland ? N-are cum să se coacă, ai să vezi...

— O să vedem la toamnă. Avem nevoie de mai multă pîine, mamă...

— Aşa-i, dar trebuie să înţelegi că pîinea de grîu nu-i pentru noi !

— Eu ştiu altceva : Cine nu-şi încearcă norocul nu cîştigă. Cel care mi-a vîndut grîul mi-a spus că fac bine ce fac. Mi-a spus că dacă izbutesc, toţi oamenii de la noi or să mă pomenească. Oare nu merită să încerc, dacă îmi dau seama că în felul acesta schimb în bine viaţa atîtor oameni ?

Maria tăcu. Ceea ce citi în privirea lui o sili să tacă. Măcar de n-ar fi ei cei mai săraci din tot satul ! Dacă ar avea mai mult pămînt, ar putea încerca să semene şi puţin grîu de primăvară. Wilhelm însă e ultimul om din sat care poate să-şi îngăduie acest lucru ! Nu le ajunge pămîntul nici pentru cît au ei nevoie. Ţăranii or să-l mănînce de viu, or să-i poarte pică şi or să spună că s-a ţicnit.

Wilhelm lăsă cana jos şi se ridică.

Chipul lui strălucea de o lumină şi o forţă interioară, o credinţă nestrămutată sălăşluia în el, credinţa în ceva

ce Maria nu pricepea. Cînd porni pe cîmp, în urma lui Brünte, Maria oftă iarăşi. Cu mîinile tremurînde strînse vasele, îşi potrivi broboada şi porni spre casă. „Cine să-l mai înţeleagă pe Wilhelm ?“

Seara începură iarăşi discuţiile despre grîu. Wilhelm căuta să-i convingă pe ai lui că trebuie neapărat să semene grîu. Cînd cei din sat vor începe să vorbească, ei toţi să fie uniţi. Se aşeză în scaunul-leagăn şi le explică totul pe îndelete. Fetele ascultau tăcute, dar pe Maria o chinuiau aceleaşi îndoieli.

— Bine, dar e la mintea cocoşului că avem nevoie de mai multe boabe ! spunea el. Dacă semăn grîul pe ogorul de primăvară, scoatem cel puţin cinci baniţe mai mult. Şi pentru noi asta e totul ! Avem prea puţin pămînt. De ce nu vreţi să înţelegeţi ? Dacă reuşesc, o să avem mai multă pîine, ca să nu mai spun că pîinea de grîu e mai bună. Fă socoteala, mamă : vom putea obţine douăsprezece baniţe de boabe în loc de cinci-şase. De ce nu vrei să-ţi dai seama ce înseamnă asta pentru noi ?

Ochii lui Betti sclipeau.

— Semănăm grîu ! strigă ea entuziasmată. Mai încape vorbă ? O să-l semănăm ! Sigur semănăm...

— Şi totuşi e un risc — găsi Wilhelm momentul să spună absolut totul. Sămînţa n-a fost încă încercată în ţinuturile noastre. Se poate întîmpla să nu se potrivească, şi-atunci...

— Atunci totul o să fie minunat ! încheie batjocoritor Maria. Ce viaţă fără griji o să ducem, n-am ce zice !... Mai întîi ar trebui să încerce cei bogaţi ! Ei au bani destui, nu ca noi. Şi pămîntul, nu te gîndeşti că dacă nu-l laşi să se mai odihnească secătuieşte ?

— Bogătanii n-or să încerce niciodată, ei nu duc lipsă de pîine ca noi ! Tocmai de aceea vreau să încerc eu, ţi-am mai spus-o, de o mie de ori. N-au decît să spună ce vor.

— Aşa-i! exclamă Betti, zvîrlindu-şi hotărîtă capul pe spate. La naiba! Ce ne pasă nouă ce-or să spună oamenii?! E pămîntul nostru şi facem ce vrem cu el.

Ingo o privea cu admiraţie, dar şi cu invidie. Ce n-ar da să fie şi ea la fel!

— Prostii! le-o tăie scurt Maria. Vorbiţi ca să vă aflaţi în treabă! Parcă voi vă pricepeţi? Uitaţi că sîntem la cheremul altora şi că, vrînd-nevrînd, trebuie să ţinem seama de ce spun ei?

— Tocmai de-aceea facem asta. Ca să nu mai depindem de nimeni. Şi dacă o să ţinem seama de ceea ce spun alţii, niciodată n-o să fim cu adevărat liberi.

— Cînd ai să ajungi la anii mei — susţinu neclintit Maria — ai să înţelegi că tot ce îndrugi tu acum n-are nici un rost. O să vă încredinţaţi şi singuri... Numai de n-ar fi prea tîrziu...

— Argumentele tale nu-s chiar atît de convingătoare — îi răspunse rîzînd Wilhelm.

Îşi dădea seama că prima lui bătălie pentru grîu a fost cîştigată, de aceea fluiera vesel. Maria se apucă să facă paturile. Ea nu găsea cuvinte. Argument — ce-o fi însemnînd asta? Pe ea o zăpăceau cuvintele savante folosite de Wilhelm. El vorbea tot atît de frumos ca elevii din şcolile de la oraş.

5

În sfîrşit, ogorul era gata pentru semănat.

Wilhelm luă un ciur, îl umplu cu grîu şi, păşind pe brazdă, începu să arunce boabele cu mişcări largi şi line. Norrbon, vecinul, care tocmai trecea pe acolo, se opri să-l privească. Oamenii, cînd l-au văzut boronind primăvara, s-au mirat şi nu prea. Ce şi-au zis, că poate l-or fi năpădit bălăriile şi boroneşte ca să-şi salveze ogorul. Acum, însă, ce l-a apucat? Era el, Wilhelm, cam într-o ureche, dar să semene?

— Ce faci acolo, băiete? îi strigă Norrbon şi se opri, vîrîndu-şi mîinile în buzunare. Ce semeni?

— Grîu! răspunse Wilhelm şi păşi mai departe. Grîu de primăvară.

— Grîu?!... Norrbon rămase cu gura într-atîta căscată, încît barba aproape îi atingea pieptul. Depărtîndu-se mereu, cu paşi mari, Wilhelm ajunse la celălalt capăt al ogorului.

— Grîu! Norrbon veni mai aproape şi-şi propti piciorul de îngrăditură. Ce spui că semeni? Grîu?

Wilhelm nu-l auzea. El îşi sălta mîna şi în faţa lui zburau boabele aurii. Pescăruşii albi pluteau peste cîmp şi ţipătul lor se auzea pînă în sat. Cînd Wilhelm porni înapoi, Norrbon trecu de îngrăditură.

— Eşti bun de legat! îi strigă el.

Wilhelm nu-i răspunse nimic. Norrbon era fratele mamei şi ei treierau totdeauna pe aria lui. De aceea Wilhelm îşi văzu de semănat, fără să-i spună o vorbă.

Pe drum mai apăru un ţăran. Se opri şi acesta să-l întrebe pe Wilhelm ce seamănă.

— Grîu — îi răspunse Wilhelm. Grîu de primăvară.

— Cum?! Grîu? Ce te-a apucat, băiete?

Curînd, tot satul află că Wilhelm seamănă grîu pe pîrlog şi ţăranii, pînă la unul, socotiră de datoria lor să treacă pe lîngă ogorul lui Wilhelm să vadă cu ochii şi să-şi spună părerea.

— Se vede că nu te pricepi! îi strigau ei. În insulele Aland grîul n-apucă să se coacă.

Wilhelm nu le răspunse. Semăna brazdă după brazdă, ţinînd ciurul în faţă şi păşind în tact cu mişcările ce le făcea cu mîna. Cînd veni, sprijinindu-se în băţ, şi bogătaşul Mattson de la ferma din sud, Wilhelm aproape terminase însămînţatul. Dădea zor, să poată pleca acasă.

— Ce înseamnă asta? V-aţi boierit? Socotiţi că secara nu mai e de nasul vostru?

Mattson înfipse băţul în pămînt şi se uită stăruitor la Wilhelm. Neprimind nici un răspuns, se înfurie şi începu să agite mîna în care ţinea băţul:

— Să-ţi fie ruşine, mucosule! Ai s-o aduci pe maică-ta la sapă de lemn, asta ai să faci! Alţii pot mînca pîine de secară, iar voi nu! Vă stă în gît! Vi s-a acrit de bine?

Cînd se apropie Arvid cu căruţa, Wilhelm tocmai scuturase ultimele boabe din sac şi ridica ciurul de jos. Arvid opri caii strigînd cu atîta putere: „ptruu! ptruu!" încît glasul lui, întors de ecou, răsună peste tot satul.

— Ha-ha-ha! izbucni el în rîs. Ce-aud? Te-ai apucat de semănat. Şi unde mai pui că semeni grîu!

Wilhelm se făcu stacojiu la faţă, dar se stăpîni şi-i întoarse spatele.

— Măi-măi-măi, ce mai franzele o să mănînci!

Arvid izbucni într-un rîs atît de zgomotos, încît caii, speriaţi, se ridicară pe picioarele dinapoi.

„Rîzi pînă îi plesni! gîndi Wilhelm — n-ai decît!"

Arvid plecă, dar lui Wilhelm i se părea că rîsul acestuia tot mai răsună deasupra ţarinei. Îl mai auzea parcă aievea şi după ce strînse sacii şi o porni spre casă. Soarele cobora spre asfinţit, colorînd cerul în nuanţe galben-aurii. Ferestrele caselor din sat, scînteind, reflectau toate aceste culori portocalii ale înserării. Wilhelm se întorcea acasă cu paşi grăbiţi şi hotărîţi. „Nu sînt nici criminal — se gîndea el — nu-s nici idiot. Sînt primul din ţinut care am semănat grîu şi ţăranii n-ar trebui să-şi bată joc de mine. Dar de ce pun toate la inimă? Ar trebui să mă bucur. Şi totuşi nu mă bucur. De ce mi se pare pădurea îngîndurată? Nu-i nimic mai apăsător decît un asfinţit de soare înmuiat în şofran şi sînge! Tot ţi se pare că are să se întîmple ceva neaşteptat... Am impresia că şi soarele ştie de isprava mea... şi se îndoieşte de izbîndă... ca şi mine... Nu mă bucur de loc, deşi ar trebui să mă bucur... Şi toate astea numai pentru că oamenii îşi bat joc de mine. Dar dacă într-adevăr n-am să reuşesc?... Nu! Nu! Asta nu trebuie să se întîmple... Nu! Nu!"

Îndesa parcă fiecare cuvînt în pămînt, o dată cu paşii, tot mai siguri, tot mai apăsaţi. Cînd deschise

portiţa, zîmbi către Rolf şi Brigit, care cărau lemne. Zîmbi, dar zîmbetul îi era obosit, forţat.

În seara aceea, pe chei, numai de zîmbit nu-i mai ardea lui Wilhelm. Toţi cei din jur vorbeau de grîul lui, şi el vedea cum ţăranii respectabili clătinau din cap cu neîncredere. Alţii însă îi hohoteau în obraz, bătîndu-şi joc de el şi de grîul lui, la fel ca Arvid. Wilhelm se desprinse de mulţime şi se aşeză mai la o parte, lîngă ponton. Toată seara o petrecu acolo în singurătate. Nimeni nu se apropie, nimeni nu-i vorbi. Între el şi cei de pe debarcader se săpase o prăpastie a tăcerii.

„Ei şi ? îşi spunea Wilhelm, urmărind plescăitul valurilor izbite în mal. Ei şi ? N-au decît ! Numai de-ar creşte grîul meu... Numai de nu l-ar înăbuşi bălăriile ! Of, de-aş avea o boroană ca lumea !..."

Grîul ! Nu se mai putea gîndi la altceva. Şi ori de cîte ori avea prilejul, privea ogorul, încercînd să ghicească minunea ce se petrece sub pămînt. Ziua, cînd pleca la cîmp, seara, cînd se ducea la debarcader, prin semiîntunericul aproape luminos al nopţilor de primăvară, lăsa jos, nevăzut de nimeni, uneltele ori sacul cu corespondenţă şi scruta îndelung brazdele goale.

„Oare de ce nu plouă ? De ce continuă să fie frig ? Pe o asemenea vreme grîul n-o să răsară. Oare de ce nu plouă ?"

Odată, într-o seară, cînd se întorcea de la vapor, văzu că grîul a încolţit. Lăstarele de un verde-pal îşi făceau loc prin pămîntul uscat.

— Creşte ! A încolţit ! Mamă, uite cum creşte !...

El sări peste îngrăditură şi se apropie de prima brazdă, se lăsă în genunchi şi netezi cu mîna lăstarele abia răsărite. Aşa plăpînde cum erau, lăstarele existau aievea, nenumărate, şi toate laolaltă formau un covor luminos, gingaş.

— Grîul nostru! şoptea el. Primul nostru grîu...

Cîţiva flăcăi treceau pe drum. El nu-i observă.

— Wilhelm face temenele! Se închină grîului său! începură ei să strige. Aţi mai pomenit una ca asta?

El se ridică şi-şi scutură genunchii. Luă sacul la spinare şi porni încet pe drum. Nimeni nu-l vedea cum plînge. Plîngea tăcut, cu lacrimi de bucurie.

Da, grîul dăduse colţ.

Grîul creştea şi covorul verde era tot mai des. Maria trecea pe lîngă ogor tăcută, obrazul ei căpătase o expresie de adîncă îngrijorare.

— Numai de-ar ploua! şoptea ea. Numai de-ar creşte mereu tot aşa!

Zilele secetoase, tot mai lungi şi dogoritoare, pîrjoleau fără milă. Grîul începu să pălească. Wilhelm aproape că nu mai îndrăznea să se uite, chiar cînd trecea prin preajma ogorului. Ştia şi-aşa că tulpinile plăpînde se ofilesc... S-a copt aşa devreme? încerca să se mintă, cînd arunca totuşi cîte o privire fugară spre cîmp. Observîndu-i îngrijorarea, Maria începu să se agite.

— Să vedem ce-i acolo, pe cîmp.

Se ferea să rostească cuvîntul „grîu". Spunea numai „cîmp". Dar şi aşa ştiau toţi despre ce este vorba.

Cînd căldurile erau în toi, veni şi Stava Miloasa.

— Spun oamenii că semănăturile voastre au pălit. Să fie adevărat, Maria, ori mint?

— De ce numai ale noastre? Dacă au pălit, au pălit toate — se grăbi Wilhelm să răspundă în locul mamei.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze pîinea, în numele copiilor voştri, pentru binele lui Wilhelm! exclamă Stava. În fiecare zi mă rog lui Dumnezeu să trimită ploaie...

Mai greu îi era lui Wilhelm cînd trebuia să meargă la debarcader, după corespondenţă. Se întîlneau acolo ţărani, muncitori şi arendaşi din toate satele şi gospodăriile din împrejurimi, şi toţi nu vorbeau decît de vreme, de vînt, de semănături.

Lanul de grîu al lui Wilhelm se afla lîngă drum şi cînd treceau pe jos sau cu căruţa, toţi se uitau la el. Era deci firesc să-şi împărtăşească unul altuia părerile.

— Wilhelm stă cam prost cu grîul lui.

— Da, după cum se vede, n-o să se prea îngraşe anul acesta cu pîinea lor de grîu.

Wilhelm se aşeza pe chei cît mai departe şi privea marea, ori — dacă era lumină — citea ; dar tot auzea ce vorbeau oamenii cu glas tare şi cînd asemenea vorbe îi ajungeau la ureche, buzele i se crispau, iar mîinile începeau să răsfoiască paginile cărţii în neştire.

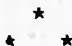
— De-ar ploua odată !

Ducea sacul ca pe o povară grea. Niciodată drumul din sat nu i s-a părut mai lung şi niciodată vapoarele n-au întîrziat atît de des.

Cînd, în cele din urmă, într-o noapte începu să plouă, toţi se treziră. Maria se aşeză pe marginea patului şi-i mulţumi lui Dumnezeu. Wilhelm privea pe fereastră cum şiruie apa.

— Grîul nostru e salvat !

— Willy, plouă ? întrebă Ingo, şi cînd fratele îi răspunse afirmativ, ea se lipi mai tare de Betti şi şopti : Plouă, auzi, plouă ! Plouă pe grîul nostru !

După ploaie, lanurile păreau proaspăt vopsite. Grîul înviorat se mai înălţă şi se îndesi, iar peste o săptămînă dădu spic şi începu să înflorească. Lui Wilhelm, cînd trecea pe lîngă ogor, i se părea că pluteşte.

— Înfloresc grînele, înfloresc !...

Nimeni nu-şi mai bătea joc de el.

— Poate iese. Mai ştii ! spuneau ei. Să mai aşteptăm pînă se vor porni ploile de toamnă...

Dar deocamdată era vara, o vară dogoritoare. Muncile erau în toi. Munca istovitoare de dimineaţă pînă seara tîrziu, nopţi nedormite pe chei ! Începuse cositul fînului. Ţăcănitul monoton al secerătorilor acoperea toate celelalte zgomote. Dis-de-dimineaţă, şi iarăşi

seara, după asfințit, bărbații plecau, agitînd coasele, să cosească haturile. Cei care aveau pămînt puțin nu lăsau necosit nici cel mai mic petic. Pe coline, pe tăpșan, pe dîmburi, în poiene, pe marginea drumului și în șanțuri — peste tot coseau și adunau iarba.

Cînd bărbații cu mîini sigure mînuiau coasele, în aer răsuna parcă o muzică, mișcările femeilor ce se aplecau să adune iarba cosită erau grațioase. Ele duceau fînul pe locuri însorite și-l răsfirau să se usuce. Dinspre cîmp adia un aer înmiresmat, care trezea în cei tineri dorințe arzătoare și umplea de tristețe inimile celor bătrîni.

În această vreme, Wilhelm aproape că nu dormea de loc. Abia întors de la cursa de noapte, pe la orele trei-patru, lua coasa și pornea la cosit. După ce mînca se așeza la umbră să se odihnească un ceas, apoi se apuca din nou de treabă.

Într-o dimineață veni și Ingo cu el la cosit. La poalele pădurii era răcoare și liniște. Wilhelm pătrunse cu coasa în iarba înrourată; mii de mărgăritare mici de apă, împrăștiate în lumina soarelui, scînteiau ca diamantele. Păsările se trezeau pe rînd salutînd cu trilurile lor o nouă zi.

Wilhelm zîmbea. În el încă mai dăinuia noaptea. Ca să lupte cu oboseala, trebuia să se gîndească la ceva, ceva care să-i ușureze munca și să-i limpezească privirea. Și se gîndea la grîu, la limba străină care nu-i mai era atît de străină, asculta ciripitul păsărilor și zîmbea. Nimic nu-i mai minunat decît glasul păsărilor. E atît de limpede și atît de triumfător cîntecul lor!

Cosind iarba înaltă, Wilhelm se apropia de îngrăditura ce despărțea pămîntul lor de al vecinilor. Ingo nu se zărea. Ea vîntura fînul undeva, mai jos, aproape de casă. Tot cosind, Wilhelm se trezi pe neașteptate în fața unei temelii noi de piatră.

La picioarele lui, aproape terminată, se afla o temelie din piatră şi ciment. Ceea ce îl surprinse fu culoarea pietrei, o piatră adusă mai de departe, iar nu faptul că s-a apucat Bruman să construiască tocmai aici, sus, o clădire temeinică, pe temelie de piatră. Căpitanul Bruman era bogat, chiar şi o cocină de porci o putea dura pe temelie de piatră. Da, el îşi putea îngădui...

Deodată însă îşi dădu seama că temelia de piatră se află prea încoace. Wilhelm lăsă coasa jos şi se apropie mai mult.

Da, nu s-a înşelat. Mai mult de jumătate trecea de semn, pe pămîntul Mariei.

Fără pic de ruşine, căpitanul Bruman a început să-şi construiască saivanul pe pămîntul lor ! Nici măcar nu i-a întrebat ! A procedat aşa cum procedează de fapt de veacuri bogătanii, adică nesocotindu-i pe cei săraci, privindu-i cu dispreţ sau, în cel mai bun caz, cu totală indiferenţă. Cîtă neruşinare !

Wilhelm se posomorî. Căpitanul Bruman n-avea nici un drept să construiască pe pămîntul lor. Cînd a cerut partea din moştenire cuvenită soţiei lui, i-a luat Mariei jumătate din pămînt, deşi n-avea dreptul. Maria, cel mai mare dintre copii, după moartea tatălui ei, a împărţit cu Norrbon pămîntul pe din două. Sora lor, soţia lui Bruman, după moartea socrului, a moştenit şi ferma şi a trebuit să-şi construiască o casă, a construit-o pe pămîntul Mariei. Apoi obligînd-o pe nevastă-sa să-şi ceară partea şi din pămîntul deja împărţit, i-a luat Mariei încă o bucată de pămînt, cel mai bun, aflat în preajma casei construite. Maria, care tocmai rămăsese văduvă cu şase copii, a trebuit să consimtă. Mica ei gospodărie primise o lovitură grea, în timp ce căpitanul Bruman se lăfăia pe pămînturile cele mai bune.

Acum îi mai trebuia o cocină ! Şi s-a gîndit, desigur, că tot pe pămîntul Mariei e mai bine s-o facă. Temelia de piatră era aproape terminată.

Wilhelm luă coasa şi se îndreptă spre casă. O furie cumplită pusese stăpînire pe el. Ce-nseamnă bătaia asta de joc ?!

Maria nu se arătă de loc surprinsă.

— Nu-l ştii pe Bruman ? Te poţi aştepta la orice de la el ! Ce-i trăsneşte noaptea prin cap, ziua face.

— Dar n-are nici un drept... — îi răspunse răstit Wilhelm. Mă duc să-i spun să-şi mute temelia pe pămîntul lui, că altfel...

— Doamne fereşte ! îl întrerupse Maria. Să nu faci una ca asta ! Avem nevoie de oameni şi toţi îi cîntă lui Bruman în strună.

Wilhelm izbucni într-un rîs nervos, amar, şi mult timp nu se putu opri. Apoi ieşi. Maria rămase încremenită, cu peria de frecat duşumelele în mînă. Nu-l opri, nu-l chemă înapoi, nu-i mai strigă să nu meargă cumva la Bruman. De altfel, nici nu credea că ar fi în stare să facă asta. Totuşi simţea că în inima ei se furişează neliniştea.

Wilhelm ieşi din ogradă şi porni în sus, pe drum. Trecu iute pe lîngă lanul lui, fără să arunce măcar o privire. Grîul fremăta, dar el nu auzea nimic. O ură fără margini, ce-i domina teama, îl mîna din urmă. Trebuie să se grăbească, pînă nu-i va trece furia. Acum să i-o spună, de la obraz, acum, cît se mai simte în stare, acum cînd gîndul nedreptăţii comise îl arde ca focul, cînd amintirea răului pe care i l-a făcut mamei lui îl înăbuşă...

Căpitanul Bruman trebăluia prin grădină.

— Bună, băiete — îl întîmpină el zîmbindu-i prietenos.

— Bună ziua — îi răspunse Wilhelm.

— Ei, cum merge cositul ? Bruman încercă din nou să zîmbească, dar, privindu-l pe Wilhelm, zîmbetul îi pieri înainte de a răsări pe buze. Wilhelm avea o înfăţişare înspăimîntătoare ; părul ud de sudoare i se zbîrlise, ochii mari îl priveau cu mînie pe căpitan. Acesta se lăsa cînd pe un picior, cînd pe celălalt, îşi frămînta mîinile, omorî o muscă, apoi îşi vîrî mîinile în buzunare.

— Am venit pentru temelie! Wilhelm intră direct în subiect.

Expresia feţei lui Bruman se schimbă pe dată. Rînji cu dispreţ şi îngăduinţă şi-i vorbi ca unui copil, cu superioară înţelegere. „Despre ce-i vorba?" Glasul lui suna blînd.

Wilhelm îi întîlni privirea, dar nu şovăi.

— Aţi construit-o pe pămîntul nostru. O să trebuie s-o mutaţi de-acolo.

— Ei, nu mai spune! Bruman rînji din nou. Adică să poruncesc muncitorilor s-o desfacă piatră cu piatră şi s-o mute mai încoace?

— Exact...

— Aşa-a... Dar ştii tu oare, dragă băiete, cît o să mă coste pe mine afacerea asta?

Wilhelm se uită în jur, chibzuind ce trebuie să-i răspundă căpitanului. Grădina era foarte frumoasă şi bine întreţinută. Mireasma trandafirilor se îmbina cu mirosul fînului proaspăt cosit, merii erau încărcaţi cu fructe încă nepîrguite.

— Pe mine nu mă priveşte cît o să vă coste — îi răspunse Wilhelm, întorcîndu-se din nou spre căpitanul Bruman. Eu nu ridic temelii pe pămînturi ce nu-mi aparţin, aşa că nici nu fac astfel de socoteli.

Obrazul lui Bruman se făcu stacojiu. Tuşi, dregîndu-şi glasul, dar nu scoase o vorbă. Wilhelm se grăbi să adauge:

— În termen de o săptămînă să dispară temelia de pe pămîntul mamei mele. Dacă n-o faceţi, mă adresez jandarmeriei. Şi fără să mai aştepte răspuns, se întoarse şi ieşi din grădină grăbit, cu pasul hotărît, ţinîndu-şi mîinile lipite de corp şi umerii drepţi. Sub paşii lui, nisipul scîrţîia vesel şi nestingherit...

Căpitanul Bruman privea în urma lui. Era stacojiu la faţă, iar ochii mijiţi de soare păreau mai întunecaţi. Rămase aşa, nemişcat, şi numai după ce silueta lui Wilhelm dispăru în spatele gardului viu din tufe de păducel, tuşi zgomotos, răguşit şi scuipă cu ciudă pe iarbă.

6

Căpitanul Bruman a ridicat temelia de piatră a unui saivan pe pămîntul Mariei.

Wilhelm s-a dus la Bruman şi i-a cerut să-şi mute saivanul cu temelie cu tot. Ce-o să se întîmple ?

Oamenii din sat ridicau miraţi din umeri şi-şi făceau unul altuia cu ochiul. La prînz, doar despre temelie se vorbea, la cositul fînului, în pauze, la fel. Auzi, ce îndrăzneală ! Wilhelm ăsta începe să întreacă măsura!...

Cînd căpitanul Bruman apărea în drum, toţi se grăbeau să-i dea bineţe şi-i zîmbeau mai prietenos ca înainte.

— Cum te simţi, căpitane ?

— Domnul căpitan a ieşit la plimbare ?

— Ce zici, căpitane ? Minunată vreme !

Căpitanul Bruman, drept răspuns, le zîmbea. Uneori se oprea să schimbe o vorbă şi atunci oamenii lăsau cositul. Pînă şi Marele Stăpîn venea mai aproape de drum să audă ce spune. Ceilalţi, cu coasele în mîini, îl ascultau.

Poate că o să aducă vorba de temelie...

Sau poate că o să le spună ceva de Wilhelm ?

I-o fi cerut într-adevăr Wilhelm să mute temelia ?

Căpitanul Bruman însă nu spunea nimic să-i lămurească. Glumea, parcă mai bine dispus ca oricînd. Se mai întîmpla să arunce în treacăt o vorbă de batjocură despre Wilhelm, lucru observat de toţi, dar despre temelie nu sufla o vorbă. Era bogat şi arogant. De cine să se teamă ?

— Wilhelm citeşte prea mult, vă spun eu ! mormăia Arvid pe chei. Asta îi ameţeşte la cap pe unii : încep să se creadă în stare să mute şi munţii din loc...

Rîsul lui sălta deşănţat pe valuri, se lovea de stîncile de dincolo şi se rostogolea înapoi în ecou. Wilhelm, aşezat pe chei, mai la o parte, se chircea tot şi strîngea cu atîta putere sacul în pumn, de i se înălbeau încheieturile.

Ţăranii veneau în grupuri mici să vadă temelia cu pricina şi, îngînduraţi, îşi spuneau părerile.

— Nu ştiu cum o să se termine toată povestea asta...

— Într-adevăr, temelia e mai mult pe pămîntul Mariei... N-o fi observat Bruman ?

— Hm ! Cîtă gălăgie pentru nimic ! rosti Norrbon. Pămînt pietros ! Ce poţi să faci cu el ? Numai necazuri are biata Maria din pricina flăcăului ei...

Ţăranii priveau în pămînt şi nu răspundeau. Ei cercetau temelia de parcă în viaţa lor n-au mai văzut ceva asemănător. Iar cînd căpitanul Bruman apăru acolo, pe neaşteptate, zîmbiră vinovaţi, nemaiştiind cum s-o sucească. Zîmbiră în silă şi spuseră că au venit să vadă cum merge construcţia.

Căpitanul purta o cămaşă albă şi pantaloni gri, bine călcaţi. Aducea a pastor. Ţăranii nu uitau o clipă că e fiul bogătaşului Mattson, cu toate că şi-a schimbat numele din ziua cînd a luat comanda unuia din vasele tatălui său. Ţăranii îşi priviră pantalonii murdari şi cămăşile din cit albastru, duhnind a sudoare, îşi răsuciră cîte o ţigară din mahorcă, scuipară în iarbă, şi iarăşi îi zîmbiră căpitanului, neştiind ce să-i spună. Cînd căpitanul Bruman îi invită la o ceaşcă de cafea, nu mai ştiau cum să-i mulţumească.

— Cu plăcere, cu multă plăcere, numai să nu vă stînjenim cumva.

„Cine ştie ? se gîndeau ei. Poate nici nu-i adevărat ce se spune de Wilhelm. Să mergem, poate mai aflăm cîte ceva..."

Wilhelm era prea ocupat ca să observe ce se mai petrece în jur. Cosea şi aduna fînul, cerceta norii ameninţători, aducători de ploaie, şi-şi zorea surorile :

— Hai, fetelor ! Uite cum se îngrămădesc norii...

— Apăi chiar că eşti cu capul în nori ! se tînguia Maria.

Îşi dădea seama că Wilhelm a făcut iarăşi o prostie, stîrnind toată tărăşenia cu temelia.

— Cu Bruman te pui? i-a spus deunăzi. Nu-l clintești tu din ale lui! Și mai ajungi și de rîsul și batjocura lumii...

Wilhelm nu răspundea. El știa doar că Bruman a plecat la oraș și știa de ce anume. Se zvonea că Bruman s-a dus să-l consulte pe portărel — asupra cărei chestiuni, era ușor de ghicit. Zilele treceau. Mai rămăseseră două zile, duminică și luni, și pe urmă...

— Ce rușine pe capul nostru! spuse Maria sîmbătă. Uite, a trecut săptămîna și temelia e tot acolo. Și iarăși o să-și bată joc de noi. Cred că-i timpul să înțelegi că pentru săraci nu există legi.

Wilhelm tăcea. Ce-ar fi putut să-i răspundă?

Spre prînz, întîlni un grup de arendași din partea de sus a satului. Aceștia holbară ochii la el, de parcă atunci l-ar fi văzut pentru întîia oară. Wilhelm le rîse în obraz și asta îi uimi cumplit. Prinseră a da din mîini, discutînd aprins, și se uitară îndelung după el, minunîndu-se că pășește atît de sprinten și iute, de nici nu se observa cît e de plăpînd și scund.

Seara, Bruman se întoarse de la oraș. Wilhelm se afla pe chei și-l văzu coborînd de pe vapor.

— Ei, cum mai merg treburile, căpitane? îl întrebă Oskar Grannar, zîmbind slugarnic.

Bruman dădu doar din cap. Ducea o valiză groasă de piele, cu apărători de metal la colțuri. Pe chipul lui congestionat era întipărită atîta îngîmfare, încît toți se dădeau în lături din fața lui, lăsînd o potecă largă pe chei.

Wilhelm urcă pe puntea vaporului, strecurîndu-se pe lîngă țăranii spătoși, primi corespondența și, cu sacul subsuoară, se amestecă iarăși în mulțime. Apoi porni singur spre sat. Tot drumul în fața ochilor îi stărui chipul căpitanului Bruman. Pietrele împrăștiate pe pășuni păreau că se mișcă, tufele îl iscodeau.

„Iată-l pe Wilhelm... cel care crede că poate urni munții din loc!"

În pădure mugeau vacile. Înserarea luminoasă de iulie se cernea peste lunci. Lanul de grîu era tăcut

şi calm. Nu se mişca nici un spic, prin iarbă nu se auzeau nici cîrsteii.

„Toate acestea parcă nici n-ar exista — se gîndea Wilhelm — parcă n-ar fi adevărate".

Nu voia să se gîndească la temelie. Cînd va ajunge acasă o să citească. Va aprinde lampa şi va citi. Ce să-şi bată capul cu temelia!

Ce plin de el era Bruman, acolo, pe chei...

Cîtă bătaie de cap! Poliţia?... Oare merită să se ducă să reclame?

Să se adreseze poliţiei? Să facă plîngerea împotriva căpitanului Bruman, în caz că acesta nu va muta de bună voie temelia de pe pămîntul lor? Of, afurisită treabă!

Dacă pierde această luptă, doar grîul îi mai rămîne. Dar dacă nici acolo nu reuşeşte? Atunci ce va face? Wilhelm purta în spate sacul cu corespondenţă ca pe o povară nespus de grea. Niciodată nu s-a simţit mai singur, mai părăsit ca acum...

Ogoarele şi luncile tăceau cînd el trecea pe alături. Păsările şi florile dormeau. Numai în ogradă, pe pietrele de lîngă scară, sălta un brotăcel.

— Pici, jigodie! Wilhelm nu putea suferi broaştele.

Duminica se nimeri a fi călduroasă şi liniştită.

— Vine furtuna — spuse Maria. Era tare necăjită, toţi ar fi dorit duminica o mîncare mai bună, şi ea nu putea să le dea altceva decît mîncarea lor obişnuită.

— Îmbrăcaţi-vă şi duceţi-vă pe-afară, la joacă! le spuse copiilor care se zbenguiau prin bucătărie. O enerva zgomotul, căldura, zăduful...

Tocmai spăla vasele, cînd intră Linda, servitoarea lui Bruman.

— Bună ziua.

— Bună. Maria întoarse capul, fără să se oprească din treabă.

Linda şovăi o clipă, apoi se apropie de sobă, unde se afla Maria.

— Căpitanul Bruman îl roagă pe Wilhelm să treacă pe la el. Vrea să-i spună ceva.

— Ce face ?! Maria se întoarse uimită. Ce tot îndrugi, fato ?

— Căpitanul a fost ieri la oraş. Pare-mi-se că nu prea i-a mers bine... De-aceea vrea să-l vadă pe Wilhelm. E acasă ?

Maria îşi şterse fruntea de sudoare.

— Cînd să vină ?

— Cît mai repede. Chiar acum, dacă se poate. Ştiţi şi dumneavoastră, domnul căpitan se supără cînd trebuie să aştepte.

Maria privi afară, pe fereastră.

— Wilhelm a plecat de dimineaţă pe insulă. O să trimit fetele să-l cheme.

Nu s-ar fi încumetat să gîndească de ce îl cheamă Bruman pe băiatul ei... Dar Linda a spus că în oraş căpitanului nu prea i-a mers bine. Ce-o fi vrut să spună cu asta ?

— Betti ! Ingo ! strigă ea peste gard. Nu primi nici un răspuns şi se supără. „Totdeauna păţesc aşa. Şi de ce-o fi plecînd Wilhelm de-acasă în fiecare duminică ?"

Linda îi făgădui că se duce ea să le caute pe fete şi coborî spre mare.

— Spune-le să-l cheme numaidecît pe Willy — adăugă Maria. E pe insulă.

Era o zi fierbinte, înăbuşitoare. Soarele dogorea, copacii colbăiţi păreau încremeniţi într-o aşteptare mută. La ţărm, în apa limpede, copiii se scăldau şi ţipetele lor răsunau pînă hăt-departe.

Linda le găsi pe Betti şi pe Ingo pe promontoriu. Stăteau jos şi priveau marea ; în jurul lor erau reviste şi ziare vechi. Văzînd-o pe Linda, îşi dădură seama numaidecît că-l caută pe Wilhelm. Toată ziua s-au gîndit la temelie, la faptul că zilele treceau şi totul rămînea

neschimbat. „Oare Wilhelm se va plînge jandarmeriei sau nu? Şi iată că Bruman vrea să-l vadă".

Se îmbrăcară repede şi, luînd o barcă, porniră spre insulă.

În singurătatea insulei, Wilhelm se oprise pe o buturugă şi, mestecînd dintr-o bucată de pîine adusă de acasă, asculta ciripitul păsărilor. Toată ziua a rătăcit prin insulă. De mult căuta cuibul unui graur şi astăzi era convins c-o să-l găsească.

De mai multe ori văzuse graurul săgetînd în zbor deasupra unui luminiş năpădit de ierburi, dar n-a putut da de urma cuibului. Astăzi însă dibuise locul. Se afla pe undeva, pe-aici, pe aproape, în iarba asta neagră. O să-l găsească. Neapărat o să-l găsească.

Se culcă la pămînt şi aşteptă. Soarele se strecura printre brazi. Mirosea a flori şi a răşină de brad, pe mîini îi umblau furnici. Nu departe de el, păianjeni mari îşi ţeseau printre copaci pînza lor strălucitoare. Nemişcat, el asculta.

Graurul gungurea încetişor. Curînd are să afle unde-i este cuibul. Va lua în mînă ouşorul mic, un ouşor care nu seamănă cu altele... Să găseşti un ou proaspăt, abia ouat — e o mare bucurie, tot atît de mare ca atunci cînd descoperi un nou soi de plantă, sau o floare rară. O astfel de bucurie îţi înveseleşte viaţa şi-ţi umple sufletul de căldură şi lumină. Se simţea uşor şi i se părea că pluteşte deasupra pămîntului. De bucurie, izbucni într-un rîs zgomotos.

Uite-o, iarăşi zboară!

Urmărea din ochi pasărea cenuşie în zborul ei stîrnit. Făcu un ocol şi, lunecînd în jos, dispăru din nou în iarba întunecată. Atunci se ridică şi, ţinîndu-şi răsuflarea, cu mîinile strîns lipite de corp, porni într-acolo. Mergea tiptil. I se părea totuşi că toată pădurea freamătă, că brazii se apleacă unul spre altul şi-şi şoptesc

ceva, că tufele de ienupăr şuşotesc între ele, iar iarba îşi înalţă a implorare firele spre cer.

Înainta cu grijă. Pietrele îl priveau cu ochi serioşi şi îngînduraţi. Nu se mişcau. El era însă convins că ele văd încotro se îndreaptă, că ştiu...

În clipa aceea, se auzi chemat:

— Wilhelm! Wilhelm! Willy!

Se opri. Ecoul îi purta numele prin pădure: „Wilhelm, Willy!"

Recunoscu glasul lui Betti. „Ce-o fi vrînd? Şi tocmai acum şi-a găsit să mă strige!"

— Ehe-hei! Glasul lui răsună atît de supărat, încît mai strigă o dată, mai domol: Uhuu! Aici sînt!

Printre copaci zări fusta de culoare deschisă a surorii lui, Betti. Observîndu-l pe Wilhelm, Betti îi strigă de departe:

— Te cheamă căpitanul Bruman. Nu ştiu ce vrea să-ţi spună.

Wilhelm se prinse fără voia lui cu mîinile de cap. Ceea ce auzise era prea neaşteptat: temelia! Bruman! Uitase de toate acestea!

— Ce vrea?

— Nu ştiu, dar trebuie să te duci chiar acum. Vrea să te vadă.

Graurul trecu fîlfîind pe lîngă el şi dispăru printre brazi. Întinse mîinile, parcă să-l prindă.

— Bine. Am să merg...

Se îndreptă spre barcă. Păşind tăcută în urma lui, Betti gîndea: „De ce oare e atîta nedreptate în lume?"

Wilhelm vîslea în barca lui, Betti şi Ingo în cealaltă. Copiii, scăldîndu-se, lunecau înot pe lîngă ei, şi trupurile lor păreau străvezii în apa întunecată. Marea era limpede ca o oglindă. Soarele dogorea ca jeraticul.

*

* *

Căpitanul Bruman îl primi pe Wilhelm în cabinetul lui. Şedea în faţa unui birou de stejar de culoare deschisă. Toată mobila din cameră era masivă şi scumpă.

— Ia loc, Wilhelm ! i se adresă căpitanul. Wilhelm se aşeză pe marginea unui scaun îmbrăcat în piele, fără să-şi ia ochii de la biroul masiv. Te-am chemat să discutăm despre... temelie.

Căpitanul Bruman parcă scuipă ultimul cuvînt. Îl privea cercetător pe Wilhelm, dar acesta nu observă. Continua să se uite fix la birou.

— Oare nu ne-am putea înţelege ca oamenii ? Ce zici, băiete ? Sîntem vecini, nu se cade să ne certăm pentru o temelie.

Aştepta răspuns. Dar Wilhelm tăcea. Ochii lui întunecaţi ardeau, gura îi era întredeschisă.

— Ei ? Ce zici ? Cum rămîne ? Bruman tuşi de cîteva ori. Nu spui nimic ?

Wilhelm îşi trecu palma peste frunte. Undeva, departe, se auzi tunînd, prin fereastră văzu nori albi şi cenuşii fugărindu-se. Da, într-adevăr, vine furtuna. A avut dreptate mama.

— Nu cumva eşti bolnav, Wilhelm ? Ce-i cu tine ? Ai o înfăţişare atît de stranie !

Wilhelm zîmbi. Ce-ar fi putut să-i răspundă ?

Tot sîngele năvălise în obrazul căpitanului. Făcea vădite eforturi să rămînă liniştit locului.

— Ne putem înţelege. Nu crezi că-i mai bine aşa ?

Trase sertarul biroului şi scoase un plic. Îl desfăcu încet, cu mîinile tremurătoare, şi scoase din el cîteva bancnote.

— Ia-i ! Sînt ai tăi ! Şi să nu ne mai certăm pentru atîta lucru...

Wilhelm se uită la bani fără să priceapă. Cînd înţelese, în sfîrşit, păli şi înghiţi în sec.

— Ei, ce spui ? Ne-am înţeles ?

De astă dată, glasul lui Bruman răsună tăios. Obrazul i se congestionase şi mai mult, mîna care ţinea plicul îi tremura.

Wilhelm îşi trecu de mai multe ori mîna prin păr, se ridică şi păşi spre uşă. Tunetele răsunau tot mai aproape. Un fulger orbitor despică cerul.

— Ce naiba, băiete ! Bruman se ridică şi ieşi de după birou spre el. Nu vrei să iei banii ?

Wilhelm tot nu răspunse. Cînd deschise uşa, deasupra satului bubuiau tunetele. Coborînd scara, auzi zgomot sus, în cabinet. Bruman trîntea scaunele, umblînd de colo-colo.

— Nu pleca !

În spatele lui, Linda îl privea cu implorare. Părul bălai se contura pe fondul albastru-verzui al zidului. În glasul ei vibra atîta căldură ! Se opri şi o cercetă din ochi.

— O să te prindă ploaia — îi spuse ea încet. Acum începe.

O detunătură puternică îi acoperi vorbele. Wilhelm, din prag, privea grădina tăcută şi întunecoasă. Da, într-adevăr, chiar acum o să plouă.

Şi ploaia într-adevăr se prăvăli grea ca un ciocan. Cu un strigăt scurt, Linda se lipi de el. Amîndoi stăteau aşa, tăcuţi, lipiţi unul de altul, şi se simţeau prieteni.

— Acum pot să plec — îi spuse Wilhelm. S-a mai potolit puţin.

— Ce ţi-a spus Bruman ? îl întrebă ea în şoaptă.

— Bruman ?... Nimic deosebit...

— Şi ce i-ai răspuns ?

— Ce puteam să-i răspund ! O să afli mîine.

Wilhelm îi zîmbi şi-şi luă rămas bun. Trebuia să plece, să ajungă mai repede acasă şi să-i povestească mamei cele întîmplate. Şi-apoi, pe o asemenea vreme, s-ar putea să aibă nevoie de el.

Fulgere verzi brăzdau cerul înnourat, după care urmau detunături puternice. Satul era cufundat într-un amurg siniliu, pe drum nu se vedea ţipenie de om, nici un cîine nu lătra. Wilhelm ajunse în dreptul lanului de grîu. Lanul tot era culcat de ploaie. „Numai de s-ar ridica, altfel n-are să se coacă. Secara din jur a prins o culoare verde-gălbuie, peste o săptămînă se va coace. Dar grîul e tot verde-închis, parcă ar tot vrea să crească“.

Maria îl aştepta îngrijorată.

— Ce ţi-a spus ?

Wilhelm se aşeză pe pat. Îi era greu să răspundă, deoarece nici el n-a priceput bine ce-a vrut Bruman.

Îi povesti mamei cele petrecute şi-i spuse că nu ştie ce are de gînd căpitanul.

— Aşa e! oftă Maria. Din partea lui nu te poţi aştepta la nimic bun. Turbă de furie şi-i în stare de orice.

— Dar de ce a vrut să mă cumpere?

Wilhelm îşi lăsă capul pe braţe. Se simţea obosit, cu sufletul pustiit şi tare singur. După tonul cu care-i vorbise, simţea că mama nu-l aprobă. Ar fi vrut poate să-i ia banii şi să lase temelia pe pămîntul lor? Dar pentru el asta e o chestiune de principiu. Nu poate îngădui să fie călcat în picioare!

Ploaia se potoli, spre apus cerul începu să se lumineze. Wilhelm mîncă, urcă sus şi se apucă de citit. O nelinişte nedefinită puse stăpînire pe el. Simţea că-l paşte o nenorocire, ceva cumplit şi de neînlăturat; îl rodea mai ales faptul că nu-şi dădea bine seama ce anume îl ameninţă şi cînd se va întîmpla.

„Să citesc — se gîndea el. Nu-mi rămîne altceva decît să citesc...“

A doua zi, după ploaia din ajun, dimineaţa se arătă răcoroasă şi senină.

Wilhelm se sculă devreme. Curăţă grajdul şi tocmai mătura hambarul, cînd veni Rolf în fugă.

— Willy, au început să desfacă temelia! Willy! Willy!...

Wilhelm privi sus, spre pădure.

— Zău? întrebă el. Serios?

Lăsă treaba şi urcă spre colină. Rolf trebuia să alerge ca să ţină pasul cu el.

Da, era adevărat.

Muncitorii, lac de sudoare, desfăceau temelia, în jur erau aruncate bucăţi de piatră.

Wilhelm privea tăcut. Nu se putea bucura. Prea mult s-a luptat cu gîndul unei eventuale înfrîngeri, irosindu-şi toate forţele. ca să poată trăi din plin victoria.

Acum vedea ceea ce n-ar fi sperat să vadă, şi totuşi nu simţea nici o bucurie.

Porni spre casă cu capul plecat. Pe drum, oamenii îi dădeau bineţe, dar el nu răspundea. Nici nu-i auzea. Ţăranii care treceau cu căruţele prin apropiere se opreau.

— Ai auzit ? Cică Bruman a poruncit să se desfacă temelia.

În sfîrşit, ceva asemănător bucuriei se revărsă brusc în inima lui. Da, a izbutit. L-a făcut pe căpitan, om bogat, cu un birou masiv ca acela, să-şi mute pietrele de pe pămîntul lui. Era o victorie, un eveniment în măsură să-i facă pe toţi să se bucure ! Arendaşii însă îl priveau ca şi mai înainte. Peste lanul de grîu pluteau nori luminoşi ; după ploaie, parcelele semănate cu cartofi înverzeau, trunchiurile mestecenilor luceau cu albeaţa lor imaculată. Dar ziua era o zi ca oricare alta. Wilhelm se întoarse acasă şi se apucă iarăşi să măture hambarul.

7

Vremea se schimbase. Era mai rece, ploile tot mai dese nu dădeau răgaz pămîntului să se zvînte. Dar cînd apărea de după nori, soarele făcea secara să îngălbenească treptat. De cum se va îndrepta vremea, oamenii vor putea să cosească. Ovăzul s-a copt şi el. Numai grîul continua să rămînă verde.

— Curios ! spunea încet Maria, privind ogorul de pe povîrnişul dealului. Cine şi-ar fi putut închipui că va creşte aşa de încet ?

— Mai are destul timp să se coacă — încercă Wilhelm s-o liniştească.

Auzise oamenii vorbind la debarcader. Spuneau că anul acesta recolta de secară va fi foarte bună, apoi se uitau semnificativ spre Wilhelm, şi el înţelese în sfîrşit ce au vrut să spună unii din ei cu cîteva luni

în urmă: „Să mai aşteptăm pînă se vor porni ploile de toamnă".

Într-adevăr, ploile de toamnă nu se lăsară prea mult aşteptate şi grîul înalt şi verde fu culcat la pămînt. Spre rădăcină, firele erau încă verzi, deşi spicul începuse să se coacă.

— Ei, Wilhelm? Cînd ai de gînd să treieri?

Întrebarea i-o punea, în batjocură, acelaşi Norrbon care l-a întrebat dacă n-a căpiat.

— Ce-o să mîncaţi la iarnă? îl întrebă altul.

Şi cu cît mai abitir îşi băteau ţăranii joc de Wilhelm, cu atît mai mult îşi dădea ifose Bruman.

Se simţiră mult mai rău cînd trecură să treiere pentru alţii.

Betti ocăra în şura întunecoasă. Ea scotea de acolo snopi grei de secară şi-i arunca prin ferestruie pe arie.

— Ce-i cu tine? Ce tot bombăni? o întrebau cei din jur.

Betti înălţa capul şi nu răspundea nimic. Nu putea să suporte gîndul că grîul lor e încă necopt, în timp ce alţii au început să treiere.

Norrbon se burzuluia mai dihai ca alţii:

— Ascultă, Maria, ţi-am spus eu că n-o să ai cu ce hrăni copiii la iarnă? Încă din primăvară ţi-am spus.

— Asta nu-i treaba dumitale! se răsti Betti, şi Maria, speriată, nu ştiu cum să-i pună stavilă gurii.

— Ai dreptate, Alfred! Într-adevăr, nu ştiu ce-o să mîncăm la iarnă.

Ca şi mai înainte, cînd ducea corespondenţa la vapor, Wilhelm trecea cu sacul în spate pe lîngă ogorul lor.

— Coace-te mai repede! şoptea el. Coace-te, grîul meu drag!

— Ce soi afurisit! mormăia încet, în fiecare dimineaţă, Maria, urcată pe tăpşanul de lîngă casă. De ce nu dă în pîrg odată?

Pregătindu-se să plece la treieriş, Betti îşi luă fratele peste picior.

— Deştept te mai crezi, Wilhelm! Ce să spun! N-am pomenit un prost mai mare ca tine! Ce ţi-a venit să semeni grîu la noi? O fi mergînd în altă parte, dar nu aici!...

Wilhelm înălţă capul de pe ziar.
— Poate că ai dreptate...
— La noi e prea multă umezeală. Sîntem în vîlcea şi într-un an ploios ca acesta nu văd eu cum o să se coacă grîul. Şi-apoi, nu uita că în locurile joase cade şi bruma mai devreme.
Zile în şir, pe vreme de ploaie, Wilhelm repara încălţăminte. Seara se ducea la vapor. Ghemuit în întuneric, asculta ce se vorbeşte în jur. Oamenii vorbeau ba de una, ba de alta. Nimeni nu mai credea că grîul va ajunge să se coacă, dar printre cei ce se îndoiau erau şi deştepţi, şi proşti. Un singur om nu i-a întors spatele. Acesta era Jösta, un tînăr din cătunul de sud. Cînd venea pe chei, totdeauna se apropia de Wilhelm, se aşeza lîngă el şi intra în vorbă. Wilhelm îi răspundea, dar între ei nu s-a legat niciodată o adevărată discuţie. Jösta, fiul unui gospodar înstărit, învăţase carte. Viitorul lui era asigurat. Cum ar fi putut el să înţeleagă traiul pe care-l ducea Wilhelm ?
Wilhelm se uita la foc şi asculta discuţiile ţăranilor şi argaţilor. De ce atîta bucurie răutăcioasă ori de cîte ori venea vorba de grîul lui ? De ce se bucurau atîţia de nereuşita lui ?
Îşi punea această întrebare, dar răspuns nu era în stare să găsească şi din această cauză se închidea tot mai mult în el şi nu mai voia să stea de vorbă cu nimeni. Citea pînă după miezul nopţii şi lampa lui de gaz licărea în geam ca o steluţă. Nici Mariei nu-i răspundea la întrebări. Tăcea şi iar tăcea. Doar cu Stava Miloasa mai schimba o părere.
— Nu-ţi face inimă rea, băiete ! Ai tot dreptul să nutreşti visuri mărețe ! Numai în inima ta se cuvine să fii smerit.
— Eu ştiu că am dreptate — îi strigă Wilhelm la ureche.
— Lupta de unul singur e de două ori mai grea. Dar oamenii se ceartă, în loc să se ajute şi să se sprijine.
— L-am făcut totuşi să mute temelia !

— Da, da, ştiu. După construirea şcolii, e cel mai de seamă eveniment din ţinutul nostru. Dar cine înţelege ? Cine-şi dă seama ce înseamnă asta ?...

Lacrimile îi şiroiau pe obraz. Cînd plîngea, se zguduia tot trupul ei masiv, iar Wilhelm, ca să n-o vadă, se apleca şi mai mult peste ghetele ce le repara.

Dibaci, cu mişcări agere, bătea cui după cui în talpa de toval. Stava, privindu-l, plîngea şi mai amarnic. Maria, de jos, o strigă iar. Pînă în cele din urmă, se ridică şi plecă, lăsîndu-l pe Wilhelm.

„Dă-i, Doamne, omului mintea cea de pe urmă !" gîndi ea şi înainte de a coborî scara oftă adînc.

Soarele a răsărit iarăşi, roşu-aprins, cu raze lungi ca nişte tentacule. Iarba udă strălucea, presărată cu scîntei mărunte, sclipitoare, copacii îşi înălţau crengile plecate, în băltoacele de pe drum se oglindea cerul.

Wilhelm luă coasa şi le spuse fetelor :

— Mergem să cosim grîul.

— Ai căpiat ?! sări ca arsă Maria. E încă verde, ce-ai să faci cu el ?

Wilhelm nu-i răspunse. Ceru fetelor încă o dată să se grăbească şi le-o luă înainte, fără să le aştepte. Betti nu-şi putea veni în fire.

— Nu mă duc ! Să mă fac de ruşine ? Să cosească singur ! N-are decît ! E grîul lui.

Totuşi o urmă pe Ingo. Wilhelm cosea, fără răgaz, cu fălcile încleştate. Cînd oamenii începură să se arate pe uliţi, Wilhelm ajunsese cam pe la jumătatea lanului.

— Hei, Wilhelm ! Cînd ne chemi la plăcinte moi ?

Striga Arvid din căruţa încărcată cu paie. Rîsul lui lătrat răsună peste sat. Betti luă o piatră şi o aruncă după el.

— Betti ! Wilhelm o mustră din ochi. Dacă el e prost, nu-i nevoie să te arăţi deopotrivă cu el.

Betti roşi şi-şi plecă mai mult capul peste rîndurile de grîu cosit.

— Aici, sus, nu-i rău de loc grîul — spuse Wilhelm cînd ajunseră la marginea dinspre deal a lanului şi ridică un smoc de spice galben-pal. Dacă n-ar fi fost vara atît de ploioasă, cu siguranţă că s-ar fi copt.

În ziua aceea, pe drum domnea o însufleţire neobişnuită. Toţi cei care treceau se opreau şi încercau să intre în vorbă cu Wilhelm, dar el lucra întors cu spatele spre drum şi nu răspundea nimănui, oricine ar fi fost. Neprimind nici un răspuns, ţăranii plecau vrînd-nevrînd, dar curînd apăreau alţii.

Spre amiază, Maria le aduse cafeaua.

— Doamne, ce verde e !

Ea trecea de la o brazdă la alta, lua spicele în mînă, le pipăia, le cîntărea cu o mişcare obişnuită.

— Uite — îi spuse ea băiatului. Bobul e crud.

Ca de obicei, Wilhelm nu-i răspundea. Cosea cu atîta înverşunare, încît sudoarea îi curgea şiroaie. Spicele cădeau, dar din pricina neghinei ce crescuse din belşug în lan, coasa trecea greu.

— Nu mai boci ! se răsti el. Ai face mai bine să vii să ne ajuţi, pentru că la noapte poate să cadă bruma...

— Ei, nu mai spune !

Maria îşi prinse poalele fustei în brîu şi începu, împreună cu Betti şi Ingo, să adune în snopi grîul cosit şi să-l aşeze în căpiţe. După-amiază, aduse Brigit cafeaua. Asta le fu mîncarea pînă seara. Lucrară tuspatru fără răgaz.

Spre seară, se lăsă frig. Ingo tremura în rochia udă de sudoare. Dar Wilhelm nu îngădui nimănui să plece pînă nu vor termina. Soarele asfinţi, înmuind în purpură jumătate de cer, în sat mugeau vacile, peste cîmpuri să lăsă o linişte străvezie, rece.

— Cam cîţi snopi or să iasă ? îl întrebă Maria pe Wilhelm.

— Vreo sută... Nu e rău...

Maria abia îşi putea îndrepta mijlocul. Spatele o durea cumplit, de aceea gemea tare.

— Du-te acasă, mamă, aprinde focul şi pregăteşte-ne ceva de mîncare — îi strigă Betti. De foame şi oboseală abia se mai mişca.

Cînd tot grîul fu cosit, legat şi aşezat în căpiţe, ei se opriră la marginea cîmpului să privească în urmă. Se lăsase amurgul şi în semiîntuneric căpiţele lor nu se deosebeau cu nimic de ale celorlalţi.

— O să vedeţi voi — rosti încet Wilhelm. La anul, totul o să fie altfel. Acum ştiu mult mai multe decît ştiam în primăvară.

A doua zi, cîmpul era alb de brumă. Cînd se duse spre grajd, Maria privi cîmpul cu rîndurile drepte de căpiţe. Pămîntul jilav părea să fumege, o ceaţă umedă, rece, învăluia totul în perdeaua ei argintie... „Ce bine că am cosit ieri grîul ! gîndi ea. Dacă Wilhelm n-ar fi stăruit, toată recolta ar fi fost pierdută ! Aşa, proastă cum e, tot vom avea şi noi o bucată de pîine."

Acum, după ce seceraseră grîul, lui Wilhelm îi era mai uşor să treacă pe lîngă ogor. Rîndurile de căpiţe şi contururile lor întunecate nu îngăduiau nimănui să deosebească spicele coapte de cele verzi. Măcar să nu ştie şi alţii că recolta e compromisă. Şi cînd te gîndeşti că Wilhelm visase la o recoltă bună, cu spice galbene, aurii, care să umple inimile de bucurie tuturor celor ce vor trece să-i privească grîul !

La debarcader, în sala de aşteptare, nu se mai vorbea de lanul de grîu şi Wilhelm, liniştit, putea să se lase în voia visurilor lui, a gîndurilor şi dorinţei spre mai bine. Nimeni nu-l mai tulbura, nimeni nu-şi mai bătea joc de el. Acum însă îl aştepta încercarea cea mai grea — treierişul.

În sfîrşit, veni şi ziua cînd Norrbon, isprăvind munca pe arie, le îngădui şi lor să treiere. Începură de cu noapte, aşa că Betti nici nu vedea bine pe unde păşea. Maria şi Wilhelm loveau cu îmblăciul. Loviturile lor ritmice răsunau pînă departe, iar pădurea le răspundea în ecou. Loveau cu putere fiece snop, dar — pe întuneric — nu erau siguri că au scuturat toate boabele.

— Mai sînt ? îl întreba Maria pe Wilhelm, care cerceta atent spicele, pipăindu-le vîrfurile înainte de a da snopul la o parte.

— Cred că nu mai sînt.

Ingo le mai aduse cîteva braţe şi începură să îmblătească din nou. Mijea de ziuă. Faţa lui Wilhelm era neagră de colb, iar dinţii îi sclipeau ; nu-i lucru uşor să îmblăteşti mereu, ore întregi, mai ales cînd eşti atît de mic şi pirpiriu.

Betti ieşi în uşa şurei, să respire aer curat. Dinspre pădure adia un miros proaspăt de muşchi jilav. Peste iarba înaltă, ţepoasă, din jurul tufelor de ienupăr, se întindea o maramă strălucitoare de apă. Betti nu-şi putea lua ochii de la ea. Cînd soarele răsărind lumină pădurea, în această maramă se aninară toate culorile curcubeului : picăturile de apă, ca nişte păianjeni uriaşi, ţeseau pînze argintii, diafane, de raze.

Ingo o zorea însă, şi iarăşi trebui să intre în şura străină şi întunecoasă, unde şi-au pus recolta la uscat, spre a le fi mai la îndemînă. Dar de astă dată, mai mult decît întunericul, o înspăimînta faptul că snopii se împuţinează prea repede.

— Mai sînt, Betti ?

Ea aruncă un braţ şi dădu fuga după altul.

— Nu prea mai sînt...

Ar fi vrut ca această şură străină şi întunecoasă să nu mai aibă pereţi, ca dincolo de snopii întunecoşi pe care îi prinde cu braţele ei colbăite să se mai afle alţii şi alţii, mereu alţi nenumăraţi snopi de grîu uscat...

Dar pînă la urmă veni şi rîndul ultimului snop.

Atunci prinse a aduna spicele agăţate de tavan, scutură prăjinile, mătură podeaua, şi, strîngînd o ultimă grămăjoară, o duse pe arie.

Maria şi Wilhelm, istoviţi, lăsaseră îmblătitul.

— E mai mult praf decît în ceilalţi ani — observă Ingo, tuşind necontenit.

— Nu scuipa în grîu ! îi strigă Wilhelm.

Începură să facă ordine pe arie, în şură... În uşa şurii se arătă primul curios — Oskar Grannar. Vecinul se interesă cum e bobul, cîţi saci de grîu le-au ieşit, ce vor face cu paiele...

Dar nimeni nu-l luă în seamă şi el dispăru. După un răstimp, Norrbon vîrî capul pe uşă.

— Ei, Maria, cum stai cu grîul ?

Intră şi cu un zîmbet batjocoritor începu să salte şi să pipăie sacii. Luă apoi un pumn de grîu şi începu să cerceteze atent boabele mărunte.

— Tare-i mărunt ! V-au tras pe sfoară cei ce v-au vîndut sămînţa...

Văzînd că toţi ceilalţi tac, Maria răspunse cu glas obosit :

— Da, Alfred, recolta e proastă...

Cînd Norrbon plecă, în uşă se şi îngrămădise lumea. Dar nimeni nu intra.

„Pe unde-o fi Arvid ? se întrebă Wilhelm. Mă mir că n-a apărut încă."

Vînturau grîul şi umpleau sac după sac. Dar nici cînd strînseră totul, pînă la ultimul bob, nu putură umple pe cel de-al zecelea.

— Nouă saci !... oftă Maria. Numai de-ar fi bun de mîncat. Decît nimic...

Fetele, pregătindu-se să plece acasă, îşi frecau ochii îmbîcsiţi de praf. Wilhelm şi Maria săltau sacii în căruţa trasă lîngă arie. După ce închiseră toate ferestruiele şi uşa şurii, porniră spre casă. Maria, pe saci, în spate, ţinea pe genunchi coşul cu ceainicul şi cănile. Wilhelm, în faţă, aşezat pe sacii cu pleavă, mesteca boabe de grîu.

„Ştiam că aşa o să iasă — gîndea el. Boabele sînt mărunte şi puţine. Dar dacă, necopt cum este, nu se poate mînca ? Nu cred să fie soiul de vină, ci pămîntul şi vremea prea ploioasă, dar oricum, la anul tot grîu o să semăn..."

Cînd treceau cu căruţa pe lîngă prăvălie, Arvid se arătă în prag. Rîdea şi zbiera de răsuna tot satul.

— Ia uite la Wilhelm, şi-a scos grîul la plimbare ! Ha-ha-ha !

Wilhelm atinse calul cu biciul şi Brünte o luă la fugă pieptiş, spre deal.

— Ce te-a apucat ?! îl opri Maria. Lasă-l în plata Domnului...

Dar Wilhelm scrîşni din dinţi: „Of, hîrb afurisit! Rîsul rîşilor!“ Şi iarăşi dădu bici calului.

Răsuflînd greu, Brünte se opri lîngă hambar.

— Du-te înăuntru — îi spuse mamei. Îi car eu singur.

Maria coborî şi intră în casă. Wilhelm rămăsese nemişcat, în căruţă, privind spre mare. Îi era iarăşi inima grea. Toate au ieşit altfel de cum se-aşteptase... Iată-l aici, în faţa hambarului, cu hăţurile în mînă şi cu rodul muncii adunat în saci; are însă vreun motiv să se bucure? Simte numai oboseală şi, dacă şi-ar putea-o mărturisi, dezamăgire...

Într-adevăr, nu se aşteptase la un asemenea rezultat.

„Totuşi, în saci se află grîu! auzi un glas lăuntric. Grîu semănat şi crescut pe pămîntul insulelor Aland!“

„Grîul tău! parcă-i şoptea un alt glas. Dar o fi bun la ceva grîul tău?“

„Asta n-are însemnătate! Nu, de o mie de ori nu! Adevărul este că eu n-am ştiut cum să-l cultiv... N-am avut pic de pricepere!... E limpede. Cînd porneşti pe un drum nou, nu poţi ocoli greşelile... N-a avut timp să se coacă. Dacă ar fi fost mai mult soare şi dacă ogorul meu s-ar fi aflat pe un loc mai înalt, aş fi izbutit!“...

„De unde ştii? Ce te face să crezi că-i aşa?“

Wilhelm urmărea cum pluteau norii pe cer şi, fără să-şi dea seama, strîngea cu mîna, prin sac, boabele de grîu. Strîngea cu atîta putere, încît boabele, ţîşnind din sacul spart, îi umplură palma. Atunci, aşa cum i se mai întîmplase şi altă dată, în adîncul fiinţei lui simţi o puternică şi neclintită convingere că va reuşi; era o convingere clară şi nestrămutată, dar pe care i-ar fi fost greu s-o exprime.

«Şi, totuşi, în strădania mea există ceva... întemeiat. Poate ideea, poate năzuinţa. Nu pot să-mi dau seama, dar ştiu că am dreptate. Ştiu că trebuie să merg mai departe. Este singura cale de urmat, şi nu numai

pentru mine. Nu, nu! Şi pentru toţi cei mulţi care flămînzesc... Sînt sigur că oamenii nevoiaşi or să-mi spună odată: „Da, ai avut dreptate"...»

Rămase mult timp astfel, privind cerul. Pe faţa-i neagră de colb luceau ochii mari şi trişti. Buzele nu i se mişcau. Deasupra golfului Lekvik nori grei se îngrămădeau la orizont. Noaptea cerul e tot mai senin, iar pe zi ce trece e mai frig şi întunericul mai nepătruns. Wilhelm tresări. Sînt semnele iernii. Şi iarna nu cruţă pe nimeni, dacă nu-i pregătit. Pentru el, iarna era anotimpul cel mai greu. Nu-l lăsau să studieze în tihnă... Mereu îl strigau de jos. Sărăcia!... Niciodată n-o simţea atît de ascuţit ca iarna.

Cineva ieşi din casă şi Wilhelm se ridică. Era Maria.

— Tot n-ai descărcat? Vrei poate să-ţi ajut?

— Nu, n-am nevoie. M-am odihnit puţin.

Sări jos din căruţă, luă un sac în spinare şi-l duse în hambar. Maria auzi cum primul sac de grîu se scurse în lada goală. Ascultă zgomotul, altfel plăcut, apoi luă un sac cu pleavă şi intră în grajd. „Ce privire stranie are Wilhelm... Pesemne că a obosit peste măsură... Da, da, asta e... — oftă ea adînc, zgomotos. Chipul lui e uneori atît de răvăşit! Ţi se rupe inima cînd îl vezi, dar ce are, nu-ţi poţi da seama."

8

— Wilhelm! Anul ăsta o să semeni secară! Wilhelm!

Aceste vorbe le aude în fiecare zi şi de fiecare dată caută să scape de ele plecînd, dar Maria i le strigă din urmă, supărată şi uneori izbucnind în plîns. Dar el nu are de gînd să semene secară. Odată şi odată o să-i dea pace.

Mariei îi este însă tare greu. Din ziua cînd a încercat pentru întîia oară să coacă pîine din grîul lor, nu mai are astîmpăr. Mereu îşi aminteşte ziua aceea.

Aluatul moale îi curgea printre degete, n-avea gust şi mirosea urît, a mucegai. Cît despre pîinile scoase din cuptor !... Ce să mai vorbim !

— Pîine de grîu ! Pîine de grîu ! strigau copiii. În ochii lor licărea o bucurie plină de aşteptare, le lăsa gura apă... Cînd au scos însă pîinea !...

Dar şi mai greu le-a fost cînd a venit Wilhelm. S-a apropiat de scîndura pe care erau întinse pîinile, necrescute, cleioase, urîte la culoare. N-a spus nimic. Doar s-a uitat în tăcere. Maria se simţea obosită, iritată. Avea de gînd să-l certe pe Wilhelm, că doar a lui a fost ideea să semene grîu ! I-a şi spus-o. Numai că el a continuat să tacă, privind pîinea în care-şi pusese atîtea nădejdi.

Apoi a ieşit. Au trecut multe zile pînă s-a hotărît să guste din pîine, pîinea lui de grîu. Şi cîte nu se spuneau despre pîinea lor ! Copiii auzeau vorbindu-se la prăvălie, Wilhelm la debarcader. Aproape că n-a pus nimic în gură zilele acelea. Tot timpul citea, citea, citea...

Cu toate acestea, nu voia să semene secară !

Wilhelm se plecă peste cazma. Săpa un şanţ adînc de la un capăt la celălalt al ogorului. Pleca dis-dedimineaţă şi se întorcea seara tîrziu. Deasupra lui zburau necontenit pescăruşi albi. Uneori zburau aşa de aproape, încît simţea adierea uşoară a aerului pus în mişcare de aripile lor. Atunci ridica ochii şi le zîmbea gingaş, sfios. Oamenii care treceau pe drum priveau curioşi. Ce face oare ?

— Nu-i rea ideea — îşi dădu părerea căpitanul Bruman, cînd îl văzu. O să fie bine...

Deşi bunăvoinţa lui neaşteptată dădea de gîndit, Wilhelm îi zîmbi şi-l salută. Picioarele îi erau ude, pantalonii plini de noroi pînă la genunchi. În schimb, şanţul creştea mereu. Arvid, trecînd pe acolo cu căruţa, se opri.

— Al naibii mai eşti, n-am ce zice ! Apăi văd că ştii să sapi !

Wilhelm îi întoarse spatele şi înfipse cazmaua cu atîta putere în pămîntul dospit de apă, încît ţîşniră

stropi. Pămîntul scos îl aşeza pe marginea şanţului, în grămezi înalte, braniţa deoparte, lutul de alta.

— Ori ai de gînd să semeni iarăşi grîu ? îl întrebă într-o doară Norrbon. Şi Wilhelm se văzu silit să-i răspundă :

— Da, am de gînd.

— Dar e o nerozie, băiete ! Toţi spun că pîinea voastră de grîu nu-i bună de nimic. Femeile susţin că nici n-o poţi lua în gură, şi tu iar vrei să semeni grîu ? Se mai văietă puţin că Maria numai de necazuri are parte din pricina lui, şi plecă. Tusea lui se auzea de departe.

Wilhelm continuă să sape. Pescăruşii, rotind lin cu aripile întinse şi nemişcate, se lăsau pe pămînt. În strigătele lor răsuna foamea ; foamea şi o durere sălbatică, neascunsă.

Zilele erau tot mai scurte şi noaptea se lăsa brusc, aşa că Wilhelm trebui să lucreze şi pe întuneric. Cînd se întorcea acasă, lampa ardea îmbietoare şi fiertura îl aştepta pe masă. El însă abia avea timp să se spele şi să plece la debarcader. Rareori, înainte de plecare, mai găsea răgaz să se aşeze lîngă lampă şi să citească puţin.

Se lăsă ger şi pămîntul îngheţă. Dar şanţul era gata şi noaptea Wilhelm trecea pe lîngă el cu paşi iuţi şi hotărîţi.

— Şanţul o să facă minuni — şoptea el. La anul grîul o să crească mult mai bine.

Pe chei, vîntul te pătrundea pînă la oase. Norii goneau unul după altul undeva, în tării, ascunzînd şi dezvelind cornul lunii.

Frunze ruginii cădeau din copaci, păsările în stoluri mari se îndreptau spre sud, pădurea ce îmbrăţişa satul, întinzîndu-se şi de o parte şi de alta, se zgribulea tăcută şi întunecată.

Înfăşurat în scurta lui, Wilhelm căuta să nu se gîndească la nimic... Niciodată nu i-a fost atît de greu

ca acum. Uneori, toropit de somn, moţăia oriunde s-ar fi nimerit, strîngînd cu putere sacul cu corespondenţă.

Într-o noapte, adormi chiar pe chei. Cînd se trezi, dîrdîia de frig, iar cînd porni de la debarcader spre casă, simţi că i se face rău de la stomac.

„Mi s-o fi aplecat !" gîndi el. În seara aceea Maria copsese pîine şi el mîncase cîteva felii de pîine caldă, cleioasă : săpatul şanţului îi trezise o foame cumplită. Acum avea crampe şi-i era atît de rău, încît abia putea merge. Peste cîmpii se cernea lumina lunii. Ogorul lui semăna cu o tablă de şah, acoperită cu pătrate negre şi cenuşii. Brazdele lungi lăsate de plug luceau acoperite de brumă ; o linişte rece, fără viaţă, învăluia firea.

Wilhelm trebui să se oprească. Îi venea să vomite. „Of, ce rău îmi e ! Sigur din cauza pîinii..."

Se propti greoi de îngrădituri. O sudoare rece îi îmbroboni fruntea. Cînd începeau accesele de vomă, se îndoia, ţinîndu-se de burtă.

„Şi toate acestea din cauza grîului... semănat acolo unde n-avea cum să se coacă !"

„Mmm !" Nici nu-şi dădea seama că geme. Încercă să meargă, dar îi fu peste putinţă şi se aşeză pe marginea şanţului, cu sacul în faţă.

„Ce linişte e în jur — se gîndi. Şi cît de neobişnuite par toate la lumina lunii ! N-am să pot ajunge pînă acasă..."

Ţinea sacul pe genunchi şi-şi lipi capul de ţesătura lui aspră. În jur, nici ţipenie de om, dinspre pădure nu se auzea nici cel mai mic zgomot.

„Vine iarna şi eu nu mai am la ce nădăjdui. Bani pentru taxe şi cărţi nu am, aşa că... adio învăţătură ! Tot ce-am să cîştig va trebui să dau pentru pîine. Şi toate din cauza acestui grîu pe care nu-l putem mînca ! O să ne îmbolnăvim toţi din cauza lui ! La naiba, o să trebuie să ne cumpărăm pîine... Dar de unde bani ?..."

Cu mare greutate se ridică şi încercă să umble. Iarăşi îi veni să vomite. Îşi astupă gura cu mîna de teamă să nu-l audă cumva vreun trecător. În liniştea nopţii, orice zgomot capătă o amploare neobişnuită. Părea

că cineva din pădure îl îngînă, că însuşi ogorul lui stă la pîndă să nu scape un sunet.

„De unde să iau bani ?"

Cu sacul sub braţ, abia se tîrî pînă acasă. Luna juca în faţa ochilor lui, parcă în bătaie de joc. Dar mai bine să-şi bată luna joc de tine decît un Arvid sau un Bruman ! Rîdă cît o vrea luna... şi stelele...

Dar de ce rîd stelele şi luna ? Pentru că n-are bani să înveţe ? Parcă nu-s atîţia care nu învaţă !...

Cît de mult ar fi vrut să-şi termine studiile, ca să-şi capete astfel libertatea, independenţa ! Şi iată că totul n-a fost decît un vis irealizabil. N-o să mai poată învăţa !...

Ajuns în cele din urmă acasă, urcă sus cu paşi atît de grei, încît Maria, trezindu-se, sări speriată. El însă apucase să intre în odaie. Auzi doar uşa închisă în urma lui şi iarăşi se lăsă liniştea. Maria se cuibări în aşternut şi adormi din nou.

*

* *

„Trebuie să fac rost de bani ! Cu orice preţ, trebuie să-i găsesc undeva !"

Şi de îndată ce porniră ploile, se aşeză la masa lui cizmărească, şi oamenii începură să-i aducă bocanci vechi şi cizme uzate, lăudîndu-l că din toate satele din jur numai el se pricepe să repare încălţămintea.

Wilhelm lăsa ochii în pămînt fără să spună ceva. Bătea cuie pînă îl dureau ochii şi i se înroşeau mîinile. În odaia din pod vîntul sufla din toate ungherele şi cînd se ridica de pe scaun, îşi simţea tot trupul înţepenit.

— Maria, Maria ! se văieta Stava Miloasa. Maria, nu-l lăsa pe Wilhelm să muncească atîta !

— Ce pot eu să-i fac ? Nopţi de-a rîndul scrie şi citeşte. De-aceea ziua lucrează mai mult.

— Ar trebui să te bucuri că citeşte atîta — mai spuse Stava.

— De ce să mă bucur ? Pentru oamenii sărmani e o adevărată nenorocire să aibă asemenea copii.

Toate acestea Maria era silită să le strige în gura mare, ca să o audă Stava. Paul şi Rolf ascultau cu gura căscată.

— E păcat! Oamenii or să-l aibă pe conştiinţă! Oare nu-şi dă nimeni seama ce ar trebui să ajungă băiatul tău?

— Ei, asta-i bună! se burzului Maria. Parcă nu ştii că-şi bat joc de el!

Totul se termina cu lacrimi. Stava deplîngea pe fiecare în parte. Cu mîna tremurătoare, ea îşi ştergea lacrimile.

— Totuşi, Maria, nu fi aspră! Fii bună cu Willy...

„Fii bună cu Willy..."

Wilhelm luă o carte ce se afla pe masă, sub mormanul de ghete, şi începu să citească aplecat, fără să lase ciocanul din mînă. Întorcea filele cu grijă şi, uneori, chipul i se lumina de un zîmbet senin, alteori ochii i se aprindeau. Afară vîntul smulgea ultimele frunze, printre copacii dezgoliţi licăreau stelele. Wilhelm citea întorcînd pagină după pagină şi faţa lui colţuroasă căpăta trăsături mai blînde, mai calde. O auzea pe Miloasa tînguindu-se jos, în bucătărie, dar nu voia să se gîndească la asta. El citea despre stele, despre soare, despre veşnicie.

El nu era ca toţi ceilalţi.

Ceea ce se putea observa mai cu seamă în sala de aşteptare. Veneau la debarcader fel de fel de oameni, din satul lor ori din împrejurimi, aşteptînd vaporul. Unii plecau în oraş, alţii veneau, numai Wilhelm nu pleca nicăieri. Tăcut, închis, inaccesibil, cu ochi mari, visători, trecea străin printre ceilalţi.

— E peste măsură de mîndru — arunca vreunul.

— Citeşte prea mult — adăuga altul.

Cel mai greu îi era seara. Tinerii glumeau, trăncăneau, discutau fleacuri. Rîsul fetelor susura ca o cascadă scînteietoare, iar Wilhelm strîngea cu mai multă putere sacul cu corespondenţă. Dacă cineva i se adresa,

căutînd să-l atragă în discuţie, răspundea tăios, fără să-şi privească interlocutorul.

Da, într-adevăr, nu era ca toţi ceilalţi.

Noaptea, în sala de aşteptare era linişte. Atunci se simţea el mai bine. Nimeni nu rîdea alături, nimeni nu i se adresa cu întrebări nelalocul lor, nimeni nu-i tulbura firul gîndurilor, nu-l obliga să asculte ori să vorbească fleacuri. Ţinea ochii închişi şi nimeni nu putea şti dacă doarme sau e treaz. Cînd dinspre mare se auzea sirena vaporului, el sărea cel dintîi în picioare, şi tot el, cel dintîi urca pe puntea vaporului cu sacul în spate.

— Mare ciudăţenie şi cu băiatul ăsta ! Cînd o fi dormind ? Şi cum de rezistă ? se întrebau ţăranii.

— Are pe dracu-n el ! scuipa Arvid în mare. Nu-l vedeţi ? Parcă n-ar fi om ca toţi oamenii !... Ce vreme blestemată ! În Suedia, măi băieţi, totul e altfel.

Îşi trăgea flanela pînă spre urechi, zgribulindu-se, şi se scutura ca un cîine lăţos. Wilhelm privea luminile mişcătoare din larg, ascultînd zgomotul ritmic al maşinilor. Vaporul se apropia tot mai mult, ca o casă ce plutea pe valuri. Lumina reflectoarelor îi orbea pe cei ce aşteptau la debarcader. Pe faţa palidă, ochii mijiţi ai lui Wilhelm păreau două crăpături negre, înguste.

— Hei, Wilhelm ! Timonierul îl salută ducînd mîna spre şapcă, marinarii care ţineau pregătit odgonul îi zîmbeau somnoroşi.

În sfîrşit, vaporul se apropie şi odgonul şuieră în aer.

— Fereşte !

Wilhelm îl prinse din zbor. Era iute şi ager ca o pisică şi niciodată nu dădea greş. Chiar şi în timp de furtună, cînd vasul sălta pe valuri, înclinat de vînt ori purtat de curent, puteai să te bizui pe el.

— Hei ! Wilhelm !

De-aceea timonierul îl saluta de fiece dată cînd vaporul acosta şi cînd pleca, de-aceea marinarii îi zîmbeau cînd îl zăreau pe chei. Da, Wilhelm era un flăcău pe care te puteai bizui.

Spre Crăciun, navigaţia încetă, prilej pentru Wilhelm să doarmă în sfîrşit şi el ca toţi oamenii.

— Crezi că doarme? se apleca Maria la urechea Stavei. Nopţi întregi prăpădeşte gazul citind! Nu vedeţi ce palid e?

— Dumnezeu să-l aibă în paza lui! şoptea Stava Miloasa.

— Dar noi ce mîncăm? Secara e pe sfîrşite, iar grîul...

— E adevărat, Maria, ce spun oamenii, că pîinea coaptă din grîul vostru nu e bună de mîncat?

— Parcă asta spun ei? îi strigă Betti în ureche. După unii, nu mai putem de bine! Mîncăm de ne umflăm!

— Ssst, Betti! Nu ţi-e ruşine?

Stava se uită la copiii adunaţi în jurul mesei. Muiau cartofii în sos de ceapă şi-i mîncau cu peşte mărunt. Untul lipsea de pe masă, dar paharele erau pline cu lapte.

— Iarna asta, Maria, o să fie lungă şi grea... Stavei nu-i venea să se mai ridice, ţintuită de privirile ochilor albaştri ai copiilor, de mînuţele lor slăbuţe, învineţite de frig... Maria, oare nimănui nu-i mai este milă de bieţii orfani?

Cînd izbucni în lacrimi, Betti se ridică şi ieşi. Nu putea suferi să fie jelită, după cum nu-i putea suferi pe toţi cei ce boceau. La ce puteau folosi lacrimile?

Urcă pe tăpşan. O ceaţă umedă, rece plutea peste ogoare, ascunzînd ochilor ei totul — pădurea, orizontul... Părea că tot universul musteşte de umezeală, că totul e pătruns de această ceaţă lăptie, uniformă.

Iarnă.

O iarnă lungă, friguroasă, cu foame. Ingo merge la şcoala parohială şi se pregăteşte de confirmare.

Una din cele trei vaci ale lor a pierit. Stă întinsă jos, în grajd, cu ochii lipsiţi de viaţă aţintiţi sus, spre grindă. Betti a găsit-o moartă şi a ţipat aşa de tare, încît găinile s-au trezit şi au început să cotcodăcească.

— Roza! Roza!

Cu găleata în mînă (Betti venise să mulgă vaca) a zărit în despărţitura îngustă vita cu picioarele întinse şi ţepene...

— Roza ! Roza !...

A doua zi, Wilhelm, ajutat de vreo cîţiva flăcăi din sat, scoase vaca din grajd. Capul ei atîrna în jos, botul întredeschis dezvelea dinţii într-o grimasă de durere.

De la fereastra bucătăriei, copiii, îngrămădiţi, se uitau. Priveau vaca moartă fără să-şi poată întoarce ochii, iar buzele lor tremurau.

— Roza !

Betti strigă cu atîta desperare, încît flăcăii care tîrau vaca îi dădură drumul şi rămaseră locului.

Betti îşi strînse urechile cu mîinile şi strigă din nou, aşa cum strigă numai cineva care încearcă o durere insuportabilă.

— Roza ! Roza !...

Flăcăii apucară din nou vaca şi o scoaseră din grajd. O urcară în căruţă şi un timp rămaseră locului tăcuţi, răsuflînd greu şi uitîndu-se la animalul mort.

— Mda, îngrozitor ! rosti tărăgănat Norrbon. Maria are copii mici şi i-au mai rămas numai două vaci...

Flăcăii îşi şterseră sudoarea de pe faţă şi fiecare îşi căută de drum. După ce le mulţumi pentru ajutor, Wilhelm apucă hăţurile şi ieşi din ogradă. Mult timp mai auzi din urmă strigătul lui Betti :

— Roza !... Roza !

Străbătu satul pe lîngă căruţă. Pîntecul umflat al vacii se clătina. I se părea că ochii stinşi ai vitei privesc spre cîmp. Cîţiva cîini se ţineau după căruţă. Îl conduseră pe Wilhelm pînă aproape de pădure.

„De ce strigă Betti ? Ce rost mai are ? Tot nu poţi să schimbi nimic ! Ori crede că strigătul ei poate să biruie moartea ?..."

Wilhelm păşea încet. Faţa îi era palidă şi strîngea cu atîta putere hăţurile, încît degetele îi amorţiseră.

„Vaca... Ni s-a prăpădit o vacă ! Asta înseamnă sărăcie şi mai mare, înseamnă că şi lapte o să avem mai puţin ! Mai puţin unt..."

Brünte merge încet, şchiopătînd, cărînd hoitul vacii. Peste Lekvik ceaţa se întindea ca un giulgiu şi toate zgomotele erau foarte clare. Ascultînd atent, lui Wilhelm i se părea că tot mai aude strigătul lui Betti.

„Parcă dacă strigi schimbi ceva ?"

Soarta unei văduve se schimbă cu totul cînd îi piere o vacă. Lipsa se resimte în toate : cafeaua de orz cu lapte e mai subţire, untul abia se cunoaşte pe pîine, ciorbele şi fiertura nu mai sînt drese cu smîntînă.

Cînd Ingo se întoarse de la şcoală, avea obrazul vînăt, buzele albe îi tremurau şi întreaga ei înfăţişare spunea că nimic din jur n-o mai interesează. Tăcută, luă farfuria cu fiertură şi mîncă în neştire, aplecată mult peste masă.

— Mai ia — o îmbie Maria.

Ingo însă clătină din cap. Nu mai poate mînca fiertura fără gust. Cînd Brigit şi Rolf se întoarseră de la şcoală, povestea se repetă. De obicei mîncau bine cartofii cu sos, totdeauna mai cereau şi se ridicau de la masă răsuflînd greu, cu burţile umflate. Acum, abia se atinseră de mîncare.

— Ce mai burtă ! glumi Wilhelm şi o trase pe Brigit de codiţa ei stufoasă.

— În curînd o să avem cu toţii asemenea burţi. Cartofi şi iar cartofi. Te umfli, dar de săturat tot nu te saturi. Uită-te numai la Ingo !

Ingo tresări. Şedea cu Biblia în faţă şi citea. Roşie la faţă şi sfioasă, se uita cînd la unul, cînd la altul.

— Mai lasă Biblia aia ! se răsti Wilhelm. Tot n-ajută la nimic.

— Ce tot îndrugi tu acolo, băiete ? interveni Maria şi se uită la el pe deasupra ochelarilor.

— Ingo ar trebui să se mai odihnească. E prea slabă. Nu vedeţi ? Cît despre Biblie, s-o mai lase încolo ! Biblia te face sentimental. Şi nimic nu-i mai rău decît sentimentalismul.

— Sentimental — mormăi încet Maria. De unde tot scoţi tu asemenea vorbe învăţate ? Dar să ştii : fără Biblie nu poţi să faci nimic...

Wilhelm izbucni în rîs.

— De ce să nu pot ? Eu nu citesc niciodată Biblia, nu mă duc la biserică şi, uite, nu trăiesc mai rău ca alţii.

— Zău ? Nu cumva ţi se pare că trăieşti prea bine ? Eşti cam într-o ureche, zău aşa ! Numai prostii vorbeşti !...

Maria era pornită pe ceartă. Era obosită şi simţea o greutate pe suflet. Mereu trebuia să se gîndească de unde să facă rost ori să cumpere ba una, ba alta, şi totul numai pe datorie...

— Ce să mănînce copiii ? Dă-ne bani să cumpărăm pîine !

Wilhelm ridică din umeri.

Maria se supără şi între ei izbucni cearta.

— Doar ai bani ! Tu pe ce lucrezi ? De ce nu ne dai nimic ?

Wilhelm tăcea, şi cînd, în sfîrşit, spuse un singur cuvînt : „nu", îl rosti în aşa fel, încît toţi înţeleseră cît e de categoric.

— Ce să mă fac atunci ?

Maria începu să se tînguie şi Betti se înfurie.

— Veşnic n-avem ce mînca ! Nici pîine nu mai avem ! strigă ea. Mereu bani, bani şi iar bani ! M-am săturat şi de sărăcie şi de tot !

— Nu ţipa aşa, că te aude tot satul ! Crezi că poţi să schimbi lucrurile dacă ţipi ? Eu îţi spun, soră dragă, că asta n-ajută la nimic. Singurul lucru pe care îl poţi face ca să scapi de nevoi e să lupţi împotriva lor.

— Dar ce, eu n-am luptat ?!... sări iarăşi Maria. Ce puteam să fac mai mult ? Toată viaţa m-am luptat cu nevoile !... Glasul Mariei se frînse, înecat în lacrimi. Wilhelm o privi atent.

„De ce oare nu-şi dă seama ? gîndea el. Nici măcar nedreptatea de care a avut parte în viaţă n-o vede. Se crede ea singură vinovată de faptul că e săracă. Dar

poate că e mai bine aşa. Dacă şi-ar da seama ce sacrificii a făcut şi nu s-ar mai crede vinovată, ar muri de durere..."

Şi mai greu le veni primăvara. Pînă şi cartofii s-au terminat. În cămară toate lăzile erau goale.

— Ce mai mîncăm ?

De la şcoală, Ingo se întorcea cu ochi visători şi ofta mereu. În primăvara asta avea nevoie de atîtea lucruri : rochie albă pentru confirmare, pantofi, ciorapi... Cum o să se descurce biata Maria ?

Iar lui Brigit îi era tot mai rău. O durea umărul, slăbea mereu şi noaptea se văieta aşa de tare, că nu-i lăsa nici pe ceilalţi să doarmă.

— Trebuie dusă la doctor — fu de părere Wilhelm.

— Dar de unde bani ?

Şi iarna şi primăvara, mereu aceeaşi poveste : „De unde bani ?"

În timpul liber Wilhelm repara încălţămintea. În odăiţa din pod, aplecat deasupra mesei, înfigea mereu cuie de lemn în pingele şi le bătea apoi, cu lovituri scurte şi precise.

Cu toate sacrificiile, nu strînsese destui bani şi îşi încreţea fruntea, gîndindu-se la viaţă. În urechi îi sunau mereu tînguielile mamei : „De unde bani ?" Şi tot privind prin fereastră norii ce se perindau pe cer, deodată tresări : ei prevesteau primăvara.

Un gînd îl înfioră — ce-o să se întîmple cu el ? Nu avea încă seminţe de grîu, dar mai rău era faptul că în fiecare nouă primăvară Brünte iese mai slab. Ce să facă ?

Se întreba mereu : Ce-o să se întîmple cu ei ? Ce-o să facă ? De unde bani ? Bani... bani... şi iar bani ! Le trebuia cît mai mulţi bani.

Apoi Brigit trebuia neapărat dusă la doctor.

Cu toată repeziciunea de care era capabil, cîrpăcea ghetele, bătea cuie în ele.

Ţăranii care veneau să-şi ridice încălţămintea, ori cei care îi aduceau tot felul de vechituri la dres, se aşezau şi se uitau la el cum lucrează.

El zîmbea, iar după plecarea lor număra banii. Îi mai trebuie încă mulţi... Mai repede, şi mai repede, tot mai repede...

Într-o zi, Betti urcă la el şi se aşeză pe pat. După o clipă de tăcere, îi spuse :

— Trebuie să faci ceva, Wilhelm.

— Ce să fac ?

— Mai avem trei pîini, atît ! Iar mama n-are un ban. Dă-i să cumpere mîine făină.

Wilhelm se uită la Betti. Şedea liniştită, cu mîinile ascunse sub şorţ. Atît de liniştită, încît ţi-era greu să te uiţi la ea. Să nu-ţi vină să crezi ! Betti, cea care ştie numai să ţipe, de astă dată îi vorbea calm, serios :

— N-am putea vinde ceva lemne ? Ne trebuie neapărat bani.

Wilhelm nu găsea cuţitul şi răscolea toate lucrurile de pe masă. Dar şi cuvinte potrivite îi era greu să găsească. Ce să răspundă ? Tonul cu care îi vorbea Betti îl neliniştea. Atitudinea ei calmă, stăpînită, îl speria mai mult decît toate ţipetele ei altădată.

— Deocamdată, Wilhelm, să-i dai tu ceva bani mamei. Ştiu că ai. De la prăvălie nu mai putem lua nimic pe datorie pînă nu plătim din urmă.

În sfîrşit, Wilhelm găsi cuţitul şi începu să taie marginile pingelei. Strîngea gheata la piept şi tăia marginea bucăţii de talpă prinsă în cuie.

De unde ştie Betti că are bani ?

— Tu nu vezi, Willy, ce greu o duce mama ? Nu-ţi dai seama că flămînzim ? Betti începea să-şi piardă răbdarea. Ochii i se îngustaseră, iar glasul suna puţin răguşit din pricina mîniei stăpînite. În clipa aceea, Wilhelm se feri s-o privească. Trebuia să-i spună ceva. Dar ce ?

— Te-a trimis mama la mine ? Nu, ea n-ar fi făcut asta. Sînt sigur.

Wilhelm lăsă bocancul jos şi se uită fix în ochii ei. Betti continua să-şi ţină mîinile sub şorţ, şi-i înfruntă privirea fără să clipească.

— Crezi poate că mint ? întrebă ea iritată că Wilhelm nu-i răspunde.

Nu, nu minte. Dar el n-are de gînd să le dea nimic din banii adunaţi. Sînt banii pentru seminţe şi lucrul acesta este mult mai însemnat decît datoria la prăvălie. Este pîinea lor de mîine ! Nu, nu dă nimic. Şi aşa nu-i ajung...

Prinse a bate pingeaua la celălalt bocanc, cu lovituri grele, precise.

„Dar dacă îmi spune iarăşi ceva, ce-aş putea să-i răspund ? Şi de ce stă aşa nemişcată ? De ce nu-i aşa cum o ştiu de obicei, plină de neastîmpăr şi arţăgoasă ? Oare de ce stă aşa ?..."

— Vrei să trimiţi banii în Suedia ! o auzi el spunînd. Glasul ei continua să fie potolit, dar suna dogit şi aspru, aşa că Wilhelm nu-i mai putu suporta privirea şi prinse să caute o sculă de care nu avea nevoie.

— Numai la tine te gîndeşti ! Nu-ţi pasă de nimeni ! Nici de mama, nici de copii !... Ultimele cuvinte le strigă cu atîta furie, încît Wilhelm se sperie şi scăpă ciocanul din mînă. În ochii ei întunecaţi clocotea mînia. Se uită afară, pe fereastră, apoi din nou la ea. Şedea ca mai înainte, pe pat, cu mîinile sub şorţ, şi-l pironea cu privirea. Şi deodată, fără să mai spună un cuvînt, se ridică şi se îndreptă spre uşă.

Wilhelm se crispă la faţă, strînse din dinţi, închise ochii şi se plecă atît de tare peste lucru, încît părul îi căzu pe o cizmă veche ce se afla pe masă ; apucă mecanic primul obiect ce-i căzu sub mînă, apoi braţele îi căzură grele, unul pe o carte, celălalt pe un fus de piele, şi rămase aşa multă vreme.

Paşii lui Betti pe scară erau tot ce putea auzi în clipele acelea.

9

A doua zi, Maria plecă la oraş, dis-de-dimineaţă, şi se întoarse spre seară. Nimeni n-o întrebă unde se duce, nimeni n-o întrebă de ce pleacă. După expresia feţei ei, înţeleseră toţi că a pornit după pîine.

În ziua aceea în casă fu linişte. Cînd nu gătea sau n-avea treabă prin grajd, Ingo stătea aplecată deasupra Bibliei. Betti spălă vasele şi deretică prin casă, ieşi de cîteva ori la poartă să se uite la drumul ce ducea spre sat, apoi, întorcîndu-se, se aşeză lîngă geam şi începu să croşeteze. Dar nu croşetă prea mult. Brigit gemea, căci o durea umărul, şi Betti abia se stăpîni să nu strige la ea să tacă. Ochii ei însă implorau ajutor, şi se apropie de pătuţul în care zăcea. Toate încercările de a-i potoli durerile nu dădură rezultat. Te apuca groaza cînd îi vedeai ochii. Betti îşi întorcea privirile, se uita pe fereastră şi aştepta, aştepta...

Wilhelm coborî şi, dintr-o privire, înţelese totul. Lăsă pentru cîtăva vreme lucrul şi dădu ajutor fetelor. Aduse lemne, apă, îi povesti lui Brigit un basm foarte frumos şi rămase lîngă patul ei un ceas întreg. Betti şi Ingo, ca şi Brigit, îl ascultau cu răsuflarea întretăiată. Cînd povesti cum regele junglei a început să urle în mica bucătărie, de s-au apucat maimuţele speriate să se caţăre pe pereţi şi să se ascundă după sobă, pe Ingo şi Betti le trecură fiori şi se uitară ţintă la Wilhelm.

Brigit aţipi pentru o clipă şi Wilhelm urcă sus, să mai lucreze ceva pînă la prînz. Ingo se ridică şi se apucă de gătit. N-avea cine ştie ce treabă: aruncă într-o oală cîţiva cartofi şi peşte sărat. Smîntînă n-aveau să dreagă supa, deşi ambele vaci fătaseră. Nici unt pentru sos nu găsi în cămară. Abia putu unge o feliuţă de pîine pentru Brigit. Mîncară cartofii goi, cu puţin peşte. Brigit îndepărtă farfuria, deşi Ingo, pe lîngă feliuţa de pîine cu unt, îi dăduse şi o bucăţică de şuncă.

— Mănîncă! o îndemnă Wilhelm. Dacă mănînci, îţi mai spun o poveste.

Brigit mestecă fără poftă. Obrajii îi erau palizi, ochii i se duseseră în fundul capului.

— Ieri am găsit un cartof aruncat sub patul tău — îi spuse Betti. Să nu-ţi închipui că ai să te poţi face bine dacă nu mănînci.

Brigit îşi dădu silinţa să înghită. Dar era de ajuns să te uiţi la ea, ca să-ţi piară orice poftă de mîncare, de aceea o îndemnau fără s-o privească. Mîncară totul, după ce îi puseră deoparte şi mamei cîţiva cartofi, şi se ridicară de la masă.

Wilhelm intră în grajd şi, sprijinindu-şi coatele pe o grindă, se uită lung la Brünte. Prin ferestruie pătrundea soarele de primăvară, muşte timpurii se zbăteau în geamurile murdare, acoperite de păienjeniş. Brünte mestecа fîn, producînd un zgomot foşnitor. Uneori ridica botul şi, întorcînd capul, se uita pieziş la Wilhelm cu ochii lui căprui, luminoşi, ciulea urechile, le lăsa spre spate, apoi iar le ridica şi alegea fire de fîn, împrăştiindu-le cu botul.

Dar picioarele unflate la încheieturi Brünte abia le putea mişca. Pe zi ce trecea, Wilhelm simţea că Brünte... şi-a trăit traiul. „N-o să se mai facă bine niciodată — îşi spunea cu inima strînsă. Ce-am să mă fac ?“

Brünte mestеca, înviorat parcă de soarele strălucitor ce-şi strecura razele prin ferestruie. „Da, primăvara bate la uşă, iar eu n-am cu cine să-mi lucrez ogorul. N-am cal ! Ce-am să mă fac ?“

Wilhelm ieşi din grajd, urcă pe tăpşan şi privi roată în jur. Zăpada se topea, pete mari de pămînt zdrenţuiau covorul de omăt. Pădurea prindea viaţă, drumurile erau desfundate. „Da, da, vine primăvara... A şi venit, iar eu n-am cal...“

Se aşeză pe o buturugă cu faţa în soare. Era cald şi închise ochii, încercînd să-şi alunge neliniştile ; mama care a plecat cu noaptea-n cap, după ce şi-a pus rochia ei cea mai bună, Brigit care mesteca mereu cîte ceva, dar aducea a om ce moare de foame, tăcerea care stăruia în bucătărie, Betti care lăsa mereu croşetatul să se uite pe fereastră... De ce oare toate aceste ima-

gini îi sfîşiau inima, iscodindu-l cu mii de ochi întrebători ?

Ce poate el să facă ?

Pentru o clipă, îşi dădu seama că lupta lui împotriva sărăciei e lipsită de orice speranţă. Îi apăru în faţă şirul zilelor de muncă, toate la fel de grele şi istovitoare, lipsurile nesfîrşite de care n-o să scape niciodată...

„Ce să fac ? Oare nu lucrez îndeajuns ? Vreau să fiu liber !... M-am săturat de această luptă de rob pentru o viaţă de rob !... Chiar şi pentru lucrurile cele mai obişnuite — pîinea şi cartofii — trebuie să ne zbatem. Mi s-a urît de toate acestea. Mi s-a urît !... Sînt oameni care trăiesc cu totul altfel... Ştiu..."

Simţea lumina mîngîietoare a soarelui pe pleoapele ochilor închişi şi adierea vîntului prin păr. Ar trebui să se bucure de viaţă ! Dar pentru asta trebuie să lupte. Şi vrea să lupte, deşi parc-ar fi ferecat de viu între ziduri de piatră sau prins între două stînci. Dintr-o asemenea situaţie, oricît te-ai încorda, tot n-ai scăpare.

O căruţă trecea pe lîngă casa lor, spre debarcader, şi Wilhelm deschise ochii. În căruţă, abia izbutind să ţină în hăţuri caii de soi, se afla Arvid, argatul Marelui Stăpîn. Văzîndu-l pe Wilhelm, el chiui, îi făcu semn cu şapca şi dispăru departe, la cotitură.

Wilhelm se uită în urma lui. Ce cai are Arvid pe mînă ! Şi, totuşi, niciodată n-ar vrea să fie în locul lui ! Să ştie mai bine că are în grajd o mîrţoagă bătrînă şi beteagă, mai bine să îndure foame, decît să fie aşa cum este Arvid.

De aceea i-a lăsat pe-ai lui fără pîine, deşi are bani în sertarul mesei, de aceea se pregăteşte să semene din nou grîu, de aceea citeşte... şi cîrpăceşte încălţările îmbibate de sudoare ale sătenilor...

Scuipă. Cumplită e desperarea ! O poţi înfrînge numai dacă crezi cu tărie în ţelul pentru care lupţi, fără de care nu face să trăieşti !

Maria se întoarse acasă spre seară. Părea mulţumită şi de cum intră pe uşă prinse a povesti cît de frumos a primit-o prietena ei din copilărie, soţia căpitanului Eriksson, şi ce bine şi-a petrecut ziua în casa lor frumoasă, situată pe un deal, de unde se deschide o minunată privelişte spre mare. Şi ce aer e acolo !...

Maria nu se mai sătura să povestească.

— Ce casă are Edit ! Şi-i atît de curat peste tot ! Să vezi argintăria ei ! Şi salonul cu mobila îmbrăcată în catifea verde... Nişte fotolii atît de moi, de nu-ţi mai vine să te ridici din ele... şi o sofa cu perne... Nu mai vorbesc de tablouri... Maria se întristă : a avut întotdeauna o mare slăbiciune pentru tablouri. Să ştiţi că Edit are numai tablouri bune. Unele, întunecate, trezesc nelinişte, altele sînt luminoase, gingaşe. Ceea ce o impresiona pe Maria în tablouri erau culorile şi dispoziţia pe care o creau — subiectul nu prezenta pentru ea prea mare importanţă.

— Mai povesteşte-ne, mamă !

— Edit a fost foarte drăguţă. Mi-a pregătit o gustare, a făcut apoi cafea şi ne-am spus cîte şi mai cîte. Nu voia să mă lase să plec. De-aceea am întîrziat...

— Ţi-a împrumutat bani ? o întrebă Betti şi toţi se uitară la Maria. Ea înclină din cap.

— Bineînţeles. Mi-a dat patru sute de mărci. Cumpărăm cartofi şi mai achit o parte din datorii. Mîine o să vină doctorul. Sigur vine. I-am dat telefon de la Edit. Pînă-n prînz e aici.

Acum ochii tuturor se îndreptară spre Brigit. Culcată în pătuţ, asculta şi ea ce povestea mama. Părul ei cîrlionţat era ud de transpiraţie. Cînd mama pomeni de medic, începu să plîngă.

— A mîncat azi ? întrebă Maria.

— Foarte puţin — răspunse Betti.

— Lasă că o să vină doctorul şi-o să-ţi dea doctorii să ai poftă de mîncare.

Maria se ridică şi luă coşniţa.

— Mă duc la prăvălie. Mîine, dis-de-dimineaţă, o să coacem pîine. Cît lipsesc, aduceţi voi lemne şi pregătiţi cuptorul. Tu, Wilhelm, du-te la Mattson şi ia nişte cartofi.

Îi întinse o hîrtie de o sută de mărci şi Wilhelm o luă fără să spună un cuvînt. Da, se va duce chiar în seara aceasta.

În glasul mamei şi în expresia feţei era ceva ce-i tulbura sufletul, îi amintea de ceva ce ar fi dorit să uite cu tot dinadinsul.

Da, da, cînd stai să te gîndeşti la toate astea...

Maria, singură, cîrpea ciorapi la lumina lămpii, retrăind toate întîmplările din ajun. Nu, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel decît a povestit copiilor. Totul a fost altfel, dar parcă putea povesti adevărul, mai ales de faţă cu Wilhelm ?

Parcă o vede şi acum pe Edit, cum păşea pe covoarele moi, curate, cu banii în mînă. Cum se uita la ea ! Şi cu cîtă răutate i-a spus :

— Ia zi, Maria, e adevărat că aţi rămas fără pîine din cauza lui Wilhelm ? N-aţi putut mînca grîul semănat de el. Nu-i aşa ? Şi doar oamenii i-au spus !

Ce era să-i răspundă ?

A luat banii, dorind un singur lucru : să fie cît mai departe, la o sută de kilometri dacă se poate. Şi mai dorea ca Edit să nu arate atît de mulţumită...

— E adevărat, Maria ?

Maria oftă. Da, aşa era. Într-adevăr, Wilhelm a semănat grîu. Dar el... el doar nu-i ca toţi ceilalţi...

Pentru copii, lucrurile se schimbară. Şi obrazul Mariei se mai rotunji puţin. Cîtva timp nu vor îndura lipsuri. Pe masă va fi mai multă pîine, iar în castron cartofi de bună calitate. Soarele pătrundea prin geamul bucătăriei, răsfirîndu-şi razele peste pătuţul micuţei şi plăpîndei Brigit. Toţi se adunaseră în jurul ei.

— Mănîncă, Brigit ! Hai, mai ia un cartofior !

Ea mesteca încet, iar obrajii i se umflau. Atunci toţi îi strigară :

— De ce nu înghiţi, Brigit ? De ce ţii mîncarea în gură ?

Fata încerca să înghită ; nu putea însă, şi toţi se întorceau să n-o vadă. Dar doctorul a spus atunci :

— Are nevoie de hrană mai consistentă.

Ţineau minte toate cuvintele lui, de parcă acum le-ar fi rostit ; de parcă ar fi încă aici şi ar privi cum mănîncă. Sosul de ceapă, scrumbia sărată (somnul săracului, cum i se mai zice), cartofii — toate acestea sînt bune pentru cei care au poftă de mîncare. Dar Brigit nu vrea să mănînce cartofi.

Medicul a examinat-o îndelung şi i-a cercetat atent umărul.

— O doare de mult ?

Maria i-a spus că de mult, numai că temperatură a avut destul de rar.

— Mda. Destul de rar — a repetat doctorul.

Apoi i-a rugat să-i spună cum mănîncă.

— Ne chinuim cu ea — i-a mărturisit Maria. Mai mult mestecă. Tocmai de aceea v-am rugat să veniţi.

Medicul s-a uitat atent la ceilalţi copii, i-a privit îndelung, apoi iar s-a adresat Mariei :

— Fetiţa are probabil tuberculoză la umăr. E prea firavă şi slabă. Trebuie să-i întăriţi organismul şi asta cît mai repede...

După cele rostite de medic, s-a lăsat o tăcere apăsătoare. Apoi el a continuat. A spus că Brigit trebuie scoasă mereu la soare şi a rugat să i se comunice şi lui, pe urmă, cum se mai simte.

— Da-da, da-da.

S-a uitat la florile de pe pervaz, s-a apropiat de fereastră, a deschis-o şi a tras aer curat în piept. Perdeaua albă îi flutura în faţă. Toţi au lăsat privirea în jos, iar Wilhelm a ieşit. Pe urmă, doctorul s-a îmbrăcat, pregătindu-se de plecare, iar Maria l-a petrecut pînă la poartă.

— Mda. Aşa cum v-am mai spus, aerul curat şi o hrană substanţială pot face minuni, mai ales cînd bolnavul e copil. Să-i daţi mult unt şi ouă cîte vrea.

— Da, da — era tot ce putea spune Maria. După plecare medicului, Maria a luat căldarea cu lături pentru porci şi s-a dus la cocină. Doi grauri săltau pe

crăcile mesteacănului de lîngă portiță. Soarele era cald și strălucea așa de tare, încît a fost nevoită să închidă ochii pe jumătate. S-a oprit la ușa cocinii și a rămas mult timp acolo cu căldarea în mînă.

— Da-da — șoptea ea într-una. Da-da...

Se gîndea la Brigit. Ea, sărăcuța, s-a străduit. A mîncat doi cartofi mari și a băut un pahar plin cu lapte.

— Nu-i așa că am fost cuminte, mamă ?

— Da, fetița mea. Ai fost cuminte. Acum trebuie să ieși puțin la aer.

— Dacă vrea Wilhelm să mă ajute...

— Am să te duc în brațe — i-a spus el și i-a zîmbit. Iar pe urmă o să-ți povestesc despre niște păsări mari ca niște cai...

Acum deschideau în fiecare zi fereastra și-i dădeau lui Brigit unt cît putea să mănînce. Treptat, ea începu să se întremeze și durerile o mai lăsară. Cînd i-au telefonat medicului să-i spună cum îi mai merge fetiței, acesta i-a încurajat, afirmînd că dacă lucrurile vor merge așa, poate că totul o să treacă. Brigit ședea la soare, înfășurată în pătură. Nu ouăle și untul au vindecat-o, ci mîinile care o scoteau la aer curat, ochii care o urmăreau mereu cum mănîncă și o implorau să facă tot posibilul ca să se însănătoșească.

Zilele erau tot mai lungi.

Sosi și primul vapor, iar Wilhelm începu din nou peregrinările cu sacul în spate. Nopțile erau senine și reci, puzderia de stele acoperea tot cerul de la nord spre sud și de la apus spre răsărit. Natura părea încă amorțită, dar forțe nevăzute și puternice își începuseră activitatea lor tainică. Cînd Wilhelm asculta atent liniștea nopții, auzea cum susură lîngă pădure, rostogolindu-se peste pietre, pîraiele ce-și purtau apele spre mare. Mirosea a pămînt reavăn, dinspre pădure se

auzeau foşnete domoale. Pitite în umbra nopţilor primăvăratice, forţele răscolitoare ale trezirii la viaţă puneau stăpînire pe oameni, strecurînd în inimile celor tineri o tulburătoare nelinişte, care-i făcea să uite de tot ce e pe lume.

Wilhelm se simţea şi el tulburat.

Ţăranii se adunau în grupuri pe ponton şi discutau despre însămînţările de primăvară ce urmau să fie începute curînd, căci, după toate semnele, anul acesta pămîntul se va dezgheţa devreme.

„Semn bun..."

Wilhelm se frămînta, cuprins de noi speranţe, dar şi de vechile nelinişti. Ce-o să facă fără cal ? Brünte continua să mestece fîn în faţa ieslei, cu genunchii umflaţi şi picioarele ţepene. Cînd Wilhelm intra în grajd, calul îl privea cu atîta tristeţe, încît Wilhelm avea impresia că bătrînul lui tovarăş de muncă îi cere iertare...

— Anul acesta semănatul o să înceapă devreme — vorbeau ţăranii.

„Da, pentru ei ! gîndea Wilhelm. Ei pot începe cînd poftesc, căci au cai zdraveni în grajd şi boroane bune. Pe cînd eu ce am ? Cui să-i cer ? Cine o să-mi dea mie cal şi boroană ?"

De pe chei venea acasă aproape în fugă. Primăvara cîmpul arăta atît de frumos ! Anul acesta apa n-a dus cu ea toată seva din pămînt... Şanţul adînc pe care l-a săpat toamna trecută — aşa cum şi-a închipuit — s-a dovedit folositor. Dacă ar avea un cal bun, le-ar arăta el ce poate !

Mergea în pas săltat, simţind că încrederea nu-l părăseşte, pînă îşi aminti iar de Brünte. „De ce tocmai acum mă trădezi ?..."

Iar Brünte, auzind paşii cunoscuţi pe drum, înălţa capul şi, cuprins de neastîmpăr, lovea podeaua cu copita. Nările i se dilatau. Prin ferestruia deschisă a grajdului pătrundea lumina limpede a dimineţii de primăvară. Întindea gîtul şi, sprijinindu-şi botul pe marginea ferestruii, încerca parcă să-şi ia zborul. Zgo-

motul paşilor se stinse, dar Brünte continua să ţină capul pe pervazul ferestruii, iar în privirea lui se putea citi durere, tristeţe şi o aşteptare plină de nerăbdare...

Într-o seară, începu să plouă de dimineaţă şi vremea se îndreptă abia spre seară. Atunci Wilhelm puse ciocanul deoparte şi porni spre chei. Iarba abia răsărită lucea în lumina roşiatică a asfinţitului, părînd atît de verde şi de fragedă, încît parcă te dureau ochii s-o priveşti. Din şanţuri se ridica un miros pătrunzător. Wilhelm se opri într-o aşteptare încordată: curînd totul are să se schimbe, curînd nopţile n-or să mai semene una cu alta. Iată o floare, iată o crenguţă cu mugurii desfăcuţi. Pe marginea şanţului de lîngă drum creşteau păpădii şi urzici... Dar păsărelele abia sosite? Cine îşi poate măsura glasul cu ele?

Wilhelm mergea încet. Alţii i-o luau mereu înainte, dar el nu lua în seamă pe nimeni şi nici nu răspundea celor ce-l salutau.

La debarcader, toţi vorbeau de primăvară. Jöste se apropie de Wilhelm şi se aşeză lîngă el pe o piatră. Discutară mai întîi despre vreme, despre ploaia care abia a stat.

— E bună pentru arături — observă Jöste.

Wilhelm nu putea fi de altă părere:

— Semănăturile vor creşte văzînd cu ochii.

— Spune-mi — începu tărăgănat Jöste — tot grîu ai de gînd să semeni?

Wilhelm tresări. De multă vreme îl lăsaseră în pace şi începuse să creadă că oamenii au uitat de grîul lui. Iar acum, iată că aude din nou vorbindu-se de el. Şi cine-i vorbeşte? Tocmai Jöste, care întotdeauna i-a arătat bunăvoinţă. Venea cîteodată la el, în odaia de sus, din pod, şi discutau ore întregi. Aveau amîndoi aceeaşi pasiune, amîndurora le erau dragi plantele şi animalele.

— Da, aş vrea să semăn grîu — îi răspunse încet Wilhelm. Numai că n-am cal... Brünte nu mai e bun de nimic, absolut de nimic.

— Şi-atunci ? Ce faci ?

Vorbiră mult despre cai şi grîu, şi pînă la urmă Wilhelm se convinse că Jöste nu-i dintre cei care se bucură de nenorocirile altora. Se arătă de aceeaşi părere cu el şi-i spuse că face foarte bine dacă seamănă din nou grîu.

— După părerea mea, eşti pe drumul cel bun — îi repetă el de mai multe ori lui Wilhelm. Şi pe mine mă bate gîndul să semăn grîu de primăvară. Dacă izbuteşti, la anul semăn şi eu un lan întreg. Dar ce faci de cal ?

— Eu ştiu ? Fără cal, sînt legat de mîini şi de picioare.

Se gîndiră ; se tot gîndiră, făcînd tot felul de socoteli, şi pînă la urmă Jöste găsi o soluţie : bătrînul lor Kalle mai e în putere, poate să tragă boroana şi singur, iar dacă va fi înhămat cu Brünte, treaba o să meargă de minune...

— Săptămîna viitoare poţi să-l iei. Să vii negreşit...

Wilhelm izbucni în rîs, cuprins de o nestăvilită bucurie. În timpul discuţiei mereu sărea în picioare, apoi iar se aşeza privind cînd marea, cînd la Jöste. Nu-i venea să creadă. Propunerea lui Jöste, făcută aşa, într-o doară, venea să-l desferece tocmai cînd îşi pierduse orice speranţă. Dacă are cal, toate greutăţile legate de însămînţările de primăvară se rezolvau de la sine.

Auzind sirena vaporului, se ridicară şi se îndreptară împreună cu ceilalţi spre pontonul de acostare.

— Te aştept luni, să ştii — îi mai aminti o dată Jöste.

Wilhelm rîdea, ochii îi sclipeau.

— Vin. Vin neapărat.

Unul lîngă altul, urmăreau manevrele de acostare ale vaporului. Ţăranii şi argaţii îi cercetau cu atenţie. Bucuria şi încrederea ce se citea pe chipurile lor era molipsitoare. Privindu-i, toţi cei din jur se gîndeau :

„Ce bine se înţeleg Wilhelm şi Jöste. Te uiţi la ei şi ţi-e mai mare dragul. De ce nu s-or fi înţelegînd toţi oamenii la fel ?"

Vaporul acostă şi Wilhelm urcă pe punte. În seara aceea, le zîmbea tuturor, şi Linda, slujnica lui Bruman, se îmbujoră întîlnindu-i privirea. El o salută, înclinînd capul, apoi primi corespondenţa şi, cu sacul în spate, se grăbi să iasă din mulţimea adunată la debarcader.

Cît de uşor se simţea în seara aceea ! Parcă zbura. Picioarele-i săltau în pas de dans, în timp ce buzele surîzătoare fredonau. Brünte îi recunoscu paşii şi prin gemuleţul deschis necheză trist.

— Brünte ! strigă Wilhelm. Totul e în regulă, Brünte ! Cîteva zile numai, şi ai să vezi ce surpriză te-aşteaptă !...

10

Wilhelm semăna grîu a doua oară.

— Nu se poate ! nu le venea oamenilor să creadă.

— Dar ce-şi închipuie el ?

— Tot nu s-a învăţat minte ? Doar a văzut anul trecut !...

— Da' nici cal ca lumea nu are ! se miră careva.

— Ba are doi. Cum, nu ştii ? I l-a împrumutat Jöste pe Kalle.

— Nu mai spune !

— Să vezi cum boroneşte ! Îşi lucrează pămîntul de parcă ar fi grădină... Măi, măi, ce om !

Ţăranii începură iarăşi să-şi facă drum pe lîngă ogorul lui.

— Cum merge ? strigau ei.

Wilhelm oprea caii, ridica şapca şi îşi ştergea fruntea şi părul lac de sudoare.

— Bine ! strigă el. Totul e în regulă !

Arvid frînă bicicleta atît de brusc, încît stîrni un nor de nisip.

— Ehe-hei, Wilhelm ! Ce semeni acolo ? Morcovi ? La naiba, doar straturi mai trebuie să faci... Da' de boronit, te pricepi să boroneşti... n-am ce spune...

Izbucni într-un hohot de rîs atît de aprig, încît se îndoi peste ghidonul bicicletei, mai-mai să cadă. Wilhelm nu-i răspunse. Îşi îndemna caii, discutînd cu Brünte.

— Uşurel, Brünte ! Uşurel ! Uite-aşa !... Brünte ciulea urechile şi se opintea în ham. Îşi mişca greu picioarele ţepene, cu genunchii umflaţi, ba mai şi şchiopăta, dar însuşi faptul că lucra de dimineaţă pînă seara te făcea să crezi că va rezista pînă la urmă. În ultima zi de lucru, veni chiar Maria la cîmp să-i aducă demîncare.

S-a tot ţinut de capul lui Wilhelm să nu mai cumpere seminţe de grîu, dar ţi-ai găsit pe cine să-l convingi ! Într-o dimineaţă, Wilhelm a plecat cu vaporul şi s-a întors cu doi saci mari de grîu.

— Doamne Isuse Cristoase ! Maria ridică mîinile spre cer şi începu să se tînguie : Ce pacoste pe capul meu ! De ce trebuie să îndur eu toate astea ?

Wilhelm n-a zis nimic. Doar zîmbea. Pînă noaptea tîrziu, cînd să se culce, o auzi de jos cum se tînguie înăbuşit. În glasul ei răsuna şi ceva din nostalgia ce ţi-o inspira marea, şi din tristeţea care-i cuprinde pe oameni primăvara.

Cu toate acestea, iată că acum a venit chiar ea să-i aducă demîncare.

Încă de departe, Maria văzu că fetele au avut dreptate : ogorul lui Wilhelm era atît de bine lucrat, încît părea răzor de flori. Scoase vasul cu cafea şi-l aşeză pe marginea şanţului. Wilhelm veni şi-i turnă în cană. Bînd cafea, discutau despre cai, cînd apăru Jöste. El sări îngrăditura dintr-un salt şi se apropie de ei.

— Hei, Wilhelm ! îi strigă încă de departe. Faci treabă cu Kalle, nu-i aşa ? Bravo, bătrîne ! se adresă calului. Şi se aplecă să ia un pumn de pămînt. Straşnic l-ai lucrat ! Eşti grozav, Wilhelm ! Ce să spun...

Wilhelm îi zîmbi, mestecînd bucata de pîine uscată pe care o tot muia în cafea.

— Tot satul l-ai pus pe jeratic ! izbucni în rîs Jöste. Spune-mi, cînd te apuci de semănat ?

Se trînti pe iarbă, lîngă Wilhelm. Maria clăti cana şi-i turnă şi lui cafea.

— Astă-seară — îi răspunse domol Wilhelm.

— Ştii ceva, măi Wilhelm ? Tare aş semăna şi eu o brazdă-două de grîu. Dacă îţi rămîne, vinde-mi-l mie...

— Mai încape vorbă ? Cu plăcere. Sigur îmi rămîne. În glasul lui Wilhelm răsuna o caldă bucurie.

— Ei, Kalle ! îşi strigă iarăşi calul. Cum o duci ? Nu te speria, nu te-am dat de tot.

Drept răspuns, calul necheză. Jöste se ridică şi se îndreptă spre el cu o bucată de pîine. Kalle, nechezînd, îl aştepta. Cînd Jöste se apropie, întinse botul şi prinse cu buzele bucata de pîine.

— Ia, bătrîne !

Jöste bătu încet grumazul calului. Wilhelm se apropie şi el şi continuară să discute. Maria strînse vasele în coş şi porni spre casă. Parcă i-a luat cineva cu mîna neliniştea care o apăsa greu pe inimă. Avu chiar timp să observe că peste tot au înflorit păpădiile. De sus, de pe colină, florile mici, aurii, păreau nişte steluţe risipite în iarbă ; răsăriseră puzderie şi în poieniţă, dincolo de îngrăditură.

Deodată, Maria se trezi zîmbind : priveliştea ce i se înfăţişă ochilor semăna cu un tablou pictat. „Poate că Wilhelm al meu face bine că nu se dă bătut..."

Chiar în seara aceea Wilhelm începu să semene.

Semăna singur, iar de pe îngrăditură Rolf şi Paul îl asistau. Zgribuliţi ca doi piţigoi pe-o sîrmă de telegraf, priveau foarte serios : erau pătrunşi de respect faţă de fratele lor mai mare.

Trecătorii se opreau.

— Iarăşi semeni grîu ?

Marele Stăpîn îşi făcu dinadins drum spre debarcader, să vadă dacă e adevărat ce spune lumea. Se opri,

proptit în toiag, şi-i puse uimit lui Wilhelm aceeaşi întrebare :

— Iarăşi semeni grîu ?

— Semăn — îi răspunse Wilhelm, salutîndu-l politicos.

— Încăpăţînat mai eşti ! mormăi bătrînul Mattson, continuîndu-şi drumul.

Norrbon făcea zîmbre, ducînd, chipurile, grija soră-si.

— Va să zică, nu te astîmperi. Ai s-o nenoroceşti de tot cu grîul tău !

— Nu-i nici o nenorocire să semeni grîu — strigă Wilhelm din celălalt capăt al brazdei. Ba dimpotrivă !

Noutatea făcu ocolul satului : „Wilhelm seamănă iarăşi grîu“, „Închipuieşte-ţi, Willy, feciorul Mariei, iar s-a apucat să semene grîu...“

În seara aceea, ţăranii se zvîrcoleau în paturile lor, fără să poată adormi : în faţa ochilor lor răsărea ogorul lui Wilhelm, atît de bine lucrat ; boabele de grîu aurii, aruncate de el, dansau parcă în amurgul înserării primăvăratice.

Se suceau cînd pe-o parte, cînd pe alta, strîngeau ochii cu putere, dar imaginea nu putea fi alungată.

Da, într-adevăr... Wilhelm semăna din nou grîu...

În primăvara aceea, ploile veniră la timp şi ţinură doar cît fu nevoie. Ca la comandă. Iar după aceea, soarele cald şi blînd mîngîie firea. Grîul încolţit creştea văzînd cu ochii şi ţăranii zăboveau pe cîmp mai mult ca de obicei.

— Un an binecuvîntat — spuneau ei. Uitaţi-vă cum creşte totul...

Semănăturile lui Wilhelm erau mai înalte şi mai dese decît semănăturile de pe celelalte ogoare şi nimeni nu era în stare să treacă pe-acolo fără să se oprească.

— Ei, fir-ar al naibii ! Ia uitaţi-vă la grîul lui Willy ! Da, da, uitaţi-vă la el...

Într-o zi, Jöste veni la Wilhelm şi ieşiră amîndoi la cîmp. Jöste îşi sumesese mînecile cămăşii, iar la pălărie avea înfiptă o crenguţă de liliac. Văzînd cît de bine îi merge grîului, izbucni într-un rîs plin de veselie şi discutară multă vreme amîndoi, privind lanul. Vorbiră despre plante şi animale, despre grîul care creştea atît de frumos, despre planurile lor de viitor.

— Să facem o excursie — hotărîră ei. Duminică dimineaţă să plecăm pe insuliţele stîncoase de lîngă fiorduri şi să rămînem acolo pînă luni dimineaţă.

Socoteau că acolo vor putea găsi ouă de păsări, diferite plante. Trecînd pe lîngă ei, Maria îi auzi rostind nişte cuvinte străine... „Măi, măi — gîndea dînsa. Multe mai ştiu băieţii ăştia... Jöste e băiat bun şi mă bucur că-i prieten cu Wilhelm".

Îi pofti în bucătărie, le oferi cîte o ceaşcă cu cafea şi toată atmosfera din casă se schimbă. Jöste rîdea zgomotos, din toată inima, şi nu se sfia să dea fetelor semne de atenţie. Crenguţa de liliac înfiptă la pălărie sălta mereu, umplînd bucătăria de un miros suav.

— Prinde ! strigă el pe rînd fetelor, aruncîndu-le bomboane mari, învelite în hîrtie. Ele roşeau şi-i mulţumeau sfios, dar numai Betti îndrăzni să intre cu el în vorbă. Iar cînd oaspetele îi prinse o şuviţă de păr, chipurile s-o îndrepte, şi-i spuse că o să se facă fată frumoasă, ea se îmbujoră mai tare.

Jöste rămase la ei pînă tîrziu. Wilhelm ţinea neapărat să-i arate o carte abia primită. Urcară sus, în cămăruţa din pod, şi rămaseră acolo, discutînd pînă spre miezul nopţii. Cînd fetele urcară şi ele să se culce, ei tot mai discutau aplecaţi peste cărţi. Adormiră legănate de vorbele lor, care răsunau încet şi prietenos în încăpere. Era în toiul verii. Noaptea se lăsa un fel de amurg uşor, albăstrui, apoi iar se lumina de ziuă.

Wilhelm şi Jöste se împrieteniră de-a binelea.

Cît de mult se deosebea vara aceea de toate celelalte !

În vara aceea, pînă şi sărăcia o îndurară mai uşor. Wilhelm nu se mai simţea singur, iar noaptea, cînd trecea pe lîngă lanul de grîu, se oprea şi se uita lung la el.

„Da, am avut dreptate ! Grîul poate creşte în insulele Aland, şi încă destul de bine. Ia uitaţi-vă ce frumos e, cît de des a răsărit ! Cine mai poate spune acum că n-am avut dreptate ? Fără discuţie, e mai bun decît secara şi ovăzul. Numai de-ar înflori..."

Şi grîul înflori !

Cînd trecea pe lîngă lanul lui, i se părea că nu calcă pe pămînt, ci zboară. Spicele zvelte se legănau aplecîndu-se spre pămînt, apoi iar se ridicau, hîrjonindu-se cu vîntul. Wilhelm ducea în spate sacul cu corespondenţă fără să simtă vreo greutate.

— Ce mare şi frumos e grîul lui Wilhelm !... Grîul lui Wilhelm a dat în floare — spuneau sătenii.

Şi ce mireasmă plutea peste lanul legănat ca marea cînd soarele se înălţa şi polenul uşor, puţin cafeniu, se ridica în nouraşi uşori deasupra spicelor neastîmpărate, care în fiecare clipă îşi schimbau culorile ! Vară bogată, soare binefăcător...

Wilhelm se trezea vorbind singur : „Da, da, aşa şi trebuia să fie... Am învins ! Iar la primăvară, cînd am să semăn iarăşi, nimeni n-o să-şi mai bată joc de mine... Numai să ţină timpul frumos, ca să se coacă".

Şi grîul primea zi de zi prinosul soarelui !

Încet dar sigur se pîrguia şi într-o bună zi Wilhelm constată că-i tocmai bun de secerat. Ţăranii nu-şi puteau crede ochilor. Rămîneau mult timp în drum, privind cu uimire amestecată cu invidie.

— Va să zică, poate să se coacă...

— Păi, nu vezi ?

— Da, s-a copt. Într-adevăr, grîul de primăvară s-a copt !

Wilhelm avea motive să se bucure. Noaptea se ducea la vapor în fugă, dar în faţa lanului de grîu se oprea.

S-a copt ! Nu mai încape nici un fel de îndoială... S-a copt grîul lui.

Maria cîntărea în palmă spicele grele.

— Da, băiete, s-a copt. De data asta ai nimerit un soi bun...

Stava Miloasa plîngea de bucurie.

— Tot satul vorbeşte de grîul lui Wilhelm — striga ea. Da, da, fie-ţi binecuvîntat feciorul! Fie binecuvîntată şi pîinea aducătoare de bucurie...

O auzea şi Wilhelm, de sus. Folosind fiece clipă de răgaz, el citea sau repara încălţămintea consătenilor. Şi acum meşterea gheata de pe genunchi, aplecîndu-se mereu spre cartea deschisă alături, pe masă.

Făina se isprăvise, iar lanul de grîu nu va putea da chiar atît de curînd boabele din care să se poată coace pîine.

Aducîndu-şi aminte de acest lucru, el lăsă cartea şi prinse a bate cuiele cu repeziciune. Din bucătărie se auzeau tînguirile Stavei; răzbea mirosul de cafea proaspătă, iar el bocănea mereu cu ciocanul.

— Da, fie-ţi binecuvîntat feciorul...

Chiar în prima zi a secerişului veni Jöste.

— Straşnic! exclamă el, cîntărind în palmă spicele grele. Şi-al meu a ieşit grozav. La primăvară am să însămînţez mai mult grîu...

Jöste ridică un snop şi-l aşeză jos.

— Să ştii că-i grozav, Wilhelm! Am să însămînţez cu grîu tot ogorul din deal. Sigur! Cum te văd şi mă vezi. Afurisit să fiu dacă am să mai stau măcar o clipă pe gînduri!

Wilhelm zîmbea. Ziua era călduroasă, deasupra pădurii încremenite aerul tremura. Îşi şterse sudoarea de pe frunte şi se propti în coasă. Betti şi Ingo, încinse la faţă, abia puteau ţine pasul cu Wilhelm. Astăzi însă el nu le zorea ca de obicei; ba se mai oprea şi el din cînd în cînd, să mai răsufle ori să facă o glumă.

— Focoasă mai eşti! Parc-ai fi o ţigancă — îi spuse Jöste lui Betti şi o trase de fustă. Ce ţi-ai pus panglica ceea neagră pe cap? A naibii femeiuşcă ai să fii şi tu... Pe toţi o să-i bagi în draci!

Betti lăsă ochii în jos, măgulită, şi începu să-şi strîngă părul ce cădea în inele de sub panglica neagră.

— Mor de căldură ! se plînse ea cu oarecare cochetărie. Nici un nor pe cer, soarele dogoreşte şi e un zăduf ca înainte de ploaie.

Ingo continua să lege snopii şi să-şi tragă nasul, deşi curgeau şi pe ea năduşelile, ca şi pe ceilalţi.

— Numai de n-ar ploua...

Curînd, Jöste plecă, iar ei continuară să lucreze pînă seara tîrziu. Numai cînd căzu roua se opriră din cosit şi adunară grîul cosit în căpiţe. Toţi trei erau atît de obosiţi, încît rîdeau fără nici un motiv.

— Ascultă, Wilhelm — i se adresă Ingo încet, privind spre golful Lekvik. Pe tine nu te trage aţa să pleci de aici ?

Wilhelm privi şi el marea, pe care soarele o colora acum, aproape de asfinţit, în purpuriu. Da, întotdeauna cînd scapătă soarele se simte cuprins de tristeţe şi nespus de singur. În asemenea clipe, i se pare că a pierdut ceva ce nu va mai regăsi nicicînd.

— De ce întrebi ? se miră Wilhelm. Tocmai astăzi, cînd am strîns prima noastră recoltă de grîu !

— La noapte Hilda Evertas pleacă în Suedia — continuă Ingo cu glas stins. Ce n-aş da să fiu în locul ei...

— Ce tot îndrugi ? pufni Betti. Ce să cauţi tu acolo ? Tu eşti cu capul în nori, nici nu auzi cînd îţi vorbesc oamenii !

În lumina purpurie a apusului de soare faţa lui Ingo, mai întîi roşi, apoi căpătă o culoare aurie. Amurgul vioriu estompa marginea pădurii, iar de pe vîrful celui mai apropiat brad răsunară trilurile unei mierle. Toţi trei ascultau, gîndindu-se la cele spuse de Ingo. Se aplecau încet peste snopii grei, adunîndu-i în căpiţe. Aveau feţele îngîndurate. Wilhelm îşi aminti şi el de o discuţie pe care a auzit-o odată noaptea, pe chei.

Un tînăr ţăran pleca în America. Îşi lua rămas bun de la ai săi. Văzîndu-l pe Wilhelm, îl bătu pe umăr şi-i spuse :

— Nu vii cu mine în Canada ? Doar ştii englezeşte. Ai învăţat...

Îl nimerise în plin ; Wilhelm nu numai faţă de alţii îşi tăinuia visele. Căuta să şi le ascundă chiar sieşi. Pentru o clipă, simţi o durere de nesuportat. Aproape că-i era silă de el : aşa i-o fi lui sortit, să rămînă toată viaţa pe chei, cu sacul plin cu corespondenţă în spate. Deşi există undeva în lume şi o altă viaţă, o viaţă mai bună, ştia că va rămîne, silit de împrejurări, mereu pe acelaşi loc, ştia că de-acum încolo îl aşteaptă aceleaşi zile şi aceleaşi nopţi...

Seara, cînd se întoarse acasă, tot i se părea că simte pe umăr mîna tînărului emigrant. Vorbele acestuia i se lipiseră de creier, de suflet, chiar şi de haine parcă. Iată singura cale ce-i mai rămînea ! Să plece, să lase totul, să încerce să trăiască altfel, mai bine. Aici va putea fi vreodată liber ? Nu. Mizeria se înrădăcinase în casa lor, pătrunsese în viaţa lor, ca smoala în piele, şi se furişa mai adînc, tot mai adînc. Iar în casele unde s-a cuibărit mizeria, oamenii nu mai au pace. Duc o muncă istovitoare, de rob, o muncă nesfîrşită, toată viaţa, pînă vine moartea să-i izbăvească.

Nu, nu, nu ! Wilhelm tresări. Se uită la Ingo. Păşea adusă de spate, cu snopii în braţe şi tot aşa, adusă de spate, îi aşeză în căpiţe. Toată viaţa va rămîne aşa, adusă de spate, cu nasul roşu, diform.

Mizeria !... Dar el vrea să scape de ea ! Altfel viaţa n-are nici un rost pentru el !...

Ajută fetelor la aşezatul căpiţelor. Spicele grele, adunate, formau snopi mari, ar fi trebuit să se bucure privindu-i. Dar nu putea. Cuvintele lui Ingo, ca şi ale emigrantului, cuibărite de mult în sufletul lui, deşi încercase să le uite prin tăcerea-i forţată, îl chinuiau ca o rană adîncă, sîngerîndă, de pe care a fost smuls pansamentul.

Nu, nu, nu !

— Cîţi snopi sînt ? o întrebă pe Betti. Dar începu singur să numere : unu, doi, trei... o sută... o sută zece... Oho ! Mulţi mai sînt !

— Ar trebui să se bucure, să calculeze cam cît grîu va obţine, dar nu, nu, nu...

— Nu, nu, nu !... Nu mă duc ! Willy, nu vreau să mă duc !

Cînd ajunseră acasă, Brigit îi ieşi înainte plîngînd şi ţipînd. Trebuia să meargă a doua zi la Norrbon să lucreze la arie, dar îi era frică să intre în şură. În timp ce mîncau, se repezi iarăşi în braţele lui Wilhelm, cu ochii mari de spaimă.

— Dar trebuie să mergi ! o îndemnă Maria. Te-ai făcut bine. Ce mai vrei ? Doar ştii că avem nevoie de aria lor.

— Nu, nu, nu !... Nu mă duc pentru nimic în lume ! Mi-e frică !

Wilhelm mestеca o bucată de pîine uscată. Tăcea fără să-şi ridice privirea.

„De ce strigă Brigit ca o bezmetică ? Nu-şi dă seama că n-are cine s-o ajute ?... Ori poate tocmai de aceea plînge, pentru că îşi dă seama ?..."

— Wilhelm ! Nu mă duc !

Ar fi trebuit să se ridice. Mai avea atîtea de făcut ! Dar cum s-o alunge ? Şi totuşi nu putea să-i spună absolut nimic... nimic. Cerul cenuşiu, fără stele, părea săpat în cremene, liniştea nopţii, fără pic de foşnet, era ameninţătoare. „Vine furtuna — se gîndi el. La noapte o să fie furtună..."

Şi aşa în fiecare toamnă.

Ingo nu rîdea niciodată, în timp ce Betti era ca un vulcan. Amîndouă munceau însă la fel, pînă la istovire. Munca o începeau înainte de răsăritul soarelui, pe întuneric, şi tot pe întuneric o terminau, pentru că erau săraci, pentru că mereu depindeau de alţii. Fiindcă n-aveau arie, erau obligaţi să ajute şi altora la treierat. Iată de ce plîngea Brigit.

Nu, nu, nu ! Dar ce să facă atunci ?

Se ridică şi ieşi. „Fugi ! îi şoptea un glas. Pleacă ! Nu vezi că aici nu-i chip să scapi de sărăcie ? Pleacă, pleacă !..."

În zilele următoare, o săptămînă întreagă, treierară pentru alţii. Apoi două zile treierară pentru ei. În acele zile, toţi erau veseli. Betti se furişa în şură, după snopi, ca o pisică. Brigit o ajuta cu spor. Pe Ingo, snopii aruncaţi prin ferestruie o biciuiau peste obraz.

— Mai încet! le striga ea. Luaţi seama ce faceţi. Se scutură...

— Mai încet — le strigă Maria — să nu cădeţi alergînd aşa!

Wilhelm şi Maria loveau ritmic cu îmblăciul. Gura o ţineau căscată, sudoarea li se prelingea în ochi, de pe faţa lor nu dispărea însă zîmbetul de mulţumire, iar cînd Arvid îşi scoase capul de după şură, izbucniră toţi în hohote de rîs.

— Hei, Wilhelm, cum mai merg treburile?

Veni pe arie, luă un pumn de boabe şi suflă cu atîta putere, încît pleava zbură în toate părţile ca nişte fluturaşi mici.

— Al naibii mai eşti! gusta el boabele de grîu şi, înjurînd, scuipă pleava. Să fiu al dracului dacă nu-i la fel de bun ca grîul din Suedia...

Nimeni nu-i răspunse, iar el la plecare îşi umplu buzunarele cu boabe. Mai veniră şi alţii să-i vadă, iar ei, neobosiţi, continuau dansul triumfal al îmblăcitului.

— Încă de astă-vară, cînd a dat grîul în floare, am spus că anul ăsta o să fie cu totul altceva. Norrbom morfolea în gura-i ştirbă boabe de grîu şi scuipa pleava la fel ca şi Arvid. Părea convins că numai datorită lui biruise Wilhelm şi se întreba revoltat cum de n-au priceput toţi, din capul locului, că lucrurile or să meargă bine.

— Am avut eu dreptate! mai spuse el, şi îşi văzu de drum, bineînţeles nu înainte de a-şi umple buzunarele cu grîu.

Încă din prima zi se perindară destui pe-acolo, iar a doua zi pînă în seară se grăbiră toţi ceilalţi să vină să vadă cu ochii lor minunea.

— Mda... Atîta erau în stare să spună. Mda... Jöste veni cînd aruncau ultimul snop în vînturătoare.

— Cît a ieşit ?

— Aproape cinci măsuri...

— Nu mai spune ! Bravo, Wilhelm. Să ştii că ne-ai dat gata...

Îl ajută pe Wilhelm să încarce sacii şi plecară acasă împreună. Toţi se opreau în loc şi priveau uimiţi căruţa scîrţîind sub povara sacilor mulţi şi plini.

— Îşi duce grîul acasă ! Ia uitaţi-vă ce belşug !

— Da, da !

— Şi noi am fi putut semăna grîu. M-am săturat să mănînc în fiecare an numai secară...

— Chiar aşa !

Jöste şi Wilhelm duceau sacii în hambar şi-i deşertau în lăzile mari.

— Poţi să vii cînd vrei, după sămînţă — îl îmbie Wilhelm.

Jöste înclină din cap. Cînd boabele aurii se scurgeau din sac, umplînd lăzile, creştea în el o puternică bucurie care, dînd ghes inimii, îşi căuta ieşire în ochii sclipind de lacrimi. Privindu-l pe Wilhelm, înţelegea că şi acesta e stăpînit de aceeaşi emoţie. Dar nu simţeau de loc nevoia să-şi exprime prin cuvinte sentimentele. Se mulţumeau doar să se privească.

Iată grîul. În lumina înserării, părea aur. Cu privirile înceţoşate de lacrimile bucuriei, se uitau la el. Rămaseră acolo multă vreme, nemişcaţi, cu mîinile alături, pe marginea lăzii. Cînd Maria îi strigă să vină la cafea, tresăriră. Lăsară jos capacul ultimei lăzi şi păşiră, unul lîngă altul, spre casă.

Ceaţă.

Copaci de pe care picură apa şi înserări lungi, mohorîte ; feţe întunecate, aplecate deasupra plugului, şi cai năduşiţi, abia tîrîndu-şi picioarele. E tare greu să ari de dimineaţă pînă seara, fără să vezi pic de soare.

Cînd numai copiii şi vitele sînt acasă, în sat domneşte liniştea. Ascunsă de perdeaua ceţii, pădurea nu se vede. Nu se vede nici fîşia de apă a golfului. Unde-s păsările cu cîntecul lor ? Dar luminile aurii ale găibinelelor ?

Wilhelm păşea în urma lui Brünte şi Kalle şi se simţea tare singur. Uite, umblă aşa zi după zi, aplecat pe coarnele plugului, cînd, de fapt, maşinile ar putea să facă treaba asta, lăsîndu-i omului mai mult timp liber... Să te tîrîi aşa... săptămîni în şir... şi spre seară, frînt de oboseală, să nu mai fii în stare să citeşti ! Să adormi cu cartea în mînă, iar a doua zi să te scoli în zori parcă şi mai obosit !

Cea mai grea perioadă a anului. Vapoarele nu veneau niciodată la timp din cauza ceţii, şi niciodată nu puteai şti cînd pleacă. Stătea ceasuri întregi în sala de aşteptare... Timp pierdut fără nici un rost, de care mereu o să-i pară rău. În felul acesta n-o să-şi mai poată lua examenele ! Şi e doar în ultimul an de învăţătură ! Cum să înveţe, dacă nu doarme aproape de loc ? Cînd e ceaţă, nu e în stare nici să judece normal.

Wilhelm scuipă. Din pămînt, din pricina ceţii, parcă ieşeau aburi. Undeva, pe aproape, se auzeau pescăruşii. Ţipetele lor ascuţite spintecau aerul şi cînd se îndepărtau, pentru o clipă se lăsa linişte, dar curînd reveneau şi strigătele lor păreau şi mai stridente.

„Ăsta-i drumul meu ! se gîndea Wilhelm. În felul acesta o să-mi petrec toată viaţa. Dar nu ! Lucrurile nu mai pot merge aşa. M-am gîndit la toate de atîtea ori... Trebuie să iau o hotărîre ! Nu o dată i-am spus lui Jöste că într-o toamnă o să plec şi el mi-a spus că n-ar fi rău. În Canada aş putea cîştiga mai mult ca aici..."

Asta i-e singura salvare — să plece în Canada.

„Altă soluţie nu-i. De-aceea trebuie să-mi strîng cît mai repede bani de drum. Uită-te numai la Brünte ! I se apropie sfîrşitul. Cred că n-apucă primăvara, şi-atunci cu ce mai boronesc ?

Trebuie să plec.

Să scap odată de sărăcie, să fiu pe picioarele mele. Dar mai întîi să-i cumpăr mamei un cal şi încă o vacă,

pentru ca iarna să aibă mai mult lapte. Asta mai întîi de toate..."

Păşea pe brazdă în urma plugului, fără să simtă pe unde calcă ; păşea ca în vis, deşi nu dormea. Dacă le cumpără un cal şi încă o vacă, o să le fie mai uşor. O să le ajute să-şi facă şură şi arie de treierat, sau mai bine o să le cumpere o batoză... Da, o batoză. Ca Brigit să nu mai aibă de ce plînge. Doar e atît de fricoasă, şi atît de firavă...

Pescăruşii apăreau deasupra lui, din ceaţă, cu aripile lor lungi şi ţipau de foame. În această zi, totul îi părea lipsit de viaţă : iarba de pe marginea şanţului era veştedă, cerul nu se vedea. Îşi simţea picioarele tot mai grele, uneori se oprea şi izbea tare cu piciorul în plug. I se părea că de picioare îi atîrnă ca nişte greutăţi toate necazurile, că îi vine tot mai greu, tot mai anevoie să meargă. De-aceea uneori se mai şi aşeza să se odihnească.

«Asta-i sărăcia ! îi spunea un glas, şi sărăcia e fără scăpare ; ea otrăveşte viaţa omului din fragedă copilărie, pe cei cu judecată îi întărîtă, pe cîte unii — cei proşti şi nepăsători — îi face nervoşi, iar alţii, cînd le ajunge cuţitul la os, strigă adevărul în gura mare, ori se lasă pradă morţii... Poţi să nu vezi că mama ta se zbate în griji şi nevoi şi că din pricina lor se sfîrşeşte cu zile ? Că ea n-a mai rîs niciodată de cînd s-a măritat ? A născut o droaie de copii şi moartea bărbatului ei a lovit-o peste măsură de aprig. De atunci, toată viaţa ei s-a redus doar la un singur lucru : „Ce mîncăm, cu ce ne îmbrăcăm ?..." Şi după moartea ei, aceste întrebări vor rămîne moştenire urmaşilor, care vor duce aceeaşi viaţă, dacă, bineînţeles, nu se vor strădui s-o schimbe...»

Ce să fac ?

„Pleacă, pleacă, pleacă..."

Mergea împleticindu-se, lăsîndu-se cu toată greutatea pe plug. Caii se opinteau din răsputeri. Ceaţa se condensa pe crupele lor aburinde, şi picăturile de apă se amestecau cu sudoarea. În amurgul cenuşiu şi înceţoşat, drumul nu se mai zărea.

Pleacă... Nu, nu ! Pentru nimic în lume nu mai poţi rămîne ! Pleacă... Doar înveţi limba engleză...

„Cînd voi ajunge să vorbesc bine această limbă... nu mai stau, orice s-ar întîmpla ! Altfel n-am să ajung niciodată să scap de sărăcie !“

Se trezi rostind aceste cuvinte, de atîtea ori gîndite, într-o seară, acasă, cînd şedeau în jurul lămpii şi citeau. Toţi lăsară la o parte cărţile şi ziarele şi se uitară la el. Ce i-a venit lui Wilhelm ? Ce vrea să spună ?

Le mărturisi că s-a gîndit mult la viaţa pe care o duc şi iată concluzia : dacă nu-şi vor mări veniturile, toată gospodăria lor se va duce de rîpă.

— Nu vedeţi că Brünte abia îşi mai duce zilele ? le spuse. Acum, în toamnă, şi abia l-am făcut să tragă plugul, dar la primăvară ? Ce-o să facă ? Nu, mamă, aşa nu mai merge.

— Ce vrei să spui ? Pentru ce să pleci ?

— Toţi ştiu cît sîntem de săraci. Sîntem datori la ambele prăvălii, şi mereu ducem lipsă de pîine. Pînă şi de pîine... Şi sînt atîtea lucruri pe care noi nici nu le-am văzut ! Numai pentru asta muncim noi, pentru o bucată de pîine... pentru cartofi şi pîine. Trebuie să luptăm pentru o viaţă mai bună...

— Ce-i asta viaţă mai bună ? Ce-ţi veni ?

— Ne trebuie un cal bun. Şi-o vacă... dar de unde ? Cum, dacă n-avem cu ce ? M-am gîndit să plec undeva unde să pot cîştiga aceşti bani. Şi cît mai curînd cu putinţă...

— Unde ?

Toţi erau cu ochii la el. Vorbea încet şi tărăgănat, cu mîinile în buzunare. Nu-l înţelegeau, deşi se aşteptau de mult la asta. Aşa era Wilhelm. Oricînd te puteai aştepta la orice de la el şi nimeni nu se mira. De-aceea căutară să-şi adune gîndurile pentru a-l înţelege mai bine.

În cele din urmă, Wilhelm se ridică şi scoase mîinile din buzunare. Le mai vorbi de lipsurile din gospodărie, de toate cîte ar trebui făcute.

— Nu vedeţi grajdul în ce hal e ? arătă el peretele casei dincolo de care se afla grajdul. Ne trebuie unul nou. O să muncesc zi şi noapte, pînă o să le văd făcute pe toate !

— Da — îl aprobă Maria, privind peretele. Şi ceilalţi se uitau într-acolo, şi vedeau parcă aievea grajdul : vechi, şubred, cu acoperişul de paie putrezit, cu pereţii gata să se prăbuşească.

— Şi-apoi, ce ne aşteaptă cînd vine vremea treieratului — continuă Wilhelm. Voi, fetelor, ştiţi mai bine. De ce să treierăm de cinci ori mai mulţi snopi decît avem noi ? Ştiţi doar cît e de greu. O să avem şura noastră, aria noastră, şi dacă n-o să putem, o să treierăm în grajdul nou, unde ţinem fînul. O să facem un grajd atît de mare, încît să putem şi treiera în el. Ori cumpăr o batoză mică. Atunci n-o să mai ai de ce plînge, Brigit. Acum sîntem la cheremul lui Norrbon, dar cînd vom fi liberi şi independenţi, nimeni şi nimic n-o să ne poată sili să muncim pentru el !

— Aiurezi, Wilhelm ! Du-te şi te culcă !

— Eu aiurez ?! De emoţie, ba se aşeza, ba sărea numaidecît în picioare, fără să-şi dea seama. Va să zică aiurez dacă încerc să-mi îmbunătăţesc viaţa, a mea şi-a voastră ; dacă vreau să ridic un grajd nou, să cumpăr cal...

— Îndrugi verzi şi uscate ! i-o tăie scurt mama. Crezi poate că în Canada umblă cîinii cu covrigi în coadă ? Aud că şi acolo oamenii o duc greu acum. Cum o să poţi cîştiga atîta, încît să ne ajuţi şi pe noi ? Ascultă-mă pe mine, du-te şi te culcă.

Betti se uită chiorîş la Maria.

— Totdeauna vorbeşti aşa. Dacă el e convins că poate cîştiga acolo bani mai mulţi, lasă-l să plece. Doar nu vrei nici tu să rămînem toată viaţa săraci !

— Chiar aşa ! strigă Wilhelm. Oare n-avem dreptul să ne dorim o viaţă mai bună ? Oricum, o să ne fie mai uşor dacă plec. Altfel ce ne aşteaptă ?

— Willy, tare eşti naiv! Ce ştii tu ce-i viaţa? Tu doar citeşti, citeşti şi nu vrei să vezi ce se petrece în jurul tău. Citeşti prea mult, băiete! De ce n-oi fi şi tu ca ceilalţi? Viaţa... cum ne-o dă Dumnezeu! Să-i mulţumim şi pentru atîta!

— Nu, nu! săriră într-un glas Betti şi Ingo. Nu vrem să trăim ca tine, mamă! Ne-am săturat de-atîta sărăcie! Pleacă, Willy! Aici niciodată n-o să fie viaţa mai bună...

— Prostii! Maria se supără.

Fetele strigau, vorbind amîndouă deodată: erau de partea lui Willy.

— Dacă ai bani, pleacă Wilhelm! Mama nu ne poate pricepe dorinţele, nu mai năzuieşte spre nimic, pe cînd noi, noi vrem să ducem o altă viaţă, mai bună...

— Isprăviţi odată, copii! Tăceţi din gură! strigă Maria. Cine s-a găsit să vorbească de viaţă! Şi tu, Wilhelm, de ce le zăpăceşti?

Se uită la el supărată. Wilhelm însă zîmbea.

— Ştii, mamă — îi spuse în cele din urmă. Văd că am cîştigat bătălia. O să-mi dai voie şi tu. Nu-i aşa că n-ai nimic împotrivă? Lasă-mă să plec în Canada. La iarnă o să vă puteţi descurca şi fără mine.

— Hm! mormăi Maria.

— Îţi dai seama că plec numai ca să te scap de griji! Mi s-a urît de atîta sărăcie.

— Da' de unde!... Vorbe goale... Ştiu eu mai bine decît tine. N-ai pic de experienţă... Dar de! Dacă vrei cu tot dinadinsul să-ţi încerci norocul, n-ai decît. Du-te, şi Dumnezeu să te aibă în pază...

12

În octombrie, Wilhelm plecă.

— Ia seama, băiatule, să nu dai de vreun bocluc pe-acolo — îi spunea Maria, plîngînd, cînd îşi luă rămas

bun de la el. Wilhelm vorbise atîta despre plecarea lui, încît pînă şi copiii cei mici numai la asta se gîndeau şi numai despre asta vorbeau, aşa încît şi Mariei i se părea că n-o să-i fie prea grea despărţirea. Dar cînd îl văzu îmbrăcat şi pregătit de drum, nu-şi putu stăpîni lacrimile. Primul ei copil, odinioară atît de micuţ şi firav, iată-l că pleacă singur într-o ţară necunoscută şi îndepărtată !

— Cum ajung, vă scriu.

Îl petrecură pînă la vapor. Ingo ducea sacul cu corespondenţă, iar Betti şi Brigit, mai mult alergînd, mergeau pe lîngă el. Grăbit, ca totdeauna, le amintea fetelor de treburile rămase neterminate din cauza plecării lui şi le explică amănunţit cum să facă cutare şi cutare lucru, ce să nu facă, şi în general cum să procedeze ca să fie bine.

Ingo, cu sacul în spate, rămăsese mai în urmă, dar Betti şi Brigit, prinzîndu-i fiece vorbă, îl asigurau : „N-ai nici o grijă, chiar aşa o să facem. Da, da, auzim..."

— Iar aici la primăvară să semănaţi grîu — le arătă Wilhelm în întuneric cîteva parcele ce nu se vedeau. Dar după direcţia arătată, ele înţeleseră unde. Da, grîul să-l semănaţi aici... Iarna să risipiţi bălegarul pe cîmp. Aţi văzut cum am făcut eu.

— Am văzut, ştim.

El schimbă vorba :

— În curînd, vapoarele n-or să mai circule şi-o să puteţi dormi noaptea, iar la primăvară n-o să mai fiţi nevoite să căraţi corespondenţa ; pînă atunci am să cîştig atîţia bani, încît o să vă puteţi lipsi.

— Îhî...

Pe întuneric se loveau mereu umăr de umăr. Totul li se părea atît de straniu şi neobişnuit ! Iar Wilhelm nu era cel de altădată, ci un om cu totul şi cu totul necunoscut...

Vaporul sosi fără întîrziere şi Wilhelm, care acum le părea atît de străin, le întinse tuturor mîna, luîndu-şi rămas bun şi spunîndu-le să se poarte frumos şi să-i ajute mamei.

— Să veniţi să mă întîmpinaţi cînd mă întorc — le spuse el şi o mîngîie pe Brigit pe creştetul capului. Urcă apoi scara şi, fără a privi înapoi, dispăru în mijlocul mulţimii de pe punte.

Cînd Ingo coborî de pe vapor cu sacul de corespondenţă, tremurînd de frig în paltonaşul ei subţire, ele se uitară pentru ultima oară la vapor, încercînd să-l zărească pe Wilhelm, dar pe punte nu mai era aproape nimeni ; doar timonierul, cu şapca lui cu cozoroc, şi nişte oameni străini, care umblau de colo-colo, la lumina electrică foarte puternică, de pe vas. Atunci se întoarseră şi porniră spre casă.

— Vai, ce întuneric ! exclamă Brigit şi o apucă strîns pe Betti de mînă. După luminile vii de pe vapor şi de la debarcader, întunericul de pe drum părea şi mai de nepătruns.

Pe lîngă ele treceau ţărani mînînd cai neastîmpăraţi, care nechezau, fornăiau şi mergeau aşa de iute, încît nisipul zvîrlit de sub copite le şfichiuia obrajii. Trebuiră să se dea la o parte, mai-mai să cadă în şanţ din pricina întunericului, şi să aştepte pînă trecură toate căruţele, ca să pornească din nou pe jos, pe drum.

— De acum încolo, în fiecare noapte o să fie la fel ! se smiorcăi Ingo.

— Ce să-i faci !...

Maria rămînea trează pînă tîrziu, noaptea. Cu ochii obosiţi scruta întunericul. Dar şi după ce se culca, din obişnuinţă, asculta atent să prindă orice zgomot de pe drum... Tot aştepta ca lîngă scara de la intrare să răsune paşii grăbiţi, apăsaţi, dar de fiecare dată aşteptarea era zadarnică. Wilhelm nu mai era aici, nu mai venea cu poşta şi acum, vorbind tare prin întuneric, se întorceau Betti şi Ingo.

Sosi şi prima scrisoare.

Maria o citi atent, ţinînd-o mult în faţa ochilor.

„...Totul e bine, mamă. Am sosit într-o ţară cu oraşe mari. Locuiesc într-un oraş cu parcuri frumoase şi case

foarte înalte. Prima duminică mi-am petrecut-o în grădina zoologică, unde am văzut animale pe care nici nu visam să le văd"... Urma apoi o descriere amănunţită a animalelor (cum arătau, ce nume purtau), iar la sfîrşit le scria că a găsit de lucru şi că în curînd o să le trimită bani.

— Da, da — rosti Maria, şi-şi şterse ochelarii aburiţi în timpul cititului. Numai de-ar fi toate bune pe-acolo...

Mai sosiră cîteva scrisori. Pe paginile scrise mărunt era descrisă noua ţară. Cel mai des Wilhelm le descria natura. Uneori, în scrisoare se afla cîte o frunză, pe care apoi o aşezau pe masa din bucătărie şi nimeni n-avea voie s-o atingă.

— Ce scrisori lungi, şi nici o vorbă despre el ! spunea Maria.

— Parcă nu-l cunoaşteţi pe Wilhelm — le spuse Jöste, căruia, de îndată ce venea pe la ei, îi dădeau scrisorile să le citească. Cum să nu scrie despre natură, cînd o iubeşte atît de mult !

— La anu' plec şi eu — îi spuse Ingo lui Betti, cînd se duceau la debarcader.

— Nu cumva ţi-nchipui c-am să car singură corespondenţa ? îi răspunse Betti. N-ai decît. Pleacă ! Dar dacă pleci, să ştii că poşta trebuie s-o ducă altcineva.

— S-o ducă Brigit.

— Brigit ? Tocmai ea, care se teme atîta de întuneric şi plînge pentru orice fleac ? Dacă aude vreo vulpe ţipînd, face pe ea.

— Nu ţi-e ruşine ! Cînd era Wilhelm, nu îndrăzneai să vorbeşti aşa. Doar ştii că Brigit e bolnavă.

— E ca şi tine, plînge pentru orice fleac. Parcă asta o ajută !

Ingo nu-i răspunse. Ducea sacul în spate şi-i era tare greu să ţină pasul cu Betti. Gîfîia. Pe cer nici o stea, întunericul era de nepătruns, doar nori de ploaie ; undeva, departe, se auzi huruitul unei căruţe apropiindu-se. Huruitul creştea mereu.

— Fir-ai al dracului ! ocărî Betti, lovindu-se în întuneric de o piatră.

— Nu mai vorbi aşa urît! o implora Ingo, gata-gata să izbucnească în lacrimi.

— Să fie a naibii! Îmi vine să urlu de furioasă ce sînt! De ce să umblăm în fiecare noapte, cînd toţi dorm? De ce tocmai noi trebuie să facem ceea ce nu face nimeni?

— Ce mai întrebi? Facem asta fiindcă avem nevoie de bani.

— Bietul Wilhelm! A umblat aşa patru ani... singur, noapte de noapte... şi noi habar n-aveam cît îi era de greu! Acum ne dăm seama...

Ingo izbucni în plîns, dar Betti se înfurie atît de tare, încît se opri în mijlocul drumului.

— Ce tot vorbeşti?! Poate tu nu ţi-ai dat seama! strigă ea. Vedeam eu bine că îi era silă, cum mi-este şi mie acum. Dar ce putea să facă? Trebuia să se ducă. De-aceea ajunsese să fie aşa cum era, de nu-l iubea nimeni. Dar eu nu vreau să ajung ca el! Auzi? Vreau să fiu ca toată lumea! Mă auzi tu?!

— Taci! izbucni Ingo. Ce ţipi aşa? Nu eşti în stare să vorbeşti fără să ridici glasul?

Ingo se simţea atît de nenorocită, încît nici să plîngă nu-şi mai îngădui. Privi în jur cu teamă, aşteptînd parcă să se deschidă ferestrele caselor din preajmă şi zeci de ochi să le mustre că fac atîta larmă în miez de noapte.

— Dacă îţi închipui că am să calc pe urmele lui Wilhelm greşeşti. Vreau să fiu cu totul alt om...

Căruţa se apropia şi ele se dădură la o parte, ca nu cumva prin întuneric să le lovească.

— Neruşinată mai eşti! o mustră Ingo, cînd căruţa se depărtă. De-aceea nu răspunzi cînd cineva te întreabă de Wilhelm.

— Ha-ha-ha! Rîsul lui Betti căzu ca o ploaie de stele şi brazii de lîngă drum prinseră a fremăta. Ce cred eu e altceva. Dar dacă îţi închipui că am să îngădui cuiva să-l judece pe Wilhelm cum trăieşte, atunci eşti o proastă şi o smintită.

— Ptiu, nesuferito! Cînd rîzi, cînd urli! Parcă ai fi o vrăjitoare! Mai taci din gură! Gîndeşte ce vrei... şi eu mă gîndesc... dar fii mai liniştită...

— Ha-ha-ha! Betti izbucni iar într-un hohot de rîs, încît ecoul, rostogolit de sub şopronul unde erau înşirate bărcile, răsună prelung. Se apropiau de golf. Spui să mă gîndesc! Să umblu ca tine adormită şi să fiu mulţumită de toate! Asta nu, mocăită ca tine n-ai să mă vezi niciodată! Niciodată! Să fiu a dracului!

— Nu mai drăcui! şopti Ingo desperată. E păcat! Şi te aude lumea! Să ştii că te spun mamei!

— N-ai decît. Eu am să drăcui, am să înjur şi am să rîd cît mi-o pofti inima, dar niciodată n-am să plîng de faţă cu alţii, cum faci tu — adăugă ea mai încet.

Ingo nu-i răspunse nimic, dar Betti o auzea cum suspină în întuneric.

— Dă-mi mie sacul! Betti i-l smuci. Mai bine merg singură la debarcader decît să-ţi aud smiorcăielile...

Aproape alergînd, o lăsă pe Ingo mult în urmă. Ţinea sacul cu amîndouă mîinile şi cînd veni vaporul, urcă pe punte cu nasul sus, de parcă ar fi vrut să sfideze pe toţi cei din jur.

Ingo rămăsese sub streaşina magaziei şi o privea. Uneori era aşa de supărată pe Betti, încît îi venea s-o pocnească, alteori, însă, o invidia din tot sufletul. Cînd treceau amîndouă prin sat, sau la debarcader, în aşteptarea vaporului, deosebirea dintre ele, şi ca înfăţişare, şi ca fire, era evidentă. Betti vorbea şi glumea cu oamenii. Flăcăii căutau să se aşeze cît mai aproape de ea, deşi totdeauna îi repezea şi-i lua peste picior. Pe Ingo niciodată n-o luau în seamă. Trecea ca o umbră, doar gîndea şi asculta. De aceea numai consătenii care nu îndrăzneau să intre în vorbă cu Betti i se adresau ei. Betti îi repezea şi faptul acesta trezea în Ingo un sentiment de invidie. Într-adevăr, Betti avea dreptate. Ce le pasă lor cum o duce Wilhelm şi ce le scrie? Dar cînd i se adresau lui Ingo, ea nu avea curajul să tacă, nici să răspundă tăios ca Betti. Ea le spunea tot ce ştia despre Wilhelm, ce le scria el, şi pentru asta Betti se supăra foc.

— De cîte ori ţi-am spus... nu răspunde, oricine te întreabă!

La debarcader, în sala de aşteptare, mereu trebuia s-o tragă de mînecă pe Ingo, ori s-o înghiontească.

Atunci Ingo, cuprinsă de ruşine, roşea toată şi-i părea bine că prin întuneric nimeni nu putea s-o vadă.

Da, într-adevăr, nu-i chiar atît de uşor să fii la fel ca alţii...

Betti avea dreptate — nu-i treaba nimănui cum trăieşte Wilhelm. Cînd Wilhelm le-a trimis bani şi Maria a cumpărat o vacă, mulţi au început să se intereseze :

— Cum o duce Wilhelm pe-acolo ?

— Am auzit că-i merge bine...

— Ha-ha-ha ! rîdea Arvid. Ăsta-i dracu' gol ! Într-o bună zi, o să se întoarcă acasă milionar. Dacă l-a silit el pe căpitanul Bruman să mute temelia de piatră ! E în stare de orice !...

Stava Miloasa, aflînd că Maria a cumpărat o vacă, a început să plîngă şi să mulţumească lui Dumnezeu.

— Ei, ce ţi-am spus eu ? Fie-ţi binecuvîntat feciorul ! strigă ea. Şi n-au trecut decît trei luni...

Turnîndu-i cafeaua, Maria recunoscu, în sfîrşit, că Wilhelm e un băiat bun. Numai de-ar avea destulă răbdare ! Uneori, în scrisorile lui se simte că e nemulţumit, şi lucrul acesta o nelinişteşte. Dar de vacă aveau neapărată nevoie. Într-adevăr, acum o duc mai bine cu mîncarea. Au şi unt, şi pîine... Grîul lor e aşa de bun, încît unii ţărani vin cu pîine proaspătă şi-i roagă să le dea în schimb grîu.

— Vezi, Marie, cum se pot schimba lucrurile ?

Uneori, venea Jöste şi, ca de obicei, îi dădeau scrisorile din Canada să le citească.

— Da, lucrurile merg bine, cît se poate de bine — spunea el. În curînd o să puteţi cumpăra alt cal.

— Ar trebui să se grăbească — se neliniştea Betti. Dacă nu avem cal pînă la primăvară, cum boronesc ? Cu Brünte nu fac nimic !...

— Ce, Kalle nu mai e bun ?

Jöste o trase de cosiţe şi toţi izbucniră în rîs, făcînd glume pe socoteala lui Betti. Tocmai atunci se deschise uşa şi intră Linda, slujnica lui Bruman.

— Ia loc — o pofti Maria.

După buna dispoziţie de adineauri, din bucătărie, se aşternu o linişte apăsătoare. Toţi se uitau la Linda ca la o prevestitoare de rele. Ce-o fi vrînd ?

— Domnul căpitan vrea să stea de vorbă cu dumneata — începu aceasta. M-a trimis să vă întreb dacă veniţi azi ori mîine.

— Vrea să stea de vorbă cu mine ? ! Peste măsură de mirată, Maria se uita cînd la unul, cînd la altul. Dar ce-o fi vrînd de la mine ? repetă ea de mai multe ori.

— Nu ştiu — îi răspunse Linda şi se grăbi să plece. Curînd plecă şi Jöste. Maria nu-şi putea închipui de ce anume o cheamă Bruman, dar simţea că o aşteaptă ceva neplăcut.

— Totdeauna te gîndeşti la rele ! îi strigă Betti din odaie. Poate nu-i nimic rău. De ce neapărat...

— Nu, ştiu precis ! Bruman vrea să se răzbune pe noi că l-am silit să mute temelia ; v-am spus eu : dacă nu azi, mîine, dar într-o bună zi tot o să se răzbune.

— Dar ce, e după el ? sări Betti. Să încerce numai ! Noi nu i-am făcut nici un rău. Era dreptul nostru să-l obligăm să-şi mute temelia !

Maria oftă.

— Era dreptul nostru, ştiu, dar Bruman e bogat şi nu-i obişnuit ca cineva să-i stea-mpotrivă ; n-o să ne ierte niciodată că l-a făcut Wilhelm de rîs. Îl cunosc eu prea bine, de aceea mi-e frică să mă duc astăzi la el.

— Of, mamă, cum eşti ! Betti îşi săltă capul. Bruman ar trebui să înţeleagă că acum noi singuri ne sîntem stăpîni. Astăzi, cînd Wilhelm cîştigă şi ne trimite bani, nu ai de ce să-ţi fie teamă.

— Ţi se pare ! Ce ştii tu ce-i viaţa ? Nu, mi-e frică, simt că vrea să se răzbune !

— Dacă ţi-e frică, mă duc eu.

Maria se uită lung la Betti, care stătea în prag. „Zău, fata asta nu ştie ce spune !“

— Lasă că mă duc eu — rosti în cele din urmă Maria, continuînd să pregătească mîncarea. Mă duc deseară, după ce mulg vacile.

Seara porni încet spre casa lui Bruman. Era o seară blîndă de iarnă, cu cer fără stele. Pădurea încremenise, ogoarele se odihneau sub veşmîntul de zăpadă, iar ferestrele luminate ce dădeau spre drum păreau nişte ochi plini de duioşie şi căldură. Satul, cuibărit în braţele pădurii, se pregătea liniştit pentru noaptea lungă de iarnă.

Căpitanul Bruman aştepta în biroul lui. O salută respectuos pe Maria şi o pofti să ia loc. Ea se aşeză pe scaunul de lîngă uşă, acelaşi pe care a stat şi Wilhelm în duminica aceea de vară, cînd a refuzat să ia banii, silindu-l astfel pe Bruman să facă ceea ce, pentru prestigiul lui, tare n-ar fi vrut să facă. Şi asta — aşa cum bănuia Maria — el n-o putea uita.

— Maria, de mult ţin să stau de vorbă cu tine — începu el — dar mereu am fost ocupat. Te-am chemat să discutăm despre pădurea pe care o stăpînim în comun. Pînă acum toate au mers bine şi n-am de ce să mă plîng. Vacile noastre păşteau în aceeaşi poiană, cu mulsul n-am avut niciodată neplăceri. Dar... Se opri pentru o clipă, uitîndu-se la Maria.

„Ce-o să spună mai departe ? se întrebă în sinea ei Maria, privindu-l pe Bruman. Hai, dă-i drumul ! îl îndemnă ea în gînd. Nu-i nevoie să mă duci cu vorba."

— Aşadar... — continuă Bruman, după ce tuşi de cîteva ori — tu ştii că mie nu-mi plac certurile şi nu vreau să-ţi fac neplăceri, dar sînt silit să-ţi propun un lucru care nu cred că o să-ţi placă.

— Ce anume ?

— Să vezi, dragă Maria, eu n-aş fi vrut, dar argaţii mei mă tot pisează la cap şi n-am încotro, trebuie să fac pe voia lor, de-aceea vin cu o asemenea propunere.

Pentru mine e totuna dacă pădurea e împărţită sau ba. Dar din moment ce le-am promis...

— Te rog să-mi spui ce vrei — îl întrerupse Maria. Despre ce împărţire e vorba ? Să împărţim pădurea ?

Se miră de propriul ei curaj şi de glasul care-i suna atît de aspru. Dar amintindu-şi vorbele lui Betti şi văzînd cum caută Bruman să ocolească răspunsul, se întărîtă şi mai mult. De ce nu i-o spune cinstit, în faţă ? Ce tot aruncă vina pe argaţi ! ?

Bruman se ridică şi începu să umble de colo-colo. Era încruntat la faţă, mîinile şi le înfundase adînc în buzunare.

În sfîrşit, se opri în faţa Mariei.

— Da, socot că trebuie să împărţim pădurea.

— Dar cum ? Maria îl privea fără să priceapă ceva. Am împărţit-o o dată ! Ce tot îndrugi ?

— Am împărţit-o, dar nu se vede. Ar trebui să ridicăm un gard despărţitor şi asta se cuvine s-o facem tot împreună. Fiecare cu partea lui... Eu am şi început să-mi fac rost de materialul trebuincios şi socot că trebuie să faci şi tu la fel.

— Eu ?... Eu ?... Maria se bîlbîi, neştiind ce să-i răspundă. Vestea era atît de neaşteptată, încît la început nici nu înţelese ce anume vrea de la ea. Treptat însă îşi dădu seama.

— Cum adică ? Jumătate tu, jumătate eu ?

— Întocmai.

Căpitanul Bruman se aşeză din nou, şi începu să bată uşor în birou cu degetele lui albe şi groase. Maria îl privi lung, urmărind mişcarea mîinilor, şi în cele din urmă rosti cu greu :

— Mă duc... Să vedem ce spun şi copiii.

Se ridică şi se îndreptă spre uşă. Bruman o conduse. Chipul lui exprima iarăşi o perfidă bunăvoinţă. Îi zîmbi chiar. Dar cînd începu să-i explice din nou Mariei că lui nu i-ar fi trecut prin minte să-i facă neplăceri, dar că slujnicele nu mai vor să mulgă vacile laolaltă, glasul lui suna neconvingător. Numai pentru ele face acest lucru, n-are încotro, de aceea o roagă pe Maria să nu-l înţeleagă greşit.

— Bine, bine. Maria îşi puse paltonul şi păşi în întunericul de iarnă. În uşă se întoarse şi-l întrebă : Cînd crezi că ar trebui să fie gata îngrăditura ?

— Pe la întîi mai, sau în preajma acestei date. Dacă nu poţi, Maria, atunci...

Ea îi trînti uşa în nas şi de pe scară aruncă o privire asupra satului. Exact cum îşi închipuise : îi plătea pentru temelie, şi încă cum !

Cu mîinile vîrîte adînc în buzunare, ea trecea pe lîngă ogoarele tăcute, albe, îndreptîndu-se spre casă. „Da, da — gîndea ea. Bruman se răzbună pe mine pentru că Wilhelm l-a silit atunci să-şi mute temelia. Dacă ar fi fost el acasă, Bruman poate n-ar fi îndrăznit ! Dar cum sînt singură cu copiii..."

Printre nori se arătă un colţ palid de lună. Pe drum se aşternu umbra zimţuită a pădurii şi în clipa aceea tăcerea crescu, parcă mai rece şi mai ameninţătoare. Maria tresări şi intră în ogradă.

„N-are dreptul să facă aşa ceva — se gîndi ea. Trebuie să-i scriu lui Wilhelm şi să-i cer sfatul".

Adunaţi în bucătărie, toţi o aşteptau. Fetele şedeau în jurul lămpii şi citeau. Cînd intră, toate privirile se aţintiră asupra ei.

— De ce te-a chemat, mamă ? Ce-a vrut ? o întrebă Betti.

Maria se dezbrăcă şi se aşeză în scaunul-leagăn. Se vedea pe faţa ei că nu aduce veşti prea bune.

— Vrea neapărat să îngrădim pădurea ! Auziţi voi, să îngrădim pădurea !

— Pădurea ? ! strigară copiii care mai de care, şi Maria se văzu silită să le povestească toată discuţia cu Bruman cuvînt cu cuvînt. Îl imita aşa de bine, încît fetelor li se părea că asistă la discuţie.

— Şi ce ne facem, mamă ?

Maria nu le răspunse. Legănîndu-se încet în scaun, privea cercul luminos aruncat pe tavan de lumina lămpii.

— Am să-i scriu lui Wilhelm şi am să-l întreb pe el — spuse ea în cele din urmă. Chiar mîine îi scriu. Şi-acum, haideţi la culcare.

Nimeni nu se opuse. Rolf şi Brigit se dezbrăcară numaidecît, iar Betti şi Ingo urcară sus, la mansardă. Maria se culcă şi ea, dar nu putea să adoarmă. Privea prin geam norii — unii grei, rostogolindu-se unul după altul undeva, deasupra cornului lunii, alţii albi, străvezii, încremeniţi sus, în înaltul cerului.

— Nu se poate ! şoptea ea încet, întorcîndu-se cînd pe o parte, cînd pe alta. Cine să facă partea de împrejmuire, cînd în casă nu-i nici un bărbat ? Nu se poate ! Asta-i numai pentru temelia mutată !

Betti şi Ingo se dezbrăcară şi intrară sub pătură. Aşternutul era rece şi fetele, tremurînd, se strînseră una lîngă alta să se încălzească.

— Fir-ar al dracului ! şopti Betti. Să-l ia naiba ! Crede că poate să ne dea gata, dar să nu-şi închipuie...

— Nu ocărî, Betti ! Nu ocărî... Ingo tremura. Uneori avea accese lungi de tuse, după care abia îşi mai putea veni în fire. Nu ocărî ! Cînd începi tu...

— Dar ce vrei să fac ? ! Nemernicul ăsta... Ce belea pe capul nostru ! Şi Wilhelm nu-i aici !

— Da, nu-i aici — repetă Ingo. Dar poate că o să vină şi-o să facă el îngrăditura. Doar Bruman din pricina lui umblă să se răzbune.

— Da, din pricina lui. Betti se ghemui, strîngîndu-şi picioarele şi încercînd să le încălzească sub cămaşa scurtă. Dacă Bruman crede că poate să ne dea gata cu născocirile lui, să ştii că se înşală amarnic...

— Da-a — o aprobă Ingo şi-şi trase nasul.

— Stai tu, pînă primim scrisoare de la Wilhelm, şi o să vezi...

13

Maria îi scrise lui Wilhelm.

„...Am necazuri din pricina temeliei. Ţi-am spus doar, Wilhelm, că Bruman n-o să piardă nici un prilej să se răzbune, şi uite că am avut dreptate. Vrea să

îngrădim partea noastră de pădure pînă la întîi mai și uite, am intrat în februarie, și noi încă n-am început. Ce mă fac? Te rog să-mi scrii cît mai repede. Ce să fac?"

Peste trei săptămîni veni răspunsul.

„...Ai dreptate, mamă, cînd spui că un bogătaș obișnuit să nu țină seama de nimeni nu iartă unui sărac îndrăzneala de a-l sili să dea înapoi în fața unei cereri drepte — cum a trebuit să facă Bruman cînd i-am cerut să mute temelia. Nu-l iartă, și cu primul prilej încearcă să se răzbune, făptuind o nouă nedreptate. Cu alte cuvinte, e gata să facă orice pentru a-și păstra locul sub soare. Poate că, după lege, Bruman are tot dreptul să-ți ceară să îngrădești partea din pădure, dar din punct de vedere moral n-are absolut nici un drept. Mai ales acum, cînd știe că ești singură și neajutorată. Da, nu mai încape îndoială că toate aceste uneltiri nu-s altceva decît o răzbunare, așa cum îmi scrii. Dar n-o să ne sperie el cu asta. O să-i răspundem așa cum merită."

Mai departe, Wilhelm îi explica amănunțit cum să procedeze. În primul rînd, Maria să se ducă neîntîrziat la Anders din cătunul de sud, și să-l angajeze la tăiat crăci pentru îngrăditură. Dacă șovăie, să-i plătească un avans, ca să vadă că acum au bani. Cînd crăcile vor fi tăiate, să le care la locul de hotar și să angajeze doi oameni care să ridice gardul. Wilhelm îi indică pe cine să cheme și o rugă pe Maria să vorbească din timp cu ei, ca să se poată apuca de lucru de îndată ce materialul va fi adus.

„De bani să n-ai grijă, am să-ți trimit în fiecare săptămînă. Toate or să fie bune, numai să știți să răspundeți așa cum se cuvine acestui atac din partea lui Bruman. Trebuie să-mi dovedești că sînteți demni de încrederea mea..."

Maria făcu întocmai. Vorbi cu Anders și acesta se apucă numaidecît de lucru. Dar Anders era bătrîn și bolnav, timpul trecea, se apropia primăvara și mai erau atîtea de făcut!

„...Ce mă fac, Wilhelm? Au trecut trei săptămîni, iar Anders tot n-a terminat. E atît de bolnav și bătrîn!

Oare n-ar trebui să mai angajez pe cineva să ne ajute ?"

„Du-te imediat la Matte Karholm şi angajează-l. A trecut cam mult! Şi doar te-am rugat, mamă, să faci totul ca îngrăditura să fie terminată la timp! Sînt neliniştit. Mereu mă gîndesc la voi şi tare aş vrea să vă ajut, dar trebuie să-mi dovediţi că vă puteţi descurca şi fără mine. Răspunsul la lovitura lui Bruman trebuie să fie tot o lovitură. El e convins că n-o să faci gardul şi trebuie să-i dovedeşti că poţi. Atunci n-o să uite în vecii vecilor lecţia dată..."

Matte Karholm tăia într-o singură zi atîtea prăjini cît Anders în trei, aşa că într-o săptămînă materialul pentru îngrăditură era gata.

— Acum trebuie cărat — spuse Maria.

Şi se uită la Betti.

— Să mă duc şi eu la pădure ?

— Ce să facem ? N-avem încotro — îi mărturisi Maria. Ştii prea bine că Ingo o să plece. Îi trebuie şi ei cîteva zile să se pregătească de drum... n-are ce îmbrăca...

A doua zi, Betti îl înhămă pe Brünte. Ca să-i poată potrivi hamurile îi vorbea într-una, înălţîndu-se în vîrful picioarelor. Brünte mişca domol din urechi, dar cînd văzu că vor să-l scoată din grajd, se încăpăţînă.

— Hai, Brünte! Hai, de ce nu eşti cuminte? îl îndemnă Betti O să mergem la pădure. Hai, arată-ne ce mai eşti în stare.

Brünte se dădea îndărăt, pe picioarele ţepene, şi cînd în cele din urmă îl convinse să iasă, Betti porni în urma lui cu hăţurile în mînă. Cînd se văzu afară, Brünte se opri şi, parcă mai înviorat, întoarse capul spre cîmpuri.

— Acum plecăm la pădure — repetă Betti. Acolo e aer curat, o să-ţi fie mai uşor să respiri. Aşa, aşa!

Abia mişcîndu-şi picioarele cu genunchii umflaţi, Brünte ieşi din ogradă. Cînd treceau pe lîngă prăvălie, Betti roşi toată, dar ridică sus capul şi începu să fluiere. La geam se îngrămădeau capete şi i se părea că toată lumea rîde de ea şi de Brünte. Era atît de

slab, zbîrlit şi beteag, dar o să le arate ea! Nici nu-i păsa de glumele lor...

În pădure era linişte, pustiu şi nimeni n-a aflat vreodată prin cîte a trecut Betti în ziua aceea. Se întoarse acasă spre seară, palidă şi istovită, iar Brünte şchiopăta atît de tare, încît la fiecare pas capul lui aproape că atingea pămîntul. Maria le ieşi în întîmpinare şi, văzînd în ce hal e calul, începu să se vaiete.

— Ce-i cu el? L-ai bătut? Nu mai are zile multe, săracul...

— Nu, nu l-am bătut — îi răspunse Betti. Cum să-l bat...

Îl deshămă, atîrnă hamurile de perete, apoi intră în casă. Mama o urmă.

— Ei? Ai făcut vreo treabă?

— Am cărat trei stive mari — îi răspunse Betti. Dar mi-e teamă pentru ziua de mîine. Brünte a căzut de cîteva ori.

— Doamne Dumnezeule! Ce ne facem?

Betti nu-i răspunse nimic. Sorbi cu lăcomie fiertura din farfurie, apoi bău o cană cu lapte. Dacă le-ar fi povestit tot ce s-a întîmplat, n-ar fi crezut-o, de-aceea tăcea.

Dacă ar fi auzit-o Ingo cum înjura şi blestema cînd Brünte a căzut întîia oară şi nu mai voia să se ridice! Căruţa se răsturnase, aşa că a trebuit să descarce şi apoi să încarce din nou. Prăjinile necurăţate de crăci erau lungi şi grele, se agăţau unele de altele şi se încîlceau. Descărcînd mereu, cu obidă, arunca toate cuvintele de ocară pe care le ştia.

Brazii o priveau. Brünte întoarse şi el de cîteva ori capul, şi o privi cu ochii lui blînzi, plini de mirare. Nu se simţi bine, dar de, dacă îi era aşa de greu! Tremura de oboseală şi de ciudă, se sufoca... Totul se învîrtea în faţa ochilor ei, iar pădurea tot i se părea că se apleacă şi iarăşi se ridică...

Dar pe urmă... cînd, sleită de puteri, se aşeză pe căruţa răsturnată, cu mîinile însîngerate şi mănuşile făcute ferfeniţă, şi de-ar fi vrut, nu mai putea scoate un sunet. Brünte întoarse iarăşi capul şi o privi. Pe undeva, pe-aproape, zbură un corb, pădurea părea că

ascultă. Ea continua să stea pe car, sleită de puteri... I se părea că de undeva Wilhelm se uită la ea.

— N-am să mai ocărăsc, pe cuvîntul meu! făgădui ea. Am să-mi încleştez dinţii, o să-mi muşc buzele şi tot am să mă stăpînesc...

Şi izbuti. Dar numai pădurea, cîmpul, cerul şi Brünte îi fură martori cît de greu îi venea. Cînd în seara aceea porni spre casă, simţindu-se obosită şi bătrînă, Brünte abia tîra după el căruţa în care Betti, ghemuită, tremura de frig. Îmbrăcămintea îi era leoarcă de sudoare.

A doua zi, Brünte fu scos din nou la pădure.

— Hai, Brünte, hai!

Betti îl îndemna mereu. Calul dădea din cap, necheza trist şi se părea că fiecare pas făcut de el ar putea fi ultimul.

Trecînd prin sat, Betti cînta, dar cînd ajunse la pădure, se încruntă şi cercetă cu grijă calul.

— Asta n-o să se termine bine — spuse ea cu glas tare. Ascultă, Brünte, ce-ar trebui să fac, ce-ai vrea tu ca să te simţi mai bine?

Brünte îşi vedea de drum cu capul plecat. Cînd să urce costişa, începu să se poticnească.

— Hai, Brünte! Încet! Hai, încă puţin... Mai făcură cîţiva paşi şi, în sfîrşit, ajunseră pe deal, unde erau stivele. Ingînînd un cîntec, Betti începu să încarce, dar cînd se uita la cal, simţea cum o cuprinde teama. Iar cînd, la urmă, luă hăţurile în mînă, începu să tremure de grijă.

Calul se opinti şi căruţa, din urmă, îl împingea la vale. Betti abia se ţinea după căruţă. Brünte mergea în trap, mult mai iute ca în ajun, aşa că ea trebui să alerge ca să nu rămînă prea mult în urmă.

— Bravo! strigă ea. Bravo, Brünte!

Nici nu ştiu cînd au ajuns în pădure, dar nici aici Brünte nu se opri la pas, deşi drumul era prost. Mereu sălta căruţa izbindu-se de pietroaie. Betti nici nu se mai uita la drum. Brünte mergea singur, în timp ce ea fugea după căruţă, străduindu-se să nu scape hăţurile din mîini. Uneori se căţăra pe cîte o stîncă, alteori o ocolea, parcă în joacă, iar cînd în fuga ei întîlnea un

copac, lăsa hăţurile din mîini, apoi fugea să le prindă. Sărind peste un copac prăvălit, se lovi rău, gata să cadă.

— Stai puţin ! strigă ea. Stai, Brünte !

Dar Brünte, nechezînd, ducea înainte căruţa, voind parcă să arate cît e de voinic, pînă în ultima clipă. Şi, într-adevăr, merse astfel pînă căzu.

— Brünte !

Betti simţea că se înăbuşe. Cu hăţurile înfăşurate pe mînă, se uita deznădăjduită la cal. Apoi se lăsă în jos şi-i cuprinse gîtul.

— Brünte !... Oare ţi-a venit sfîrşitul, Brünte ?

Brünte zăcea, cu ochii închişi. Trupul lui slab era zguduit de o răsuflare întretăiată, urmare a efortului făcut, botul îl ţinea puţin căscat, încît i se vedeau dinţii gălbejiţi. Cînd Betti îi vorbi, calul deschise pentru o clipă ochii, se uită la ea şi îi închise iar.

— Brünte, Brünte !...

Prăvălită jos, cu capul pe grumazul calului, Betti încerca parcă să-i dea putere. Tot drumul prin pădure a fost ca un coşmar, şi iată că totul s-a terminat. S-a sfîrşit cu Brünte !

După un timp, se ridică şi încercă să ajute calul să se ridice.

— Hai, Brünte ! îl îndemnă ea. Hai, ridică-te ! Numai să te ridici şi totul o să fie bine !

Brünte tremura prins parcă de friguri. Îşi mişca picioarele, încorda gîtul. Da, ar fi vrut să se ridice (Betti vedea limpede acest lucru) dar nu mai avea puteri.

— Hai, încearcă ! Încearcă !...

Îi luă în mîini capul şi-l săltă. Brünte se opinti, încordîndu-şi trupul, dar toate sforţările lui fură zadarnice şi, nechezînd, căzu din nou la pămînt.

— Ce să mă fac ? strigă Betti, singură în pădure. Ce să mă fac ?

Copacii nu-i răspundeau. Ei se uitau spre înălţimi, neluînd în seamă nici fata, nici calul. Tufele, înghimpoşate, tăceau şi ele.

Betti îi scoase calului zăbala şi-l deshămă.

— Acum o să-ţi fie mai uşor. Hai, mai încearcă o dată !

Brünte încearcă iarăşi să se ridice. Scurmă pămîntul cu copitele, îşi încordă toţi muşchii, dar picioarele betege nu-l ascultau.

— Aşa ! Aşa !... strigă Betti, ţopăind de bucurie. Aşa, aşa ! Încă puţin !

Îndemnat de strigătele ei, Brünte se ridică într-un genunchi şi rămase aşa, uitîndu-se la Betti. Din botul lui se scurgea spumă.

— Bravo ! Ai să vezi că lucrurile or să meargă bine. Încă puţină osteneală doar !...

Îl mîngîie pe gît şi cînd calul încercă iarăşi să se ridice, trecu în partea cealaltă, astfel încît, dacă va fi să cadă iarăşi, să se poată sprijini de ea.

Dar Brünte nu mai avea putere. Se mai opinti de vreo trei ori, dar în zadar. Betti striga, îl ruga, alerga în jurul lui, ţinîndu-i în faţa botului o bucată de pîine. Încercă să-l şi ajute, vîrîndu-şi mîinile sub burta lui, dar tot degeaba. Brünte căzu din nou şi-şi lăsă capul pe o piatră acoperită de muşchi.

— Ce faci, Brünte ?! se răsti Betti. Cum poţi să stai întins, cînd avem atîta nevoie de tine ?

Brünte mişca doar din urechi şi se uita la ea. Da, are dreptate, dar... s-a isprăvit cu el.

„Dacă ai putea să mă tîrăşti pînă acasă ! păreau că-i spun ochii lui. De m-aş vedea acolo..."

Brazii şi pinii se legănau încet. Deasupra lor se întindea o fîşie din cerul înalt, albastru. Se apropia primăvara şi aerul era plin de aşteptare. Copacii, înălţîndu-se, încercau poate să vadă marea ; ori, poate, se mirau de ce n-au apărut pînă acum sturzii... doar pămîntul de sub ei era negru, iar acolo unde zăcea Brünte, printre pietrele cu muşchi, răsărise puţină iarbă verde.

Betti îşi ridică părul căzut pe faţă.

— Ce mă fac ? se întreba ea. Tu, Brünte, la ce te gîndeşti acum, de stai aşa tolănit ? Se aşezase pe o piatră şi nu-şi mai lua ochii de la Brünte. În pădure era linişte. Numai freamătul crengilor din vîrf sta mărturie că pădurea trăieşte. Betti se uită la cer, la soarele care se apropia de amiază, apoi iarăşi la cal.

— Ce să fac ?

„Du-te acasă — îi şopti pădurea. Du-te după ajutor."

Betti se ridică. Da, trebuie să plece. Singură tot n-o să fie în stare să ridice calul şi el trebuia neapărat ridicat. Da, va trebui să dea fuga pînă acasă, să le spună cum s-au petrecut lucrurile...

Cînd să plece, Brünte înălţă puţin capul şi se uită în urma ei, nechezînd îngrijorat.

— Mă întorc numaidecît — îi strigă Betti. Vin repede, aşteaptă-mă.

„Aşteaptă-mă... — răspunse în ecou pădurea. Aşteaptă-mă..."

14

Chiar în seara aceea, Maria îi scrise din nou lui Wilhelm.

„Astăzi, Betti s-a întors de la pădure albă ca varul, şi dintr-o privire mi-am dat seama ce s-a întîmplat. Brünte a căzut.

A trebuit să-l rugăm pe Norrbon să meargă cu ea la pădure, s-o ajute să ridice calul. Pe drum, Norrbon l-a întîlnit pe Oskar şi l-a luat cu el. Abia l-au putut tîrî pe Brünte pînă acasă. Dar nu mai e bun de nimic, nu ne mai poate fi de nici un folos. Stă în grajd şi tremură tot. Alfred mi-a spus să nu mai încercăm să-l scoatem la pădure.

Nu mai ştiu unde mi-e capul. Copiii spun că restul de pari şi crăcile or să le care ei, dar mai e mult, prea mult. O să poată oare ? Ingo pleacă mîine la oraş. A găsit un loc de dădacă la copil. Ce poate să facă Betti singură ? Mă gîndesc să merg la şcoală, să-l rog pe învăţător să le dea voie lui Brigit şi lui Rolf să lipsească cîteva zile, ca să poată merge şi ei la pădure...

Poate aşa, muncind toţi împreună, să putem face treabă. Tare sînt nenorocită ! Casa-i plină de guri flămînde, iar noi n-avem cal..."

Iată şi ultima seară pe care Betti şi Ingo o petreceau împreună acolo sus, în odăiţa din pod. Şedeau amîndouă pe marginea patului şi vorbeau. Nu le era somn de loc. Înainte de plecare, Ingo se simţea nervoasă, iar gîndul lui Betti era la pădure.

— Cum am să primesc leafa, vă trimit toţi banii — îi spuse Ingo. Cred că gardul o să ne coste foarte scump... Ce faceţi la primăvară fără cal ?

— Ptiu... — Betti abia se stăpîni să nu scuipe cu adevărat. La asta mă gîndesc, mă tot gîndesc, şi nu văd ce-am avea de făcut.

— Poate te ajută Jöste. Ţi-a spus doar... — propuse Ingo.

— Nu, nu ! N-am nevoie ! Pentru nimic în lume nu vreau ! Mai bine trag eu la jug, ori cărăm cu braţele.

Betti se ridică şi se dezbrăcă. Îşi aşeză rochia pe scaun şi, strecurîndu-se în aşternut, îşi strînse genunchii la bărbie.

Ingo o privea.

— Ce voinică eşti tu ! Şi, totuşi, astăzi cînd te-ai întors de la pădure, mă gîndeam...

Vorba i se frînse şi, izbucnind în lacrimi, îşi acoperi faţa cu mîinile.

— La ce te gîndeai ? o întrebă Betti încet.

— Mă gîndeam... că niciodată n-am să uit cum arătai. Ochii tăi erau de femeie bătrînă...

— Nu mai spune !

— Da. Şi nici nu ocărai. Ai spus doar că te duci la Norrbon. Dar ştiu că nu ţi-a fost uşor... Ingo plîngea aşa de tare, încît tot trupul i se zguduia.

— M-am dus, e adevărat — şopti Betti — dar n-am să uit asta niciodată...

Se uită ţintă drept înainte, cu mîinile crispate.

— Iar acum — adăugă Ingo, după ce se mai linişti, privindu-şi sora cu ochii roşii de plîns — acum va trebui să meargă şi Brigit la pădure.

— Da, o să meargă. Trebuie să-i arătăm lui Bruman că nu-şi poate bate joc de noi.

— Dar Brigit e aşa de firavă !

Betti se ridică în picioare sus, în pat. De sub cămaşa scurtă i se vedeau coapsele albe. Îşi strînsese pumnii la pieptul ei feciorelnic şi se uita pe geam.

— Uneori mă cuprinde o stare ciudată — îi mărturisi ea. Foarte ciudată. Mi se pare că n-am să mai pot răbda şi-am să încep să urlu...

— Betti! Vino-ţi în fire, Betti!

Ingo o privi cu ochi speriaţi. Îşi aduse aminte cum a urlat Betti, ca un cîine bolnav, cînd le-a pierit vaca. Dacă şi acum va începe să urle... Nu! Nu!...

— Stai jos, Betti! Te rog! o trase ea de cămaşă. Stai jos!

Mîinile lui Betti căzură moi de-a lungul trupului. Se aşeză stingherită în capul oaselor.

— Ştii — începu ea — toate zilele m-am gîndit la temelie... Cum s-a dus Wilhelm la Bruman şi i-a spus de la obraz tot ce crede despre el.

Ingo se uită pe fereastră. Urmări marginea întunecată a pădurii ce se profila la orizont, privi crengile goale ale mărului de lîngă casă. I se părea că Wilhelm este acasă şi le arată calea, ca nu cumva să se abată din drum. Cu orice preţ trebuia să meargă înainte. În cele din urmă se culcară, strîngîndu-se una lîngă alta.

— Povesteşte-mi ceva — o rugă Betti. Nuvela aceea pe care ai citit-o ieri, în revistă. Ştii că nu mai am timp să citesc.

— Bine — primi Ingo, şi începu să-i povestească.

*

* *

Pădurea.

Pădurea, aşa cum arată primăvara, după ce s-a topit zăpada.

Pădurea, aşa cum ni se înfăţişează cînd soarele, înălţîndu-se, scaldă în lumină vîrfurile brazilor, iar razele lui, strecurîndu-se printre ramuri, lunecă de-a lungul trunchiurilor aspre şi, pipăind acele tremură-

toare ale cetinei, şopteşte : „În sfîrşit, a venit şi primăvara !"

Cîte nu s-au schimbat în pădure ! Mai ieri pe-aici era zăpadă, iar astăzi, uite, s-a topit. N-a mai rămas nimic nici din zăpada îngheţată, care a mai stăruit mult timp în văgăunile înguste din munţi.

Oare unde a dispărut ?

Eu, soarele, am topit-o !

Am zărit nămeţii ; ei, văzîndu-mă, s-au topit de bucurie, dezvelind în zîmbet stîncile... Căldura mea încălzeşte acum pietrele. Şi pămîntul încălzit, la rîndul lui, a topit gheţurile din văgăuni, ascunse ochilor mei. „O, voi, vietăţi, treziţi-vă, porunceşte căldura mea ! Treziţi-vă la viaţă, primăvara vă cheamă !"

Betti, Rolf şi Brigit au ieşit la pădure, dar nu să se plimbe, nici să se joace. Şedeau pe trunchiul unui copac doborît şi mîncau pîine uscată cu cafea.

— Mai avem mult de lucru ? întrebă Brigit.

— Pînă deseară, dacă dăm zor, terminăm. Glasul lui Betti suna aspru şi îndîrjit. Brigit mesteca încet ; mîna care ţinea bucata de pîine era slabă şi vînătă de frig.

— Cred că o să terminăm mai repede — îşi dădu Rolf părerea. Uite cît am cărat...

— Aşa crezi tu ? rosti Betti tărăgănat, şi se uită la el aşa fel, încît el lăsă ochii în jos, roşind.

„Ce obraznic ! se gîndi Betti. N-am cărat nici jumătate. Dar mai bine tac. Sînt amîndoi atît de sfrijiţi, mititeii..."

Întoarse faţa spre soare şi, închizînd ochii, trase aer proaspăt în piept. Mirosea a răşină.

— Ţie îţi face bine aerul din pădure — se adresă Betti surorii mai mici. Dacă vii mai des aici, în curînd ai să te faci bine de tot.

— Îhî ! Brigit continuă să mestece şi să înghită, dar bucata ei de pîine nu se micşora parcă de loc.

Se apucară iarăşi de cărat. Betti mergea înainte, şi dacă nu erau crăcile prea mari şi grele, tîra cîte două deodată. Brigit şi Rolf nu puteau căra mai mult de una. Pînă la marginea pădurii era departe şi de

aceea toţi trei trebuiau din cînd în cînd să se mai odihnească.

— La început e greu — le-a spus Betti. Mîine o să ne fie mai uşor.

Dar nici a doua zi nu le-a fost mai uşor. Mîinile copiilor erau zgîriate, pline de vînătăi. Brigit mereu se plîngea :

— Vai, cum mă doare spinarea...

Brazii stăteau neclintiţi. Doar cînd copiii treceau pe lîngă ei, se aplecau şoptind unul altuia : „De ce oare ? De ce ?"

Pinii de munte, cu trunchiurile lor răsucite, se întrebau : „De ce muncesc, bieţii copii, ca vitele ? De ce trebuie să care asemenea greutăţi ?"

O veveriţă cu coada stufoasă, înălţată ca un catarg, săltă prin aer spre un brad bătrîn şi rămase acolo mai mult timp, legănîndu-se.

„Nu mai pricep nimic... nu mai pricep nimic".

Cu mîinile zgîriate, trei copii tîrau prin pădure crengi mari ; de hainele lor mînjite cu răşină se lipiseră bucăţi de scoarţă de copac, dar ei continuau să meargă, tîrînd crengile peste pietre şi tufe, lăsînd în urma lor o dîră de pămînt şi muşchi călcat. În drumul lor trebuiau să treacă peste rădăcini de brazi şi pini, pe cărărui bătătorite de vaci.

— Pot să mă odihnesc puţin ? întrebă Brigit.

— Încă nu, abia e douăsprezece.

Iar după un răstimp :

— Dar cînd mîncăm ? Mi s-a făcut foame.

— Mereu te plîngi ! o dojeni Rolf. Ba vrei să te odihneşti, ba să mănînci ! Mai bine ai tăcea şi ai căra, dacă vrei să terminăm mai repede.

Primii oaspeţi înaripaţi ai primăverii se salutau unii pe alţii : „Ce zi minunată ! Ce zi ! Şi copiii tot mai trudesc în pădure..."

Zbîrlindu-şi frunzele ţepoase, pinii păreau supăraţi. „Cînd o să avem pace, dacă voi şi duminica măturaţi pădurea cu crăcile voastre ?"

— Mama mi-a spus că mă pot odihni cînd vreau — scînci Brigit.

— N-ai decît! pufni supărată Betti. Ştia ea că Brigit e fricoasă şi pentru nimic în lume nu va rămîne singură în urmă.

Seara, cînd se întorceau acasă, Maria îi aştepta cu mîncare caldă. Dar toţi trei erau aşa de obosiţi, încît numai de mîncare nu le mai ardea — picotind de somn, molfăiau pîinea uscată şi răscoleau mîncarea în farfurie.

— Nu vezi cît sînt de obosiţi! se văieta Stava Miloasa. Cum se mai chinuiesc bieţii copii! Şi clătinînd din cap, cu mîinile încrucişate pe piept, se uita la masă, la pîinea uscată ce scîrţîia în dinţi, la fiertura din farfurii.

Alteori îi încuraja:

— Nu-i nimic. Dacă mîncaţi pîine uscată, o să aveţi dinţi sănătoşi — le spunea ea.

Dar Brigit nu mai era în stare nici să mestece. Ţinea mult lingura cu fiertură în mînă, apoi o ducea în silă la gură, încerca să înghită, dar nu reuşea. Şi iarăşi Stava începea să se vaiete:

— Doamne, îndură-te de sărmanii orfani...

Maria o îndemna pe Brigit să mănînce.

— Nu vezi că nu pot ?! scîncea ea. Doar vezi că nu pot...

— Mîine ai să stai acasă — o anunţă Maria.

— Dar de ce ? Pot să lucrez... Buzele începură să-i tremure. Şi străduindu-se, înghiţi tot ce avea în farfurie.

— Mai dă-mi...

— Ce face ? Mai vrei ? Nu cred că mai poţi!

— Ba pot. Şi mîine merg la pădure. Mai pune-mi puţină mîncare.

Toţi îşi aţintiră privirile asupra ei. Stava Miloasa începu să plîngă din nou. Plîngea încet, ţinînd batista la gură.

Maria îi scrise băiatului:

„În fiecare zi se duc la pădure şi cară crăci. Pe Brünte nu mai e chip să-l scoatem din grajd. Niciodată nu mi-a fost mai greu. Betti s-a făcut rea şi-i

nervoasă din cale-afară. Brigit plînge pentru orice fleac. Muncesc peste puteri...

Mă tem de Brigit, să nu i se întoarcă boala. Aseară iar a durut-o umărul şi nu mănîncă mai nimic; tot aşa cum ştii, mestecă la nesfîrşit. Dar tot au cărat jumătate din materialul pentru îngrăditură. Am fost la pădure şi am văzut..."

Wilhelm îi răspunse:

„Sînt mîndru de voi. Seara, cînd mă culc, mereu mă gîndesc la voi, pînă adorm. Dimineaţa, cînd mă trezesc, primul gînd îmi este tot la voi. Sănătatea lui Brigit mă îngrijorează, mă tem că munca aceasta este prea grea pentru ea. De asemenea, mi-i teamă că n-o să terminaţi la timp. Ar trebui să cîştig mai mulţi bani. Am strîns ceva bani, dar mi-ar trebui încă o dată pe-atîta ca să ne putem cumpăra un cal. Trebuie să cîştig mai mult, cît mai mulţi bani. Mereu mă gîndesc ce să fac pentru asta.

Trebuie să născocesc ceva, să fac ceva, ca să vă pot ajuta cît mai repede.

Ar trebui să-mi încerc norocul şi... cine ştie?... poate izbutesc".

Îi scrise şi lui Jöste.

„Credeam că plecînd, smulgîndu-se, un om se poate elibera, că poate scăpa de cătuşele ce-l ferecă! Dar trăind de mai multe luni aici, printre străini, mi-am dat seama că acest lucru e cu neputinţă.

Oricît timp ar fi trecut de la plecarea mea şi oricît de departe m-aş afla, îmi stăruie în minte căutătura tristă a lui Brigit, umărul ei strîmb şi scînteia care se aprindea în ochii ei cînd îi spuneam cîte o poveste...

Şi totuşi urăsc tot ce-mi stă în cale, tot ce mă împiedică să-mi dobîndesc independenţa la care visam, independenţa spre care am năzuit din clipa cînd am început să judec şi am înţeles că sînt un rob, din clipa cînd mi-am dat seama că lupta oarbă pentru o bucată de pîine te îndobitoceşte...

Astăzi mă simt legat de mîini şi de picioare.

Distanţa şi timpul n-au nici o însemnătate cînd omul simte jugul ce-l poartă.

Orice-ai face, nu-i poţi uita pe-ai tăi! Ţi-e cu neputinţă să nu suferi alături de ei! Ar fi o adevărată crimă împotrivă legilor nescrise ale vieţii să nu-ţi iubeşti familia. De altfel, oare nu tocmai această dragoste ne ajută să îndurăm greutăţile prin care trecem?

Jöste, simt în mine doi oameni care gîndesc şi simt altfel, care duc o luptă între ei...

Vreau să fiu independent, e adevărat, şi-mi dau seama că nu-mi voi putea dobîndi independenţa pînă nu mă voi descătuşa de tot ce mă ţine legat de trecut. Dar, în acelaşi timp, urăsc sărăcia, care nu-mi îngăduie să-mi iubesc mama, fraţii şi surorile. Ce vină au ei că numai muncind ca un rob pot să le asigur o bucată de pîine? Parcă ei nu muncesc tot atît de greu? Ce-s ei vinovaţi că eu urăsc de moarte această muncă istovitoare, care te îndobitoceşte? Cînd mă gîndesc la toate acestea, îmi vine să urlu: «Nu, nu, nu!...»

Oricum însă, n-o să-mi las familia în voia soartei."

— Betti, nu mai pot!

— Atunci stai aici şi odihneşte-te puţin.

— Nu! Mi-e frică să rămîn singură. Rămîi şi tu cu mine, măcar o clipă!

— Eu? Vai de capul meu! Dar de ce poate să-ţi fie frică ziua? Stai pe piatra asta.

— Mi se pare că prin tufişuri mişcă ceva... Şi-apoi, poate să vină vreo vulpe.

— Ha-ha-ha ! De-o vulpe să te sperii ?

Rîsul sonor al lui Betti umplu toată pădurea, dar în clipa următoare se curmă la fel de brusc.

— Rolf — se întoarse ea spre fratele mai mic. Rămîi aici cu Brigit, să se odihnească puţin. I-e frică de vulpi.

Betti, singură, încleştîndu-şi fălcile, continuă să care crăcile grele. La întoarcere, cu mîinile înfundate în buzunarele jachetei, privea muşchiul răscolit de urmele crengilor tîrîte. Un cocoş de munte zvîcni dintr-o tufă, spărgînd liniştea din jur cu ţipătul lui strident.

— A dracului orătanie !

„Nu înjura ! i se păru că aude glasul lui Ingo. Nu înjura ! E atît de urît să înjuri !... Şi-apoi, la ce-ţi ajută !"

„Ce să fac ? îşi spuse şi privi cerul albastru, acoperit în parte cu nori, copacii din jur, şi iarăşi se întrebă : Ce să fac ? Mi-e aşa de greu !..."

„Nu înjura, nu înjura !" fremăta pădurea.

„Dar sînt atît de obosită..."

„Stai şi te odihneşte..."

Ea se trînti jos, pe muşchi, şi-şi acoperi faţa cu palmele. Pe picioarele ei alergau furnici, dar ea nu le simţea. I se părea că undeva, departe, cineva o strigă pe nume...

*

* *

Dar deodată...

Nori negri, grei, atîrnau peste crestele brazilor. Tufele şi desişul se cufundară în întuneric, un întuneric ameninţător, care-ţi inspira teamă.

— Betti ! Betti ! Nu mergem acasă ? Vine ploaia.

— Să vină.

Brigit se aţinea cît mai aproape de Betti şi cînd din tufe zbura vreo pasăre, ţipa speriată şi o apuca pe soră-sa de fustă.

— Te sperii de-o cioară ! o necăjea Betti.

— Ce fioroasă e astăzi pădurea ! Nu vezi ? Totul s-a întunecat dintr-o dată !

„Într-adevăr, s-a întunecat" — se gîndi Betti, şi o prinse pe Brigit de mînă.

— Hai repede acasă...

Cînd ajunseră, era aproape întuneric. De cum intrară în ogradă şi se apropiară de intrare, îşi dădură numaidecît seama că s-a întîmplat ceva. Căldarea cu lături pregătită pentru porc lăsată lîngă scară! Cei trei copii se uitau nedumeriţi la ea.

— Ce-ar putea să însemne aceasta? întrebă Rolf. Te pomeneşti că s-a îmbolnăvit mama!

Un timp, nu îndrăzniră să intre. Rămaseră în tindă, încordîndu-şi auzul, dar peste tot era linişte. Se auzea numai tic-tacul pendulei.

Maria, trîntită pe patul din bucătărie, cu capul pe braţe, tresări cînd auzi uşa. Ochii îi erau roşii de lacrimi.

— Mamă! Ce s-a întîmplat?!

— Wilhelm... — Maria făcu un gest spre maşina de cusut pe care se afla o scrisoare. Betti o luă şi, înainte de a începe s-o citească, se mai uită o dată întrebător la mama ei.

— L-au arestat!... Doamne Dumnezeule, ce nenorocire!

Betti se aşeză la picioarele ei. Desfăcînd scrisoarea, începu să citească.

„...V-am mai scris că aveam de gînd să-mi încerc norocul, să fac ceva. Am vorbit cu verişoara Ester şi ea m-a sfătuit să trec graniţa în Statele Unite. La New York, munca se plăteşte mai bine ca în Canada, şi astfel v-aş fi putut ajuta mai bine. Într-o noapte, am încercat să trec, dar m-au prins grănicerii. Acum sînt în închisoarea din Ellis-Island şi aştept să fiu judecat.

Mamă, te rog să mă ierţi. Sînt atît de nenorocit!... Nu voiam altceva decît să vă ajut..."

— Doamne Dumnezeule, cîte trebuie să îndure omul! De ce n-a rămas acolo unde era?

Maria se văicări toată seara. Betti fu nevoită să ducă ea demîncare porcului, să mulgă vacile, să treacă laptele prin separator, să fiarbă mîncarea.

— Ce-or să spună oamenii ? Totdeauna m-a făcut de ruşine... Wilhelm ! Wilhelm !...

Brigit plînse în pătucul ei pînă adormi. Betti se uita pe fereastră şi tăcea. A doua zi îi scrise lui Ingo.

„Dragă Ingo, Wilhelm e la închisoare, la Ellis-Island. Mai mult ca sigur că or să-l trimită înapoi acasă. Te rog şi tu să vii neîntîrziat acasă. Mama tot timpul plînge, iar noi avem în fiecare zi treabă la pădure. Timpul trece. Gardul trebuie terminat şi noi mai avem mult de lucru. Te rog să vii măcar pentru cîteva zile, să ne ajuţi. Betti".

15

Wilhelm la închisoare !

Pădurea părea şi ea cuprinsă de nelinişte, brazii şuşoteau între ei despre nenorocirea care i-a lovit pe copii, iar cînd treceau tîrînd în urma lor crengile lungi, mumapădurii, de după tufe, îşi holba ochii la ei.

Cum de-a putut Wilhelm să facă una ca asta ?

Nu puteau munci mult timp. Mereu trebuia să se odihnească.

Ce-o să se întîmple cu noi acum ?

Nimeni nu le răspundea. Dar cel mai rău era cînd se apucau să mănînce. Brigit îşi ascundea în buzunar bucata ei de pîine şi se apuca să mestece o bucăţică de coajă. Dar acum nimeni nu observa acest lucru, nimeni nu-i mai spunea : „Mănîncă, numai aşa ai să fii voinică şi sănătoasă !"

Ingo veni de la oraş pentru cîteva zile şi-i ajută în munca din pădure. Nu putea pricepe de ce i-a zguduit într-atîta nenorocirea ce s-a abătut asupra lui Wilhelm. „O să se întoarcă acasă — le spunea ea — şi totul o să fie bine. Ce mai vreţi ?"

Uneori, vremea se însenina şi păsările cîntau. Atunci se aşezau într-o poieniţă însorită şi mîncau.

— Ia mai spune, Ingo, cum e la oraş?

Soarele era tot mai cald, şi cînd priveau cerul albastru, li se părea că e vară.

Dar Wilhelm...

Poate o să mai scrie.

Seara se întorceau în şir, cuprinşi de teamă. O fi sosit vreo scrisoare?

Şi într-o zi scrisoarea sosi.

Seara, cînd se întoarseră acasă, o găsiră pe Maria cu obrazul împietrit. Explicaţiile erau de prisos. Luară scrisoarea de pe masă şi citiră.

„...mamă, eu plîng... Fiece cuvînt pe care-l scriu e udat de lacrimi. Ce-am făcut! Aş vrea din tot sufletul să fiu lîngă tine, să te ţin de mînă în clipa cînd ai să citeşti scrisoarea asta... Trebuie să înţelegi că am încercat să trec graniţa numai ca să vă ajut..."

În pădure, se fereau să aducă vorba de scrisoare. Cărau mereu crengi şi pari, fără să scoată o vorbă, mîinile le erau mînjite de răşină, pe toţi îi durea spatele cumplit.

Cînd se aşezară să mănînce, Brigit le spuse:

— Am visat astă-noapte că Wilhelm a murit.

— Ce tot îndrugi acolo?!

— Vorbeşti prostii! îşi pierdu cumpătul Betti. Eşti tu în stare să visezi morţi! Nu vezi cît eşti de mică?

— Şi ce dacă-i mică? N-are voie să viseze? îi luă Rolf apărarea. Şi începură să se certe, pînă le strigă Ingo să se astîmpere.

Într-o seară, cînd treceau pe lîngă prăvălie, Jöste apăru în prag.

— Ei! strigă el. Staţi puţin!

Toţi îşi văzură de drum. Numai Betti se opri. Jöste se apropie de dînsa.

— Aţi fost la pădure? se miră el.

Betti îşi ascunse mîinile sub şorţ.

— Da — îi răspunse. Am fost la pădure...

— Dar ce faceţi acolo?

Căutînd să-şi ascundă pantofii rupţi, Betti încercă să zîmbească, dar nu izbuti.

— Îngrădim partea noastră de pădure — îi răspunse ea încet.

— Ei, nu mai spune! Bravo. Spune-mi, Betti, ce mai ştiţi de la Wilhelm?

— E tot la închisoare.

— Ce vorbeşti!

Betti clătină din cap, cu ochii pironiţi în pămînt.

— Nu vă faceţi griji. Ce pot să-i facă? Or să-l expedieze încoace. Ei şi?

Jöste o conduse pînă acasă. Betti căută ultima scrisoare primită de la Wilhelm şi i-o întinse. Jöste tot mai citea, cînd Maria se întoarse de la porci.

— Ei? îl întrebă dînsa. Ce zici de scrisoare?

Jöste îşi aţinti privirea spre fereastra bucătăriei.

— Ştiu eu ce să spun? începu el încet. Nu-mi place cum scrie... Îl ştiam mai stăpînit, mai închis...

— Închis? Nu. E necugetat. Nimeni nu-l cunoaşte mai bine ca mine. E un om pierdut!

— Aşa crezi dumneata, mamă. Numai la rău te gîndeşti!... Betti se pieptăna în faţa oglinzii. Îşi închipuie tot felul de grozăvenii...

— Şi? N-am dreptate să-mi închipui orice? Nici înainte nu era el ca toţi ceilalţi, dar acum...

— Ca toţi ceilalţi — repetă încet Jöste. În privinţa asta, aveţi dreptate. Wilhelm n-o să fie niciodată la fel cu ceilalţi. A fost şi va fi totdeauna mai bun...

Se aşeză din nou şi aprinse o ţigară.

— Ultima lui scrisoare am citit-o de mai multe ori. Îmi descrie cu atîtea amănunte ultima lui excursie de duminică la pădure, în afara oraşului, încît îi citeam scrisoarea ca pe o carte. Descrie atît de frumos natura, de-ai zice că toată viaţa n-a făcut altceva decît să studieze plantele şi animalele. Îl ştim de mic copil pe Wilhelm. A trăit aici, în satul nostru, şi nimănui nu-i trecea prin minte ce-ar putea să ajungă!

— N-ar fi trebuit să plece în Canada...

— A plecat din cauza lui Brünte... Maria nu-şi mai putu stăpîni lacrimile. Şi-a închipuit că acolo o să cîştige bani cu duiumul. Dar nu şi-a măsurat puterile şi uite ce s-a întîmplat!

— Degeaba ne scrie despre dragostea ce ne-o poartă, dacă s-a întîmplat aşa...

Jöste roşi.

— Putea să se întîmple şi mai rău : să plece şi să nu se mai gîndească la voi. Dacă nu v-ar fi purtat atîta grijă, azi nu era la închisoare.

— Ai dreptate, dar eu vreau să spun că era mai bine dacă rămînea în Canada.

Jöste îi întrebă cum o să boronească, din moment ce Brünte nu mai e bun de nimic.

— O să ne descurcăm noi. Deocamdată, nici nu vreau să mă gîndesc la asta.

— Cum termin la noi, vi-l aduc pe Kalle. Trebuie să semănaţi grîul cît mai devreme. Aşa spunea Wilhelm.

În pădure domnea o linişte solemnă.

Mergeau tăcuţi pe potecă, tîrînd fiecare cîte un par sau crengi pentru îngrăditură, şi fiecare în sinea lui se întreba : „O să fim în stare să terminăm ? Cînd o să fie gata gardul ?"

Zilele erau tot mai călduroase, iar păsărelele îi întîmpinau cu ciripitul lor ori de cîte ori se opreau să le asculte.

— E cald ca vara — spuse Ingo şi zîmbi cu buzele ei palide.

— Mîine terminăm ! În sfîrşit !

Dar nu simţeau nici o bucurie. Pentru ultima oară urcară la pădure şi, ca de obicei, se întoarseră acasă abia spre seară. Între timp, sosise o scrisoare, o scrisoare lungă...

„...Sînt desperat !... Da, desperat. Îmi închipuiam ce-i sărăcia şi mizeria, dar ce este desperarea nu ştiam. Acuma ştiu şi asta !...

Am cunoscut aici o altfel de mizerie, cu totul alta decît aceea îndurată de mine cînd n-aveam ce mînca. Sînt aici, la închisoare, oameni fără casă şi fără patrie. Stau de mult aici, nădăjduind din an în an că o să li se dea drumul, dar mă tem că nu vor pleca prea curînd. N-au făcut nimănui nici un rău, n-au comis nici o crimă. I-au aruncat în închisoare pur şi simplu

pentru că nu gîndesc la fel ca toţi, şi aici acest lucru e interzis. Da, sînt unele ţări unde toţi oamenii sînt obligaţi să gîndească la fel, ori măcar să ascundă ce gîndesc. Ben, de pildă. A fost învăţător la Neapole. Cînd în Italia a venit la putere Mussolini, Ben a trebuit să-şi părăsească patria, deoarece gîndea altfel decît Mussolini. A venit în America, dar aici nu poţi trăi fără paşaport. De aceea a fost arestat şi trimis la Ellis-Island. Dacă ar avea undeva vreo locuinţă, l-ar expedia acasă. Dar, aşa cum v-am spus, el — ca mulţi alţii — nu are nici casă, nici ţară. De mult şi-a pierdut cetăţenia italiană, aşa că n-au unde să-l trimită. De aceea stă aici şi-o să mai stea cine ştie cît. Ce mai poate spera ? Şi de l-aţi cunoaşte ! E mai bun şi mai cumsecade decît toţi oamenii pe care i-am întîlnit vreodată. E exact aşa cum îmi închipui că vor fi oamenii în viitor, cînd răul va fi înfrînt.

Ben m-a ajutat foarte mult. Ce m-aş fi făcut fără el ? A văzut ce mult sufăr şi s-a străduit să mă încurajeze, să-mi alunge gîndurile negre. Dar sînt aici şi oameni atît de decăzuţi, încît nu mai au în ei nimic omenesc. Fac rău cît pot şi se bucură de suferinţele altora. Ben caută să mă apere de ei. Nici nu v-aş putea scrie dacă Ben nu s-ar afla lîngă mine. Cînd el e alături, mă lasă în pace...

Sînt tare îngrijorat de soarta lui Ben !

Mamă, am cerut autorităţilor americane autorizaţia de a-l lua pe Ben cu mine în Finlanda, dar nu ştiu ce-or să-mi răspundă. După cîte îmi pare, nu prea am sorţi de izbîndă. Eu, oricum, i-am scris şi consulului nostru, rugîndu-l să mă ajute. Acum stau zile întregi de vorbă cu Ben despre insulele Aland. Şi lui îi este nespus de dragă natura şi cînd îmi povesteşte despre pădurile şi împrejurimile Neapolului sau despre plantele ce cresc în Alpii italieni, uităm unde ne găsim. Pentru noi o astfel de discuţie este o adevărată sărbătoare.

Ben e un om extraordinar.

Într-o noapte mi-a povestit ce-ar vrea să facă pentru oameni. Minunat om ! Niciodată n-o să-l auzi plîngîndu-se. Numai altora le duce grija. Şi cînd te gîndeşti

că pe un asemenea om semenii lui l-au alungat din mijlocul lor! Oare tu, mamă, poţi înţelege toate acestea? Stă de atîţia ani aici şi nimeni n-a încercat măcar să-l ajute.

Dacă l-aţi cunoaşte pe Ben! Poate o să-l vedeţi.

Obrazul lui e veşnic senin şi luminos, niciodată nu se întristează, nu e posomorît. În ochii lui străluceşte bunătatea, acea bunătate care îi ajută omului să învingă greutăţile. Cînd se uită la mine, îmi vine să îngenunchez în faţa forţei şi bărbăţiei de neînfrînt ce sălăşluiesc în acest om.

Pînă nu l-am cunoscut pe Ben, nu prea îmi dădeam seama de rostul vieţii..."

Ben!

A doua zi, fetele îi şopteau numele în pădure. Nu mai simţeau greutatea crăcilor, le tîrau prin pădure fără să se mai gîndească la ceea ce fac. În pădure era lumină şi cald, şi li se părea că oriunde, în dosul tufelor sau al copacilor, veghează un prieten, un om bun.

— Oare Ben o să poată veni încoace?

Acum se gîndeau la amîndoi, se întristau pentru amîndoi, deoarece nu se mai puteau gîndi la Wilhelm, fără să-şi amintească şi de Ben.

Iată-le pe fete luînd ultimul prînz în pădure.

— Ar trebui să fim veseli — spuse Ingo. Credeam că n-o să isprăvim niciodată.

Dacă ascultau atenţi, de departe se auzea zgomotul mării. Fărîmau pîinea uscată în cafea şi se gîndeau la Wilhelm şi la Ben. Oare cînd o să se întoarcă?

— Eu nu mă duc la vapor — spuse Rolf.

— Nici eu — adăugă Brigit.

— Tăceţi odată!

Betti strigase la copii. Faţa îi era peste măsură de palidă.

— Betti! Ce-i cu tine?

Ea sări în picioare şi cuprinse cu braţele bradul la umbra căruia mîncau.

— A-a-a ! răcnea ea ca apucată, în timp ce copiii o priveau speriaţi. Uneori mi-i aşa de greu !... Aşa de greu, aşa de greu !...

„Greu“ — îi răspunseră copacii în ecou.

Cu un zgomot uşor, de sus căzu un con, apoi iar se lăsă linişte. Se auzeau doar gemetele lui Betti. Şi iarăşi izbucni :

— Mi-e atît de greu !

Ingo îşi ascunse obrazul în palme.

— Nu mai ţipa ! Nu mai ţipa !

— Dar dacă nu mai pot ! E atît de nedrept... ce au făcut cu Wilhelm, cu Ben, cu noi ! Trebuie să ne spetim muncind ca vitele...

Scoarţa aspră a copacului se umezi de lacrimile ei. Betti plîngea. Apoi îşi înălţă obrazul spre cer.

— Tuturor ni-e dat să muncim — căută s-o mîngîie încet Ingo.

— Să muncim ! Să muncim ! Dar ce, asta-i muncă ?

Strigătul ei se rostogoli printre arbori, ca un bulgăre de gheaţă şi, izbindu-se de stînci, se prăvăli în mii de glasuri spre vale. Liniştea sfîşiată, o dată cu păsările speriate, îşi luă zborul spre înaltul cerului.

— Betti ! Taci, Betti !

Ingo se ridică şi-şi îmbrăţişă sora.

— Sperii tot satul. Stai jos, Betti.

— Of, nu mai pot ! Mi-e silă de toate !... De tot !

— Plîngi, plîngi. Lacrimile te uşurează — o îndemnă Ingo. Ai tot dreptul să plîngi. Nimeni n-a muncit cît ai muncit tu, nu-i aşa ?

Se întoarse către Brigit şi Rolf. Aceştia o priveau pe Betti nedumeriţi. Cînd ea se aşeză jos şi-şi şterse lacrimile, începură din nou să mănînce.

După un scurt răgaz, se apucară iarăşi de lucru. Toţi se gîndeau la vorbele lui Betti. Într-adevăr, mare nedreptate ! Se opreau din cînd în cînd şi se uitau unul la altul. Nici cînd gardul va fi gata, n-o să poată uita strigătul amarnic al lui Betti. Se revărsase în el toată obida zilelor acelea de muncă făcută în silă, tot pro-

testul tăcut, oboseala şi foamea nepotolită, dar mai răsunase în acest strigăt şi triumful victoriei.

Seara, acasă, găsiră o plăcintă gustoasă, coaptă de Maria. Mama îi lăudă şi le spuse că nu şi-ar fi închipuit vreodată că vor putea căra toată pădurea în spinare. Va să zică nu mai sînt copii! Acum o să angajeze lucrători să facă gardul.

— Tu, Betti, trebuie să te apuci de boronit, iar Ingo, cît mai stă, o să-i ajute lui Granholm la îngrăditură. Se teme atîta de animale, încît n-o să îndrăznească să se apropie de Kalle.

Nimeni nu-i răspunse. Mîncau din plăcintă şi sorbeau cafeaua cu ochii pe fereastră, la norii ce pluteau deasupra golfului Lekvik. Mai dăinuiau în ei impresiile din pădure şi strigătul lui Betti. Mîinile lor mînjite de răşină erau zgîriate şi roşii, în palme aveau bătături şi, de durere şi usturime, nu-şi găseau locul. Nu, n-aveau chef de vorbă. Mîncau şi sorbeau îngînduraţi, în tăcere.

Betti începu boronitul.

Purta nişte pantaloni vechi ai lui Wilhelm, iar părul şi-l legase cu o panglică. Flăcăii se opreau şi făceau glume pe socoteala pantalonilor pe care-i purta. Ea însă nu le răspundea. Plescăia din limbă, îndemnîndu-l pe Kalle. Singur, Kalle trăgea greu boroana, de-aceea se oprea des, gîfîind.

Într-o zi veni Jöste să vadă cum îi merg treburile.

— Hei, ţiganco! strigă el. Cum te descurci singură?

Discutară puţin despre Kalle, despre vreme, despre însămînţări... La urmă, Jöste o întrebă:

— Wilhelm v-a mai scris ceva?

— Speră că în curînd or să-l trimită acasă.

— Aha!

O ciocîrlie se înălţa ca o săgeată spre cer. Amîndoi o urmăreau cu ochii. Cînd ciocîrlia dădu drumul trilurilor, privirile lor se întîlniră.

— De ce eşti supărată ? o întrebă Jöste. Îi duci grija lui Wilhelm ? Fii serioasă. Ai să vezi că o să fie bine. O să se întoarcă şi-o să vă ajute. Hai, zîmbeşte ! Nu fi tristă !

El o prinse de mînă. Buzele lui Betti se mişcară puţin, dar ea nu reuşi să zîmbească. „Ce ştie Jöste ce-i sărăcia — se gîndea ea. Are tot ce-i trebuie... De Ben puţin îi pasă... De unde să ştie el ce dureros este să boroneşti cu un cal de împrumut ?"

Apucă hăţurile şi porni mai departe. Să rîdă cine vrea. Ei numai de asta nu-i arde.

Cei care treceau prin preajmă se opreau.

— Ce-i cu Brünte ? E pe ducă ?

— Da.

— Biata Maria... Dar tu, fato, ştii să boroneşti bine? Brünte, în grajd, privea trist pe ferestruie, mai dornic de viaţă ca oricînd. Aştepta să dea colţ iarba şi să se facă într-adevăr cald, poate atunci şi picioarele lui betege or să se poată mişca, poate îi va mai fi dat să iasă la cîmp.

— Dar Wilhelm ce vă scrie ?

Mereu aceeaşi întrebare. Şi de fiecare dată ori trebuie să tacă, ori să spună o minciună. Dar, de fapt, ce-i priveşte pe oamenii din sat că Wilhelm e închis la Ellis-Island ?

Arvid îi strigă şi el din drum :

— Ia te uită, drăcia dracului ! O fată boroneşte singură şi, la drept vorbind, nu boroneşte de loc rău ! Iar altă dată : Să ştii, Betti, că anul acesta nu numai voi o să mîncaţi pîine de grîu.

Jöste semăna şi el, dar cu semănătoarea, aşa că treaba mergea foarte repede. Paul şi Rolf, cocoţaţi pe gard, priveau cu încîntare.

— E cu totul altceva — îşi spuneau ei unul altuia şi rîdeau. Dacă l-ar vedea Wilhelm !

În seara aceea, Maria rămase mai mult timp pe tăpşan. Deasupra golfului Lekvik, cerul, aprins, se scălda

în razele asfinţitului. Ogorul lor era semănat şi dincolo de el se întindeau alte ogoare, pînă departe. Luncile ce întretăiau cîmpul păreau nişte dungi verzi pe un covor cafeniu-închis. Spre nord şi sud, pe cer se profilau contururile negre, zimţate, ale pădurilor.

Maria îşi ascunse mîinile sub şorţ.

„Ce frumos e! Dar Wilhelm! Ce-au făcut din băiatul meu!"

Mai primise o scrisoare. Desfăcînd plicul, a rămas locului, cu el în mînă. Întoarse foaia, fără să priceapă nimic. A citit şi răscitit rîndurile :

„...mamă, astăzi i-au comunicat lui Ben că n-o să-i dea drumul. El n-a spus nimic, tot pe mine a căutat să mă liniştească cînd am izbucnit în lacrimi... Dar cînd şedeam la masă, a luat cuţitul şi şi-a tăiat vinele la mîna stîngă. Dacă i-ai fi văzut faţa, mamă! Faţa lui..."

„Faţa".

Acest cuvînt era scris cu litere mari, tremurătoare, pe toată lăţimea paginei, la sfîrşitul scrisorii, nici o semnătură, doar acest cuvînt: „Faţa".

Maria se uita nedumerită la literele enorme, scrise stîngaci, fără să priceapă ceva.

„Faţa, faţa!"

Scrisoarea a trecut din mînă în mînă, ochii naivi ai copiilor o priveau îngroziţi. Ben e mort! Ben, care voia binele tuturor şi care îl îmbărbăta pe Wilhelm cînd plîngea...

În grajd, Betti cuprinse gîtul lui Brünte.

— Simt că am să mor de atîta durere...

Ingo spăla vasele şi făcea curat în casă. Îşi trăgea mereu nasul, smiorcăindu-se, şi-şi ştergea obrazul cu şorţul. Pe masă se afla scrisoarea... Nimeni n-o mai atingea, nimeni nu mai era în stare s-o privească.

Wilhelm ar putea sosi dintr-o zi în alta.

— Ingo, du-te după corespondenţă.

— Azi n-avem scrisori ?

— Nu...

— Copii, duceţi-vă după corespondenţă, duceţi-vă, copii...

Tot nimic. Nici o veste.

Trecură astfel paisprezece zile. „Nimic... Nimic“.

În sfîrşit, sosi o telegramă din New York.

„Wilhelm pleacă azi vaporul Gripsholm. Sosirea Göteborg douăzeci şi şapte iunie. Ester“.

16

Grîul a dat în floare.

Întregul lan unduia, schimbîndu-şi culoarea, cînd mai închisă, cînd mai deschisă, după cum bătea vîntul.

Ziua, deasupra valurilor de grîu se ridica un nouraş uşor, cafeniu, de polen ; nopţile erau pline de o aromă puternică, jilavă. Pămîntul respira a belşug.

Într-o astfel de noapte se întoarse Wilhelm.

Nimeni nu ştia că o să vină, nimeni nu-l aştepta la debarcader. Cînd coborî de pe puntea vaporului cu lădiţa în mînă, ţăranii se uitau la el ca la o stafie. Ştiau toţi că lui i s-a întîmplat ceva acolo, în Canada, că Maria şi copiii sînt tare amărîţi, dar ce anume a păţit nu ştiau. Şi nimeni nu se aştepta ca el să se întoarcă atît de curînd.

Şi iată-l, s-a întors totuşi ! Era palid la faţă, ca şi mai înainte, buzele le ţinea la fel, strînse, dar părea foarte schimbat. Cînd trecea pe lîngă ei, oamenii uitau să-l salute, zăpăciţi, într-atît îi zguduise reîntoarcerea lui Wilhelm.

Trecea prin sat, cu lădiţa în mînă. Mergea încet, cu capul plecat. Noaptea luminoasă de vară îi acapara toate gîndurile. La altceva, chiar de-ar fi vrut, nu putea să se gîndească. Iată şi ogorul. Wilhelm, oare nu vezi grîul ? Nu vezi că a dat în floare ?

Nu, el vedea numai drumul, drumul nisipos, cu nenumărate urme, vechi şi noi. Drumul pe care l-a străbătut de atîtea ori.

La poartă se opri. Prin gard văzu casa, aproape ascunsă în vegetaţia bogată a verii. Casa lui, cu flori la ferestre. Iată treptele de la intrare, uşa, iată ferestrele mici de sus...

Duse mîna la gît, apăsă de cîteva ori, apoi deschise portiţa şi intră în ogradă.

Maria se trezi şi trase cu urechea. Prin somn auzise paşii, paşii cunoscuţi...

— Doamne Dumnezeule! exclamă ea. Vine Wilhelm! S-a întors...

Dar nu, nu s-a întors.

Tînărul din faţa ei nu era Wilhelm. Nu era băiatul ei cu ochi mari, visători, plini de viaţă, cu mersul energic, drept ca o strună. Nu, ăsta nu era Wilhelm...

La masă ţinea lingura în mînă, cu ochii plecaţi în farfurie, fără să scoată un cuvînt. Cînd îi vorbeau ori îl îndemnau să mănînce, nu răspundea nimic.

Ce-au făcut din el! Maria îşi frîngea mîinile.

Wilhelm luă furca, intră în grajd şi se apucă să scoată bălegarul. Fetele au avut atîta treabă cu gardul, încît n-au mai putut de mult să-l scoată. Dar de ce s-a apucat Wilhelm de lucru chiar din prima zi, din primul ceas? Abia a venit!...

Stăteau toţi la fereastră şi priveau cu cîtă stăruinţă curăţă grajdul. Nu era o treabă uşoară şi nici el nu arăta prea bine. Se observa că face eforturi mari. De ce oare nu vrea să se odihnească?

— Mamă, n-o fi bolnav? întrebă Brigit.

Maria îi răspunse ceva; dar ce anume, nici ea nu-şi dădea seama.

În ziua aceea găti mîncare bună, cum numai de Paşti ori de Crăciun gătea. Umbla de colo-colo prin casă şi de zeci de ori se apuca de aceeaşi treabă.

Brigit se duse să-l anunţe pe Wilhelm că-i masa gata. El străbătu abătut curtea cu mîinile în buzunare, şi nu-şi şterse picioarele, lăsînd urme murdare pe preşul din bucătărie.

Nu, acesta nu-i Wilhelm. Nu-i Wilhelm al ei, care ura murdăria...

Maria şi fetele aşezară masa. Rolf şi Paul, aşteptînd să fie chemaţi, se înghesuiau unul în altul, cu licăriri

de foame în ochi, străduindu-se să nu-l privească pe Wilhelm.

— Hai, Wilhelm... Adică, ce spun eu... Haideţi toţi ! Aşezaţi-vă la masă !

Mîncau tăcuţi.

Oare ştie ce mănîncă ? Îşi dă seama cît de gustoasă e mîncarea ?

— De ce mănînci aşa de puţin, Wilhelm ? Mai ia carne. Ştiu că-ţi place...

El mînca, dar obrazul lui nu-şi schimba expresia de împietrire. Se părea că de mult s-a săturat ; mînca totuşi în continuare, fără să-şi dea seama, absorbit de gînduri. Unul după altul, copiii se ridicară de la masă şi ieşiră, pînă ce în cameră rămaseră doar Maria, Wilhelm şi fetele.

Muşcatele înflorite de pe pervazul ferestrei din bucătărie se profilau clar pe fondul verde al poieniţei. Deasupra lor, muştele zumzăiau neîntrerupt, monoton şi adormitor. Ziua era călduroasă. Maria îşi şterse sudoarea de pe faţă.

Wilhelm privi afară, pe fereastră. Tuşi de cîteva ori, apoi se uită la maică-sa.

— Nu rămîn acasă, mamă. Mîine plec.

Mîinile lui Ingo, spălînd vasele, încremeniră în ligheanul cu apă. Betti, care o ajuta să le şteargă, rămase stană de piatră în mijlocul bucătăriei, cu o ceaşcă în mînă.

— Ce-ţi trece prin cap, băiete ! Abia te-ai întors !

Maria încercă să zîmbească, dar în loc de zîmbet, buzele ei se schimonosiră dureros.

— Plec vineri noaptea.

Se ridică de la masă şi ieşi. Îl petrecură toate trei cu privirea, rămaseră cîteva clipe cu ochii pironiţi în uşa închisă în urma lui, apoi se uitară una la alta. Maria adună firimiturile de pe masă într-o farfurie.

— Mă duc să dau demîncare la găini — le spuse ea.

O văzură cum străbate ograda, îndreptîndu-se spre Wilhelm. Curînd, mama se întoarse, pămîntie la faţă, obosită, parcă deodată îmbătrînită.

— Ce ţi-a spus, mamă ?

Ea nu răspunse. Se trînti pe pat şi izbucni într-un hohot de plîns care-i zgudui tot trupul.

— Wilhelm ! Nu pleca, Wilhelm ! Îţi dau totul, numai rămîi. Transcriu pămîntul şi tot ce avem pe numele tău. Îţi dau totul, numai nu pleca !

Wilhelm, cum de nu înţelegi ? Ce-or să spună oamenii despre noi ? Nu vezi cîtă nevoie avem de tine aici, acasă ? Şi eşti bolnav, băiatul meu... Ţi-au schilodit sufletul, şi tu tot vrei să te întorci la ei ? Oare n-ai văzut cum se leagănă grîul în floare ? Acum şi Oskar a semănat un lot mare de grîu, a semănat şi Grannar. Ai avut dreptate, dragul meu, grîul poate fi cultivat şi în insulele Aland... Du-te la pădure să vezi cît au muncit fraţii şi surorile tale. Gardul e gata. Au cărat singuri, cu mîinile lor şi parii, şi crăcile. Du-te şi vezi ! Cînd ai să vezi, nu-mi închipui că ai să mai fii în stare să pleci, să-i părăseşti !

Wilhelm tăcea.

Zîmbea doar, obosit şi absent. Îţi făcea rău să-l priveşti. Semăna cu un cadavru viu.

A doua zi, trecu pe la ei Stava Miloasa. Gîfîia de căldură, obrazul îi era încins şi congestionat.

— Ce-am auzit ! A venit Wilhelm ? E adevărat, Maria ?

— Da, e adevărat.

— Spun unii că arată ca o stafie, că e bolnav şi necăjit. E adevărat, Maria ?

Maria înclina din cap, plîngînd.

— Du-te şi vorbeşte cu el — o îndemnă. Vrea să plece înapoi. Dacă face asta, e nenorocire pentru amîndoi, şi pentru el, şi pentru mine.

Stava îl găsi pe Wilhelm în grajd. Din uşă privi cîteva minute cum curăţă grajdul de bălegar, cum îl cară afară şi-l aşază în grămezi.

— Copilul meu, ce-i cu tine ? îl întrebă cu spaimă cînd se opri în sfîrşit în faţa ei.

Wilhelm se propti greoi în furcă şi-şi şterse sudoarea de pe faţă cu mîna murdară. Pe obraji îi rămase o dungă neagră.

— Wilhelm, scumpul meu ! Ce-au făcut cu tine !

El nu-i răspundea nimic. Faţa lui palidă era la fel de rece, încremenită.

— E adevărat ? E adevărat că vrei să pleci iar ?

Stava nu-şi mai putea pune stavilă desperării. Îşi frîngea mîinile şi se uita în jur, neputincioasă, de parcă ar fi aşteptat ajutor din partea cuiva. Ce să-i mai spună ? Ce să facă ?

— Dacă pleci, Wilhelm, zdrobeşti inima mamei, şi-a ta la fel. Numai acasă ai să-ţi poţi veni în fire.

Dar el nu-i răspundea. Urmărea cu ochii norii ce pluteau deasupra golfului. Căldura era înăbuşitoare. Nici muştele nu mai bîzîiau, dar te pişcau rău, ca înainte de ploaie.

— Willy, dragul meu, te-am iubit ca pe propriul meu copil ! Te-am apărat totdeauna în faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu. Am crezut în tine ca nimeni altul. Nu-ţi doresc decît binele... Iată de ce stărui. Nu pleca ! Rămîi acasă, să te odihneşti şi trupeşte, şi sufleteşte. Rămîi, Wilhelm ! exclamă ea neprimind nici un răspuns. Oamenii sărmani şi oropsiţi au nevoie de tine. Aici, in sat, tu le-ai arătat oamenilor calea pe care trebuie s-o urmeze. Nu-i părăsi acuma, cînd sînt încă slabi, cînd n-au încă destulă încredere în puterile lor !

Wilhelm îşi duse mîna la gît şi trase adînc aerul în piept, de parcă s-ar fi sufocat şi se uita cu ochi stinşi la Stava Miloasa. Stava îşi acoperi gura cu palma, ca să-şi poată opri un strigăt de deznădejde.

— Copilul meu ! şoptea ea. Ce-au făcut cu tine, ce-au făcut ?

Şi, păşind greu, se îndepărtă.

— Ţi-a spus ceva ?

— Nu. Ce-au făcut cu băieţaşul nostru, Maria? Acesta nu mai e fiul tău, e o umbră.

— Ce să fac, Stava, spune-mi?

Bătrîna învăţătoare îşi şterse sudoarea de pe obraz.

— Nu mai pot! strigă ea. Am să mor de supărare.

— De ce tocmai mie trebuia să mi se întîmple o asemenea nenorocire! se tînguia Maria. De ce oare copiii mei nu sînt la fel cu alţii?!

— Mulţumeşte lui Dumnezeu că l-ai purtat pe Wilhelm la sîn. N-ai nici o vină că alţii i-au schilodit sufletul. Dacă oamenii ar fi înţeles ce minte luminată are băiatul tău, astăzi n-ar fi fost nevoit să cureţe bălegarul. Lui Wilhelm al tău i s-ar fi cuvenit să ajungă naturalist, profesor de ştiinţe naturale! E tot atît de adevărat ce spun, cum e adevărat că stau aici, în faţa ta!

Stava plîngea de indiferenţa şi miopia oamenilor. Îi căina pe toţi cei care, ca şi Wilhelm, n-au izbutit să-şi realizeze vocaţia. Asta-i o crimă de neiertat.

— Ai dreptate — şoptea Maria. Dar asta nu schimbă nimic. Nici mie, nici lui Wilhelm nu ne este mai uşor. Mai bine nu-l mai năşteam, decît să-l văd aşa.

Auzind vorbele ei, Stava se înfurie.

— Nu vorbi prostii! strigă ea. Deşi-i încă atît de tînăr, a făcut mai multe decît noi toţi laolaltă. Nu înţelegi ce-a făcut el semănînd cel dintîi grîu aici? Le-a arătat celorlalţi calea. Îţi mai aduci aminte cum îşi băteau joc de el? Exact ca şi de Johannes al meu, cînd a început să-i înveţe carte pe copii. Dar cum s-au întors lucrurile pînă la urmă! În curînd, toţi or să cultive grîu şi-o să le fie ruşine că l-au socotit pe Wilhelm nebun atunci cînd a îndrăznit să-l semene. Ce-a făcut el atunci, pentru toţi a făcut. Cred că n-ai uitat şi de mica poveste cu temelia. Oare n-a însemnat nimic asta? Ba a însemnat mult. A arătat astfel celor săraci că pot să-şi dobîndească dreptatea, dacă au curaj să lupte pentru ea. Ţii minte cum s-a ridicat împotriva lui Bruman? Ascultă-mă pe mine, Maria. Azi cei sărmani poate au uitat ce-a făcut Wilhelm pentru ei. Dar sînt sigură că va veni o zi cînd neapărat or să-şi amintească de toate.

— Da, asta aşa-i — oftă Maria.

Ce-ar fi putut să spună ? Ce schimbă însă asta în situaţia ei sau a băiatului ? Stava avea dreptate, dar vorbele ei n-o uşurau cu nimic.

Spre seară veni Jöste şi, negăsindu-l pe Wilhelm în casă, porni numaidecît să-l caute. În spatele casei, Wilhelm şedea pe o piatră, rezemat de zid.

— Bună seara ! Jöste îşi dădu silinţa să pară că nu a observat cum arată Wilhelm, şi se trînti lîngă el, pe iarbă. Începu să-i povestească cîte s-au petrecut de cînd a plecat : cît de frumos a înflorit peste tot grîul, că mulţi ţărani au pus grîu măcar în parte, şi că, probabil, foarte curînd secara va fi înlocuită peste tot cu grîu. Îi povesti despre plante şi animale, despre noile cuiburi de păsări descoperite de el.

— Să treci pe la mine, Wilhelm, să vezi ce ouă am adunat — îi propuse el.

Wilhelm smulgea cu mîna stîngă cîte un firicel de iarbă, îl răsucea între degete, apoi îl arunca. Tot timpul cît vorbi Jöste nu încetă să smulgă iarbă.

— Wilhelm — rosti în sfîrşit Jöste încet. Eşti bolnav, Wilhelm ?

Wilhelm clătină negativ din cap şi zîmbi în silă.

— Chiar vrei să pleci la noapte ?

Wilhelm înclină capul tăcut. Jöste îl privea pe Wilhelm şi simţea că-l năpădesc broboane reci de sudoare. Un nor acoperi soarele şi satul întreg fu învăluit în umbră.

— Nu-ţi poţi închipui, Wilhelm, cît de mult mi-ai lipsit. Numai după ce ai plecat, mi-am dat seama cît ţin la tine... Acum nu mai am cu cine sta de vorbă... Oare într-adevăr nu poţi rămîne acasă ?

Wilhelm se ridică. Firicelele de iarbă smulse, pe care le avea în mînă, se risipiră pe jos. Fără să-i spună o vorbă lui Jöste, străbătu ograda şi ieşi în drum.

— Unde pleci? îl întrebă băiatul, dar nu primi răspuns. Din poartă, îl urmări cu privirea. Ieşiră şi ceilalţi din casă. Wilhelm trecu de prăvălie, coti şi, urcînd spre pădure, dispăru între brazi.

— Unde s-o fi ducînd?

— Ce caută în pădure?

— Jöste, Jöste! Ce ne facem?

Maria nu-şi mai găsea astîmpăr.

— Duceţi-vă careva după el, să vedeţi ce face în pădure.

Betti şi Ingo porniră în fugă. Jöste o urmă pe Maria în casă.

— Nu vă faceţi griji — căută el s-o liniştească. Vrea, pesemne, să-şi ia rămas bun de la pădure.

— Crezi? Tare mi-e teamă. E atît de ciudat! Nu cumva şi-a pierdut minţile?

Jöste privi pe fereastră. Ce să-i răspundă la o asemenea întrebare? De unde să ştie el? Ce-i drept, şi lui i s-a părut ciudată purtarea acestuia. Dar şi înainte...

— Nu — răspunse el în cele din urmă. N-are nimic. E sănătos. Dar cu siguranţă i s-a întîmplat ceva. Parcă s-a frînt ceva în el. Cînd i-am văzut ochii, privirea, mi-am amintit de un măr din livada noastră pe care într-o vară caii l-au rupt şi l-au călcat în picioare. Era cel mai frumos pom din livadă, şi cînd caii au năvălit, mărul era tocmai în floare. Cum l-or fi putut rupe, nu ştiu. Cel mai frumos pom! De el mi-am amintit astăzi, cînd l-am văzut pe Wilhelm.

— Doar n-a avut nici un gînd rău cînd a încercat să treacă graniţa — rosti încet Maria. A vrut să ne fie mai bine nouă, aici. Şi uite... toate au ieşit pe dos.

— Poate n-o să plece — rosti Jöste cu îndoială. Poate-l convingem să rămînă.

Încercă s-o consoleze, dar gîndurile Mariei erau la pădure. În cele din urmă, Jöste se ridică şi-şi luă rămas bun.

Mai mulţi săteni, printre care şi Bruman, se aflau la prăvălie. Fumau şi discutau. Fereastra era deschisă,

uşa de la intrare la fel, iar înăuntru era o căldură înăbuşitoare, aşa că priveau mereu afară.

— Ia te uită ! Ăsta nu-i Wilhelm ?

Toţi se ridicară şi se îngrămădiră la fereastră.

— Da, e Wilhelm, băiatul Mariei.

Mergea cu mîinile în buzunare şi cu capul plecat. Îl urmăriră din ochi pînă dispăru la cotitură.

— Ce curent e aici — se adresă Bruman negustorului. Cînd te ia cu frig, cînd ţi-e prea cald !

Prăvăliaşul se grăbi să închidă fereastra. Bruman se aşeză din nou pe bancă, ceilalţi la fel. Se lăsă o tăcere adîncă. Toţi priveau ţintă în podea, fiecare cu gîndurile lui. Oskar Grannar rupse în sfîrşit tăcerea.

— Arăţi bine — spuse el rîzînd şi uitîndu-se la Bruman. Te-ai mai împlinit. Care-i pricina ? Călătoriile la Mariehamn ţi-au priit, ori veniturile sporite ? Cu un zîmbet insinuant, se uită la căpitanul îngîmfat. Îl priveau şi ceilalţi, aşteptînd zîmbind răspunsul. Într-adevăr, se mai îngrăşase, toţi băgaseră de seamă. Unii spuneau că-şi petrece nopţile în restaurante, la oraş, chefuind pînă dimineaţa, alţii afirmau că bea acasă de unul singur. Dar ceea ce ştiau toţi sigur era că veniturile lui sporiseră simţitor.

Bruman, netezindu-şi bărbia, se pregătea să răspundă, cînd în prăvălie intrară doi argaţi să-şi cumpere tutun. Bruman îi cîntări cu o privire cercetătoare.

— Ferice de dumneata, căpitane — insistă Grannar... De plimbat te plimbi, afacerile merg strună, sănătos tun eşti...

Toţi rîdeau. Iar Bruman, picior peste picior, luîndu-şi privirea de la cei doi argaţi, începu să-şi caute prin buzunare chibriturile. Faţa lui era numai zîmbet ; găsind chibriturile, îşi aprinse ţigara tacticos, cu demnitate, şi abia după aceea răspunse :

— N-aş putea spune că vizitele mele la Mariehamn mi-au priit chiar într-atîta. La restaurantele de acolo se mănîncă prost. Dar trebuie să mărturisesc că aceste

călătorii îmi aduc folos şi, fără să mă laud, aş putea chiar spune că ele contribuie la îmbunătăţirea sănătăţii mele.

Se lovi cu palma peste burta rotundă şi zîmbind se uită la cei din jur. Cu spatele la el, argaţii se prefăceau că nu-i aud vorbele şi nu se alăturară rîsului general. Poate din această pricină rîsul încetă brusc. După ce mai făcură cîteva glume binevoitoare la adresa lui Bruman, ţăranii tăcură, ţintuindu-şi iar privirile în podea. Se făcu din nou linişte.

— Ce-i cu Wilhelm ? începu deodată Oskar. S-a întors ieri acasă, dar nu-mi place cum arată. N-o fi bolnav cumva ?

Cine i-ar fi putut răspunde ?

Sus, sub tavan, zumzăiau muştele. Unul dintre argaţi îşi aprinse o ţigară... Dar nimeni nu scoase o vorbă. Căpitanul Bruman continuă să zîmbească, lansînd rotocoale de fum.

— Da, arată îngrozitor, e palid, parcă ar fi o adevărată stafie. Băiatul ăsta totdeauna numai necazuri i-a adus maică-si, săraca ! îşi dădu şi Hansas părerea.

Nimeni nu-i răspunse. Fiecare îşi căută doar o poziţie mai comodă.

— Într-adevăr — răsună glasul lui Bruman. Într-adevăr n-aş putea spune că maică-sa a avut parte numai de bucurii de pe urma lui. Dar ce-i al lui, e-al lui. A făcut un lucru extraordinar de folositor, cultivînd grîu aici, la noi. Ori n-am dreptate ?

Cine putea să nu fie de acord ? Grîul ! Într-adevăr, minunat lucru ! Să vedeţi numai cum se leagănă grîul în floare ! Dacă n-ar fi fost Wilhelm...

— Cred că la noapte o să fie furtună — spuse unul din argaţi, din prag.

Cei doi argaţi ieşiră. Lîngă portiţa Mariei se opriră.

— O fi adevărat că Wilhelm e bolnav ? întrebă unul din ei.

— Aşa se spune. N-ai auzit? răspunse celălalt. Ar trebui să trecem pe la el, să mai stăm de vorbă. Să trecem sîmbătă pe la el.

Continuîndu-şi drumul, ei ieşiră din sat...

În pădure era linişte şi răcoare. Brazii întîmpinau prietenos pe toţi cei care intrau sub bolţile lor înalte. Muşchiul moale era gingaş şi umed acolo, la umbră, pe cărări furnicile netulburate alergau de colo-colo, purtîndu-şi poverile în lungi şiruri şerpuite. Uneori se opreau să se odihnească. Îşi vedeau de drum, spre ţelul lor precis, cărăruia lor o puteai urmări uşor.

În pădure nu vorbea nimeni.

Sturzii, fluierînd, îşi distrau suratele, găinuşele de munte îşi cloceau cuminte ouăle, atente la tot ce se petrecea în tufele din jur. Ele desluşeau cît se poate de bine orice zgomot şi ştiau de ce anume trebuie să se teamă. Cînd prin pădure trecea cîte un om, se piteau în cuibul lor şi de-acolo îl urmăreau, convinse că de astă dată orice zgomot putea să însemne primejdie.

Cel care colinda astăzi pădurea era Wilhelm. Dar el nu tulbura pe nimeni.

Wilhelm cunoştea toate potecile, le găsea cu ochii închişi; pentru el, orice copac era un vechi prieten. Putea să spună, fără să se uite, ce fel de stînci şi pietre va întîlni în cale, putea să descrie cu amănunte costişa împădurită, acoperită cu muşchi de culoare deschisă. Nu trebuia să se uite în jur, ca să nu se rătăcească. Putea să meargă cu capul plecat, cu pas domol, astfel încît să nu tulbure liniştea pădurii.

Unde se duce?

Urcînd povîrnişul, se afundă în pădure, pe pămîntul stîncos, pînă dădu de îngrăditură. Acolo se opri.

„Wilhelm! freamătă pădurea. Bine ai venit, Wilhelm!"

Puse mîinile pe gard şi-şi lăsă capul pe ele. Rămase aşa mult timp, fără să se mişte.

Pădurea nu striga. Era tăcută ca şi el. Nici o pasăre nu zbura printre ramuri, nici o veveriţă nu sărea de pe o cracă pe alta... Numai furnicile îşi cărau supuse poverile.

Wilhelm înălţă capul. Departe, undeva, cineva îi rosti numele. Se uită nedumerit în jur. Duse apoi mîna spre gît şi zîmbi.

La miezul nopţii, furtuna se dezlănţui.

Întunericul scăpăra, fulgerele spintecau cerul, iar întreg pămîntul se cutremura de tunete. Mica aşezare pierdută între braţele pădurii tremura de spaimă. Din toate casele se auzeau strigăte :

— Ne prăpădim !

— E ziua judecăţii de apoi !...

Cînd fulgerele spintecau bezna cu paloşe luminoase, albastre şi roşii, părea că bolta cerului stă gata să se prăvale peste pămînt. Wilhelm se opri în faţa Mariei. În mînă ţinea lădiţa mică, iar peste umăr, aruncat, paltonul.

— Rămîi cu bine, mamă. Şi îi întinse mîna. Maria n-o luă.

— Wilhelm, nu pleca ! Dacă pleci acum, presimt că n-am să te mai văd !

Pentru o clipă se făcu linişte, dar o dată cu tunetul rostogolit şi fulgerele care-l însoţiră se porni o ploaie torenţială. Maria ţipă, înspăimîntată. Copiii îşi acoperiră faţa cu mîinile. Numai Wilhelm rămase nemişcat.

Apoi se îndreptă spre uşă. Maria sări înaintea lui :

— Nu pleca, Wilhelm ! Nu pleca !

Wilhelm deschise uşa bucătăriei şi ieşi. Afară bîntuia furtuna. Fulgerele se succedau, luminînd ograda, huruitul tunetelor creştea, parcă aprinzîndu-se, pămîntul se cutremura, oamenii, tremurînd de frică, se ascundeau ca jivinele în vizuinile lor. O singură dorinţă le stăpînea cugetul : „Nu vreau să mor ! Vreau să trăiesc !"

Wilhelm străbătea satul cu lădiţa în mînă. Trecu pe lîngă ogorul lui, ca printr-o mare de foc. Săgeţile albe, albastre, verzui ale fulgerelor brăzdau sfîrîind cerul şi se spărgeau izbind pămîntul cu un zgomot asurzitor. De pe cîmp se înălţau spre cer stîlpi de foc, ca nişte reflectoare cereşti, şi luminau lanul de grîu scuturat sălbatic de furtună.

Wilhelm nu se opri, nu privi înapoi. Continua să meargă prin sat. Furtuna lovea în case, smulgea copaci din rădăcini. La debarcader ajunse ud leoarcă. În aşteptarea vaporului, se aşeză pe o piatră.

Partea a doua

FĂCLIE NESTINSĂ

Wilhelm !

Iată insula ta, asaltată din toate părţile de talazuri.

Pe vreme ploioasă, pe furtună, iarna, izolată de lumea întreagă, împresurată de gheţuri, bîntuită de vînturile reci ale Mării Nordului, învăluită în ceaţa umedă, insula ta te aşteaptă, doreşte să te întorci. Şi vara, cînd natura înfloreşte, cînd păsările se grăbesc să se întoarcă din ţări străine, cînd soarele mereu treaz face punte zilelor lungi peste noapte, cînd datorită luminii şi căldurii spicele prind rod, insula ta te aşteaptă şi se miră că nu vii. Aşteaptă să audă paşii tăi iuţi şi hotărîţi, de om curajos, cu gînduri îndrăzneţe. Drumurile şi potecile pădurii nu te-au uitat, Wilhelm. Şoseaua largă spre debarcader, şi cărăruia îngustă ce şerpuieşte de la poartă pînă în treptele de la intrare, bătătorită de tine, Wilhelm, zi de zi, noapte de noapte, în drumurile tale cu corespondenţa. Şi porţile te aşteaptă, Wilhelm : portiţa grajdului şi a coteţului de porci, poarta de la intrarea în ogradă, pe care o deschideai la venire şi plecare, şi cea dinspre tăpşanul din spate, unde cîndva ai cerut atît de categoric să ţi se facă dreptate. Te aşteaptă porţile, Wilhelm, şi se miră de ce întîrzii. Te aşteaptă şi vor să te întorci neapărat. De dorul tău, poarta mare a căzut într-o rînă şi ploaia a spălat vopseaua roşie de pe ea ; seamănă acum cu o bărcuţă scoasă din uz, răsturnată pe iarbă. Trecînd pe drum, oamenii din sat văd că de ea nu s-au mai atins de mult mîini grijulii. „Wilhelm nu s-a întors încă“ — gîndesc ei. Şi unii au remuşcări : „De ce-o fi plecat Wilhelm ? Nu cumva din cauza noastră ? Noi nu l-am înţeles, deşi era un om din

satul nostru, unul dintre noi, un vrednic locuitor al insulelor Aland."

Acum te înţeleg, cum nu te-au înţeles atunci cînd trăiai în mijlocul lor. Te înţeleg acum, deşi poate nici nu-şi dau seama de acest lucru.

Nimeni nu te-a uitat, Wilhelm!

Fiecare lan de grîu aminteşte de tine, dar oricînd te pomeneşte cineva, în această aducere aminte stăruie ceva deosebit, ceva imperios şi persistent. Viaţa, însă, îşi continuă drumul. Viaţa nu se opreşte. Nu s-a oprit nici în noaptea aceea, cînd ai plecat a doua oară.

Ca după orice noapte, şi atunci a venit dimineaţa, o dimineaţă neobişnuit de frumoasă. Ploaia care ameninţa să inunde satul s-a oprit tot atît de brusc cum a început, tunetele au încetat, iar norii negri au fost mînaţi spre mare.

Cînd oamenii din sat s-au trezit a doua zi de dimineaţă, li s-a părut că furtuna a fost doar un coşmar, un vis urît. Se uitau miraţi la crengile rupte zvîrlite pretutindeni, surprinşi că furtuna a putut pricinui atîta pagubă...

Peste tot se vedeau urmele ploii torenţiale, iar mesteacănul, cel mai frumos mesteacăn din sat, smuls din rădăcină, zăcea trîntit de-a curmezişul drumului. Femeile se văietau, iar bărbaţii se grăbeau spre ogoare să vadă cum stau semănăturile.

Mergeau pe drum, somnoroşi încă, tuşind şi mijindu-şi ochii din cauza luminii puternice a soarelui oglindit în băltoace. Întreaga natură scînteia, soarele strălucitor al dimineţii îşi revărsa căldura binefăcătoare asupra întregului sat. Bărbaţii se grăbeau, îngrijoraţi mai cu seamă în privinţa grîului. Nu s-au păcălit cumva semănîndu-l ? Nu l-a distrus furtuna acum, cînd a dat în floare ?

Ploaia torenţială nu i-a dăunat ? Nu l-a culcat la pămînt vîntul turbat ?

Norrbon, care păşea înaintea celorlalţi, se apropie de ogorul Mariei şi se opri să privească semănăturile verzi, pline de sevă. Nu, grîul n-a fost culcat la pămînt. Spicele lui se legănau uşor în adierea dimineţii şi Norrbon

trase în piept aroma proaspătă. Inima începu să-i bată mai puternic. Da, grîul a rezistat !

Atunci îşi aduse aminte că de mult era timpul să-şi aprindă pipa şi începu să se scotocească prin buzunare în căutarea tutunului. Mai rămase locului o clipă, mic, sfrijit, primind lumina soarelui darnic pe obrazul brăzdat de riduri, aprinzîndu-şi pipa şi uitîndu-se împrejur la verdele bogat al cîmpurilor. După aceea îşi continuă drumul.

Plutea în aer ceva sărbătoresc.

Dimineaţa acelei zile poposi şi în casa Mariei. După noaptea zbuciumată, copiii se treziră greu. Maria, cel puţin, n-a închis un ochi. A stat pe marginea patului, cu mîinile în poală, şi a tot privit pe geam afară. Privea drumul ce duce spre debarcader, pe care tu, Wilhelm, ai trecut de atîtea ori. Ochii îi erau roşii de atîta plîns şi, doborîtă de durere, nu mai era în stare nici să se mişte. Betti coborî din odăiţa de sus şi aţîţă focul, uitîndu-se din cînd în cînd pieziş spre ea, fără să-i vorbească. De altfel, ce-ar fi putut să-i spună într-o asemenea dimineaţă ? Cei care au rămas acasă vor trebui, vrînd-nevrînd, să se întoarcă la viaţa lor obişnuită.

Maria se uita la graurul care zburda în faţa micului adăpost de lemn, făcut cîndva de Wilhelm şi atîrnat de un măr bătrîn. Graurul ţopăia pe iarba de sub copac şi zbura sus, în adăpostul unde îşi avea cuibul, să-şi hrănească puii. Totul, totul îi aducea aminte de Wilhelm. Parcă îl vedea atîrnînd căsuţele noi, geluite, ademenitoare, în care graurii şi-au şi găsit adăpost primăvara. Imitîndu-te pe tine, toţi băieţii şi chiar oamenii mari din sat au început să facă la fel ; acum toate aceste păsărele se întorc în fiecare an la cuiburile lor. Maria ştie acest lucru, şi tocmai de aceea mai cruntă îi este durerea.

— Mamă, culcă-te. Lasă că hrănesc eu porcul.

Oprindu-se în uşă, Betti se uita la ea.

Parcă o ajută la ceva faptul că stă aşa şi se uită pe fereastră ? Maria începu să se îmbrace. „Viaţa îşi cere

dreptul ei, se gîndi ea. Numai că acum, rămaşi singuri, o să ne fie şi mai greu".

Luă căldarea cu lături şi ieşi. Urcă pe tăpşan şi aruncă o privire pînă-n zare, jur împrejur. Drumul era pustiu, tăcut, dar priveliştea ce i se înfăţişa era atît de frumoasă, încît ţi se tăia respiraţia.

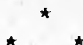
Acum mama ta, Wilhelm, toate le priveşte cu ochii tăi ; se uită cum te-ai fi uitat tu dacă în dimineaţa asta ai fi aruncat roată o privire de sus, de pe tăpşan. Între pădurile ce închideau zarea şi la nord şi la sud, verdele proaspăt al ogoarelor şi al luncilor îţi ia ochii ; dinspre imaşuri adie mireasma fînului necosit ; iată şi dreptunghiurile sau pătrăţelele semănăturilor, mai închise ori mai deschise, mai mari ori mai mici, intercalîndu-se cu verdele luncilor ; peste toată paleta aceasta de culori şerpuieşte panglica cafenie a drumului pe care tu l-ai străbătut de atîtea ori, şi întreg tabloul e încadrat în rama tăcută a pădurilor — o lume închisă, în care pentru întîia oară grîul a dat în floare.

Maria privi în zare, spre răsărit, cum sclipesc, în dimineaţa aceasta, apele golfului Lekvik, mai argintiu-albastre ca oricînd. Se uită îndelung, apoi îşi duse mîna spre piept.

— Doamne Dumnezeule, aici am să trăiesc pînă la moarte...

Îşi dădea seama că de acum încolo va trebui să-şi ducă munca singură. Va trebui să ştie mai multe, să lucreze mai mult, să înţeleagă mai multe, şi toate grijile să le poarte în locul tău. Dar mai mult ca atîta, va trebui să iubească mai adînc viaţa, să simtă mai aprig, să vadă mai departe, adică să fie ceea ce ai fost tu. Conştiinţa acestui lucru o apăsa cu toată greutatea, o îndoia spre pămînt. Pentru că tu ai părăsit toate acestea, acum va trebui să se lupte ea şi mai aprig cu greutăţile, va trebui să lucreze pămîntul pe care de veacuri l-au lucrat strămoşii ei. Simţea că aceasta este o datorie a ei. Făcu acelaşi gest pe care-l făceai şi tu cînd te gîndeai la ceva deosebit, important, şi în clipa aceea durerea ei se transformă în ură.

„Tot răul pe care mi l-au făcut — se gîndea ea — într-o bună zi se va întoarce împotriva lor înşişi... Wilhelm va duce întotdeauna dorul ţinuturilor natale.“

Zilele treceau — zile de vară, zile de iarnă. Din nou a venit primăvara, apoi vara. Zilele se scurg, mersul lor nu-l poate opri nici durerea, nici tristeţea, nici greutăţile. Veni toamna, o altă iarnă, o primăvară nouă, dar tu nu te-ai întors. Acum e luna mai.

O noapte de mai a anului 1924.

În întunericul molcom al primăverii, Brünte dormea. Capul lui se odihnea pe iesle, pielea moale, catifelată, de lîngă bot îi tremura uşor. Ochii bulbucaţi îi ţinea închişi, urechile îi atîrnau bleojdite, capul plecat era o mărturie a oboselii de moarte, a bolii. Umflăturile şi mai mari de la încheieturile picioarelor ţepene dovedeau că situaţia lui era desperată. Lui Brünte i-a sunat neîndoielnic sfîrşitul.

În grajd era cald, iarna grea cu vînturile ei reci ce-ţi pătrund pînă la oase a rămas în urmă. Mirosea a bălegar şi a fîn uscat. Un braţ mare de fîn aruncat lîngă Brünte îl îmbie, dar el nu mai putea mînca. De ce i-a dat Betti peste noapte atîta fîn ? De ce îl privea Betti atît de straniu, de ce seamănă ea atît de puţin cu Betti cea de totdeauna ? La început, ca de obicei, a făcut curat în grajd, a aşternut paie curate, apoi a venit cu un braţ de fîn atît de mare, încît Brünte avea impresia că o căpiţă întreagă venea spre iesle. S-a supărat cînd a trebuit să-şi mişte picioarele lui betege şi, ciulind urechile, a încercat să prindă cu botul mîna lui Betti ce ieşea din claia de fîn. Dar Betti nu s-a supărat, n-a strigat la el. A început doar să-i vorbească cu glas straniu.

— Brünte — îi spunea ea — aşa te porţi în ultima ta seară ?

A rămas în grajd, netezindu-i coama şi pieptul, dar el simţea că mîinile fetei tremură, iar glasul îi este în-

fundat. Tare ar fi vrut să mestece puţin fîn pînă nu-şi va pierde mireasma proaspătă, dar nu putea. Întoarse capul şi se uită lung la ea.

— Brünte, Brünte, dragul nostru Brünte, de ce oare trebuie să mori ?...

Ea izbucni în lacrimi şi-şi lipi capul de pieptul lui, drept în locul unde-i cădea paftaua hamului. Brünte îi mirosi umerii ce se zguduiau, fornăi aşa de tare, încît mii de stropi începură să joace în aer şi, prefăcîndu-se supărat, începu să împrăştie fînul în toate părţile. Betti plîngea desperată şi lacrimile ei curgeau pe pieptul lui Brünte.

— ...Eşti tare bolnav, Brünte...

Parcă neliniştit, Brünte îi mirosi capul. Botul lui tremurînd atingea părul castaniu ce-i ieşea de sub căciuliţă. Apoi încercă din nou să mănînce.

Betti a rămas mult timp în grajd, vorbind singură, iar cînd în sfîrşit a plecat, Brünte, simţindu-se singur şi părăsit, a început să se neliniştească. Ridica mereu capul, ciulind urechile, dar nu se auzea nimic.

Apoi prinse din nou a răscoli fînul, căutînd să găsească smocuri verzi, mai gustoase, şi mesteca trosnind din dinţi.

Noaptea era lungă. Brünte mînca, asculta, iarăşi mesteca şi înghiţea. Apoi din nou asculta atent : nu, nu se auzea nimic.

Lacrimile de pe pieptul lui s-au uscat de mult, noaptea întunecoasă de primăvară a învăluit în veşmîntul ei negru-albăstrui grajdul în care calul bătrîn îşi aştepta sfîrşitul. Geamul ferestruii, şters de păienjeniş, se desprindea din întuneric ca un pătrat mai luminos. Brünte se opri din mestecat, lăsă capul jos şi închise ochii. Ar fi vrut să adoarmă, dar nu-l lăsa durerea din picioare. Din cînd în cînd încerca să-şi mişte piciorul stîng şi să se proptească în el, pentru a-l lăsa pe celălalt să se odihnească, dar asta îi pricinuia dureri atît de cumplite, încît nu se putu stăpîni şi necheză de durere.

Noaptea de mai, semiîntunecoasă, îşi aşternea vălurile tot mai dese asupra satului. Ogoarele şi pădurea au aţipit, o ceaţă argintie plutea peste luncile adormite. Aţipi

şi Brünte. Parcă încremenise în aţipeala lui greoaie, proptit în picioarele betege. Şi atunci visă o vară caldă şi verde, cu iarbă proaspătă şi rece. Ziua era însorită, căldura îi luase durerile, picioarele lui umflate, ţepene, erau agere ca altădată. Alerga pe drum, iar Betti, din căruţă, îl îndemna, săltînd hăţurile : „Diii, Brünte !" Iar ecoul îi răspunse de undeva de departe, tocmai de prin insula din nord. Alerga aşa de iute, încît ridică nori de praf, iar copitele îi săltau într-un tempo tot mai viu.

— Brünte ! Brünte !

Betti striga fericită :

— Brünte ! Brünte ! Mai încet, Brünte !

Dar el, şugubăţ, alerga mereu. Grumazul îi era înspumat, coada îi fîlfîia ca un steag. O să le arate el ce poate !...

În tot satul nu mai era alt cal care să alerge atît de iute.

Trecea în iureş pe lîngă ogoare, pe lîngă luncile verzi, tot mai departe, tot mai iute şi mai iute.

— Brünte ! Hei, Brünte !

Betti nu mai putea de fericire, iar Brünte alerga mereu, cu capul avîntat, ca în tinereţe, abia atingînd pămîntul cu copitele.

Se apropiau de mare... Şi iată ! Într-un colţ al debarcaderului zăriră o siluetă cunoscută cu sacul greu de corespondenţă în spate.

— Wilhelm ! strigă Betti. Şi Brünte alergă din răsputeri.

— Willy, Willy !

Au ajuns aproape de chei, aproape de băiat. Wilhelm le făcea semn cu mîna, dar tocmai în clipa aceea Brünte se făcu de ruşine !... Se poticni şi căzu, căzu întocmai ca atunci, în pădure, cînd a răsturnat căruţa, şi pe Betti.

— Brünte ! Bătrîne Brünte !

Glasul lui Betti răzbătea pînă la el de undeva de departe, şi-i simţea lacrimile pe piept...

Bătrînule şi prostule Brünte !...

Şi se trezi.

Ochii lui căprui, cu reflexe aurii, priveau miraţi afară : soarele nu răsărise încă, şi totuşi perdeaua tran-

dafirie a zorilor acoperea jumătate de cer. Într-un arţar mare de lîngă grajd începu să fluiere un piţigoi ; îşi slobozea trilurile la intervale egale de timp. Brünte fornăi : „Vai, vai, cum mă doare !"

Încercă să se mişte, dar picioarele nu-l mai ascultau. O sudoare înţepătoare îi năpădi grumazul şi burta ; coşmarul nopţii încă îl mai apăsa. Privea afară pe ferestruie, de parcă ar fi căutat pe cineva. Încercă apoi să mestece un pic de fîn, dar i se păru fără gust, de parcă lacrimile lui Betti, îmbibîndu-l, l-au făcut amar ca şi glasul ei plin de desperare. Nu... Brünte lua între buze smocuri de fîn şi le dădea drumul... Nu... îl năpădi deodată o nelinişte, o frică nedefinită... un dor nestăvilit de libertate, de aer curat...

Îşi sprijini capul pe bară şi ascultă atent. Aştepta să vină Betti, aşa cum făcea în fiecare dimineaţă. În ochii lui căprui stăruia însă o durere ascunsă.

Astăzi Brünte are să moară.

O să vină Arvid şi-o să-l împuşte. Maria şi copiii au petrecut o noapte agitată şi s-au sculat devreme. Era cinci şi jumătate cînd Betti a dat fuga în grajd să-l hrănească pe Brünte pentru ultima oară. Cînd trecu prin ogradă, începu să tremure : dimineaţa de primăvară era rece şi umedă.

Auzind uşa, Brünte necheză zgomotos şi pînă îi aduse ea fînul, lovi cu nerăbdare podeaua cu copitele lui bolnave.

— Vai, Brünte ! N-ai mîncat aproape nimic ! De ce nu mai mănînci ?

Betti îl bătu uşor cu palma pe crupa umedă şi zbîrlită, apoi luă o lopată şi se apucă să cureţe grajdul.

— Astăzi n-ai voie să plîngi — îşi porunci ea sieşi, cu glas tare. Mai bine să moară, sărmanul, decît să se chinuiască în halul acesta... Strînse bălegarul, îl scoase afară, apoi mătură podeaua. Brünte dădea din cap, se uita pe furiş la Betti şi, prefăcîndu-se că-i flămînd, sco-

tocea fînul, căutînd smocuri uscate şi gustoase de trifoi...

Betti îl mai privi o dată, văzu cum se preface că mănîncă şi ieşi. După ce închise uşa în urma ei, se opri şi-şi acoperi gura cu palma.

„N-ai voie să plîngi! N-ai voie!"

Intră alături, în despărţitura vitelor. Curăţă şi acolo bălegarul şi strigă la vaci, făcîndu-le să se mişte din loc. Bălegarul de vacă era plin de ud.

— Of, nesuferitelor! le strigă Betti, curăţindu-le aşternutul. Nu puteaţi să vă bălegaţi într-un loc şi udul să-l faceţi aiurea?...

— De ce strigi aşa? încercă Maria s-o potolească pe Betti. Ai fost la Brünte?

— Dar ce crezi? se răsti Betti.

Maria nu-i mai spuse nimic şi Betti, după ce mătură şi aici, începu să mulgă vacile.

„Ce oameni ciudaţi sîntem noi, bătrînii! se gîndea Maria. Cînd ne moare o vită, parcă ne moare un copil!..."

Oftă adînc. Betti, din staul, o auzi.

„E amărîtă din cauza calului — se gîndi Betti. Dar Brünte e bătrîn. Ce mai vrea? Mai bine s-ar bucura că o să avem şi noi un cal sănătos, ca lumea. De ce nu se gîndeşte la asta?"

Mulgea repede, cu îndemînare, laptele susura în doniţă şi mirosul lui dulceag se adăuga mirosului de staul. „Iar alături, în grajd, Brünte îşi aşteaptă sfîrşitul (se trezi ea gîndind) şi nici măcar nu bănuieşte cît de aproape îi este..."

La ora unu veni Arvid şi-l scoase pe Brünte din grajd, pentru ultima oară. Maria şi copiii refuzară să-i ajute. „Du-te singur" — îi spuseră speriaţi. Arvid rîse de ei. „Ce mare lucru să-i faci de petrecanie unei mîrţoage bătrîne!"... Şi plecă.

— Aşa, prostule... Mişcă-te! Să nu cazi, drace!... Aşa, aşa, bătrîne! Il ducea pe Brünte de căpăstru şi-l îndemna mereu...

Brünte se străduia din răsputeri să-şi mişte picioarele. Dorea atît de mult să iasă la aer curat! Cînd să pă-

şească prin portiţa dinspre tăpşan, se poticni de prag, gata să cadă.

— Uite-aşa — îl îmbie Arvid. Aşa, bătrîne, încă puţin, încă puţin! Mai miroase şi tu iarba verde... Aşa, aşa, Brünte. Aşa...

Abia mişcîndu-se, pas cu pas, Brünte se apropia de poieniţa din spatele grajdului, unde îi era sortit să-şi dea sfîrşitul. Ochii lui căprui, luminoşi, cătau blînd spre depărtări, spre luncile peste care se revărsau razele soarelui de amiază, la ogoarele negre, pe care muncise de atîta amar de ani, la drumurile pe care le bătuse cu picioarele lui acum betege.

— Ei, haide, mai e puţin... De ce te-ai oprit?

Arvid îl îndemna mereu. Brünte ridică un picior, apoi altul şi se opri. Dorea atît de mult să admire această zi, după o iarnă întreagă petrecută în grajdul întunecos! Culorile vii ale primăverii — verdele, albastrul, negrul — îl orbiseră.

— Hai, hai! strigă Arvid. Încă puţin şi gata.

Legă căpăstrul calului de acelaşi cîrlig pe care-l lega Wilhelm, cînd îl potcovea, şi scoase un browning.

— Hai, Brünte! Dii!...

Brünte mirosea cu nesaţ iarba verde, căutînd să apuce cu botul firicelele mici şi gustoase. Se uita cu coada ochiului la Arvid, şi iarăşi, sprijinit pe picioarele ţepene, depărtate, se apleca să pască.

— Vrei o bucăţică de pîine, Brünte? Ni-hi-hi-hi-hi! Arvid necheză exact ca un cal şi Brünte, uitînd de iarbă, necheză, în chip de răspuns, şi se uită drept în faţa lui Arvid.

În clipa aceea, Arvid trase un foc de armă şi ecoul împuşcăturii se rostogoli repetat peste satul întreg. Părea că trag focuri de arme şi în cătunul din nord, şi în cel din sud, şi nu o dată, ci de două, de trei, de patru ori... Brünte lăsă capul jos, în ochii lui apăru o expresie de spaimă şi durere, iar în clipa următoare, trupul lui greu, mătăhălos, căzu într-o parte. Se zvîrcoli de cîteva ori şi rămase cu capul atîrnînd la pămînt, şi picioarele ţepene în sus.

Arvid, cu browningul încă în mînă, nu se mişcă din loc cît timp fiorii morţii mai zguduiră trupul greu al ca-

lului. Îşi şterse apoi sudoarea de pe faţă, strecură browningul în buzunar şi-şi scoase şapca.

— Ptiu, fir-ar să fie ! L-am nimerit exact... La naiba !

Îşi puse şapca şi aprinse o ţigară. Continua să stea şi să se uite la calul mort. Era adevărat că nu făcea pentru întîia oară treaba asta... dar acum... i se părea că priveşte un om care-şi dă ultima suflare.

Cu vîrful cizmei atinse încet botul lui Brünte şi-şi feri privirea de ochii stinşi ai calului.

— S-a sfîrşit cu tine, bătrîne... Ai scăpat de corvezi şi de tot... S-a sfîrşit...

Cînd răsună împuşcătura, Maria, din bucătărie, tresări :

— Doamne Dumnezeule ! exclamă ea.

Betti se uita pe geam şi cînd răsună împuşcătura, ieşi fuga afară, trîntind uşa. Rolf alergă după ea.

— Brünte moare acum ? întrebă Brigit.

— Da, moare — îi răspunse Maria, ştergîndu-şi lacrimile care-i şiroiau pe obraz. S-a terminat cu chinurile lui.

Ceva mai tîrziu intră Arvid, urmat de Betti şi Rolf. Maria îi oferi o ceaşcă de cafea cu pîine albă şi-l întrebă dacă Brünte a murit imediat ori s-a chinuit mult.

— Cine, Brünte ? Nici pîs n-a mai apucat să zică. Eu, Maria, cînd trag, nu greşesc ţinta.

Şi izbucni într-un rîs zgomotos, nesuferit. Brigit se uita la el cu ochii mari, iar Betti îi întoarse spatele.

— Mîine o să avem şi noi un cal adevărat... — simţi şi Rolf nevoia să spună ceva.

Discutară despre cai, amintindu-şi ce cal bun a fost Brünte în tinereţea lui. Dar pe urmă cîte au avut de îndurat cu el ! Brünte era de mult bolnav şi se mişca tare greu.

— Să vedeţi caii noştri — se lăudă Arvid. Păi caii noştri zboară ca vîntul !... Şi ştiţi de ce ? Îi hrănim cu

ovăz. Da, pe toţi dracii! Caii noştri sînt cei mai iuţi şi cei mai buni din toată regiunea!

„Ce se laudă cu caii altora! se gîndi Betti. Cu caii Marelui Stăpîn, pe care îl slujeşte zi şi noapte. Niciodată n-o să fie Arvid în stare să aibă un cal al lui!"

— Ei, ce mai scrie Wilhelm? întrebă pe neaşteptate Arvid, cînd se aşternu o clipă de tăcere. V-a trimis bani să luaţi alt cal?

Nimeni nu-i răspunse. Maria punea lemne pe foc: făcea mîncare. Betti se uita ţintă în podea.

— Sigur, ne scrie. Şi bani ne trimite — răspunse Rolf, văzînd că toţi ceilalţi tac. Cred că-i merge destul de bine... Şi cîştigă...

Ultimele cuvinte le rosti fără convingere, uitîndu-se întrebător la Betti şi la maică-sa. A spus ceva ce nu s-ar fi cuvenit să spună?

Betti nu-şi mai ridica privirea din podea. Maria îi mai turnă lui Arvid cafea, iar acesta schimbă vorba, apoi se ridică să plece.

— Îţi mulţumim pentru ajutor, Arvid. Îţi mulţumim foarte mult.

În ogradă intră o căruţă trasă de cai puternici. Venise Oskar să ridice hoitul lui Brünte — folosea carnea calului ca momeală pentru vulpi.

— Unde te duci? o întrebă Maria pe Betti, văzînd că se îndreaptă spre uşă.

— Ies puţin...

— O fi murit Brünte? întrebă Brigit.

— Numai prostii îţi ies din gură! îi aruncă Rolf supărat. Mai termină odată! N-auzi? Cu tine vorbesc!

Maria interveni:

— Nu vă certaţi astăzi, copii. Brigit, du-te mai bine după poştă. Poate a venit vreo scrisoare de la Wilhelm.

— Ce mă mai trimeţi? Ştii prea bine că nu ne scrie.

Maria oftă.

— Încearcă... Te rog... Poate totuşi... Du-te, Brigit...

Bosumflată, Brigit îşi luă haina. O să meargă. Trebuie să meargă. Dar ştie prea bine că se duce degeaba. Wilhelm aproape că nu le mai scrie. La o lună o dată dacă primesc o scrisoare, dar Maria aşteaptă mereu. Brigit nu putea pricepe ce găseşte ea în scrisori... Nici

avizul care-i anunţă că au sosit bani de la Wilhelm n-o bucură atîta cît o bucură o scrisoare. Cînd vine avizul, Maria se înseninează o clipă, dar apoi începe să ofteze. De scrisori are ea nevoie, şi scrisorile vin prea rar. De aceea, tot trecînd pe la poştă degeaba, Brigit ajunsese să fie supărată pe fratele ei. „De ce nu-i scrie ? se gîndea ea. Leneşul ! Doar ştie cît de greu o duce mama ! Va trebui să-i scriu eu odată, să-l fac cu ou şi cu oţet !“ Compunea în minte o scrisoare lungă lui Wilhelm. Îi explica ce greu îi vine să se ducă la poştă degeaba, şi mai ales să se întoarcă acasă fără scrisoare...

„Cînd o să fiu mare — se gîndea Brigit — n-am să plec nicăieri, ca să nu fie nimeni nevoit să umble cum umblu eu acum, şi să aştepte scrisori de la mine ! O să trăiesc aici, în insulele Aland, şi-o să fiu bogată“.

Mestecenii înalţi, abia înfrunziţi, îi foşneau deasupra capului, vrînd parcă să-şi exprime bucuria primăvăratică ce clocotea în ei. Cît de plăcut e să simţi cum rîndunelele, jucîndu-se, îţi mîngîie cu aripile lor catifelate trunchiurile albe !

— Hei, Brigit ! Încotro ?

Jöste opri bicicleta şi sări jos.

— Bună ziua. Unde ai plecat ?

Dar nu aşteptă răspuns. Altceva voia el să ştie : ce mai e pe la ei, pe acasă, ce fac ceilalţi. Brigit îi povesti că Arvid l-a împuşcat pe Brünte şi că mîine Tuominen o să le aducă un cal nou.

— O ! Veşti bune ! Atunci am să trec mîine seară pe la voi. Spune-i lui Betti că am să vin.

Îşi trecu piciorul lung peste şa şi-şi văzu de drum. Privind în urma lui, Brigit zîmbi :

«„Spune-i lui Betti !“ Altă treabă n-am ! Ce, neaşteptat nu poate să vină ?»

*

* *

Astăzi Tuominen va aduce calul.

„În sfîrşit, o să fim şi noi în rîndul oamenilor, o să avem şi noi un cal ca lumea ! N-o să mai fim nevoiţi să împrumutăm un cal de la Norrbon ori de la Jöste.

N-o să mai salahorim pentru asta. Nu, au apus acele zile urîte. Wilhelm şi-a ţinut făgăduiala. Astăzi o să avem un cal nou".

În dimineaţa aceea, copiii Mariei se treziră devreme. La masă, vorbeau cu glas domol şi nimeni nu pomenea de Brünte. Totul părea sărbătoresc.

Apoi apăru Tuominen cu calul cel nou. Ajuns în faţa porţii, strigă atît de tare „Ptrruuu !", încît se auzi pînă în casă. Toţi dădură buzna afară. În spatele căruţei lui era legat un cal roib.

Copiii băteau din palme. Îl salutară pe Tuominen şi, sporovăind, cercetară atent calul. Maria asculta cu neîncredere tot ce-i spunea Tuominen. Nu prea avea încredere în el, deşi era un vechi prieten. Asta îi era meseria : geambaş. Trăia din cumpărarea şi vînzarea cailor. Oamenii nu se puteau plînge că i-ar fi înşelat, dar nici că le-a adus un cal prea bun nu puteau să spună.

Actele calului erau în regulă. Şi totuşi...

Rolf cercetă iapa din toate părţile, îi ridică coada, o bătu pe burtă... Tuominen se uită la Maria :

— Ei, ce-ai de spus ? E un cal clasa întîi !

Îşi dădea seama că Maria nu prea are încredere în el — era bănuitoare şi precaută ca toţi ţăranii din Aland ; şi cum era şi săracă pe deasupra, era firesc să nu-şi poată îngădui să cumpere calul cu ochii închişi.

Maria se gîndea la Wilhelm. Dacă ar fi fost acasă, n-ar fi avut bătaie de cap. Cum e el deştept şi se pricepe la animale, i-ar fi spus de la prima vedere dacă iapa este bună ori ba. Dar aşa, cu cine să se sfătuiască ? Pe cine să întrebe ? Pe Betti ? Fiica ei rămăsese deoparte şi, cu o figură serioasă, cerceta calul. Ochii îi luceau. Ceva din privirea ei amintea de Wilhelm. Maria oftă.

— Vino în casă, să bei o ceaşcă de cafea — îl invită pe geambaş, şi o să vedem dacă facem tîrgul.

Intrară în casă. Betti şi Rolf, rămaşi afară, schimbau între ei priviri.

— E grozavă ! îşi dădu părerea Rolf, lovind cu palma pieptul de culoare deschisă al iepei. Pursînge. În acte îi sînt trecuţi strămoşii... La noi în sat numai Marele

Stăpîn are asemenea cai. Ar trebui s-o cumpărăm. Se vede de la o poştă că-i cal bun.

— Mda... — îngînă Betti. Cu mîinile vîrîte adînc în buzunarele jacheţelei, se uita în ochii căprui ai calului. Semănau cu ai lui Brünte. Ba erau parcă şi mai blînzi.

Tîrgul se făcu şi Tuominen duse iapa în grajd. Îi puseră căpăstrul lui Brünte. Din despărţitura în care se chinuia altădată Brünte, noul cal se uita prin micuţa ferestruie la luncile şi ogoarele scăldate în lumina soarelui de amiază.

— Stella ! Stella !

Betti încerca să se obişnuiască cu numele. Se uită atentă la cal. Avea picioare frumoase, subţiri, cu copite puternice. Şi, totuşi, lui Betti nu-i venea să creadă că totul e în ordine. Prea se obişnuise cu Brünte, care şchiopăta mereu.

Stella fornăia şi mînca. Fînul îi trosnea în dinţi. Ochii ei vioi, plini de curiozitate, cercetau totul în jur, mereu ciulea urechile. Se simţea ca acasă : mişca din cap şi se uita prieteneşte la Betti.

Orele treceau. Spre seară, Betti se strecură iarăşi în grajd şi rămase mult timp acolo, privind-o pe Stella. Toate păreau să fi intrat pe făgaş normal. Aveau acum un cal nou. Dar Wilhelm era departe. A plecat de atîta timp, încît uneori au impresia că Wilhelm nu se mai gîndeşte la ei.

Dacă n-ar fi primit de la el banii cu care au cumpărat calul, ar fi putut crede că nici nu mai e în viaţă.

Betti închise uşa grajdului. Soarele se lăsa spre asfinţit, dincolo de pădurea ce se profila întunecată pe cerul portocaliu. Umbrele înserării învăluiau ogoarele, apa gîlgîia în şanţul de scurgere săpat de Wilhelm încă înainte de plecare. Betti se propti în uşa grajdului, încălzită de razele soarelui. Îşi aminti de cea de-a doua plecare a lui Wilhelm. Zăpuşeala zilei, furtuna din timpul nopţii, lacrimile... El a plecat totuşi... a plecat înfruntînd furtuna... nesocotind lacrimile mamei...

„Ar trebui ca toţi cei care pleacă să se trezească a doua zi doar pentru un ceas acasă. Ar afla astfel cît de greu le este celor rămaşi, se gîndea Betti. Ar vedea

cum se chinuiesc, încercînd să-şi ducă mai departe zilele, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar, la urma urmelor, de ce a plecat ? Era într-adevăr bolnav la minte, cum se temea mama ? De ce oare n-a vrut să rămînă acasă ?

Cînd s-a întors, era palid cum sînt numai oamenii grav bolnavi. Cu toate acestea, peste trei zile a plecat din nou. Nu le-a spus unde pleacă şi de ce, dar curînd au primit o ilustrată din Danemarca, apoi alta din Olanda şi, în sfîrşit, după o lungă tăcere, a treia din Johannesburg, din Africa. Doar cîteva cuvinte pe dosul ei. Le scria că lucrează în mine şi în curînd le va trimite bani. Cu ilustrata în mînă, mama plîngea — prea mult timp se lăsase aşteptată vestea. De ce oare le scria aşa de rar ? N-o fi cumva pe drumuri ? Şi de unde ia bani ?"

Betti scuipă. Wilhelm ura murdăria şi fumul. Cînd termina lucrul, seara, se spăla cu atîta grijă, încît strălucea de curăţenie. Cum poate oare acum să muncească într-o mină, sub pămînt ? Doar în mină intri în zori şi ieşi seara, pe întuneric — i-a povestit ei un marinar care a fost acolo. Oare cum poate îndura Wilhelm o astfel de viaţă ?

Dacă ar putea să vadă cum străluceşte aici soarele în fiecare zi ! Ce aer curat e în jur şi cît de uşor respiri ! „Nu, Wilhelm. Şi eu mă gîndesc uneori la plecare, dar nu ! Cred că niciodată n-am să fiu în stare..."

Betti îşi sprijini capul de uşa grajdului şi închise ochii. De cîte ori a fost nevoită să mintă din cauza fratelui ei !

„Unde a plecat Wilhelm al vostru ? Vă scrie ?"

Oamenii nu puteau să înţeleagă purtarea lui Wilhelm şi, ori de cîte ori treceau pe lîngă ograda Mariei, se uitau de parcă s-ar fi petrecut în ea o mare nenorocire. Cînd le întîlneau pe Betti şi pe Brigit, nu mai conteneau cu întrebările :

— Unde-i Wilhelm ? Îi scrie mamei ?

Betti le răspundea în doi peri :

— La Mariehamn sau la capătul pămîntului... Ce vă interesează ?

Uneori le spunea că a plecat spre Pămîntul Făgăduinței, alteori tăcea. Se prefăcea că n-a înțeles întrebarea și răspundea cu totul altceva. Numai lui Jöste îi spunea adevărul. El le era prieten.

Le-a ajutat primăvara, cînd le-a fost mai greu, apoi la cosit... și la treierat le-a dat o mînă de ajutor... Betti tresări. Obrajii ei se îmbujorară. Cînd se gîndea la Jöste, o lua cînd cu frig, cînd cu cald, și i se urca ceva spre gît, mai s-o înăbușe. Cînd venea pe la ei, o cuprindea o emoție profundă, iar cînd pleca, se simțea părăsită. Prezența lui îi era tot mai necesară, și pe măsură ce timpul trecea, suporta tot mai greu lipsa lui.

Își trecu degetele prin părul cîrlionțat și se uită în jur. E timpul să se întoarcă acasă. Poate o să vină deseară. O să vină negreșit... cînd o să afle că au cumpărat un cal nou.

Jöste veni într-adevăr, seara, cînd Betti tocmai o mulgea pe Roza. Se apropie tiptil de ea și-i strigă: „Iuhuu!“. Vaca tresări și se uită pieziș la omul înalt, în salopetă albastră, care adusese parcă o adiere proaspătă de primăvară.

— Bună seara, Betti! strigă el iarăși. Dă-i zor cu mulsul, și hai să-mi arăți calul.

— Nu striga așa, că ne cade acoperișul în cap! Nu vezi ce șubred e?

Betti continua să mulgă. Obrajii îi ardeau. Aburii calzi de lapte îi învăluiau fața, vaca la picioarele căreia se pitulase, deasupra găleții, adia pace și căldură. Jöste nu-și găsea astîmpăr. Umbla nervos de colo-colo.

— Ești la prima, sau o mulgi pe ultima? Unde-i maică-ta?

— Dacă te grăbești, n-ai decît să pleci! Mama e în casă.

— Iar te superi! Hai că te-aștept, numai grăbește-te! Of, și tu, ce naiba...

— Crezi că-i ușor să mulgi? Încearcă, să te convingi.

— Ți-nchipui poate că nu știu să mulg? Numai că nevasta mea nu va trebui niciodată să mulgă, asta s-o știi.

Urechile mici ale lui Betti se aprinseră ca focul. Ca să-şi ascundă sfiala, se apleacă şi mai mult peste găleată.

— Mă rog — îi răspunse ea batjocoritor. Voi aveţi destui argaţi. Vă convine.

Nu voia să-şi dea în vileag îndîrjirea, dar amărăciunea din glas n-o putu ascunde. Jöste izbucni în rîs, iar cînd ea se ridică şi se îndreptă spre uşă, ducînd într-o mînă găleata plină şi în cealaltă scăunaşul, o urmă.

Întrebă de Brünte. Betti îi povesti cum a murit bătrînul lor cal. Amîndoi erau serioşi.

— Greu mi-a fost, Jöste. Doar ştii ce era Brünte pentru noi. Ca un frate !... În ultima zi numai eu ştiu cît m-am stăpînit să nu bocesc...

Prin uşa deschisă pătrundea mireasma serii primăvăratice, mirosea a bălegar şi a fîn uscat, vacile care rumegau încet răspîndeau un iz pătrunzător. După ce strecurară laptele, Jöste se apropie de grajd, din uşă cercetă atent iapa roaibă, apoi intră şi-i luă capul între mîini.

— Betti, ia vino ! Uite ce ochi frumoşi are Stella !

Betti veni şi ea aproape şi se uită în ochii aurii ai Stellei.

— Minunat cal, Betti ! Parcă e o fetişcană. Îmi vine s-o mîngîi.

Vorbea încet despre calul abia cumpărat, despre Wilhelm care a trimis banii. Ochii lui Betti ardeau.

— Să ai grijă cînd o pui la ham — o preveni Jöste. Cine ştie ce nărav o mai fi avînd !

— Lasă că mă descurc eu. Nu mă cunoşti.

— Ba tocmai pentru că te cunosc îţi duc grija. Tu prea te încrezi în forţele tale şi, cine ştie ? s-ar putea să te omoare.

Betti izbucni în hohote de rîs.

— Să mă omoare ? Nu, Jöste, nu s-a născut calul care să mă omoare pe mine...

Jöste o îmbrăţişă, lipind-o de Stella.

— Totuşi... îmi făgăduieşti că ai să fii cu grijă ?

— Îţi făgăduiesc...

O strîngea așa de tare, încît simți că o doare. Stella se mișcă și ea neliniștită, lipindu-se de zid, dar ei nu observară acest lucru.

— Betti, îmi dai voie să te sărut, Betti !...

Nefiind în stare să-i reziste, ea își dădu capul pe spate, pînă atinse pieptul Stellei ; simți buzele fierbinți ale lui Jöste. Răsuflarea lui fierbinte îi dogorea fața, trupurile li se lipiseră strîns și erau atît de încordați, încît amîndoi tremurau.

— Betti, scumpa mea ! Betti...

— Betti ! Betti ! se auzi de afară. O striga maică-sa. Jöste îi dădu drumul și, grăbiți, ieșiră din grajd. Ardeau obrajii amîndurora, ochii lor străluceau. Cînd Maria întrebă ceva lipsit de importanță, răspunseră amîndoi deodată.

— Hai să iei o cafea cu noi, Jöste — îl invită Maria. El îi mulțumi și o urmă în casă.

Betti urcă pe tăpșan și aruncă o privire asupra satului, apoi, cu pumnii strînși, se îndreptă spre casă. Totul juca în fața ochilor ei, picioarele parcă i se muiaseră, ar fi vrut să plîngă de bucurie.

Maria le servi cafeaua vorbind mereu : tocmai primiseră o scrisoare de la Wilhelm. Jöste o luă și o citi dintr-o privire.

— De ce nu se întoarce ? oftă Maria. Acum avem și vacă, și cal.

— O să se întoarcă, ai să vezi — încercă Jöste, ca de obicei, să o liniștească. O să vină, dar mai întîi vrea să ajungă bogat.

Jöste nu-și găsea astîmpăr, aruncînd mereu priviri spre ușa care dădea în odaia de alături, unde se afla Betti, și, nerăbdător, își tot potrivea o șuviță de păr ce-i cădea pe frunte.

— Bogat... De asta are nevoie Willy ? Nu. Așa mi-a fost dat mie, să mă chinuiesc știindu-l departe. Nu vezi ce scrisori ne scrie ? Doar cîteva rînduri, fără nici o însemnătate. Înainte, măcar ne mai scria despre toate cîte sînt pe lumea asta ; și ce scrisori lungi ! Cred că e bolnav, nu vezi ? Da, da, tare mă tem că e bolnav.

— Dacă ar fi bolnav, cum ar putea să cîștige, să vă trimită bani pentru cal ? Nu, nu încercați să citiți prin-

tre rînduri. Mai bine gîndiţi-vă că aveţi în grajd o iapă de rasă. E mai bine aşa.

Intră Betti. Îşi pieptănase frumos părul ei castaniu, bogat, dar obrajii îi erau mai palizi ca de obicei. Fără să-l privească pe Jöste, se aşeză pe marginea unui scaun.

— Un lucru nu pot să pricep — spuse ea. Ce i-a trebuit lui Wilhelm să plece aşa departe? Trebuie să pleci tocmai în America sau în Africa de sud, la capătul pămîntului, ca să-ţi poţi cumpăra un cal? Doar numai drumurile te costă atîta încît ţi-ai putea cumpăra cîţiva cai. Nu, Jöste, după părerea mea, Willy a făcut o prostie că a plecat în Africa, după cum o prostie a fost cînd a plecat în America.

— Şi unde munceşte?! adăugă Maria. Toată ziua în mină, fără soare, fără flori, tocmai el care iubea aşa de mult natura.

Jöste încercă să le liniştească, dar nu izbuti. Nici Maria, nici Betti, nici copiii nu se puteau împăca mai cu seamă cu ultima plecare a lui Wilhelm. Nu se împăcau şi nici nu voiau să se împace, deşi Wilhelm le trimisese bani pentru cal şi încă ceva pe deasupra. Pe Maria îndeosebi, plecările o înspăimîntau.

— Acum şi Rolf vrea să plece. Iar într-o bună zi, poate şi Betti se va molipsi. Mai ştiu eu!

— Betti? Dar ce, îi dăm noi drumul? începu să rîdă Jöste, privind-o pe fată cu ochii lui plini de veselie.

Betti, îmbujorîndu-se la faţă, făcu o mutră caraghioasă.

— Cum o să plec eu? Se poate? Păi fără mine se termină viaţa aici — glumi ea. Iar după o clipă, adăugă serios: Şi, totuşi, mamă, ţine minte, într-o bună zi am să plec şi eu.

— La ce naiba pleacă toate fetele în Suedia? rosti supărat Jöste. Parcă aici nu pot să muncească şi să cîştige cît cîştigă la Stockholm! Trebuie neapărat să plece la Stockholm, să fie servitoare!

— Decît argat la chiaburi, mai bine servitoare! strigă Betti.

— Parcă nu-i totuna pe cine slujeşti ! Să mă ia dracu dacă văd vreo deosebire.

— Nu vezi deosebire, pentru că voi aveţi casa plină de slugi — intră în vorbă şi Rolf. Nu, Jöste, n-ai dreptate. Aici o slujnică dă pe brînci de treabă, şi cu ce se-alege ? Pe cînd la Stockholm, acolo e cu totul altceva, acolo o fată cîştigă de două ori mai mult. Iată de ce pleacă şi, după părerea mea, bine fac.

— Taci ! interveni Maria în discuţie. Nu vorbi de lucruri pe care nu le pricepi. Un singur lucru trebuie să înţelegeţi : cînd eram eu tînără, unde se pomenea să vorbească cineva de plecare, ori să slugărească la alţi oameni ? Toţi îşi vedeau de treaba lor, pe pămîntul lor, şi erau mulţumiţi. Dar acum ? Acum toate s-au schimbat, oamenii sînt ciudaţi, nimeni nu mai vrea să rămînă acasă. Încă sînt cu caşul la gură, şi unde-i auzi : să plecăm, să plecăm din insulele acestea !

— Ascultă, mamă — insistă Rolf. Rămîn şi-acasă destui, şi nu toţi îşi pot găsi rostul, ca să-şi asigure o pîine. De pildă eu. Ce-aş avea de făcut dacă rămîn acasă ? Să-l slugăresc toată viaţa pe Marele Stăpîn ? Altceva ce-aş putea să fac ? Spune-mi dacă socoţi că ar trebui să rămînem neapărat acasă !

Toate privirile se aţintiră spre Maria, care mesteca într-o cratiţă pusă pe foc.

— Ce să faci ! De asta te plîngi tu ? Ce să faci ? Treabă e destulă. Eu spun doar atît : unde s-a mai pomenit ca toţi să plece ? Să-ţi laşi locurile unde te-ai născut şi să o iei razna prin străini, în căutarea norocului !... Şi cum e lumea acum ! În Suedia sînt greve, în Anglia şi-n Finlanda muncitorii sînt aruncaţi în temniţe... Iată ce timpuri trăim. Peste tot sînt lipsuri... Drept să vă spun, mi se face lehamite cînd citesc ziarele. Înainte de război nu era aşa. Toate astea numai din cauza războiului cred că sînt... şi lipsurile, şi mizeria, şi neliniştea, toate numai din cauza războiului.

Cu mîna liberă, Maria se ţinea de speteaza unui scaun. Betti se uita la ea cu ochii larg deschişi. Rolf îşi privea ghetele rupte, mîinile i se mişcau nervos în

buzunarele pantalonilor. Jöste îşi plimba privirea de la unul la altul. Şi cum toţi tăceau, tuşi, apoi începu :

— Cred că noi, aici, în insulele Aland, ducem o viaţă bună, dacă ne gîndim la traiul prost pe care îl duc oamenii în alte ţări. Şi-apoi de lucru găseşti, dacă vrei să munceşti. După mine, plecarea de aici înseamnă să n-ai simţ de răspundere.

— Simţ de răspundere ! ? Rolf sări în picioare. Simţ de răspundere ! Ţie îţi vine uşor să vorbeşti, pentru că ai să moşteneşti o gospodărie mare. Pe mine însă ce mă aşteaptă ? Dar pe Betti ? Nu, băiete ! Vom pleca din casa aceasta în care s-a cuibărit sărăcia, şi cu cît mai repede, cu atît mai bine, pentru ca cel puţin cei ce vor rămîne să aibă o bucăţică de pîine în plus. Să fugim cît mai repede de mizerie !...

— Termină ! Potoleşte-te odată ! îi strigă Betti. Cînd Rolf pomenise de sărăcie, roşi toată. Dar Rolf nu pricepu rugămintea care-i vibra în glas.

— M-am săturat de predicile fără noimă ale mamei !... Pe cine priveşte dacă plecăm sau rămînem aici ? Îţi închipui, mamă, că o să plîngă cineva din cauza asta ? Nu ! Doar o să rîdă, cum au rîs şi cînd a plecat Willy.

— Vorbeşti nerozii ! Mai bine ai tăcea şi ţi-ai vedea de treabă. Ai tot timpul să vezi lumea şi să cunoşti viaţa... Nu uita asta, băiete !

Maria continuă să amestece mîncarea în cratiţă, fără să se întoarcă. Betti observase că a roşit pînă-n vîrful urechilor. Jöste se ridică şi îşi luă rămas bun. Ce putea să mai răspundă ? Deschizînd uşa, îi aruncă lui Betti o căutătură lungă ; ea înclină din cap, ochii îi rîdeau.

— Altceva nu ştii, decît să ne trîmbiţezi sărăcia ! se năpusti ea asupra lui Rolf de îndată ce uşa se închise în urma lui Jöste. Dacă sîntem săraci, trebuie neapărat s-o ştie toată lumea ? Ori îţi închipui că asta o să ne fie de vreun folos ? Adu-ţi aminte cum se purta Wilhelm...

Betti se simţea extrem de jignită. Rolf încerca să se scuze : doar n-a vorbit cu vreo intenţie rea.

— Toţi ştiu că sîntem săraci — continuă el. Degeaba ne ascundem. Sîntem înglodaţi în datorii.

Discuţia continuă aprinsă, pînă ce Maria îl trimise pe Rolf după lemne. Toată seara, Betti se arătă indispusă. Maria, de asemenea, părea îngrijorată.

Jöste se întorcea acasă pe bicicletă. Era şi el indispus. Nu se întîmpla pentru întîia oară să fie pus în situaţia de a nu mai şti ce să răspundă, cînd, de fapt, ar fi avut atîtea de spus. Peste tot numai de Suedia auzi vorbindu-se, ori de America, de parcă viaţa din insulă nici n-ar exista, de parcă numai prin alte ţări ar fi viaţă adevărată. Cînd auzea asemenea discuţii scrîşnea de mînie, dar ce putea să spună ? Cum s-ar fi putut rezolva problema ? Maria, într-adevăr, avea prea puţin pămînt. Cu pămîntul şi cu bruma lor de gospodărie abia se puteau întreţine cei rămaşi acasă. Ce le rămîne de făcut copiilor cînd or să ajungă mari ? Ce-o să facă Betti ? Poate că într-o bună zi o să plece şi ea în Suedia...

Apăsa din răsputeri pe pedale. Îşi aminti cum a plecat Wilhelm a doua oară. Uneori se simţea cuprins de un sentiment straniu. I se părea că el e de vină că a plecat Wilhelm... Iar acum şi Rolf vorbeşte de plecare. E încă un copilandru, slăbuţ şi firav. Ce-ar putea să facă ?

Şi cînd pleacă vreunul, aproape că nimeni nu plînge...

Şi acum îi sună în urechi glasul lui Rolf, plin de amărăciune. Da, nimeni nu plînge în urma lor, şi nimeni nu face nimic ca să le dea de lucru acasă la ei, care să le asigure o muncă pe placul inimii şi bine plătită. Argaţi nu vor să se bage, e limpede... Părinţii lui sînt nevoiţi să angajeze finlandezi la munca cîmpului, deoarece localnicii refuză acest lucru. Fetele preferă să slugărească la boieri, în Suedia, decît să muncească la ei în sate...

Jöste era aşa de tare adîncit în gînduri, încît mai că se izbi de gard, la o cotitură. Totul în el ardea pălălaie : îşi aminti de Betti, de ochii şi de purtarea ei, de îmbrăţişarea din grajd. Curînd o să se întîlnească iarăşi. Nu se poate lipsi de prezenţa ei. O să fie a lui.

Gonea cu bicicleta spre casă. I se părea că ar fi în stare să meargă astfel pînă la capătul lumii.

— Betti, Betti — fredona el încet. Ai să fii a mea, ai să fii a mea...

A doua, zi, Betti şi Rolf o înhămară pe Stella, să o încerce... Porniră spre debarcader, în timp ce Maria, Brigit şi Paul se uitau la ei de pe tăpşan.

— Cum merge ! strigă Paul, cînd Stella, mîndră, ieşi la pas pe poartă. Izbucniră toţi în rîs. „De ce s-o fi ţinînd aşa de mîndră ? Măi, măi, ce încrezută e !" Mişcîndu-şi graţios capul, se uita în jur, de parcă ar fi simţit privirile aţintite asupra ei şi dispoziţia sărbătorească a noilor stăpîni.

— Aveţi grijă ! strigă din urmă Maria, cînd Stella o luă la trap.

Betti din banca din faţă strîngea în mînă hăţurile. În fereastra prăvăliei, apărură capetele cîtorva curioşi. „N-au decît să se uite ! E calul nostru, plătit cu banii noştri !"

— De alergat, aleargă frumos. Dar la cîmp o să facem oare treabă cu ea ?

Rolf era tot atît de neîncrezător ca şi maică-sa. Betti îi risipi însă temerile.

— De ce să ne facem griji înainte de vreme ? Mai bine uită-te ce iute aleargă !

Într-adevăr, drumul pînă la debarcader şi înapoi Stella îl parcurse în cîteva minute. La întoarcere, vecinii ieşiţi în poartă îi felicitau, făceau observaţii.

— Grozav aleargă ! le spuse vecinul Oskar. Dar e tare slăbănoagă. O să poată trage secerătoarea ?

— Dar boroana ? se întrebă altul.

Norrbon zîmbea sarcastic.

— Ăsta nu-i cal de muncă — auzi Betti. Iar s-a păcălit biata Maria ! Voi vă căutaţi belelele cu lumînarea.

Dădu un timp tîrcoale iepei, apoi, tuşind şi scuipînd, se depărtă. Şuviţe zbîrlite de păr cărunt îi ieşeau de sub pălărie, cărunt îi era şi părul ţepos de pe obrajii neraşi, pe faţa pămîntie, ochii păreau palizi, decoloraţi. Betti aruncă în urma lui o privire mînioasă.

— N-am mai văzut mutră atît de acră ! îi spuse ea lui Rolf. O dată nu-i poţi intra în voie !

— Of, şi gura asta a satului ! mormăi Rolf, deshămînd iapa. Dacă Stella n-o să poată trage boroana, ce-or să se mai bucure ! Dar o să meargă ! Şi să vezi atunci ce-o să crape toţi de ciudă. Îi cunosc eu bine pe moşii ăştia.

În bucătărie, Maria asculta amărîtă şi indispusă explicaţiile lui Oskar, care se străduia să o convingă că Stella nu-i cal cu care să munceşti la cîmp.

— Ţi-a vîndut, pungaşul, un cal boieresc de curse ! susţinea Oskar, şi Maria era furioasă pe Tuominen că a înşelat-o.

— La omul sărac, nici caii nu trag ! se tînguia ea. Numai necazuri pe capul nostru !...

— Necazuri ! Ce necazuri ? ! sări Betti. Dacă Stella aleargă bine, o să tragă şi la plug, şi la boroană. Nu înţelegi că toţi ne invidiază că avem cal nou şi că n-o să ne mai milogim la unul şi la altul ? Îi doare că nu mai împrumutăm cai de la ei şi deci n-o să mai salahorim. Nu te lua după ei, mamă. Ei îţi spun ce-ar vrea cu tot dinadinsul, ca Stella să nu fie în stare să muncească la cîmp ! Numai că asta n-o să se întîmple. Să aştepte mult şi bine !

Ziua li se păru nesfîrşită.

Betti şi Rolf, care trebăluiau prin ogradă, mereu îşi făceau drum prin grajd, să vadă ce mai face calul. În colţul ei, Stella mînca cu poftă. Fînul îi trosnea în dinţi. Uneori scotea capul afară prin ferestruie şi asculta atent noul murmur al firii. Primăvara venise pe nesimţite. Luncile şi ogoarele erau scăldate în lumina soarelui, ciocîrliile cîntau în înaltul cerului, apa susura, iar pe marginile şanţurilor, într-o linişte maiestuoasă, răsăreau primele flori de podbal.

Stella simţise şi ea neliniştea din jur. Se oprea uneori din mestecat şi începea să bată nervos din copite. Apoi se potolea şi, cu urechile ciulite, părea că ascultă ceva. Betti şi Rolf se uitau unul la altul.

— După mine, arată minunat — rosti Rolf cu deplină încredere. Ai să vezi că o să tragă boroana, şi încă cum !

Căutau să se liniştească reciproc, dar pe măsură ce timpul trecea, simţeau că în sufletele lor teama sporeşte.

Stella mesteca fîn şi necheza. Îşi frămînta picioarele subţiri şi dădea din coada ei lungă. Cînd o muscă o pişcă de pielea subţire de sub coadă, ea fornăi.

Ziua era pe sfîrşite, soarele luneca spre asfinţit. Începea seara primăvăratică, răcoroasă, pădurea se învăluia în întuneric. Cîinii începură să latre ; în liniştea înserării răsuna glasul lui Arvid. Ocăra caii care nu se lăsau deshămaţi şi ecoul, repetînd ocările, îi ţinea hangul. Deodată, necheză ca o iapă înfierbîntată. În jurul lui zburda ferindu-se un mînz care în ruptul capului nu voia să intre în grajd şi Arvid îl striga nechezînd...

Satul era scăldat în lumina răsăritului.

Sub podul de pe drum apa curgea susurînd spre mare, deasupra luncilor se înălţau spre nori ciocîrliile. Străpungeau ca săgeţile cerul albastru şi rămîneau mult timp acolo, nevăzute, revărsînd pe pămîntul aburind trilurile lor răsunătoare. În pădure, un piţigoi se îngîna cu un graur, dar dacă stăteai să asculţi atent, puteai desluşi încă alte mii de glasuri ce înălţau imn soarelui.

Satul se scălda ca un prunc în proaspăta lumină a răsăritului.

Unde-i furtuna purtătoare de neguri ? Unde-s urîcioasele ploi ?

În sat a poposit primăvara şi aerul tremura sub razele piezişe ale soarelui. Pămîntul trebuia pregătit de însămînţare. Şi iată că, dis-de-dimineaţă, cînd prin vă-

găuni încă mai dăinuia negura nopţii, un cal apăru pe cîmp. O fată şi un băieţel îl înhămară la boroană, apoi băieţelul mişcă hăţurile.

— Dii, Stella ! Dii !

Iapa se propti în ham, bătu nervos cu copita pămîntul moale, întinse grumazul şi, plină de neastîmpăr, o porni din loc, trăgînd în trap boroana.

— Ptrrrru, Stella ! Ptrrrru !

Betti alerga în urma ei gîfîind, strigînd şi căutînd să o ajungă din urmă. Stella alergă vreo cincizeci de metri, apoi se opri. Fornăind şi mişcîndu-şi nervos copitele, se uita în jur. Din gură îi curgea spumă.

— A naibii, numai să fugă ştie ! Rolf îşi şterse sudoarea de pe obraz.

În sat domnea încă liniştea. Nu era nici ora cinci, aşa că Betti şi Rolf se simţeau foarte singuri în mijlocul ogoarelor.

— Dar nu trebuie să fugă — spuse Betti gîfîind. Ţine-o bine !

— Uşor să spui „ţine-o“. Dar poţi ? Nu vezi cum aleargă ca o bezmetică ? Să mai încercăm o dată.

Rolf, ţinînd hăţurile, o îndemnă încetişor pe Stella, dar ea o rupse iarăşi de fugă, încît boroana sălta cînd pe dreapta, cînd pe stînga. Pînă la urmă şi Rolf fu nevoit să dea drumul hăţurilor din mînă. După ce parcurse vreo cincizeci de metri, Stella se opri din nou.

— Afurisita ! exclamă Betti şi se lăsă jos, pe pămînt. Ce boronit mai e şi ăsta ?! Au avut dreptate, fir-ar ei ai naibii !... Nu, nu, pentru nimica în lume nu trebuie să le facem pe plac !...

Se ridică şi apucă ea hăţurile.

— Hai, Stella — şopti. Încet ! Încet ! Hai ! Diee !

Iapa însă nu se mai urni. Stătea nemişcată, cu capul proptit în piept. Nu mai avea chef să tragă boroana.

— Hai ! Aşa, încet... — o îndemnau Rolf şi Betti, plescăind din buze şi mişcînd hăţurile. În zadar. Stella dăduse de greu şi refuza să continue.

— Va să zică, e adevărat ! Cal de curse ne trebuia nouă ? Să-l ia dracu' pe Tuominen ! Ne-a tras pe sfoară — începu să ţipe Betti. Rolf încercă s-o potolească.

— Taci, nu striga aşa, că trezeşti tot satul! Şi-aşa mi-e silă. Vrei să se adune toţi, ca la bîlci?

Încercă să-i ia hăţurile, dar Betti le ţinea strîns cu amîndouă mîinile. Faţa i se învineţise de mînie, în ochi îi luceau lacrimi. Iapa nici gînd să se mişte! Atunci Betti o lovi cît putu de tare cu hăţurile pe spate, şi strigă la ea desperată, încît strigătul ei răsună în ecou pînă departe.

— Şi, totuşi, ai să porneşti! Ai să porneşti, tîrfă boierească! Dii! Dii!

Nici n-apucă să-şi dea bine seama, că Stella a pornit-o din loc, tîrînd-o în urma ei. Rolf îi fugi înainte, încercînd să oprească iapa, dar fără succes. Stella alergă mai departe şi se opri abia la capătul celălalt al ogorului. Betti se ridică de jos furioasă şi plină de noroi.

— Aşa ceva n-am mai pomenit! strecură ea printre dinţi. Ascultă, iapa dracului! Ai să tragi boroana chiar dacă ar trebui să te încalec!

Cînd se apropiară, iapa începu să frămînte neliniştită pămîntul şi se ridică în două picioare. Betti o apucă de căpăstru şi smuci de cîteva ori.

— Porneşte acum! îi spuse ea lui Rolf. Hai, porneşte!

Rolf se codi.

— Mi-e frică să nu te calce în picioare — îi strigă.

Dar Betti era încăpăţînată. Tot vorbindu-i şi îndemnînd-o, pînă la urmă o făcu pe Stella să pornească la pas, liniştită şi cu demnitate, ca în ajun, cînd au înhămat-o la căruţă. Rolf fugi şi luă hăţurile în mînă. De cum simţi asta, Stella grăbi pasul...

— Lasă hăţurile moale! îi strigă Betti, alergînd fără să lase căpăstrul din mînă.

Pînă la urmă, o obişnuiră. Stella trăgea boroana, fără s-o ia la trap. Rolf păşea în urma ei, iar Betti alături.

„Ce-ar mai rîde oamenii de noi — îşi spuneau — dacă ne-ar vedea cum ducem calul de căpăstru, ca pe viţei!"

Boroniseră cîteva brazde. Stella trăgea neobosită boroana. Mai tîrziu o opriră ei şi se aşezară pe o brazdă, să se mai odihnească. Acum, cînd încordarea dispăruse,

simţeau cît de tare îi dor picioarele, dar privind în jur, li se părea că abia s-au trezit. Soarele destrămase ceaţa, dinspre bălţi răzbea un miros pătrunzător. În sat trîmbiţă un cocoş, pădurile vegheau tăcute şi îngîndurate. Lumea dormea încă şi nimeni nu ştia că copiii Mariei au ieşit cu noaptea în cap la boronit, ca să încerce iapa cumpărată.

— Îţi dai totuşi seama — începu Rolf, care nu putea să tacă mult timp — că afurisitul de Tuominen ne-a pricopsit cu un trăpaş ? Pricepi tu ?

Betti nu se grăbi să-i răspundă. Se ridică de jos, tremurînd de frig. Ceaţa dimineţii o pătrunsese pînă la oase, ca în cele mai geroase zile de iarnă.

— Ba cred că o să meargă bine dacă o să ştim să ne purtăm cu ea. Poate n-a mai lucrat la cîmp.

Rolf vorbea de unul singur. Punea întrebări şi tot el răspundea. Betti, tăcută, se uita la Stella. „Nu se poate ! se gîndea ea. Dacă ar fi să avem neajunsuri şi de pe urma noului nostru cal, o să-mi blestem şi laptele pe care l-am supt ! Mi s-a urît de-aşa viaţă !"

Peste cîmp zbură un uliu, fîlfîind încet din aripile-i lungi. Soarele strălucea tot mai tare. Se făcea cald, tot mai cald.

— Să mai încercăm o dată. Numai că acum o duc eu de căpăstru.

Betti se ridică şi luă hăţurile, iar Rolf, apucînd căpăstrul, începu să îndemne încet iapa.

— Hai, drăguţa mea ! Încet... Încet...

Stella trăgea boroana, smucind-o. Ba o lua la trap, ba se oprea, exprimîndu-şi prin nechezat nemulţumirea. Dar copiii Mariei erau de neînduplecat. Munca trebuia neapărat făcută şi făcută bine. Cînd apărură pe drum cele dintîi căruţe, două parcele fuseseră boronite. Atunci deshămară calul şi se întoarseră acasă.

— În ciuda lor, Stella o să tragă boroana !

— O să le arătăm că noi am avut dreptate.

Cînd Maria îi întrebă cum a mers munca, îi răspunseră că Stella ştie să tragă boroana. La început, s-a arătat cam nervoasă şi s-a smucit, e adevărat, a mai făcut şi nazuri, dar acum merge bine. Nu-i încă obişnuită, dar cu timpul o să se deprindă.

— Slavă Domnului ! oftă Maria. Toată dimineaţa am fost aşa de îngrijorată !

Betti şi Rolf mîncau şi îşi sorbeau cafeaua. „Nu trebuie neapărat să ştie mama toate — gîndeau ei. De fapt, o să mai avem sigur destulă bătaie de cap cu Stella, dar de ce s-o mai necăjim pe mama fără rost ? Are ea şi-aşa destule griji.“

E timpul ghioceilor.

Toate colinele şi luminişurile din pădure au înflorit. Ce frumoasă şi imaculată e lumea ghioceilor, cînd înfloresc ! Parfumul suav sugerează o linişte clară, luminoasă şi o aşteptare vibrantă. Oprindu-se în faţa lor, oamenii se simţeau adeseori dispuşi să filozofeze despre viaţă şi despre sensul vieţii.

Tocmai în această vreme se adunau tinerii la dans. Veneau în poiana serbărilor din trei sate, şi rîsul lor răsuna departe în împrejurimi. Mestecenii abia înfrunziţi se proiectau pe cerul trandafiriu al înserării, dinspre pădure adia un miros gingaş, dulce, de arin, iar bătrînul mălin din marginea poienii, cu mugurii gata să plesnească, avea un aer cît se poate de solemn.

În jurul locului de dans tinerii, în grupuri, stăteau de vorbă, se plimbau ori se hîrjoneau cu fetele. Aşezat pe o bancă mică, de lemn, Walter cînta din armonică. Tot mai tare şi insistent, tot mai îmbietor răsunau cîntecele. Cine nu vrea să danseze n-are decît să se ducă acasă. Aci se dansează. Flăcăii săreau peste potecuţa stîncoasă, ori străbăteau poiana pentru a invita cîte o fată la dans. În cîteva clipe, locul pentru dans se umplea de perechi. Cînd Walter cînta cîte un vals cunoscut, toţi îl îngînau, iar cînd melodia era molcomă, melancolică, tristă, însuşi aerul părea îmbibat de un dor nespus. De undeva, de departe, răzbea zgomotul înfundat al Mării Nordului ; cît puteai cuprinde cu ochiul, era eliberată de gheaţă. Din nou erau deschise toate drumurile, se terminase perioada de izolare din timpul

iernii, şi tinerii simţeau cum le creşte în piept dorul de ducă : să plece de aici ! Să plece pînă nu vine o nouă iarnă ! Dar acum e primăvară, vrem să avem pe cine iubi, în numele cui trăi...

Tinerii dansau şi se lăsau legănaţi de visuri, dar nu uitau că-i aşteaptă o viaţă aspră pe insulele acestea stîncoase. De aceea ştiau să preţuiască fiecare clipă de răgaz...

Betti veni la dans împreună cu două prietene — Elsa şi Eynni. Se aşeză pe o piatră şi mişcînd o creangă de mesteacăn se apăra de ţînţari. Deocamdată nimeni n-o invitase la dans, iar mîndria nu-i îngăduia să se ducă să danseze cu o fată. Îl aştepta pe Jöste.

Jöste veni însoţit de două fete din cătunul de sud ; le cuprinsese pe amîndouă cu braţele pe după gît şi povestea ceva vesel. Una din ele, Ines, era fata unui ţăran bogat, iar Osta — fata unui căpitan vecin cu ei. Erau amîndouă atît de frumos îmbrăcate, încît apariţia lor întunecă găteala celorlalte fete. Încruntată dar şi curioasă, Betti cercetă lucrătura pardesielor noi.

— Hei, Walter ! Un vals ! îi strigă Jöste. Şi înainte de a începe muzica, o cuprinse pe Osta în braţe şi păşi pe lespezile tocite pe care se dansa. Toate privirile îi urmăreau — o pereche frumoasă : Jöste înalt şi mlădios, ochii ei scînteind veseli. Osta dansa în pantofi cu tocuri înalte, iar la piruete, cînd poalele pardesiului se înfoiau, se vedea dantela juponului.

Treptat, şi alţi dansatori li se alăturară. Betti şedea în acelaşi loc, apărîndu-se de ţînţari. Jöste o va observa, desigur, şi va veni s-o invite.

Dar el nu venea. Dans după dans se perindau toţi prin faţa ei, iar el nu venea. Poate nici n-a observat-o. Ochii lui Betti se întunecară şi cînd Otto, un flăcău din cătunul de nord, o invită, se grăbi să primească. Genunchii îi tremurau, pantofii prea mari clămpăneau neplăcut, gata să-i cadă din picioare.

— Naiba să vă ia ! bombăni ea pe umărul lui Otto.

Înserarea cobora încet peste mesteceni şi arini, peste mălinul cu mugurii umflaţi, gata să plesnească, peste ogoare. Flăcăii începură a se arăta mai îndrăzneţi, fe-

tele mai vesele, şi cînd Walter termina un cîntec, în liniştea de-o clipă se auzeau rîsetele lor.

— Betti ! Aici erai ?

Jöste, apropiindu-se, se aşeză alături pe o piatră, îi luă crenguţa din mînă şi o aruncă.

— Te-ai distrat bine ? o întrebă, ca să intre în vorbă.

— Sigur — îi răspunse ea tăios şi întoarse capul, ca nu cumva el să observe bucuria şi durerea ce i se puteau citi deopotrivă în ochi.

— Vrei să te conduc ?

— Pe mine ?

— Da, închipuie-ţi — izbucni el în rîs.

— Nu, are cine să mă conducă.

Îi răspunsese astfel din prudenţă, deoarece nu-l credea şi pentru că o ura pe Osta, cu care a dansat toată seara.

— Serios ? Are cine ? Se ridică şi rămase cîteva clipe dezorientat. Are cine... — repetă de parcă ar fi vrut să prindă sensul deplin al acestor cuvinte. Dar de dansat, o să dansezi şi cu mine, nu-i aşa ?

Şi înainte de a-i răspunde, o prinse de braţ şi, apropiindu-se de lespezi, porni să danseze cu ea polca îndrăcită pe care Walter tocmai o începuse. Pantofii lui Betti bocăneau, iar ea se gîndea doar la un singur lucru : dacă îi sare acum vreunul din picior, Jöste n-o să mai danseze niciodată cu ea. Ţinînd-o strîns de mijloc, o purta în iureş printre celelalte perechi. Dansul se termină însă tocmai cînd ea începuse să-şi recapete buna dispoziţie.

— Tiii ! exclamă Jöste, trăgîndu-şi răsuflarea. Asta da, polcă ! Aşa mai zic şi eu !...

O conduse politicos în acelaşi loc de unde o luase. Aşezîndu-se, Betti începu iarăşi să-şi facă vînt cu crenguţa. Buzele îi erau uscate.

Otto o invită din nou la dans şi încercă s-o strîngă mai tare în braţe. Ea se burzului ca un arici şi-i rîse în obraz.

Jöste, care se aşezase pe o piatră să se mai odihnească, auzindu-i rîsul, mormăi o înjurătură. Apoi traversă locul de dans şi o invită din nou pe Osta.

În timpul dansului care urmă, Betti rîdea și mai tare. Dansa cu Erik. Părul îi flutura pe umeri, paltonul scurt, lăsat deschis, fîlfîia ca un steag în jurul genunchilor. Dacă Jöste își închipuie că e amărîtă, se înșală!

Jöste o mai invită la un vals cunoscut pe care toți îl cîntau în cor, aproape acoperind armonica. De astă dată îi simți apropierea, se simți atrasă spre el.

— Ai încercat s-o înhami pe Stella?

— Mai demult. Am și terminat semănatul.

— Prin urmare, totul e în ordine...

O conduse, îi strînse mîna și se îndepărtă cu părere de rău.

Betti se așeză pe piatră, zgribulindu-se în paltonul vechi, rămas scurt. Se lăsase răcoare. Jöste dispăruse după niște tufe și tot restul serii nu-l mai văzu.

Într-un tîrziu, porni spre casă cu Elsa. Pe drumul din pădure, întunericul pîndea din toate părțile și fetele grăbiră pasul. Aproape că alergau. Cîțiva flăcăi, pe biciclete, ajungîndu-le din urmă, vrură să intre în vorbă, dar Betti le răspunse cu asprime:

— Vedeți-vă de drum! Duceți-vă mai bine acasă și culcați-vă!

Iată-l și pe Mikko, finlandezul, noul argat al Marelui Stăpîn.

— Betti, vii și mîine seară? o întrebă el.

Toată seara Mikko i-a dat tîrcoale, dar Betti l-a ocolit. Avea ochi numai pentru Jöste, și abia că Jöste i-a întors spatele.

O dureau picioarele și simțea că pantofii, prea mari, au ros-o deasupra călcîielor. Nu mai putea de usturime, dar continua să discute cu Elsa, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Acasă, se urcă în pat și se lipi de Brigit, încercînd să se încălzească. Prin somn, Brigit o îmbrînci și se trase mai la perete. Atunci Betti se culcă pe spate, cu palmele sub cap, și fixîndu-și ochii în tavan, încercă să-și amintească toate cele întîmplate în seara aceea. Dar un gînd, un singur gînd îi stăruia în minte și nu-i îngăduia să adoarmă: deși nu-i spusese nimeni, știa că Jöste a plecat s-o conducă pe Osta. În întunericul străveziu al

nopţii primăvăratice, parcă îl vedea cum dansează cu Osta, vedea juponul ei dantelat, ciorapii de mătase, pantofii noi... şi ca să nu izbucnească în plîns, îşi încleştă dinţii.

„Mi-a întors spatele şi a plecat! îşi auzea propriul glas şoptit. A plecat... cu ea! Şi asta numai fiindcă..."

„Jöste, de ce sînt eu săracă şi tu bogat? Dar lasă! O să am şi eu pantofi noi, şi jupon, şi toate celelalte... şi-atunci n-o să-ţi mai fie ruşine..."

Dar în adîncul inimii, ea simţea că în fond n-avea nici o importanţă cum se va îmbrăca. De fapt, altceva era la mijloc, ceva mult mai grav şi de netrecut. Îi venea să sară din pat, să fugă afară, în bezna nopţii, şi să strige, să strige în gura mare!

Peste vreo două săptămîni îl întîlni pe drum, cînd se întorcea acasă de la cîmp. Jöste opri bicicleta, apoi porni pe lîngă căruţă.

— Spune-mi, acum pot să te însoţesc?

— Drumul e al tuturor...

Cînd ajunseră, el se grăbi să deschidă poarta şi se amuză cît de ţanţoş intra Stella în ogradă. În timp ce-o ajuta pe Betti să deshame, se interesă ce s-a mai întîmplat de cînd n-a trecut pe la ei.

— Vii la dans deseară? o întrebă apoi încet.

Betti nu-i răspunse.

— Vino, te rog! Ca să te întîlnesc, vino pe la nouă spre Esteroker.

Un nor acoperi soarele şi Betti tresări. Jöste îi puse hamurile în braţe.

— Vii, nu-i aşa? o mai întrebă el o dată.

Ea îi făgădui. Atunci Jöste sări vesel pe bicicletă şi plecă, fără să mai intre în casă, cum făcea de obicei. Betti îl chemă pe Paul şi-l rugă să ducă iapa la păscut. Treaba în gospodărie era pe terminate. Rolf tocmai se întorcea de la Marele Stăpîn, la care se tocmise argat pentru muncile de primăvară. Întotdeauna avea el cîte ceva de povestit. Marele Stăpîn mai avea doi argaţi — Mikko şi Manninen.

— Amîndoi sînt finlandezi, numai că Manninen vorbeşte suedeza — povestea el. Deştept băiat, dar ascuns. Tare aş vrea să ştiu ce-i în capul lui...

Rolf totdeauna voia să ştie cîte ceva. Maria, care curăţa peşte, se uită la el peste ochelari.

— Ce poate să fie ? Nişte vagabonzi. Cum începe primăvara, dau buzna aici, în insule. S-au puit după război de nu-şi mai găsesc locul. Mai bine ar rămîne acolo la ei, în Finlanda.

— Vagabonzi ? ! Drept să-ţi spun, mamă, nici nu-i de mirare. La Marele Stăpîn, pînă şi un om aşezat devine vagabond. Să-l vezi pe Arvid cum se ţine de capul nostru, de-ţi vine să-ţi iei cîmpii ! Tot i se pare că muncim prea puţin. N-or să stea ei prea mult pe-aici. Ascultă-mă pe mine.

— Atîta pagubă ! Cine i-a chemat ? interveni Betti răutăcioasă.

Ar mai fi discutat aprins în continuare, dacă Betti nu şi-ar fi amintit că are întîlnire cu Jöste. Sări grăbită şi luă o jachetă pe mînă.

— Unde pleci ? o întrebă maică-sa.

Betti nu răspunse. Era tîrziu. Trebuia să se grăbească. Să nu se supere Jöste dacă întîrzie.

Razele piezişe ale soarelui se strecurau printre merii din grădină. Privind iarba de un verde-aprins, Betti simţi că o năpădeşte o bucurie atît de mare, încît îi veni să chiuie.

Era sîmbătă şi lumea ieşise la plimbare pe uliţi. Îi întîlni pe Erik şi Hans Gunnar, care o întrebară unde se grăbeşte.

— Să culeg lăcrimioare — le zvîrli Betti, şi porni în fugă mai departe.

„Să fiu liniştită — îşi poruncea ea. Să mă stăpînesc !..."

Jöste o aştepta la marginea pădurii. O prinse de mînă, porniră prin pădure spre deal şi se aşezară pe un dîmb de unde se vedea marea. Soarele abia asfinţise şi jumătate din cer era de culoare portocalie. Numai spre sud, deasupra pădurii, se perindau nori uşori, străvezii.

Jöste îi vorbi de Wilhelm, de zilele cînd colindau împreună dealurile şi colinele. Betti îl asculta bucuroasă. Îi plăcea că-i vorbeşte de Wilhelm. Asta îi amintea de timpurile de altădată, cînd Jöste rămînea la ei pînă după miezul nopţii, discutînd despre cîte-n lună şi în stele.

— Hai să plecăm într-o duminică — îi propuse el — pe insulă, să căutăm cuiburi de păsări. Acum e timpul cel mai potrivit...

Încercă s-o îmbrăţişeze, s-o atragă mai aproape, dar ea sări în picioare. Atunci se ridică şi el şi se afundară în pădure.

— Ştiu un loc încîntător — îi spuse, şi ea simţea prin haină dogoarea mîinii care o cuprinsese.

Din umbre şi tainice lumini portocalii, cernute, pădurea îşi ţesea visele ei neştiute de nimeni. Jöste se afundă tot mai mult, ducînd-o cu el. Deodată se opri.

— Priveşte ! îi arătă cu mîna spre desişul pădurii. Nu-i raiul pe pămînt aici ? Pini zvelţi, picotind lîngă brazi cu crengile largi, cerneau de sus lumina blîndă a nopţii de primăvară. Dedesubt, desişul, învăluit în perdeaua mătăsoasă a iniştii şi sclipind cu luciul arămiu al săbioarelor, era numai chemare. Pădurea părea fermecată.

— Dacă stai şi te uiţi atent — adăugă cu glas tremurat — vezi cum înfloreşte muşchiul...

Betti se simţea în altă lume. Jöste o conduse sub copacii tăcuţi.

— Rămînem aici peste noapte — îi şopti el. Aici, în pădure...

Printre pinii zvelţi se zărea o cărăruie bătătorită de vitele ce păşteau prin pădure. Cetina scuturată aşternuse pe jos un covor galben de ace. Betti porni pe cărăruie înainte. Jöste o urmă. I se părea că odinioară a citit undeva despre toate acestea, dar nu-şi putea aduce aminte unde şi cînd. Doi tineri îndrăgostiţi într-o pădure fermecată.

— Betti, stai ! Nu te duce mai departe !

Glasul îi era schimbat şi Betti îşi grăbi paşii. Dacă se va opri, n-o să mai fie în stare să-i reziste ; era ca

vrăjită. Trebuie neapărat să fugă, să se smulgă din această vrajă.

— Betti, stai ! Opreşte-te !

Încercă s-o prindă, dar ea fugea tot mai iute, era atît de uşor şi plăcut să fugi prin pădure. Muşchiul moale şi gingaş o îmbia să se odihnească, dar ea îşi continua fuga. Şi deodată visul se sfîrşi. În faţa ei se înălţa un perete de stîncă. Betti se întoarse şi izbucni în rîs.

— Sîntem într-o pădure fermecată, Jöste. Dacă loveşti stînca de trei ori...

— Betti, de ce fugi de mine ?

Glasul îi tremura de nerăbdare şi ciudă. Se apropie şi o prinse de mînă.

— Vrei neapărat să ne supărăm ? o întrebă. Ochii îi scăpărau. Pe Betti o cuprinse teama.

— Nu, nu vreau...

— Să ne întoarcem.

O ţinea aşa de strîns, încît ea nu putea să-şi tragă mîna.

— Betti, dacă mă supăr, tot ţie o să-ţi pară rău.

Vorbeau destul de tare, şi totuşi pădurea nu se trezi. Cînd ajunseră lîngă o poieniţă acoperită cu muşchi roşiatic, Jöste se opri.

— Rămînem aici... toată noaptea. Stai...

Ea îl privea ţintă, fără să se clintească.

— Ce-i cu tine ? izbucni el în rîs. Nu cumva ţi-e teamă de mine ?

O împinse de umeri, să şadă. Ea se împotrivi. Atunci el se înfurie şi o răsturnă cu forţa pe muşchi.

— Acum... Acum... Cît am aşteptat clipa asta...

O sărută cu nesaţ şi încercă să o acopere cu trupul lui, dar ea îl lovi cu pumnii în piept şi izbuti să scape din strînsoare. Pînă se dezmetici el, ea era departe.

— Betti ! Betti ! răsuna în urmă glasul lui răguşit de emoţie, dar ea nu se opri. De teamă, fugea cît o ţineau picioarele. Era în Jöste ceva străin, duşmănos... ceva care o împiedica să răspundă propriei chemări... Şi mai pretinde că o iubeşte !

La marginea pădurii, se opri şi-l aşteptă. El era furios şi-şi ştergea sudoarea de pe faţă.

— Eşti o fricoasă ! Nu mi-aş fi închipuit că o să te sperii de pădure — rosti Jöste, fără pic de căldură.

Betti se supără. Ar fi vrut să-i explice de ce a fugit, dar glasul lui suna atît de dogit, încît ea nu se simţi în stare să scoată măcar o vorbă.

— Ştii prea bine că nu mi-e frică...

— Ştiu. Vii la dans ?

Acolo o să fie şi Osta ! Iar ea nu are rochie ; doar rochia ei veche, care i-a rămas şi strîmtă, şi scurtă... Nu, nu...

— În halul ăsta ? E prea subţire rochia. Vrei să răcesc ? încercă ea să-şi găsească o scuză.

— Nu-i nimic. Am să te încălzesc eu. Să mergem !

Ea mai ezita. Se uita în jur şi chibzuia. Văzu ovăzul des, de culoare verde-închis, şi-i trecu prin minte că anul acesta recolta va fi bogată.

— Du-te tu, Jöste. Eu trec mai întîi pe-acasă.

— Nu ! Ori mergem acuma, ori nu mai mergem de loc ! Glasul lui era plin de hotărîre şi nerăbdare.

— Nu vezi ce subţire sînt îmbrăcată ? Cum o să merg aşa ?...

— Treaba ta ! o întrerupse el şi se depărtă cu pasul lui hotărît.

Betti rămase locului nemişcată.

Să-i strige din urmă că va veni mai tîrziu ? Dar el nu vrea. A spus doar...

Porni spre casă adusă din spate, cu mîinile în buzunare. Simţi din nou oboseala zilei de muncă, nervii îi erau peste măsură de încordaţi — şi nisipul de pe drum i se părea murdar.

Promontoriul învăluit în înserarea albastră părea acoperit de ceaţă. De pe cîmpurile semănate cu napi furajeri, adia o mireasmă puternică, undeva departe răsunau glasuri omeneşti. Cînd Betti se apropie de sat, în nări îi pătrunse un parfum îmbătător de liliac înflorit.

Fata strînse pumnii în buzunar. „Să merg încet. E atît de plăcut ! se minţi ea. Fiecare pas să-mi rămînă în minte..."

În faţa casei lor, un om aştepta pe cineva. Betti încercă să tragă zăvorul, dar nu fu în stare, prea îi tremurau mîinile. Străinul îi deschise portiţa şi ea trecu fără să încerce să afle cine era.

Acasă, urcă tiptil scara spre odăiţa de sus, ca să n-o audă ceilalţi, se dezbrăcă şi se culcă lîngă Brigit. Tremura din tot corpul, scuturată parcă de friguri. Picioarele îi erau reci, iar braţele îi ardeau. „Am s-o strîng de gît pe Osta — gîndea ea. Am să le omor pe toate cîte dansează în rochii frumoase şi rîd, rîd fără grijă... Dar pe Jöste ?..."

Culcată cu palmele sub cap, se uita în tavanul văruit. Strîngea atît de tare mîinile, încît o dureau, buzele le simţea arse.

Jöste ? Ce-l interesează pe el dacă va merge sau nu la dans ? La pădure a chemat-o pentru altceva... nu-i chiar atît de proastă să nu priceapă !... Dar acum o să-i arate ea ! Numai de-ar putea !

Da, o să le arate ea lor !

Brigit se trezi, înecată de o tuse grea. Măcar de-ar fi fost Ingo acasă, să aibă cu cine se sfătui ! Dar aşa ? E singură. Ce să facă ? Să se ducă la dans şi „să le arate" ?... Ce să le arate ? Totuşi ! N-ar trebui să se dea învinsă. „Îmbracă-te, Betti, şi pleacă numaidecît !"

Se ridică pe marginea patului şi deodată toate îi deveniră clare. Da, se va duce. Neapărat !

Cu mîinile tremurînde, se îmbrăcă şi coborî în fugă pe scară. Deschise încet poarta şi ieşi. Era aproape miezul nopţii, aerul părea greu, saturat de parfumul florilor de liliac şi al merilor înfloriţi. Întunericul străveziu întindea parcă mii de braţe gata să te înşface. Ea fugea prin sat, spre locul de dans, încheindu-şi din mers paltonul. Drumul era lung, ea gîfîia, dar abia îşi îngăduia să-şi încetinească fuga, din cînd în cînd, ca să-şi poată trage suflarea. „Vin, Jöste, vin..."

*

* *

Scurtătura pieptişă de la ieşirea din sat o urcă fără nici o greutate. Se credea în stare să escaladeze chiar

un perete stîncos, atît de puternică se simţea. Trecînd pe lîngă Esteroker, îşi întoarse faţa de la pădure. Continua totuşi s-o vadă, pînă în străfunduri. Vedea cărarea pe care au mers, brazii tăcuţi cu crengile plecate. Pădurea se afla aici, la doi paşi — tăcută, neclintită. Părea că îi ascultă paşii şi respiraţia întretăiată, părea că aşteaptă să se întîmple ceva.

De la locul petrecerii răzbătea muzica.

„Aha ! se gîndi ea. Dansul e în toi".

Inima îi bătea atît de tare, încît trebui să tuşească de cîteva ori ca să-i acopere zgomotul. În noaptea aceasta era în stare de orice...

Doi tineri veseli, surîzători şi guralivi coborau spre drum. Ea sări la o parte şi se piti după o piatră. Nu-i cunoştea... Erau pesemne din insulele stîncoase. După ce trecură, continuă să urce pe o cărăruie lăturalnică, pentru a nu se mai întîlni cu nimeni.

Glasul armonicii şi larma tinerilor care dansau se auzeau tot mai tare şi mai tare. Betti alerga, respirînd cu gura deschisă. Curînd o să vadă... da, o să vadă cu ochii ei dacă dansează cu Osta...

Cînd îi văzu pe amîndoi îmbrăţişaţi în dans, lipindu-se drăgăstos unul de altul, simţi că se clatină şi apucă strîns o creangă a tufei de ienupăr în spatele căreia se pitise. Strîngea cu atîta putere creanga de care se ţinea, încît sîngele îi ţîşni din degete. Cu un geamăt de deznădejde, se lăsă pe iarbă.

Dansul se termină şi tinerii se împrăştiară care încotro. Auzea glasuri cunoscute, chicotitul fetelor şi rîsul flăcăilor care încercau să ia fetele în braţe. Numai glasul lui Jöste nu-l deslușea dintre zecile de glasuri. Şi totuşi se afla şi el, desigur, undeva pe-aproape, împreună cu Osta. Cînd armonica începu iarăşi să cînte un hambo [1], acordurile impetuoase atraseră numaidecît atenţia perechilor împrăştiate, îmbiindu-le la dans. Betti sări în picioare, să-i poată urmări pe dansatori de după tufă. Da, tot cu Osta dansa. Cînd o învîrtea, juponul ei de dantelă scăpăra o dungă albă prin semi-

[1] Hambo — dans naţional suedez, asemănător cu o polcă. (n.t.)

întuneric. Iată-l şi pe Otto. Dansa cu Eynni. Peterecerea era în toi, respiraţia accelerată şi exclamaţiile vesele ale dansatorilor răzbeau în valuri pînă la Betti, care, pitită după o tufă, îşi strîngea mîna însîngerată.

„Ce-ar fi să încep să urlu ca o vulpe şi să-i sperii ? se gîndea ea cu ură. Apoi iau şi un pietroi să-l arunc în mijlocul lor !"

Dar nu făcu nici una, nici alta. Nemişcată, cu mîna plină de sînge, privea la dansatori. Cînd dansul se termină, se piti şi mai la întuneric, după o stîncă. A stat mult timp acolo, nefiind în stare nici să se mişte. Abia se mai ţinea pe picioare...

Începu un nou dans. Privind, uitase de sine, cînd auzi paşi. Cîţiva flăcăi se apropiau. Vru să se ascundă, dar nu mai avu timp, flăcăii o zăriră.

— Betti ! o strigară ei. Ce faci acolo ?

Erau Erik şi Hans Gunnar. Se pregăteau să tragă o duşcă din sticla pe care o purta Erik în buzunar, dar văzînd-o pe Betti în pădure, uitară de ce au venit : „Ce-o fi cu ea ? Nu ştiu ce, dar s-a întîmplat ceva".

O invitară spre locul de dans, dar ea refuză. Atunci o luară aproape cu forţa.

— Ai să dansezi cu mine — spuse Erik, şi pînă să se dezmeticească, Betti se trezi pe lespezi, în braţele lui Erik. Picioarele n-o ascultau. Tremura toată.

— Ţi-e frig ? o întrebă Erik şi o strînse mai tare în braţe. Betti nu-i răspunse. În faţa lor dansa Jöste cu Osta.

După terminarea dansului, Erik se gîndi să-i pună altfel sîngele în mişcare şi o conduse spre pădure. Acolo îi duse la gură sticla şi o sili să tragă cîteva înghiţituri. Era o băutură tare, aşa că se înecă şi începu să tuşească... Simţi însă că-i aleargă foc prin vine şi o căldură moleşitoare i se revarsă în tot trupul.

— E mai bine, nu-i aşa ? trăncănea Erik, ducîndu-şi mereu sticla la gură. O să-ţi fie cald acum. Sînt sigur...

O invită din nou la dans şi ea primi. Acum îl vedea pe Jöste ca prin ceaţă, iar undeva, în adîncul sufletului, simţea clocotind un rîs plin, gata să izbucnească.

— Ei, Betti ? Te simţi mai bine ? o întrebă Erik de mai multe ori. Nu putea pricepe de ce îl îngrijo-

rează această neobişnuită bună dispoziţie a lui Betti. Era complet schimbată. Tot timpul tăcea şi cînd dansau simţea cum tremură, deşi părea că nu-i mai este frig. „N-ar fi mai bine s-o duc acasă ?“

Betti abia îşi stăpînea rîsul ce-i dădea ghes. Dansa atît de aproape de Jöste, încît era cu neputinţă să n-o observe. Cînd el îi căută privirea, îi întoarse spatele şi după terminarea dansului plecă cu Erik în pădure.

— Tot ţi-e frig ? Ce-i cu tine ? se miră el. Îi era teamă s-o lase singură şi, de grija ei, aproape se trezi din ameţeală.

— Nu. Mi-e bine. Mă simt chiar foarte bine.

Se aşeză pe o piatră. Jöste trecu pe lîngă ea cu Osta.

Începu un dans nou. Un străin se apropie de Betti şi o invită la dans. Ea acceptă. Rîsul îi tot dădea ghes şi, ca să şi-l stăpînească, îşi muşca buzele.

— Ţi-i frig ? o întrebă străinul, vorbind o suedeză diferită de cea pe care o vorbeau locuitorii din insulele Aland.

Ea nu-i răspunse, de teamă să nu izbucnească în rîs.

În pauzele dintre dansuri, Otto şi Erik îi dădeau tîrcoale. Iar cînd Jöste se apropie şi o întrebă dacă vrea să danseze cu el, rîsul — gata să izbucnească — se mistui deodată, lăsîndu-i gol în suflet.

— Nu — îi răspunse ea. Nu vreau.

Jöste se depărtă înciudat. Iar Betti, ca apucată, sări din loc şi o porni glonţ spre casă. Alerga prin întunericul nopţii, acum parcă mai dens, fără să se uite pe unde calcă. Se lovi de pietre, îşi juli piciorul, dar continuă să alerge. Otto, care o urmă şi căruia nu-i răspundea nimic, izbucni în cele din urmă :

— A dracului mai eşti, Betti ! Ce te-a apucat ?

Ca prieten din copilărie şi coleg de şcoală îl supăra atitudinea ei.

— Ce alergi ca o zănatică ? Nu vrei să mai dansezi ?

Şi, văzînd că nu-i răspunde, se întoarse. Rămasă singură, Betti simţi iarăşi oboseala. Îi venea să plîngă, să ţipe...

Cînd străbătea satul, spre casă, noaptea primăvăratică era pe sfîrşite. Liliacul te îmbăta cu mirosul lui şi o adiere de vînt mişca foşnind frunzişul mestecenilor

înalţi. O broască îi tăie drumul. Iarba era încărcată de rouă.

Clătinîndu-se, ajunse în cele din urmă acasă, îşi scoase pantofii de jos, ca nimeni să nu-i audă paşii grei, obosiţi şi, fără să se mai dezbrace, se trînti pe pat.

Dinspre răsărit, soarele îşi trimitea solii, flăcările roşii ale zorilor ardeau în geamurile caselor, prevestind o zi frumoasă. În mărul de sub fereastra Mariei, o pasăre ciripea, trezită la viaţă. Începea o nouă zi de lucru.

Ce-i pasă vieţii de supărările şi suferinţele oamenilor ? Ea cerea un singur lucru — muncă, muncă, mereu muncă.

Betti muncea din răsputeri, de dimineaţă pînă seara şi uneori pînă noaptea tîrziu... Se părea că munca era singura ei mîngîiere, iar odihna — tot ce-şi putea dori. Odată se duse la pădure după vreascuri. Rolf o însoţi.

— Nu ştiu ce are. Parcă şi-a ieşit din minţi — i-a spus Rolf odată Mariei. Ce-o fi cu ea ?

Dar mama, prinsă de grijile ei, n-avea timp să se mai frămînte şi pentru alţii. Primăvara trebuiau atîtea, iar bani... de unde ? Nici datoriile la prăvălie nu şi le-au putut plăti.

— N-ar putea Ingo să ne trimită ceva bani ?

— Are şi ea destule pe cap. Ce să facă mai întîi ? Leafa îi e aşa de mică...

Se apropia sărbătoarea verii şi Betti îşi dădea seama că rochia n-o mai putea purta — prea era strîmtă şi scurtă. Ce era de făcut ? Doar n-o să stea acasă cînd toţi se distrează...

Maria căută s-o convingă că seara poate să-şi ia paltonul, şi de sub palton nu se vede că rochia e scurtă. Betti însă ţinea morţiş că era neapărat nevoie de-o rochie nouă.

— Doamne, în ce mizerie ne zbatem! se tînguia Maria. O ducem tot mai greu şi mai greu. Dacă Willy ar fi acasă...

— Crezi că Willy ar fi putut să ne scape de sărăcie? izbucni Betti. De unde ar fi putut el să stoarcă bani? Din peticul nostru de pămînt? Nu, mamă, tocmai de asta a şi plecat. Trebuie să înţelegi odată. Dar eu tot o să-mi fac rochie, să ştii!

Cioplea cu Rolf nişte ţepuşe pentru snopi. Treierişul bătea la uşă.

— N-ar fi mai bine — începu Rolf — ca mama să vîndă pămîntul şi să trăiască din banii ăştia, cum o şti, pînă ne facem mari eu şi Brigit? Pe urmă o mai ajutăm noi... Ca să dea roade multe, pămîntul trebuie lucrat mecanic, şi noi de unde să luăm bani pentru maşini? Nu vezi? Şi o rochie dacă trebuie să-ţi faci, e o problemă. Ascultă. Eu plec de aici, şi cît mai repede cu putinţă. Aici poţi să mori de foame.

— Unde să pleci?

— Poate în Suedia... Ingo acolo în orice caz o duce mai bine ca noi. Cel puţin se poate îmbrăca.

Betti nu era sigură că Ingo o duce chiar aşa de bine. Din veştile primite nu se putea deduce asta. Scrisorile ei erau pătrunse de atîta amărăciune, încît te cuprindea tristeţea cînd le citeai. Şi se mai simţea că duce dorul celor de acasă.

— Nu, Rolf. O să vină Ingo şi-o să-ţi spună ea cum e în Suedia.

— Totuşi, parcă e mai bine decît să mă fac marinar. Manninen spune că viaţa de marinar ar fi prea grea pentru mine...

În fiecare zi aceleaşi discuţii. Fie că se discuta de Suedia sau de mare, numai despre plecare era vorba. Betti nu-l asculta prea atent. Se gîndea la ale ei: la materialul pentru rochie, pe care n-avea cu ce să-l cumpere, la Jöste... Pe Jöste nu l-a mai văzut de săptămîni de zile.

— Manninen spune că numai noi sîntem vinovaţi că o ducem aşa de greu. Dar de ce asta? Nu pricep. Ce vină avem noi că pămîntul nu rodeşte atîta, încît să ne îndestuleze? Ce sîntem noi vinovaţi că mama

are atîţia copii şi pămînt puţin, de nu poate hrăni nici jumătate din ei? Ce vină am eu că tata s-a înecat?

Betti nu-i răspunse. „Ce-i tot dă zor Rolf cu Manninen, Manninen şi iar Manninen? Mi se pare mie că argaţii ăştia finlandezi îi împuie capul cu tot felul de prostii — se gîndea ea. Eu n-am rochie, iar el trăncăneşte verzi şi uscate..."

Betti cioplea cu mişcări precise şi iuţi. Soarele îi dogorea spatele, părul ei castaniu avea reflexe aurii, faţa şi mîinile ei erau bronzate. Rolf era şi mai înnegrit de soare, dar cu înfăţişarea lui bolnăvicioasă, cu ochii duşi în fundul capului şi cu trupul de adolescent în creştere, părea istovit de o muncă prea grea.

„N-avem nici ce vinde — se gîndea Betti supărată, aruncînd ţepuşele cioplite într-o grămadă. Laptele şi untul de-abia ne-ajung nouă, şi tot umblăm flămînzi... De unde să fac rost de bani?"

În aceeaşi seară, cînd Maria bătea untul, Betti o întrebă dacă n-ar putea vinde cîtăva vreme untul sau o parte din el, ca pe banii primiţi să-şi cumpere rochie. Mama se împotrivi:

— Atunci chiar că n-o să mai aveţi ce pune în gură! se răsti ea. Dacă aveam scule de pescuit, mai prindeam peşte. Dar aşa?...

Betti nu se lăsă. O bătu atîta la cap pe maică-sa, încît aceasta, în cele din urmă, îi dădu un kilogram de unt pe care să-l ducă a doua zi la prăvălie.

— Crezi că o să-ţi dea bani pe el? Uiţi că le sîntem datori? O să treacă untul în contul datoriei, ai să vezi tu! N-apuci un ban de la ei...

Totuşi Betti se duse. Vînzătoarea luă untul, îl cîntări, socoti cît costă şi-i dădu lui Betti banii cuveniţi.

— Mi-a dat, mamă! Uite! îi arătă Betti banii, triumfătoare şi cu obrajii încinşi.

— Încă un kilogram-două, mamă, şi-mi cumpăr materialul — se rugă ea. Rochia ai să mi-o coşi tu...

Dar Maria vru să-i ia o parte din bani, de care avea neapărat nevoie. Şi Rolf avea pretenţii.

— Crezi că banii sînt numai ai tăi? Dă-i încoa' să-i împărţim.

Betti însă fugi sus şi ascunse banii, iar cînd Maria se apucă seara să bată iarăşi untul, veni lîngă ea şi o rugă să-i mai dea o bucată.

— Lasă-mă, pentru Dumnezeu! o rugă ea. Dacă află Rolf, să ştii că iese scandal.

Betti vîndu iar untul şi primi bani. Poate că-i vor ajunge pentru materialul de rochie. A doua zi, îşi puse un şorţ curat şi cu banii în buzunar, se îndreptă spre magazin.

Prăvălia era plină de lume şi trebui să aştepte destul pînă îi veni rîndul. Vînzătoarea Vivi servea marfa, cîntărea, încasa banii. Era sîmbătă seara şi mulţi ţărani şi argaţi veniseră să-şi cumpere tutun. Şedeau pe bănci, pe bidoane, pe baloturi de cînepă şi fumau ţigări şi din pipe. Fumul se ridica pînă în tavan. Betti se uita pieziş la ei. Era de faţă şi argatul cel nou al Marelui Stăpîn. Îl văzuse numai de departe, dar Rolf îi povestise atîtea despre el, încît era curioasă.

Afară ploua. O ploaie molcomă de vară, care îndemna la somn. Vecinul lor, Oskar, moţăia rezemat de perete. Ceilalţi vorbeau încet despre recoltă, despre timp.

Betti aştepta, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire spre Manninen. Adus din spate, cu ochii pironiţi în podea, şedea de vorbă cu alţi cîţiva. Părul aproape negru îi cădea pe faţă. Cînd înălţă capul, privirile lor se întîlniră. Ochii lui erau căprui, îngînduraţi, faţa cu trăsături aspre părea aproape urîtă.

— Ei, Betti? Spune-mi, ce-ţi trebuie? Vivi găsise în sfîrşit timp şi pentru ea. Glasul îi suna obosit şi nerăbdător, cum era şi firesc după zece ore de muncă.

Betti vru să vadă un material în carouri şi Vivi i-l puse pe tejghea. Dar atîtea alte materiale cu diferite desene şi de diferite culori îi făceau cu ochiul, încît nu ştia la care să se oprească; în sfîrşit, ceru un tobralco albastru.

— Cît costă metrul?

Vivi îi răspunse şi Betti începu să pipăie materialul. I-ar mai fi trebuit trei mărci.

Materialul albastru îi amintea de culoarea albăstrelelor şi se hotărî să-l cumpere.

— Daţi-mi trei metri jumătate.

Vivi îi măsură, socotind metrii cu glas tare, iar Betti urmărea din ochi valurile albastre ce se aşterneau pe tejghea. Ce va face însă, că-i lipsesc trei mărci... Poate o să vrea Vivi să-i adauge la datoria veche...

Vivi socoti şi spuse totalul. Betti îi întinse toţi banii pe care îi avea.

— Mai trebuie trei mărci — spuse ea privind-o pe Betti.

— Nu vrei să-i treci în cont ? La treieriş plătim totul.

— Să-l întreb pe stăpîn.

Vivi intră în odăiţa din fund, iar Betti aşteptă afară. Simţea cum i se strînge inima de emoţie. Ce face dacă o refuză ?

— Îţi faci rochie nouă, Betti ? răsună glasul prietenos al lui Oskar, dar, înainte de a apuca Betti să-i răspundă ceva, intră stăpînul. Înalt şi spătos, se opri dincolo de tejghea, în faţa ei.

— Iar vrei să cumperi pe datorie ? i se adresă el. Nu se poate. Spune-i mamei dumitale să-şi achite mai întîi datoria veche. Pe urmă poţi să cumperi ce pofteşti. Lasă materialul. Banii rămîn în contul datoriei.

Betti se făcu stacojie la faţă. Privea ochii injectaţi de sînge şi cu cearcăne ai stăpînului, simţind cum se lasă în jur o linişte apăsătoare.

— Îmi trebuie acest material. Vă plăteşte mama după treieriş... Dar materialul ăsta îmi trebuie... neapărat.

Numai zgomotul ploii răsună în liniştea din jur. Negustorul începu din nou :

— N-am ce să-ţi fac. Pînă nu plătiţi datoria, nu-ţi dau nimic. Vivi, ia materialul înapoi ! Altfel nu mai vezi banii de la ei.

Vivi luă pachetul şi-l ascunse după un balot de stofă. Toţi tăceau. O tăcere penibilă. Se auzea numai ploaia şi foiala ţăranilor pe bănci.

— E o adevărată nenorocire cu datoriile astea — încercă stăpînul să se scuze. Nu înţeleg de ce mai vin unii să cumpere, dacă n-au cu ce plăti... Înţeleg, n-ai o dată... Dar nu cu anii...

— Sătulul nu crede flămîndului !... răsună glasul lui Oskar. Se uita indignat la negustor. Barba lui roşcată tremura. Mai mare ruşinea ! Parcă nu din munca noastră te îmbuibi. Dă-i fetei materialul ! N-auzi că-i trebuie ? E vorba doar de cîteva mărci... O să ţi-i dea după treieriş.

Cineva în spatele lui Betti începu să tuşească. Unul bombăni. Altul se ridică şi ieşi. Vivi începu să strîngă materialele, pînă rămase tejgheaua goală. Betti însă nu se mişcă şi stăpînul îşi pierdu răbdarea.

— Ţi-am spus o dată ! mormăi el şi-şi aprinse ţigara.

Betti îşi propti cu putere mîinile de colţul tejghelei. Vedea negru înaintea ochilor.

— Eu... eu v-am... — începu ea, dar vorbele i se opriră în gît.

— Ce mai vrei ? Hai, du-te acasă şi nu uita că datoriile trebuie plătite !

Făcu un gest cu mîna, de parcă ar fi alungat ceva nevăzut din faţă, şi slobozi un nor de fum chiar deasupra capului lui Betti. Ploaia încetă brusc şi toţi, afară de Betti, se uitară spre fereastră.

— Ce Dumnezeu ! Dă-i fetei materialul ! Faci atîta caz pentru cîteva mărci ! E o prostie, pe cuvîntul meu ! exclamă revoltat Oskar. Îmi crapă obrazul de ruşine ! Dar negustorul rămase neclintit în hotărîrea lui :

— Nu mă învăţa pe mine ! Las' că ştiu eu cum îşi plătesc ei datoriile !

— Am să plătesc ! îngînă ea în silă, întrezărind o fărîmă de speranţă. Vă plătesc în iulie totul...

— Ai şi-aşa destul de plătit în iulie... Cîteva sute de mărci... Nu mai ştiu de cînd n-am mai văzut un ban de la Maria !

În colţul în care şedeau argaţii se produse un zgomot. Cineva se ridică şi păşi în mijlocul încăperii.

— N-aveţi nici un drept să faceţi asta — răsună un glas aspru. Daţi-i fetei banii !

— Păi eu ce spun ? sări şi Oskar.

Stăpînul rîse batjocoritor.

— Vorbiţi prostii ! Poate vreţi să chemaţi jandarmii ? N-aveţi decît !

Şi se înclină caraghios în faţa fetei şi-a celor care îi luaseră apărarea. Deodată, Betti îşi aminti de Wilhelm şi de lupta lui cu temelia. Dacă ar fi în stare şi ea...

— Dă-i banii, sau materialul cumpărat! continuă glasul aspru. Există legi...

— Ia uite, măi! izbucni stăpînul, într-un hohot de rîs. Trebuie să vină derbedeii din Finlanda, să ne înveţe pe noi legile! Vedeţi-vă de treaba voastră, şi nu vă atingeţi de legile noastre, că altfel...

Înfuriindu-se, lovi de cîteva ori cu pipa în tejghea.

— Am să fac şi eu ca Wilhelm! Plec la Mariehamn şi-am să mă interesez dacă aveţi dreptul să-mi luaţi banii! strigă Betti. De indignare, glasul ei suna răguşit.

Cuvintele rostite de ea avură efect... nu chiar cel dorit, dar oricum... Mai întîi, în toate colţurile se făcu linişte, apoi oamenii începură să umble nervoşi prin încăpere; numai negustorul continua să stea nemişcat, cu pipa în mînă. În sfîrşit, şovăi şi el:

— Nu zău? rosti după cîteva clipe. Bine, vino luni. Să mă mai gîndesc...

Betti porni încet spre uşă. Străinul care îi luase apărarea se îndreptă de asemenea spre ieşire, urmat de toţi ceilalţi ţărani argaţi. Acesta era Manninen, finlandezul, argat de curînd la Marele Stăpîn, cel despre care Rolf îi povestise atîtea. Cînd Betti coti spre casă, el îşi continuă drumul spre sud. Atunci îl zări ea cu coada ochiului şi îşi dădu seama că în noaptea cînd a alergat spre casă, după ce Jöste o părăsise în drum, el a fost acela care i-a deschis portiţa.

Auzind ce-a păţit Betti, Maria oftă şi-o dojeni:

— Ţi-am spus eu? Am ştiut că aşa o să se întîmple. Dacă nu mă ascultaţi... Pe mine viaţa m-a învăţat multe...

— Ai să vezi că o să-mi dea banii! îi strigă Betti. Ori banii, ori materialul de rochie. Manninen a spus că n-are dreptul să-mi oprească banii. Am să plec la Mariehamn! Dacă nu mi-ı dă, mă duc la jandarmerie. Ai să vezi!

— Manninen, Manninen! Ai început şi tu acum? Uiţi că în prăvălia lui e stăpîn şi face ce vrea? Mult ce-i pasă lui de Manninen!

Toată seara se certară. Maria socotea că Betti n-ar fi trebuit să facă atîta gălăgie că i-a oprit banii. Abia că scade datoria. Aveau nevoie de atîtea încă, iar pînă la seceriş mai era mult. Ce-o să se facă ei, dacă nu le mai dă nimic pe datorie?

— Şi eu cu ce mă îmbrac?

Betti sta gata să izbucnească în lacrimi. Dojenile Mariei o amărau şi mai mult.

— Numai neplăceri am de pe urma voastră! continua s-o cicălească Maria. Parc-ai fi Wilhelm! Crezi că dacă faci scandal, o să fie mai bine? Tot în capul nostru or să se spargă toate. O să ajungem de rîsul lumii!

— Puţin îmi pasă ce-o să zică lumea! Nu vreau decît dreptate. Ştii prea bine că Wilhelm a avut dreptate şi cînd l-a înfruntat pe Bruman pentru temelie, şi cînd a semănat grîul, cu toate că oamenii au vorbit atunci vrute şi nevrute... Dar acum s-au lămurit toţi. Să-l fi văzut pe negustor ce mutră a făcut cînd am rostit numele lui Wilhelm! Nu, nu l-au uitat oamenii şi nici n-or să-l uite...

În dimineaţa aceea de vară, fetele se îndreptau spre pădure, să mulgă vacile.

Betti mergea grăbită pe cărăruia acoperită de cetina scuturată, iar în urma ei păşea, somnoroasă, Brigit. Vacile păşteau ca de obicei pe o pajişte de lîngă mare şi fetele trebuiau să străbată toată pădurea ca să ajungă acolo. În fiecare dimineaţă făceau drumul acesta şi de fiecare dată pădurea li se părea minunată. La început străbăteau partea ei umbrită, căreia oamenii îi spuneau Beznă. Tufele de afini şi merişori ce creşteau aici sub ulmii înalţi şi îngîndurați îngroşau umbra. Urma după aceea costişa cafenie, acoperită ici-colo cu muşchi argintiu ce-ţi înţepa picioarele goale, apoi, şerpuind, cărăruia se strecura printre conifere. Betti cunoştea toţi brazii şi pinii ce creşteau pe marginea drumului. Unii din ei semănau cu oamenii. O salutau în fiecare dimineaţă şi

seară, iar uneori, cînd îi era sufletul plin de bucurie, i se părea că-i zîmbesc. Mirosul proaspăt de brad şi răşină o îmbăta şi chiar pinii pitici de pe creasta golaşă, care-şi înălţau spre cer crengile strîmbe, păreau mai tineri în veşmîntul lor de vară. Sus, pe promontoriu, aerul era atît de proaspăt, încît şi Brigit se trezi din somnolenţă. Cu cît se apropiau de mare, cu atît pădurea era mai deasă. Pinii înalţi, fremătînd, păreau că scrutează zarea dincolo de mare, iar brazii îşi aplecau crengile verzi-argintii... Găinuşele de munte ţîşneau de ici de colo, fîlfîind din aripi şi lăsînd în urmă pămîntul şi cetina scuturată.

Furnicile mişunau în preajma muşuroaielor, traversau cărăruia pe care mergeau fetele şi uneori le ciupeau de picioarele goale. Brigit scotea cîte un ţipăt scurt şi-şi freca locul înroşit. În această parte a pădurii, pe Betti o cuprindea o frică năprasnică, deşi aici nu era un întuneric dens ca jos, în Beznă. Lumina gălbuie, cernută de sus, dădea parcă viaţă tuturor lucrurilor. Stîncile acoperite cu muşchi străjuiau văgăuni adînci, ferite de ochii omului, în care îşi găseau adăpost fiarele pădurii.

Aici era împărăţia plantelor şi a animalelor minunate despre care îi vorbise odinioară Wilhelm. Cînd de undeva, din fundul pădurii, răsuna glasul înfundat şi răguşit al vreunui prihor, Betti tresărea, iar Brigit se lipea de ea, înfricoşată. Uneori, de sub ferigile înalte, păsări speriate o zbugheau ţipînd şi zburau printre ramurile copacilor.

Cînd trecea prin pădure, Betti se gîndea totdeauna la Jöste. Aceste amintiri o dureau, dar în ea licărea mereu o speranţă. Poate că într-o bună zi o să-l întîlnească în pădure, poate că şi Jöste se gîndeşte la ea...

Vacile păşteau pe o pajişte chiar pe promontoriul abrupt ; fetele mulseră vacile şi făcură calea întoarsă. Cînd se apropiau de Beznă, zăriră lîngă îngrăditură un om care părea că le aşteaptă. Era Manninen. Cînd le văzu că se apropie, porni în întîmpinarea lor.

Le salută şi o rugă pe Betti să zăbovească o clipă, deoarece vrea să-i spună ceva. Betti lăsă jos vasul cu lapte şi-i spuse lui Brigit că o va ajunge din urmă.

Manninen îşi aprinse o ţigară, aruncă jos chibritul şi îl apăsă îndelung cu piciorul, pentru a-l stinge.

— Ţi-aminteşti ce-a spus alaltăieri stăpînul prăvăliei : „Să vii luni". Te duci, nu ? Cînd ?

Betti îi spuse că după prînz.

— Betti — se apropie el — Betti, dacă îţi dă banii înapoi şi nu-ţi dă materialul, ce faci ?

— Nu ştiu. Nu m-am gîndit. Dar eu am nevoie de material.

— Şi dacă nu ţi-l dă ? Înainte de a te duce la prăvălie, gîndeşte-te bine la toate, ca să nu spui cine ştie ce şi pe urmă să-ţi pară rău. Să zicem că-ţi dă banii înapoi. N-are dreptul să ţi-i oprească, de vreme ce datoria e pe numele Mariei. Dar materialul poate să nu ţi-l dea pînă nu achitaţi totul... Numai dacă vrea ţi-l dă... sau nu-ţi dă nici una, nici alta. Trebuie să te gîndeşti cum ai să faci în fiecare caz în parte.

Betti se miră. Ce-l interesează pe el ? Manninen, observîndu-i nedumerirea, încercă să-i explice :

— Eşti prea repezită... prea te aprinzi repede şi n-ai încă experienţă. Dacă nu te gîndeşti din timp cum să acţionezi, ai putea să faci vreo greşeală. Ce-ai să faci, de pildă, dacă nu-ţi dă banii înapoi ?

Trebuia să-i răspundă la întrebare.

— Atunci... atunci... atunci înseamnă că n-am să-i primesc şi-o să plec, ce să fac... dar, vai ! ce furioasă am să fiu ! Am nevoie de material ! Nu pricepi ? Am nevoie de rochie !

Îşi muşcă buzele, lacrimile erau gata să-i ţîşnească din ochi. Manninen o privi lung, apoi îi spuse :

— Eu te înţeleg... De altfel, ştii tu prea bine lucrul acesta... Dar faptul că-ţi trebuie neapărat rochia nu schimbă cu nimic situaţia. Nu, Betti, crede-mă. Dimpotrivă, te sfătuiesc să te pregăteşti sufleteşte : n-o să ţi-i dea.

— De unde ştii ? Ai vorbit cu el ?

— Nu, dar sînt mai în vîrstă, cunosc lumea mai bine.

Betti izbucni într-un hohot de rîs, dînd capul pe spate.

— Vorbeşti exact ca mama, dar eu nu cred în înţelepciunea asta a voastră. Auzi ? Mie îmi trebuie materialul ! Nu vreau să ştiu de nimic !

Se întoarse, gata să plece, dar Manninen o opri.

— Prostuţă mai eşti — rosti el încet, cu căldură. Vrei neapărat să rîdă de tine ?

Pe faţa lui Betti se stinse şi ultima urmă de zîmbet ; într-adevăr, nu-i nimic mai greu de îndurat decît rîsul batjocoritor. Nu ! Îşi va da silinţa să nu se întîmple asta. Va fi cu băgare de seamă.

— Dacă nu-ţi dă materialul, gîndeşte-te bine ce faci. În caz că-ţi dă înapoi banii, poţi să-i laşi în contul datoriei... o mai ajuţi pe maică-ta... dar bagă de seamă, mai întîi să ţi-i dea în mînă. În mînă, înţelegi ?

— Să plătesc datoriile cu banii mei ?! Niciodată ! exclamă Betti.

Manninen se întunecă la faţă.

— Nu mi-aş fi închipuit că poţi fi egoistă. Fă cum vrei. N-ai decît să iei banii şi să te întorci acasă. Dar gîndeşte-te bine. Toate trebuie să le chibzuieşti bine încă înainte de a te duce la prăvălie. Altfel să ştii că n-o să fie bine.

— N-ai nici o grijă — rîse Betti. Nu păţesc nimic... Ştiu eu ce-am de făcut.

Ridică găleata şi se îndreptă spre îngrăditură. Manninen rămase în pădure. Cînd se întoarse să închidă portiţa, Betti îi întîlni privirea. El îi zîmbi ; o reţea subţire de cute îi acoperi faţa, alungînd de pe chip orice urmă de asprime. Betti îi zîmbi şi ea.

„Ce om ciudat ! se gîndea ea. A venit aici. în pădure, numai ca să-mi spună... să mă sfătuiască. Dar degeaba îmi duce grija. Ştiu eu ce-am de făcut“.

Păşea prin iarba înaltă, plină de rouă, stăpînită de o nelinişte nemaiîncercată pînă atunci — acea nelinişte care te însoţeşte atunci cînd pentru întîia oară eşti conştient de răspunderea ce-o porţi pentru faptele tale, cînd aceste fapte depăşesc cadrul unei cerinţe de moment. Îşi dădea seama că protestul ei faţă de negustor

avea o semnificaţie mult mai mare decît a crezut la început, ceea ce explica de altfel de ce a venit Manninen la pădure.

Cînd Betti intră în prăvălie, Vivi îi răspunse indiferentă la salut şi continuă să facă ordine prin rafturi.

— Ce se aude cu materialul meu ? o întrebă în cele din urmă.

— Poftim, ai aici o scrisoare.

Vivi îi întinse un plic pe care era scris numele Mariei. Betti îl luă şi multă vreme îl tot suci, privindu-l în lumină, fără să ştie ce să facă : să deschidă plicul, ori să-l ducă acasă.

— Betti, fă rost de bani şi vino. Îţi păstrez eu materialul.

De astă dată, glasul lui Vivi suna prietenos. O impresionase pesemne obrazul ei palid şi buzele tremurînde. Betti se îndreptă tăcută spre uşă.

„Nu mi-au dat materialul. Nu mi l-au dat. Şi nici banii !"... era singurul ei gînd.

Maria desfăcu plicul şi citi cu glas tare pînă se lămuri cam despre ce este vorba, apoi trecu repede cu ochii peste rînduri.

„...Prin prezenta socotim de datoria noastră să vă comunicăm că în contul datoriei pe care o aveţi la noi şi care se ridică la suma de 436 mărci şi 25 peni, s-au plătit 40 de mărci, aşa încît ne mai datoraţi suma de 396 de mărci şi 25 de peni. Întrucît aţi depășit termenul de plată, banii sus-menționaţi trebuie achitaţi în decurs de o lună, în caz contrar, în afară de dobînda legală, vi se va reţine o dobîndă suplimentară de 2% începînd de azi pînă la data achitării"...

Maria mai citi o dată scrisoarea, apoi se uită supărată la Betti.

— Uite ce ispravă ai făcut ! Alte procente la datorie ! Rochie ţi-a trebuit ? Proastă am fost eu că ţi-am dat untul ! Uite cu ce te-alegi dacă faci gălăgie. Cînd o să

vă vină mintea la cap ? Să-mi spui acum de unde luăm bani pînă într-o lună ?

Maria aruncă scrisoarea pe masă. Betti o luă şi, la rîndul ei, o citi de mai multe ori. O lăsă apoi pe masă şi ieşi. Maria mai bombăni mult timp, ocărînd tineretul de astăzi, fără minte, care nu pricepe nimic din viaţă, dar îşi închipuie că le ştie pe toate ! Asta le trebuia lor acum ?! Numai din cauza lui Wilhelm s-a apucat şi Betti să se ia în colţi cu negustorul !... I-a împuiat capul cu tot felul de bazaconii şi a plecat. Lui ce-i pasă !...

Betti urcă pe tăpşan. Mergea încet, cu mîinile în buzunare şi cu capul plecat. Maria se uită pe fereastră după ea. O văzu şezînd nemişcată pe o buturugă, cu privirea în gol, departe. Mariei îi trecu supărarea. Simţea cum o copleşeşte mila. La ce s-o fi gîndind mititica ? Dar la ce poate gîndi decît la rochie ? Doamne, şi cîtă dreptate are ! Ce se face acum fără rochie ? Care fată la optsprezece ani nu vrea să fie în rînd cu lumea ?...

Pînă seara tîrziu Maria deretică prin casă şi spălă vasele. Din cînd în cînd, mai arunca o privire pe fereastră. Betti sta tot acolo, neclintită, singură cu soarele ce apunea. Vişinul fremăta şoptind lucruri tainice, iarba din ogradă ardea cu flăcări verzi în lumina asfinţitului, iar păpădiile îşi închideau ochii pregătindu-se de somn. Nimeni nu îndrăzni să se ducă s-o cheme pe Betti. În bucătărie era linişte. Maria, lîngă plită, continua să spele vasele, ştergîndu-şi cu mîneca lacrimile ce i se scurgeau pe obrajii ofiliţi.

Nu, Betti, nu bate din picior, nu plînge, nu ocărî. Lacrimile nu schimbă viaţa. Eşti săracă, Betti, n-ai ce-i face. Cu peticul de pămînt pe care-l aveţi, abia vă puteţi duce zilele, nu să vă şi îmbrăcaţi. Ce-i de făcut ? Să te duci la prăvălie şi să-ţi ceri banii pe motiv că datoria e a mamei ? Nu, Betti. Banii nu-i mai vezi chiar dacă te-ai adresa justiţiei ! Dreptatea săracilor au mîncat-o cîinii ! Aşa-i viaţa. Nu te alegi cu nimic şi mai

află şi tot ţinutul că mama are o datorie de cîteva sute de mărci.

Trebuie să-ţi faci rost de alţi bani pentru rochie.

Şi va trebui să mai cîştigi atîta, încît peste o lună să poţi achita datoria. Asta-i viaţa şi n-ai cum să scapi de ea.

Soarele apusese de mult, iar ei, în bucătărie, tot despre asta discutau. Rolf se pregătea să se ducă la Manninen. Manninen e deştept. O să-l sfătuiască el cum să procedeze. Maria şi Betti însă îl opriră. N-avea rost ca alţi oameni străini să se amestece în treburile lor.

Pînă la urmă, găsiră şi o soluţie : Betti va descoase două rochii mai vechi ale ei şi Maria o să-i facă din ele una nouă. Iar pentru a putea plăti datoria, în toiul muncilor de vară se va duce şi Betti să lucreze în gospodăria Marelui Stăpîn.

— Om scoate-o noi cumva la capăt ! oftă obosită Maria.

— Să-i scriem lui Wilhelm !

— Pentru nimic în lume !

Noaptea tîrziu Brigit şi Betti urcară în odăiţa de sus, să se culce. Prin semiîntunericul de afară zburau lilieci. Tăcute, fetele se dezbrăcară şi intrară în aşternut. Brigit o cuprinse pe Betti cu braţul ei subţirel, s-o mîngîie parcă şi să-i alunge necazul. Aşa adormiră.

*

* *

Vară.

Lăcrămioare şi păpădii. Mălinii şi scoruşii erau în floare. Din livadă adia mireasma merilor înfloriţi, dedesubt pămîntul părea nins de petalele ce se scuturau. Cădeau lin, ca nişte fulgi printre frunzele fremătătoare, printre razele jucăuşe ale soarelui. Copiii, deosebit de veseli, alergau pe sub copaci, spulberînd albul imaculat, luînd petale în palme şi aruncîndu-le în sus, ca pe nişte fulgi. Făceau din ele culcuşuri înmiresmate pentru păpuşi. Dar în timp ce păpuşa dormea, petalele aşternute pe jos se ofileau, iar crengile merilor bătrîni îmbrăcau haina frunzişului de vară. În schimb, dealurile şi co-

linele abia începeau să scînteieze în zeci de culori. Peste tot flori — flori ce înfloresc în toiul verii... Nu poţi privi indiferent toate nuanţele acestea ce-ţi mîngîie ochiul şi-ţi încălzesc sufletul. Pe fondul verde-închis al pădurilor, frunzele gingaşe împletesc o dantelă de un verde mai crud, lanurile de pe ogoare tălăzuiesc ca marea, iar luncile întind covoare de flori.

Pînă va începe recoltatul cartofilor şi al legumelor, oamenii au timp să se mai ocupe şi de casele lor. Spoiesc, vopsesc, zugrăvesc pereţii, fac ordine prin magazii şi cămări. Scot afară toată murdăria adunată în timpul iernii — căci dacă vine vremea treierişului, cine o să mai aibă timp să se ocupe de curăţenie ?

Şi în gospodăria Mariei se făceau pregătiri în vederea sărbătorii de vară. Betti şi Brigit erau de cîteva zile ocupate cu curăţenia. Spălau preşurile în mare, intrînd în apă pînă la genunchi. La început apa li se părea rece ca gheaţa, dar cu încetul se obişnuiră şi cu apa rece şi sărată, şi cu fundul argilos al mării. Soarele strălucea pe cer. Rolf le aduse prînzul — cartofi fierţi cu sos de lapte, peşte sărat şi lapte bătut într-o ploscă. Se aşezară toţi trei pe plaja însorită de sub promontoriu. În aer liber, mîncarea li se păru tare gustoasă. Terminînd masa, se întinseră puţin pe spate, privind în adîncul cerului.

Betti îşi încreţea fruntea îngîndurată. Îi era teamă de sărbătoarea ce se apropia. Nu l-a mai văzut de cîteva săptămîni pe Jöste şi cînd îşi aducea aminte de el, tot trupul ei vibra de atîta aşteptare, continuă şi apăsătoare ; o dorinţă de nestins îi ardea inima.

— Hai să ne vedem de spălat !

Rosti aşa de aspru aceste cuvinte, încît Brigit tresări.

— Nu mă laşi nici să răsuflu — începu ea să se tînguie. Dar Betti, fără să o mai asculte, alergă spre mal. În fuga-i săltată, sînii feciorelnici tresăreau sub bluza subţire.

Cînd fetele îşi dezdoiau spinările şi se uitau în apă, vedeau picioarele frînte la suprafaţa ei. Marea era limpede ca oglinda şi netedă ca untdelemnul. Era de ajuns însă să adie briza, ca mii de vălurele mici să înceapă a se alunga una pe alta pînă departe, pe plajă...

Betti ducea spre mal preşul şiroind. Drept în faţă, pe nisipul bătătorit de valuri, venea Arvid cu căruţa. El o strigă şi văzîndu-i fusta udă leoarcă, izbucni într-un hohot de rîs.

— Hei, Betti, ori te-ai scăpat pe tine ?

În spatele căruţei, puţin mai în urmă, păşeau Manninen şi Mikko. Zărindu-i, Betti roşi şi-i strigă lui Arvid să-şi ţină gura...

Întinse la soare preşul spălat, fără să se mai sinchisească de ei, apoi alergă din nou în apă.

— Măi, măi, măi ! izbucni Arvid într-un hohot de rîs atît de puternic, încît ecoul îi răspunse de dincolo de golf. Io-te la fata noastră cum îşi spală păcatele !

— Nu-i răspunde, lasă-l în pace ! îi şopti Brigit lui Betti.

Arvid însă opri caii şi continuă să glumească pe seama lor, pînă ce Betti îl stropi cu apă. Arvid, chicotind, se scutura de apă ca un cotoi opărit.

— Io-te, mă, a dracului ! M-a botezat ! Ia vezi să nu te botez şi eu acum, de-ai să mă pomeneşti...

Rîsul lui, în care se simţea mulţumirea de sine, gîlgîia cînd mai tare, cînd mai încet. Arvid era la vîrsta cînd un holtei ca el nu se poate uita la o fată tînără fără să-i lase gura apă. De cînd se ştie a nutrit visul că va avea o nevastă şi o căsuţă sus, pe deal, unde locuiau argaţii. Dar anii treceau şi cu scurgerea vremii el îmbătrînea. Spatele i se încovoia tot mai mult. Cu toate acestea, cînd vedea o fată, simţea că poftele i se aţîţă şi i se întuneca înaintea ochilor.

— Betti ! strigă el sărind jos din căruţă. Vino, Betti, la neica-n braţe... Cînd te-oi strînge o dată cu foc, ţi s-o usca fusta de-o ieşi fum din ea...

Obrajii lui Betti ardeau.

— Marş de-aici, cîine spurcat ! îi aruncă ea înjurătura preferată a maică-si, rostind apăsat fiecare cuvînt. Cară-te, că de nu te tîrîi prin apă să-ţi răcoreşti minţile ! Ce, ai căpiat ?

— Dă-i drumul, Arvid ! Mînă caii ! încercară să-l convingă Manninen şi Mikko, dar Arvid se aprinsese rău. Stătea în loc şi se uita holbat la fusta udă a fetei, de parcă ar fi aşteptat să se întîmple ceva deosebit de

interesant. Atunci Manninen îl apucă şi-l împinse spre căruţa oprită în drum.

— Ho, mă, ce dai brînci? Fir-aţi ai naibii să fiţi! Nu mai poate omul să facă o glumă — mormăi Arvid. Ce dacă mai rîdem şi noi puţin?

Manninen sări în căruţă. Arvid urcă şi el fără grabă şi apucă hăţurile. Dar pe drum se uita mereu înapoi, rînjind şi înjurînd din cînd în cînd, pînă ce fetele se pierdură din vedere.

Betti freca preşurile cu atîta furie, încît apa parcă fierbea lîngă perie. Îi era de ajuns să-şi amintească privirea lacomă a lui Arvid şi rîsul lui scîrbos, ca să înceapă să tremure de indignare şi să se simtă mistuită de dor pentru Jöste... Jöste care ar fi trebuit s-o iubească şi să arate în faţa întregii lumi că n-are nevoie de nimeni altcineva, ci numai de ea...

Faţa mării se încreţi, o adiere abia simţită îi răcorea obrajii şi, suflînd mai departe spre larg, părea că poleieşte cu argint apa tăcută.

Betti şi Brigit se întoarseră acasă înainte de asfinţit. Erau înfrigurate, obosite şi flămînde. Le durea mijlocul şi abia puteau mişca mîinile. Maria le pregătise mîncare caldă, iar la masă discutară ce vor trebui să mai facă a doua zi în legătură cu curăţenia. Cînd în casă e curat şi la ferestre flutură perdele albe, înseamnă că vara a venit, că sărbătoarea verii e aproape.

*

* *

Vom cînta şi vom dansa
Vino, vino, fata mea!

Tinerii, prinşi de mînă într-un şir lung, şerpuitor, ocoleau în pas de dans stîlpul împodobit sărbătoreşte. Cîntecul reluat de ecou se auzea parcă din mai multe locuri, deşi în toată insula se afla un singur stîlp împodobit sărbătoreşte, sus pe promontoriu. Ghirlande din frunze de plop, împodobite cu panglici de hîrtie, porneau în toate părţile ca razele unui soare, iar deasupra se învîrtea în jurul stîlpului o corabie suplă cu

pînze albe, întinse ; mai sus se afla o momîie de hîrtie cu braţele fluturate de vînt ridicate spre cer, iar în vîrf fîlfîia steagul insulelor Aland.

Şapte fete-n joc s-au prins
Ţara toată au cuprins...

Acest dans cu care începea serbarea continua neobosit şi chiar acolo, pe promontoriu, unde bătea vîntul, dansatorilor le era cald. De sus se vedea satul din vale, acoperişurile ce răsăreau din verdeaţa copacilor, iar departe, pe cerul posomorît al înserării, se profilau pădurile. Marea se întindea pînă departe, iar la orizont, unde se contopea cu cerul, era aproape incoloră.

Betti păşea în lanţul de dansatori avînd la dreapta pe Eynni. Tremura de frig în haina ei subţire, care n-o încălzea de loc. Nu putea veni acum, vara, cu paltonul.

Jöste intrase în joc lîngă o fată din cătunul din sud. Ochii îi luceau, părul îi cădea pe frunte, rîdea şi cînta. Betti se prefăcea că nu-l vede, dar îi observa orice pas, orice mişcare.

Dansa, dar nu cu ea ! Betti se simţea de prisos şi căuta un pretext să se desprindă din cerc.

— Mergem acasă ? încercă ea s-o convingă pe Eynni.

— Ce, ai căpiat ?! Abia de-acum încolo începe dansul.

Eynni, fiică de căpitan, rîdea, cînta, se distra şi nu putea pricepe de ce se simte Betti de prisos aici, în mijlocul lumii gătite sărbătoreşte. Eynni purta un pardesiu nou şi o pălăriuţă cu boruri mici, drepte. Cînd rîdea, ochii ei căprui sclipeau ca nişte flăcărui şi era destul de curtată.

Cînd jocul ceremonial se termină şi tinerii se îndreptară spre locul de dans, Eynni, fără să mai ţină seama de protestele lui Betti, o trase după ea.

— Doar e sărbătoare ! îi spunea ea şi Betti, vrîndnevrînd, o urmă abia tîrîndu-şi picioarele.

Walter cînta dans după dans. Mikko o invită pe Betti şi ea primi, deşi era prost dispusă. Jöste dispăruse. Plecase după dansul sărbătoresc, la braţ cu Osta şi Ines,

şi nimeni n-ar fi fost în stare s-o facă pe Betti să uite acest lucru.

Mikko încercă s-o înveselească. O învîrti în dans tot mai iute şi mai iute, piruetă după piruetă, pînă ce, prinsă în ritm, începu să danseze cu plăcere.

— Tu ai să fii aleasa mea astă-seară — îi spuse Mikko, aşezîndu-se lîngă ea pe iarbă, după terminarea dansului.

Arinii din jurul locului de dans foşneau molcom. Se întunecă repede, văzduhul părea de plumb, aerul era înăbuşitor — se apropia ploaia. Betti vorbea şi rîdea, dar tot timpul simţea că ar vrea să-l vadă ori măcar să-l audă pe Jöste. Dar el nu venea, şi ei îi era aşa de greu şi-atît de amar îi era sufletul, că ar fi izbucnit în lacrimi.

Noaptea tîrziu Jöste veni în sfîrşit, o căută — ea şedea pe iarbă împreună cu Eynni şi Mikko — şi o invită la dans. Cînd dansa în braţele lui, i se părea că totul în jur pluteşte.

— Ţi-i frig ? o întrebă el, strîngînd-o mai tare la piept.

Ea rîdea. Cum o să-i fie frig, cînd toată făptura ei se bucură, cînd inima îi cîntă ?...

Dansul se termină şi ei ieşiră din mijlocul dansatorilor.

— Hai să ne plimbăm puţin !

Se îndreptară spre marginea pajiştei şi se aşezară în iarba înaltă. Florile albe de romaniţă luceau molcom în semiîntunericul nopţii de vară, în timp ce în jur viaţa clocotea, aprinzînd sîngele în vine. Din cînd în cînd vîntul aducea de departe pe aripi crîmpeie de melodii, rîsete şi cîntece, în timp ce alături se auzeau sunete cu totul diferite : prin iarba înaltă foşnea ceva, şoapte tainice păreau că se desprind din freamătul nopţii, dinspre ţărm se auzeau strigătele păsărilor de mare.

Betti îşi trase rochia peste picioare ca să nu i se vadă pantofii scîlciaţi şi-şi prinse genunchii cu mîinile.

— Tot mai eşti supărată pe mine ? o întrebă Jöste, cuprinzînd-o în braţe.

— Nu, nu...

— Totuşi, pari supărată! Şi cît de rea ai fost cu mine în noaptea aceea!... Dar astăzi ai să fii bună. Nu-i aşa, Betti?

— Bună? întrebă ea. Dar ce, Osta nu-i destul de bună cu tine?

— Vorbeşti prostii! Şi el scuipă firul de iarbă ce-l mesteca între dinţi. Ce ţi-a venit să vorbeşti tocmai acum de Osta?

Încercă să o mîngîie, dar ea se feri. Jöste începu să vorbească de alte lucruri, căutînd s-o îmbuneze. Continuau să şadă aşa, pe iarbă, unul lîngă altul, tînjind după mîngîieri, dar fiecare încercînd să ascundă lucrul acesta celuilalt.

Undeva, pe aproape, lăcrămioarele îşi revărsau mireasma.

Betti zîmbi. Era veselă. Pentru o clipă, se simţi atît de fericită, încît îi venea să plîngă.

— Betti, draga mea, de ce te fereşti de mine?

Ea îi răspunse că nu se fereşte de loc şi-i îngădui s-o îmbrăţişeze. Dar cînd el încercă s-o răstoarne pe iarbă, se smuci, sări în picioare şi-i spuse că vrea să danseze. Jöste o urmă la locul petrecerii şi dansă cu ea dans după dans. Din cînd în cînd, o mai invită şi pe prietena ei, Eynni.

Sărbătoarea verii era întîmpinată cu joc şi cîntec. Întunericul se risipi treptat şi începu să se lumineze. Pantofii fetelor erau uzi de rouă. Degetele lui Walter înţepeniseră de atîta alergătură pe clapele armonicii. Era ora două sau trei, dar tinerii tot mai dansau. Plecaseră numai cei care se simţeau prea obosiţi, sau cei care se iubeau atît de mult, încît preferau singurătatea în doi. După ora două, spre răsărit cerul începu să se roşească şi toţi aşteptau să răsară soarele. Dar soarele era ascuns după nori.

Pe la ora patru toţi porniră spre case. Betti şi Jöste mergeau cu Mikko şi Eynni. Cînd trecură pe lîngă Esteroker, Jöste îi propuse lui Betti să intre în pădure, dar ea se împotrivi. În spatele lor, Mikko şi Eynni discutau veseli.

„Mikko e om bun — se gîndea Betti. Cînd rîde, e tare drăguţ. Ochii lui sînt ca nişte albăstrele şi strălucesc ca stelele". Era atît de bun, încît abia îl putea suporta... Iar el nu-şi putea ascunde sentimentele, deşi ea n-avea ce face cu dragostea lui. Chiar şi acum, rîdea şi glumea cu Eynni, dar ea simţea că se uită la ea şi o vede cum merge lîngă Jöste.

Jöste nu seamănă cu Mikko. E băiat răsfăţat, dintr-o familie bogată. De aceea e convins că toţi trebuie să se supună voinţei lui... Şi se poartă în aşa fel, de parcă ar fi mai bun decît toţi ceilalţi. Tocmai asta nu poate suferi la el. O să-i arate că nu tot ce doreşte el poate să-i aparţină.

— Betti ! o strigă Mikko din urmă. Betti, ţi-ai pierdut batista.

Ea se opri şi aşteptă. Mikko îi întinse batista.

— Fir-ar el al dracului de finlandez ! înjură supărat Jöste.

— Mikko e băiat bun, mai bun decît alţii.

— Ce se ţine după tine ? Toată lumea ştie.

— Iar tu te ţii după Osta. Toată lumea ştie.

— Ce-ai cu mine ? Spune-mi, ce ţi-am făcut ? De ce cauţi mereu să mă înţepi ?

În loc să-i răspundă, Betti prinse a cînta. Cînd ajunseră în mijlocul satului, se opri şi îşi luă rămas bun de la Jöste.

— Ei ? întrebă el. Cînd ne mai vedem ?

Betti îi răspunse că o poate vedea oricînd şi se înţeleseră să se întîlnească sîmbăta viitoare.

— Dar să ştii că la pădure cu tine nu mă duc — îl preveni ea.

— Lasă... Vedem noi... Tare aş vrea să văd şi eu omul care e în stare să mi se împotrivească atunci cînd vreau ceva cu tot dinadinsul !

Izbucni în rîs şi o prinse în braţe. Betti se smuci şi fugi spre casă.

— Somn uşor, vise plăcute, Betti — îi strigă Mikko din drum.

Ea izbucni în rîs şi flutură din mînă. Deschise portiţa încet şi urcă tiptil scările. Cu mîini fierbinţi îşi scoase rochia înnădită şi o aşeză pe speteaza patului. Deschise fereastra şi se uită. Afară era lumină ca ziua, păsările zburau prin grădini, purtînd în ciocuri gîze şi vermişori. De cum se îndepărtă de la fereastră, afară răpăiră primele picături de ploaie.

Betti adormi cu zîmbetul pe buze şi cu mîinile strînse la pieptul ei tare, feciorelnic.

Înainte de cositul fînului, Ingo sosi într-un concediu de două săptămîni şi prima seară rămaseră pînă tîrziu în bucătărie, vorbind. Le povesti despre Stockholm, despre munca ei, despre viaţa din Suedia.

— Dar tu pari obosită, copila mea. Se vede că munca ta e grea — observă cu amărăciune Maria.

Ingo mai crescuse, era mai sigură pe ea, dar obrazul îi era peste măsură de palid, în timp ce mîinile îi erau roşii, parcă opărite.

Văzînd-o pe maică-sa amărîtă, Ingo îi zîmbi. La lumina lămpii, părul ei blond strălucea, obrajii i se îmbujorară puţin şi văzută aşa, părea aproape frumoasă. Brigit nu-şi putea lua ochii de la ea. Îşi aminti că Ingo mereu îşi trăgea nasul şi aştepta să facă la fel. Dar acum Ingo avea batistă şi din cînd în cînd o ducea la nas.

— Am liber o seară pe săptămînă — le povesti ea. Atunci mă mai odihnesc. Cu vremea capăt experienţă şi-o să-mi caut o slujbă mai uşoară. Atunci o să cîştig mai bine şi-o să te pot ajuta, mamă.

— Sigur, sigur, tu totdeauna ai fost copil bun. Văd că ţi-ai făcut şi haine. Dar pari tare obosită. Nu cumva eşti bolnavă, Ingo ?

— Fleacuri! A obosit-o drumul! își dădu Betti părerea.

O rugă pe Ingo să le povestească cît mai multe despre viața marelui oraș și Ingo le spuse cît de zgomotoase și aglomerate sînt străzile, ce parcuri și palate sînt, le povesti despre grădina zoologică, despre muzee și despre clădirile frumoase pe care le-a văzut.

— Odată — continuă ea — l-am văzut pe Branting [1]. Eu și bucătarul eram liberi și ședeam în parc. Deodată vedem o mulțime de oameni. Toți mergeau în aceeași direcție. Ne-am ridicat și am mers și noi într-acolo, să vedem ce este. În parc se ținea un miting. Urcat pe un scaun, vorbea el, Branting.

— Și ce spunea?

— A spus multe, dar cel mai mult a vorbit despre pace. Despre dezarmare. A spus că Suedia trebuie să se dezarmeze și-atunci să fi văzut cum aplaudau oamenii și strigau așa de tare: „Da, da!“, de se auzea pînă în capătul celălalt al orașului. A tăcut puțin, apoi a început să vorbească din nou. Spunea că Suedia trebuie să arate altor popoare că vrea pace. „Pace! striga lumea. Pace, pace!“ plîngeau femeile cînd vorbea el...

— Da, pace — oftă Maria. Dar ziarele numai de război vorbesc.

— L-ai văzut pe Branting! se entuziasmă Rolf. Da, da, cei care pleacă de aici aud și văd multe. Nu ca noi, care lîncezim aici, în insule. Să știi, mamă, că și eu am să plec în Suedia. Nu mai stau! Rolf prinse a se plimba agitat prin bucătăria lor mică, apoi se așeză din nou. Și? Cum a mai fost? Spune! o rugă el și Ingo începu să le povestească în amănunt cum s-a desfășurat mitingul din parc. Vedea chipurile surorilor și fraților ei jinduiți după o viață mai bună, care o ascultau cu nesaț, și nu le putea dezamăgi așteptările. Însuși dorul ei după o viață mai bună căpăta contururi

---

[1] Branting Karl Jalmar (1860—1925) — liderul reformist al partidului social-democrat din Suedia, unul din conducătorii Internaționalei a II-a, a condus în 1920 guvernul social-democrat. Popularitatea de care se bucura Branting în rîndurile clasei muncitoare se explică prin faptul că el milita pentru desființarea armatei suedeze. (n. t.)

mai clare cînd le vorbea: în ea se contopea năzuinţa mamei către o viaţă liniştită şi năzuinţa poporului spre pace. Vorbea de pace, de dezarmarea care le va îngădui tuturor oamenilor să trăiască mai bine, şi cu toate că rostea încet fiecare cuvînt, mica lor bucătărioară se umplea de lumină şi căldură.

Toate cele spuse de Ingo erau pe înţelesul lor, deşi le auzeau pentru întîia oară: iată că s-au găsit oameni care să ridice problema păcii şi a războiului, care să ceară cu tărie respectarea dorinţei oamenilor. În ziarul local Maria a citit despre programa dezarmării propusă de Branting, dar cei care scriau aveau numai cuvinte de ocară pentru partizanii dezarmării, socotindu-i partizani ai bolşevicilor. Ceea ce le povestea acum Ingo înfăţişa adevărata faţă a lucrurilor. Deci nu numai ea a simţit aşa. Şi acolo, mulţi oameni sînt de partea lui Branting. Va să zică l-au ascultat oamenii şi au strigat: „Pace! Pace!"

— Branting a spus că dezarmarea o să ne aducă o viaţă mai bună, că în această privinţă Suedia trebuie să dea exemplu...

— Şi ce-a mai spus?

— Multe. Nu mai ţin minte. Asta a spus, că trebuie să se facă dezarmarea...

— Să fi ascultat şi tu mai cu atenţie şi să fi ţinut minte! rosti înciudat Rolf. Numai cu vorbe ce poţi face? Manninen spune că burghezia o să-l tragă pe sfoară pe Branting...

— Iar începi cu Manninen al tău! Ce-ţi închipui? Că o să ştie el mai bine ca Ingo ce se petrece în Suedia!? Betti se supărase pe fratele ei care, cu îndoielile lui, îi stricase buna dispoziţie. Spune, Ingo! Iar tu mai ţine-ţi gura! se răsti Betti la el.

— Ba mai bine taci tu! o înfruntă Rolf. Noi ăştia de-aici habar n-avem ce-i adevărat şi ce nu! Pe cînd el a văzut atîtea şi a învăţat multe. Eu îl cred pe Manninen. Ce putem şti noi, care n-am părăsit niciodată insulele şi nu citim decît o gazetă locală?

Ingo izbucni în rîs.

— Văd că aici, la voi, nu s-a schimbat nimic — observă ea. Tot aşa vă certaţi pentru toate nimicurile?

Maria, care strîngea vasele şi făcea paturile, interveni în discuţie :

— Nici eu nu înţeleg toate cîte se scriu şi se vorbesc astăzi, dar de vreme ce Branting vrea pace, înseamnă că e un om cumsecade. Poate să spună cine ce-o vrea. Am citit un articol scris de un corespondent din Suedia. Cum îl mai ocăra pe Branting şi cum îi făcea cu ou şi cu oţet pe cei ce vor dezarmarea ! Spunea de ei că-s nişte trădători !... Dar eu, copii, drept să vă spun, n-aş vrea să mai trăiesc un nou război. Cînd au fost refugiaţi ruşi la noi, aici, în insule, am mai stat de vorbă cu ei. Erau tare abătuţi şi amărîţi. Nu vorbeau decît de-ai lor, de copii. Eraţi mici pe-atunci... Să fi văzut, bărbaţi în toată firea, cum se uitau la voi cu ochi înlăcrimaţi... Acelaşi lucru s-a întîmplat şi cînd au venit nemţii. Oameni necăjiţi, cu ochii duşi în fundul capului de lipsuri şi dor de casă... Numărînd pe degete, îmi arătau cîţi copii au lăsat acasă... Maria îşi şterse lacrimile cu marginea şorţului şi continuă cu glas scăzut : Pe urmă... N-am să uit niciodată cum a început războiul civil şi pentru nimic în lume n-aş mai vrea să văd ce-am văzut atunci. Cînd au venit albii, erau printre ei şi băieţi de paisprezece ani, chipurile voluntari. Nişte copii. Nu vorbeau decît că trebuie să-i dea gata pe toţi bolşevicii. Mi-era milă de ei. Îmi dădeam seama că le-au vîrît alţii în cap toate astea şi mă podideau lacrimile cînd îi vedeam pe aceşti mucoşi că umblă cu armele, ori trag cu revolverul... Nu ! Fereşte-ne, Doamne, de orice război ! De noi, cei din insule, încă s-a milostivit şi n-am trăit toate grozăviile de care au avut parte alte ţări, dar şi-aşa, cîte am văzut mi-s de ajuns ! De-aceea, cînd citesc ziarul, mă gîndesc şi am părerea mea despre cei care vor dezarmarea. De-aia zic, dacă Branting vrea dezarmare, înseamnă că e un om bun. Şi eu vreau să nu mai fie niciodată război ! Că-i spun dezarmare, sau pace, sau cum poftesc, totul e că şi ei tot asta vor : să trăiască oamenii în bună înţelegere...

Maria trecu alături, în odaie, şi începu să se dezbrace. Copiii mai rămaseră în jurul mesei. De fiecare dată cînd mama le povestea de război, ascultau

cu gura căscată și mult timp după aceea nimeni nu îndrăznea să tulbure liniștea.

— Culcați-vă, copii — se auzi din odaie glasul Mariei. Mîine avem atîta treabă...

Fără să scoată o vorbă, fetele urcară în odaia lor și se dezbrăcară în tăcere. Abia după ce se culcară, Betti o întrebă pe sora ei în șoaptă:

— Ingo, acolo, în Suedia, te distrezi din cînd în cînd?

— Cum adică?

— Te duci la dans? Te întîlnești cu băieți?

— Nu — îi răspunse Ingo. N-am fost niciodată la dans.

Betti îi povesti cum a petrecut seara, în ajunul sărbătorii de vară. Într-un tîrziu, Ingo o întrerupse:

— Ați primit vreo scrisoare de la Wilhelm?

— Da, acum o lună.

— Și ce scrie?

— Mereu același lucru. O duce bine, ceea ce ne dorește și nouă, ne întreabă dacă am primit banii pe care ni i-a trimis, și-atît.., De-ai ști, Ingo, în noaptea aceea — continuă Betti să-i vorbească de petrecere, și Ingo, văzînd cu cîtă însuflețire povestește, nu mai îndrăzni s-o întrerupă.

Privea tavanul proaspăt spoit, soba veche din colț, și ea spoită, și văzu toată sărăcia lucie din casa lor mai limpede ca oricînd. Și de le-ar trimite tot ce cîștigă, tot nu le-ar fi de ajuns. Casa era veche, trebuia reparată, dar cine s-o repare? Și cu ce? Peticul lor de pămînt nu le îngăduia nici să se îmbrace ca lumea. De aceea unul cîte unul trebuiau să plece, cum au plecat ea și Wilhelm... Iar acum Rolf numai de plecare vorbește. Doar Betti nu vorbește de plecare. Ea are cu totul alte vise...

— Mă asculți? o întrebă Betti. Și Ingo îi răspunse:

— Sigur că te-ascult.

Dar n-o mai asculta. Se gîndea la ale ei. Iat-o din nou acasă. Cînd a văzut ogorul, tăpșanul din spatele casei, a simțit o bucurie atît de mare, încît îi venea să cadă în genunchi și să sărute pămîntul.

Betti adormi curînd. Ingo însă nu putea să adoarmă. Cu ochii aţintiţi în întunericul străveziu al nopţii de vară, se gîndea la viaţa ei. Ce bine că a putut să vină acasă! Dar nu putea să-şi alunge gîndul că în curînd va trebui să plece iarăşi. Îşi aduse aminte de munca ei de ajutoare de bucătar, la Stockholm, de spălatul vaselor, de atitudinea chelneriţelor.

De ce toate astea?

De ce nu trăieşte o viaţă adevărată?

Oare toată viaţa va rămîne să spele vasele, să cureţe cartofi şi zarzavaturi? Ar vrea să înveţe, să fie învăţătoare... Oare aşa o să se scurgă toată viaţa ei? Să trăiască veşnic la Stockholm, cu gîndul acasă...

Dacă ar şti mama cît îşi urăşte ea munca! Îi este lehamite. Da, s-a săturat să tot spele la nesfîrşit vase şi iar vase! Seara, e aşa de obosită, încît nici să citească nu mai e în stare. Îi cade cartea din mîini. Şi cît de mult ar vrea să înveţe! Atît de mult ar dori să ducă şi ea o viaţă omenească, adevărată!

Soarele răsărea deasupra satului. Cocoşii cîntau... Iar Ingo tot n-a adormit. Îşi răsucea trupul firav pe patul de lemn, în zadar însă. Somnul nu i se lipea de gene. Şi cît de mult a aşteptat ea clipa cînd va ajunge acasă şi va urca în odăiţa de sus, să poată dormi în voie! A visat această clipă în nopţile de insomnie de la Stockholm, cînd, cu ochii pironiţi în noapte, asculta zgomotele oraşului străin. Dar şi aici, acasă, o năpădiseră tot felul de gînduri de care nu putea scăpa: viaţa i se părea şi mai amară, sărăcia de neînvins!

Gîndurile i se perindau năvalnic prin cap şi din cauza lor se simţea şi mai obosită. Dimineaţa, tîrziu, căzu într-un fel de toropeală în care se învălmăşeau visele cu realitatea. Îl auzea vorbind pe Branting şi vedea o mînă uriaşă care arăta spre ea în timp ce careva rostea foarte desluşit cuvîntul „Pace".

La ora şase, pe scară răsună glasul Mariei. Betti se îmbrăcă încet pentru a nu-şi trezi sora. Ingo, deşi auzise totul, nu putea să se mişte. O durea tot trupul, capul îi vîjîia, sufletul îi era chinuit de gîndurile ce n-o părăsiseră toată noaptea. Betti se strecură încet afară,

scara scîrţîi sub picioarele ei desculţe, apoi se făcu iar linişte.

„Acum am să adorm“ — se gîndi Ingo şi aţipi. Dar se trezi curînd. Sări din pat, de parcă ar fi strigat-o cineva. Da, ar trebui să se scoale şi s-o ajute pe Betti să mulgă vacile şi s-o mai lase pe Brigit să se mai odihnească măcar o dimineaţă... Simţea însă că n-are putere.

— Nu pot — şopti ea. Iartă-mă, Brigit...

Se culcă din nou şi îşi trase pătura peste obrazul încins. Pătura se ridica şi se lăsa din cauza respiraţiei, dar acesta nu era un somn adevărat.

Aşa îşi începu Ingo concediul.

Veni şi vremea violetelor. Nopţile erau înmiresmate, ziua peste tot adia miros dulceag de sunătoare, pe marginile drumului se înfoia trifoiul alb şi roşu, în şanţuri înflorea tavalja.

Sătucul prins în îmbrăţişarea pădurii, care oprea orice adiere de vînt, suporta greu dogoarea soarelui. Moleşiţi de căldură, oamenii munceau de dimineaţă pînă seara la cositul fînului.

Rolf şi Betti, împreună cu alţi argaţi angajaţi temporar, munceau pe moşia Marelui Stăpîn. Arvid şi Mikko băteau prăjini în pămînt, în timp ce un student deşirat şi blendău, o rudă a Marelui Stăpîn, venit de la Mariehamn, mîna calul înhămat la grebla mecanică de adunat fînul cosit. Fete şi flăcăi din sat, împreună cu argaţii din deal, îl aşezau în căpiţe. Lunca era plină de oameni. Straiele lor, de culori deschise, păreau de departe flori legănate de vînt. În mijlocul acestei mulţimi de simbriaşi, îndemn şi exemplu la muncă, se afla căpitanul Bruman, fiul Marelui Stăpîn, îmbrăcat în cămaşă albă şi pantaloni bej. El mînuia cu îndemînare furca, ajutat de un vechi prieten al său, mustăciosul căpitan Johanson, care se nimerise să fie în sat tocmai în toiul cositului. Spătos şi îndesat, primise cu plăcere să-i ajute Marelui Stăpîn în schimbul unui argat şi a

unui cal, după cosit, care să-i lucreze micul petic de pămînt. Johanson a ţinut totdeauna să se aibă bine cu ţăranii bogaţi. Era un om plăcut şi amabil. Cînd Bruman povestea cîte o anecdotă piperată, rîdea tare şi bine dispus. Argaţii Kvist şi Matsen căutau să se ţină cît mai aproape, ca să poată şi ei să rîdă.

Betti lucra pereche cu Manninen, iar Rolf cu slujnica Ada. Cum avea cîte o clipă de răgaz, Rolf venea lîngă Manninen să mai stea de vorbă cu el. Manninen îşi scosese cămaşa. Spatele şi pieptul lui păros, bronzate de soare, erau acoperite de sudoare şi praf. Trăsăturile obrazului păreau şi mai aspre.

Uneori se uita spre Betti. Ea muncea cu sîrguinţă, părul ud de sudoare i se lipise de tîmple, iar cînd ridica maldărele de fîn, îşi strîngea buzele.

— Las-o mai încet — o sfătui el, dar Betti, drept răspuns, izbucni în rîs.

— Ei, ce-ai făcut atunci ? o întrebă ceva mai tîrziu. N-au vrut să-ţi dea materialul pentru rochie ?

După tonul întrebării, înţelese că ştie ce s-a întîmplat şi se supără.

— Ei şi ce dacă n-am primit ? Tot am fost la serbare ! Şi-am petrecut foarte bine. M-ai văzut...

— Da... Te-am văzut.

El zîmbi şi schimbă vorba.

„Aşa-i trebuie ! se gîndi Betti. Ştie doar că în seara aceea am fost tot timpul cu Jöste."

— Ce zăpuşeală ! Naiba s-o ia ! înjură Arvid şi înfipse furca de fier în pămînt. Cred că vine furtuna. Zoriţi, băieţi, altfel praful se alege din toată munca noastră !

Bruman aruncă o privire în jur şi zîmbi. Toţi munceau fără răgaz. Nici să fumeze nu-şi îngăduiau.

— Cred că ar fi cazul să aprindem o ţigară — propuse studentul din Mariehamn.

— Ce vorbeşti, băiete ! ? N-ai auzit ce a spus vătaful ? Şi Bruman aruncă o privire piezişă spre Arvid, să vadă ce efect va avea asupra lui titlul atribuit. Acesta tocmai terminase de dres o căpiţă şi cu furca în mînă se îndreptă spre alta.

— Daţi zor, oameni buni ! strigă el cu glasul plin de mulţumire. Zor, că vine furtuna ! Iar tu ? Tu, ăla cu grebla, ce stai ? Ai obosit mînînd un cal ?

Studentul, înroşindu-se, porni din loc. Unul din argaţi îşi suflă nasul. Betti îşi şterse sudoarea de pe obraz. Se simţea obosită şi fără voia ei se uita mereu spre pădure. Manninen lucra fără grabă şi-l sfătui şi pe Rolf să facă la fel :

— Aici zilele sînt lungi — îi spunea el. Şi-aşa lucrăm cu o oră mai mult decît pe continent.

Cămaşa albă ca neaua a lui Bruman avea pete mari, întunecate de sudoare pe spate, pe piept, şi la subsuori. Dar el nu încetă lucrul. Johanson căuta să nu rămînă mai prejos, numai că rîsul lui acum răsuna mai rar. După trei ore de muncă neîntreruptă, Manninen înfipse furca în pămînt, şi-şi aprinse o ţigară. Toţi se uitau la el, dar nimeni nu îndrăzni să-i urmeze exemplul. Bruman se prefăcea că n-a observat cum s-a aşezat jos, lîngă o căpiţă de fîn, să fumeze.

— Stai şi tu, Betti — o îmbie Manninen, dar ea nu îndrăzni.

Rolf îşi săltă capul : oare diavolul acesta de Bruman n-o să le îngăduie nici măcar să fumeze o ţigară ?

Terminînd, Manninen se ridică... şi se apucă iar de lucru, metodic şi fără grabă. Uneori se uita la Betti şi văzînd-o cum dă în brînci de treabă, zîmbea sarcastic. Asta o supără.

„Ce se uită aşa ? ! Eu tot am să termin ce am de făcut !" se gîndea ea, săltîndu-se pe vîrfuri şi dîndu-şi capul pe spate ca să aşeze fînul în vîrful căpiţei.

Alvida, bătrîna slujnică a Marelui Stăpîn, jupîneasă de peste douăzeci de ani, le aduse cafeaua şi toţi se grăbiră să ajungă la umbra deasă a unui uriaş mesteacăn din preajmă. Acolo, gîfîind de oboseală, se aşezară de-a dreptul pe pămînt, în jurul şervetului întins de Alvida.

— Doamne Dumnezeule, ce arşiţă, ce căldură ! exclamă bătrîna slujnică, turnîndu-le cafeaua dintr-un ceainic burduhănos, de aramă.

— Să ştii, stăpîne, că nu scăpăm de furtună — glumi Arvid ştergîndu-şi sudoarea de pe obraz cu o batistă murdară de pînză albastră. Dar te rog să mă crezi, ne dăm toată osteneala. Să fie al naibii care minte ! N-ai decît să numeri căpiţele ca să te convingi.

Bruman aruncă o privire peste luncă. Da, erau destule căpiţe, dar dacă socotea cîte mai rămîn de făcut, însemna că trebuia să lucreze cu un zor nebun pînă seara tîrziu.

— Nu ne mai zori aşa, unchiule — căută să-l mai tempereze studentul de la Mariehamn. Munca ar trebui să fie o plăcere. Or ăsta-i adevărat chin. Nu-i aşa, Manninen ?

— Ziua de muncă trebuie să fie de opt ore oriunde, nu numai în fabrici — rosti liniştit Manninen, mestecînd un pesmet de-i trosneau fălcile. Munca la cîmp e mai grea, şi totuşi ni se cere să lucrăm o oră şi chiar mai mult decît se cuvine. Ar trebui să ne organizăm.

Bruman îşi sufla nasul foarte semnificativ. Arvid se scobea în dinţi, Johanson zîmbea ca de obicei. Alvida le mai turnă cafea, aşa că tăcerea nu mai era aşa de încordată.

— Ce tot vorbeşti ? strigă Arvid întărîtat. Cum o să lucrezi la ţară numai opt ore ? Să fi văzut, măi băieţi, cum lucram noi în Suedia ! De la şase dimineaţă pînă la zece seara... Dar, în schimb, ce recolte scoteam ! Nu că mă laud, dar să fi văzut păşunile noastre din Suedia !

Toţi izbucniră în rîs.

„Iar se laudă Arvid cu munca făcută pe ogoarele altora — gîndi Betti. Cu ce s-a ales din toate astea ? E stors de vlagă şi pare bătrîn, deşi cu siguranţă că n-are nici cincizeci de ani".

Bruman îşi turnă a treia ceaşcă de cafea şi, sorbind, se uită la Manninen. Pe obrazul lui încremenise un zîmbet forţat.

— Ziua de muncă de opt ore, spui ? Nici în Finlanda nu există aşa ceva. Nici la oraş, nici la sate. În schimb, există altceva : oameni care pretind plată pentru ore suplimentare, ori pentru ce le mai trăsneşte

prin minte, numai ca să nu lucreze. Scandalagii! Şi cu ce credeţi că se aleg? Cu praful de pe tobă.

Arvid chicoti. Johanson îşi aprinse o ţigară. Manninen continuă să mestece liniştit.

— Da, într-adevăr — rosti el încet — nici în Finlanda n-am cucerit încă dreptul de a munci numai opt ore pe zi, dar luptăm pentru asta... Spuneţi că cei care luptă sînt scandalagii... Dar ceea ce pentru unii e scandal, pentru alţii poate fi o chestiune de viaţă şi de moarte. Da, sînt mulţi cei care, riscîndu-şi viaţa de mizerie, sînt gata să lupte pentru o viaţă mai bună.

— Crezi? Bruman scuipă alături, pe o floare răsărită din iarbă. De moarte nu scapă nimeni. Nu-i aşa, Alvida?

Alvida oftă. Era bătrînă, grasă şi suferindă de inimă. Aluzia pe care o făcu Bruman vorbind de moarte o simţi ca o înţepătură dureroasă.

— Ai dreptate, tuturora ne vine rîndul — interveni Manninen, fără s-o lase pe femeie să răspundă. Dar dacă moartea e aidoma pentru toţi, cu viaţa nu-i acelaşi lucru. Nu-i aşa, Arvid?

Arvid tresări: pentru întîia oară în viaţă i se punea de-a dreptul o întrebare serioasă şi acest lucru era atît de neobişnuit pentru el, încît nu ştiu ce să răspundă. Răspunse Bruman în locul lui:

— Arvid e modestia personificată, un adevărat muncitor, nu un tîrîie-brîu. Numai că nu i-am găsit încă nevastă — o întoarse pe neaşteptate în glumă. Nu-i aşa, Arvid? Poate o să te ajutăm s-o găseşti... Arăţi cam prost, şi un aşternut cald îţi dă puteri noi. Da, da, ar trebui să te însurăm, Arvid, chiar şi cu Ada, dacă nu găsim ceva mai bun.

Johanson izbucni în rîs. Argaţii lăsară privirile în jos. Arvid chicoti şi-şi scărpină pieptul păros. Ada era o fată cam ţicnită, cu buză de iepure, pripăşită la conac încă din copilărie. Era grasă, cu trupul otova, şi se zvonea că nu-i prea mofturoasă cu flăcăii. Acum zîmbea şi se răsucea pe iarbă. Ceilalţi abia îşi stăpîneau rîsul. Ştiau că Arvid e poate singurul pe care ea l-a refuzat şi Bruman nu pierdea prilejul să-l necăjească.

Bruman se ridică, dînd astfel de înţeles că timpul de odihnă a luat sfîrşit. Îi ajută şi Alvidei să se ridice, şi ea îi mulţumi.

„Orice s-ar spune despre finlandezi — se gîndea ea — e om cumsecade. Cu mine se poartă frumos..."

Dogoarea se înteţi şi spre amiază zăduful nu mai era de suportat. Nici dinspre mare nu se simţea vreo adiere, aerul părea încremenit, se respira greu. Rolf păli şi se clătină.

— Ţi-i rău ? îl întrebă Manninen.

— Nu, dar căldura asta de iad te dă gata.

Betti îşi ştergea sudoarea ce-i curgea pe obraz.

„Cum terminăm — se gîndea mereu — dau fuga la mare şi fac o baie".

La ora două munca fu întreruptă pentru prînz. Sub şopronul de lîngă bucătărie, în ograda Marelui Stăpîn, pe o masă mare erau aşezate farfurii aburinde cu supă de mazăre.

— Of, şi Alvida asta ! mormăi nemulţumit Arvid. Tot supă de mazăre, mînca-o-ar gărgăriţele ! Vrei să ne dai gata pe toţi !

— Dar ce era să vă gătesc, dacă în cămară suflă vîntul ? Peşte cine să prindă ? Noi, cei de la bucătărie, nu mai ştim unde ne e capul de treburi. Pe masă trebuie să pui mîncare, dar din ce-o faci, la asta nu se gîndeşte nimeni.

Şchiopătînd, intra şi ieşea din bucătărie, aducîndu-le muncitorilor pîine şi mîncare. Uneori dispărea în sufragerie, unde mîncau Bruman şi studentul.

Argaţii sorbeau din supa fierbinte şi sudoarea le curgea şiroaie pe obraji. Rolf nu mîncă aproape nimic. Bea doar lapte bătut, pahar după pahar. Pe masă nu era unt. Rolf mesteca pîinea, apoi sorbea lapte. Ada şi slujnica Elsa glumeau cu argaţii, ceilalţi mîncau tăcuţi... Terminînd în grabă mîncarea, se zorea care mai de care să ajungă în spatele casei, spre nord, şi se trînteau pe iarbă, la umbră. Bruman se apropie.

— Ei, oameni buni ! Aţi uitat că vine furtuna ?

Pauza de prînz se terminase deci. Toţi se ridicară şi porniră la cîmp. Mikko îşi făcea de lucru cît mai

aproape de Betti — se pare că nici căldura, nici munca nu-l oboseau.

— Of, Mikko, Mikko! izbucni Arvid în hohote de rîs, în timp ce trecea pe lîngă ei cu telega de fîn. Ai să-ţi suceşti gîtul tot uitîndu-te după Betti!

Bruman mînuia cu îndemînare furca.

— Ori ştie, al naibii, să adune fînul în căpiţe, ori nu ştie! rîdea Arvid admirativ. Lucrează tot atît de bine ca mine în tinereţe!

Pădurile se ridicau ca nişte ziduri pe cele două părţi ale satului, nici o adiere de vînt nu pătrundea pînă la oamenii care coseau în luncă. Uitîndu-se la obrazul palid al lui Rolf, Manninen îşi muşca buzele.

— Mîine va trebui să rămîi acasă — îi spuse el scurt şi hotărît.

— Eu!? Dar cum îţi închipui că o să rămîn acasă din cauza căldurii? M-ar rîde şi curcile! încercă să rîdă Rolf cu buzele tremurînde.

Betti făcea în gînd socoteala cîte zile vor trebui să muncească pentru a putea plăti datoria. Şi-apoi avea nevoie de material pentru rochie...

Mereu se uita spre golf. De acolo norii ar fi trebuit să le aducă ploaia şi răcoarea.

Bruman lucra fără răgaz şi Johanson îşi dădu toată osteneala să nu rămînă mai prejos. Cămaşa i se lipise de spinare, mustăţile îi atîrnau şi nu-i mai ardea de glume. Kvist şi Matsen se aţineau mai deoparte şi discutau încet. Manninen începu să-i vorbească lui Betti despre viaţa din sat, dar ea îi răspundea scurt şi cu vădită neplăcere. Se gîndea la Jöste. Numai gîndul la întîlnirea cu el îi mai dădea puteri să suporte această muncă grea.

— Nu credeţi că ar fi cazul să fumăm cîte o ţigară? le strigă Manninen argaţilor.

Aceştia se uitară la Bruman, care tocmai se îndrepta cu furca plină de fîn spre o căpiţă, să o aşeze, şi dădură negativ din cap.

— Nu-i timp de fumat.

Manninen mai aşteptă puţin, apoi repetă întrebarea. Matsen îşi şterse sudoarea de pe obraz şi trase cu ochiul spre Bruman. Acesta muncea ca un apucat.

— Nu-i timp de fumat.

Timpul era senin şi se părea că nu există motive de zor, dar lui Bruman îi era teamă de ploaie. De-aceea muncea din răsputeri şi-i zorea astfel şi pe ceilalţi. Li se părea ruşinos să nu-şi dea toată osteneala pentru a salva fînul de ploaie.

Manninen mai aşteptă puţin, apoi înfipse furca în pămînt, scoase tutunul şi începu să fumeze. Curînd, fumul îmbietor de tutun se răspîndi în luncă şi bărbaţii se uitau din cînd în cînd spre Manninen.

Studentul care mîna calul era roşu ca racul. Se încinsese. Dar trecînd pe lîngă Manninen, în felul lui tot luă atitudine : înjură şi biciui calul. „Periculos individ ! se gîndi studentul. Îşi face de cap ! El nu vede că aici nimeni nu lasă munca pentru a fuma cînd ştie că vine ploaia ? Obiceiul pămîntului trebuie respectat !“

După ce fumă, Manninen puse iar mîna pe furcă. Pe feţele crispate ale tuturor celor ce munceau pe luncă se citea oboseală şi îndîrjire, numai chipul lui exprima calm.

Abia cînd Alvida le aduse cafeaua de după-amiază, oamenii îşi îngăduiră o clipă de răgaz. Se trîntiră pe iarbă, întinzîndu-şi braţele şi picioarele obosite. Mikko se aşeză cît mai aproape de Betti. Ochii lui, ca de obicei, luceau. Alvida le turna cafea, vorbindu-le de arşiţa asta afurisită, dar nimeni nu avea putere să-i răspundă. Băură cafeaua în tăcere. Se auzeau numai sorbiturile. Limbile se dezlegară abia după ce oamenii îşi aprinseră ţigările şi pipele.

— Ascultă, Betti, voi cum staţi cu cositul ? o întrebă Bruman.

— Bine — îi răspunse scurt Betti.

— Ei nu, zău ? Am auzit că iapa voastră nu prea vrea să tragă la secerătoare. Cum s-ar spune, face grevă. E adevărat ?

— Ba trage...

— Ha-ha-ha ! izbucni în rîs Johanson. Şi caii şi-au ieşit din minţi, la fel ca şi oamenii ! În Suedia, în Anglia, peste tot, a intrat strechea-n ei. Una, două, fac grevă... În Anglia autorităţile dau din colţ în colţ !... Da, oameni buni, grele vremuri am mai apucat ! Dom-

nii trebuie să se dea la o parte, iar nespălaţii abia aşteaptă să pună mîna pe putere... Alte vremuri, alte cîntece...

Rîse din nou şi trase din pipa lui cu ciubuc lung. Argaţii începură să se agite. Bruman se congestionă la faţă.

— Da, fac grevă — rosti el, fără să-şi ia ochii de la oameni...

— Ha-ha-ha ! rîdea Kvist. Faţa i se înroşise, nasul lui mare, acvilin, lucea, dar ferindu-şi privirile de Bruman, se uita spre luncile înmiresmate. Dar de ce să nu-i lase pe oameni să facă ce vor ? spuse el apoi. Dacă suedezilor le place Branting şi dezarmarea, îi priveşte. Asta nu pricep eu : de ce nu-i lasă pe oameni să facă ce vor ? De ce să nu se dezarmeze suedezii dacă au poftă de acest lucru ? Ziarul nostru mereu îl ocărăşte pe Branting şi pe alţi suedezi care vor să reducă armata la jumătate şi serviciul militar la o sută patruzeci de zile. Dar cine face tărăboi mai mare cînd îi ia în armată ? Tocmai ai noştri, olandezii. Şi de ce să nu reducă suedezii timpul serviciului militar, dacă ei doresc acest lucru ?

— Da, asta aşa e — îndrăzni Arvid să-şi dea şi el cu părerea. Dracu' mai înţelege ! Suedezii n-au decît să taie din zilele de armată. După părerea mea, şi o sută patruzeci de zile de militărie e prea mult.

Johanson părea că vrea să spună ceva. Dar mormăi numai şi scuipă în iarbă.

— Faceţi pluguri din paloşele voastre... aşa scrie în sfînta scriptură — oftă Alvida.

— Da, s-ar cuveni să ne fie viaţa mai uşoară. Nicicînd n-am dus mizerie ca acum — rosti Kvist, cu ochii în pămînt, iar Bruman îl ţintui cu privirea.

— Să fiu al dracului dacă mai pricep ceva ! mormăi Arvid. Sînt nebuni suedezii ăştia ! De ce fac tocmai ei gălăgie cînd... la naiba !... trăiesc de o sută de ori mai bine ca noi ? De-ar vedea ei ce-i pe-aici, cine ştie ce-ar mai face ! şi izbucni în rîs.

— Ce vrei să spui cu asta ? Bruman se întoarse şi îşi privi ţintă argatul în ochi. Ce-am auzit ? Ori ţi se pare că trăieşti prost ?

Arvid îşi dădu seama că a vorbit ce nu trebuia... Afurisit să fie cine a început discuţia ! Şi ca să se ferească de privirea necruţătoare a stăpînului, se ridică şi începu să se scuture de iarbă. Ochii lui Bruman scăpărau. Ceilalţi se ridicaseră şi ei. Johanson nu se mai putu stăpîni :

— Aşa-s suedezii, vorbă lungă. Le place să bată apa-n piuă şi să discute, cînd ar trebui să ia măsuri. Nu, dragii mei. Cu asemenea oameni ar trebui să se umble fără mănuşi, ca în Finlanda. La zdup cu toată adunătura asta de haimanale ! Altfel nu-i chip. Atunci o să se termine şi cu dezordinea — încercă el să pună capăt discuţiei.

Alvida adună cănile şi se pregăti de plecare. Betti şi Rolf se întoarseră spre Manninen. Oare nu va spune nimic ? El şedea şi fuma. Chipul îi era liniştit, dar în ochi-i încruntaţi juca o lumină ciudată.

— Chiar aşa au făcut, i-au băgat la închisoare — rosti el încet, uitîndu-se spre Johanson. Dar n-or să aibă curajul să-i ţină mult.

Bruman începu să tuşească zgomotos, iar argaţii, fără să mai aştepte sfîrşitul frazei, se ridicară şi porniră spre luncă.

— Domol ! Domol, căpitane, să nu te îneci ! rîse Arvid cam stingher.

Betti şi Rolf păşeau în urma lui Manninen. Finlandezul, cu pumnii încleştaţi, privea în pămînt. Cînd cei doi căpitani, în cămăşile lor albe, se apropiară de ceilalţi, Bruman tot mai tuşea, iar pe obrazul lui Johanson se putea citi îngrijorarea. Undeva, departe, răsună un tunet şi deodată cerul se acoperi cu nori. Furtuna izbucni mai întîi în Bruman. Începu să se agite, alergînd de colo-colo şi strigînd ca un turbat. Studentul biciui calul şi nu-l mai putu opri. Grebla sărea dintr-o parte în alta.

— Hei ! Ia seama ! zbieră Bruman. Ce faci ? Nu vezi că vine ploaia ? Struneşte-ţi calul !

Betti nici nu îndrăzni să se uite la căpitan. Mama îi spusese cîndva că Bruman, cînd se enervează, parcă-i ieşit din minţi, şi nu-i venea să creadă. Acum s-a con-

vins însă. Așa cum zbiară la oameni, sub cerul întunecat, pare într-adevăr nebun.

— Hei, Manninen! Mişcă-te! Crezi că avem nevoie de trîntori aici?

Porni spre el cu furca în mînă. Ochii îi erau injectaţi, buzele i se învineţiseră. Betti încremeni cu braţul de fîn ridicat. „Oare va îndrăzni să-l lovească pe Manninen?"

Neluînd în seamă vorbele lui Bruman, Manninen continua să adune fînul în căpiţe cu aceleaşi mişcări puternice şi sigure, dar poate tocmai datorită acestei ritmicităţi calme, lua în furcă mai mult fîn decît oricine şi-l ridica uşor deasupra capului. În clipa următoare, tună aşa de tare şi de des, de parcă zeci de tunuri şi-ar fi început canonada undeva pe-aproape. Bruman se depărtă. Abia atunci Betti îşi continuă munca.

— Vai, e îngrozitor! Ce m-am speriat cînd l-am văzut că vine! rosti ea încet.

— Ascultă, Betti! Să nu te miri şi să nu te sperii cînd oameni de teapa lui Bruman se înfurie. E mult mai rău cînd rîd.

Ea nu pricepu sensul acestor vorbe, dar simţi că este cu totul de partea lui. După tunete, ploaia începu să cadă din ce în ce mai tare. Manninen dădu fuga spre marginea luncii şi, luîndu-şi cămaşa, i-o întinse lui Betti s-o îmbrace. Ea refuză.

— Atunci hai acasă — spuse el. Pe ziua de astăzi am terminat treaba.

Luă furca şi plecă. Mikko şi ceilalţi argaţi îl urmară. Johanson se uită spre Bruman, părînd a spune: „Ei, ce poţi să le faci?" Rolf şi Betti plecară şi ei. Atunci şi fetele, cîte mai rămăseseră, o luară la fugă, acoperindu-şi faţa cu basmalele.

— Arvid, ai grijă de furci! Pune-le bine! Ia te uită la ei! Fug ca nişte găini speriate. Hei, tu! se adresă Bruman studentului. Ai grijă de cal!

Cînd tunetele răsunară din nou, îşi trase capul între umeri şi se grăbi, ca şi ceilalţi, spre casă. Johanson, cu cămaşa leoarcă şi pantalonii uzi, îşi tîra picioarele în urma lui. Ultimii păşeau în urma lor Arvid şi studentul,

ducînd calul de căpăstru. Cînd ajunseră la drum, se porni o ploaie torenţială. Stîrnind nori de praf din nisipul uscat, picăturile de ploaie săltau iarăşi în sus, parcă mînioase. Dar aerul răcorit şi primenit era uşor de respirat şi muncitorii nu se mai simţeau atît de obosiţi. Păşind uşor, se îndreptau spre case, unde îi aştepta odihna.

Cositul fînului continua.

După ce se întorceau de la muncă, Rolf şi Betti coseau şi pentru ei, pînă noaptea tîrziu. Toate zilele erau la fel de grele şi în fiecare zi argaţii vorbeau de greve, de dezarmare, despre suedezii care nu mai voiau armată.

— Ce le mai trăsneşte prin cap ! spunea uneori Arvid, sătul de asemenea discuţii. La urma urmei, n-au decît să se dezarmeze, numai pace să fie...

Şedeau la umbra unui mesteacăn şi sorbeau cafeaua de după prînz. Rolf le povestea despre Branting, că Ingo l-a văzut cu ochii ei şi l-a auzit vorbind, că el a vorbit despre pace, iar oamenii îl aplaudau şi strigau : „Da, da, da !"... Povestea, dar se tot uita la Bruman cu ochii lui de copilandru. Bruman nu spunea nimic. Doar zîmbea ironic, fumînd tutun turcesc al cărui miros plăcut se deosebea atît de mult de mahorca fumată de Arvid şi ceilalţi argaţi.

— Ştii tu cine-i Branting ăsta ? îl întrebă într-un tîrziu, cu glas paşnic, slobozind fumul spre muştele ce nu-i dădeau pace. Dacă ar fi să vină el la putere, Suedia n-o să mai semene cu cea pe care o cunoaştem noi. Nu, nu, va fi cu totul alta. Va fi o Suedie bolşevică. Da, oameni buni, să fim mulţumiţi că în Finlanda n-avem asemenea oameni.

Johanson, depărtîndu-şi şi mai mult picioarele, rîse mulţumit.

— Am citit ieri în ziar că la noi, în insulele Aland, nu există şi nici n-or să existe celule comuniste. Rostind aceste cuvinte, se uită ţintă la Manninen. Betti şi Rolf

simţiră că-i cuprinde îngrijorarea, iar Kvist se ridică. Manninen însă continuă să fumeze calm.

— Dar parcă poţi să ştii unde te lucrează comuniştii ? spuse Bruman stingînd chibritul. Cine le-ar putea da de urmă ? În fiecare săptămînă citim despre procese, despre noi arestări... Sper că nu-i nevoie să procedăm şi noi la fel. Nu-i aşa, Kvist ? Ultimele cuvinte le rosti apăsat, cu înţeles, încît Kvist, care şedea pe iarbă, cu spatele la el, tresări. Tresări, dar nu-i răspunse nimic.

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Toţi ştiau că în 1918 Kvist a stat la închisoare. Pînă la urmă l-au eliberat, deoarece bogătanii nu se puteau lipsi de un argat priceput, şi-apoi nici nu făptuise ceva care să îndreptăţească trimiterea lui într-un lagăr de deţinuţi din Finlanda, dar de atunci era stigmatizat, iar Bruman zgîndărise o rană pe care Kvist ar fi vrut s-o ştie uitată şi vindecată.

— Da, da, copiii mei — rosti Alvida, rupînd tăcerea ce se lăsase. Cînd v-aude omul, numai despre asta vorbiţi. Şi zău, dacă pricep ceva.

Cînd Bruman nu lucra, toţi se simţeau mai în largul lor, iar de la o vreme lipsea destul de des, deoarece Marele Stăpîn, tatăl său, era pe moarte.

În lipsa lui, discuţiile se purtau uneori şi în timpul lucrului. Rolf şi Betti, împărtăşind părerile mamei, erau pentru pace şi dezarmare, Manninen şi ceilalţi argaţi erau de asemenea pentru Branting, pentru dezarmare. Johanson li se opunea din răsputeri, dar ultimul cuvînt îl avea totdeauna Manninen.

— Ei vezi, căpitane ? rîdea satisfăcut Arvid. Al dracului de deştept e Manninen. Nici un adevărat profesor n-ar fi în stare să-l înfrunte într-o discuţie.

Johanson, zîmbind, îşi răsucea mustăţile. Nu era în stare să urască pe nimeni. Se mulţumea să înjure cîte puţin pe toţi. Dacă nu te legai de insulele lui Aland, te puteai înţelege cu el.

Zilele treceau.

Zgomotul vesel al secerătoarelor mecanice conteni. Aproape peste tot trifoiul fusese cosit. Mirosea a fîn şi a viorele, iar nopţile erau calde şi pline de zăduf. Mikko, cu ochi sclipitori, se ţinea după Betti ca o umbră. Dar

ea se străduia să nu-l observe: singura ei bucurie erau amintirile legate de întîlnirea cu Jöste. Număra nerăbdătoare zilele ce mai rămăseseră pînă la întîlnirea dată. Lui Arvid îi plăcea s-o necăjească.

— Vin solii dezarmării! striga el, cînd îi vedea venind pe Rolf şi pe Betti. Dacă fata se supăra, o cuprindea cu mîinile lui bătătorite. Sub rochia uşoară de vară îi simţea trupul tînăr şi atunci începeau să-i tremure genunchii.

În prima zi cînd fînul trebuia depozitat în şură, Arvid, vătaful, repartiză la această muncă pe Betti, Mikko şi Ada. Munca era grea, dar aici mai puteai ciupi o clipă de răgaz. Dacă dădeai zor, puteai să te odihneşti pe fînul înmiresmat pînă venea o nouă căruţă, mai puteai schimba o vorbă. Mikko învăţa limba suedeză şi Betti îl ajuta. Cînd Arvid sosea cu căruţa încărcată de fîn, săreau de la locurile lor şi începeau să descarce. Ada zîmbea tot timpul cu gura ei hidoasă, arătîndu-şi dinţii sclipitori şi gingiile prin buza crăpată.

— Bravo, fetiţa mea, îmi place că munceşti cu spor — o tot lăuda Arvid pe Betti dar ea, mînuind cu îndemînare furca, se prefăcea că nu-l aude. Spre seară, Arvid căuta să zăbovească cît mai mult în şură, iar cînd veni rîndul să plece după ultimul transport, îl trimise pe Mikko. Acesta nu vru să plece, dar Arvid se răsti la el:

— Vreau să le arăt cum să aşeze fînul. Nu vezi că nici furcile nu ştiu să le mînuiască? Du-te, n-auzi? şi ridică pumnii.

Neavînd încotro, Mikko luă hăţurile, dar tot se mai codea să plece.

— Mergi liniştit! îi strigă Betti. Doar nu ţi-oi fi închipuind că mi-e frică de Arvid...

Mikko plecă, dar ochii lui albaştri erau plini de spaimă.

De îndată Arvid prinse a o fugări pe Betti, întinzînd spre ea mîinile lui lungi. Văzînd cum se strecura Betti printre mîinile lui ca o zvîrlugă, Ada chicotea ca o proastă.

— Stai, şoricelule, că acum îţi primeşti porţia. Îţi baţi joc de mine, hai ? necheză el, călcînd apăsat prin fînul moale. Pun eu mîna pe tine, n-ai grijă, şi-atunci ai să vezi tu...

Gîfîia tot mai greu, iar Betti rîdea cu poftă. Totuşi ar fi dorit din suflet să se mai afle şi altcineva acolo în afară de Ada.

Ada urmărea chicotind goana lui Arvid.

Acesta o încolţise pe fată la perete, şi în cele din urmă o prinse într-un colţ.

— Dacă mă atingi, ţip să audă toţi ! îl ameninţa ea.

El însă o înhăţă cu mîinile lui lacome şi încercă să o sărute. Betti se zbătea din răsputeri.

— Ada ! strigă ea. Ada ! Ajută-mă ! Ada !! Ochii injectaţi ai lui Arvid aveau sclipiri tăioase, gura lui ştirbă se apropia tot mai mult, ca o ventuză de caracatiţă. Betti simţi că o copleşeşte un dezgust fără margini. Spaima o paraliza. Citi în ochii lui Arvid atîta bestialitate, încît îi îngheţa sîngele în vine, iar inima îi bătea să-i spargă coşul pieptului.

— Ada ! Ada !!...

Arvid o trînti în fîn şi se prăvăli peste ea. Mîinile lui încercau să-i imobileze braţele şi-i pipăiau tot trupul. Adunîndu-şi toate forţele, Betti începu să-l muşte, şi-l muşcă pînă ce mîinile lui se desfăcură. Atunci sări în picioare şi o luă la fugă spre uşă. Acasă ! Acasă, cît mai repede !... Auzea în urmă înjurăturile lui Arvid şi scîncetele neînţelese ale Adei.

„Am să-i spun totul lui Manninen — se gîndea ea. Neapărat am să-i spun..."

În şură Ada se zîrcolea pe fîn. Tot trupul îi tremura, plin numai de chemare. Cu mîinile se ţinea de sîni. Ochii îi luceau. Cînd din fundul şurii apăru Arvid cu faţa însîngerată, ea sări speriată şi ţipă.

— Uite, mă, a dracului ! înjură el cu glas plîngăreţ. Afurisită fată !

Haina desfăcută îi atîrna în dezordine, pantalonii îi erau descheiaţi şi văzînd acest lucru, Ada îi ţinu calea şi se lipi de el cu tot trupul ei fierbinte. Ochii injectaţi ai lui Arvid începură să fugă în lături, de parcă ar fi aşteptat ajutor de la cineva. Rămase aşa cîteva clipe,

cu nasul însîngerat, cu gura căscată, apoi deodată privirea i se aprinse... Începu să înjure şi, rîzînd răguşit, o trînti pe Ada în fîn...

Cînd ceva mai tîrziu Mikko sosi cu fînul, Arvid şi Ada şedeau alături, obosiţi şi mulţumiţi.

— Unde-i Betti ? strigă Mikko înainte de a opri caii.

— A plecat să mulgă vacile. Arvid se ridică. Hai, băiete, descarcă, să-ţi arăt eu cum se aşază fînul. Cît ai clipi, să fiu al dracului dacă mai rămîne un fir nepus la locul lui !

Scuipă în palme şi izbucni în rîs. Pe nasul umflat se vedeau urmele însîngerate ale unei muşcături. Ada, alături, privea tîmp, dar mulţumită ca o mireasă. Rochia şifonată şi părul în dezordine spuneau ce s-a petrecut, Mikko n-avea nevoie să mai întrebe nimic. Deshămă caii şi porni cu ei la imaş. Trecînd pe lîngă casa Mariei, se uită, doar o va zări pe Betti, dar în ograda acoperită cu iarbă nu se zărea nimeni.

Cuprins de o nelinişte cumplită, sări călare şi pe deşălate, trecu în galop prin sat.

„Betti ! se gîndea el. Betti, Betti !... De te-aş putea întîlni astă-seară !..."

A doua zi, Betti refuză să meargă la lucru.

— Ce-i cu tine, fetiţa mea ? Eşti bolnavă ? se alarmă Maria.

Betti nu-i dădu nici o explicaţie, dar ţinu morţiş că nu se duce. Rolf se înfurie.

— Ce te-a apucat ? Ţie îţi convine să muncesc numai eu ! Păi aşa nu mai plătim noi datoria !...

Atunci Betti îşi strînse părul des şi castaniu în basma şi porni. Rolf o urmă. Dar cînd se făcu distribuirea sarcinilor, se împotrivi hotărît să lucreze la şură. Arvid îşi pipăi nasul şi admise că Mikko şi Ada or să poată dovedi şi singuri.

Manninen observă că Betti nu-i în apele ei şi cînd în luncă se nimeri să rămînă singuri pentru o clipă, o întrebă dacă nu cumva Arvid s-a legat de ea.

— A încercat. N-ai văzut ce mutră are? Doar nu-ți închipui...

Nu mai rosti nimic. Manninen înjură:

— Auzi! Mama lui de derbedeu!...

I se păru atît de ciudat să-l audă înjurînd! Betti se uită după el: „De-acum să te păzești, Arvid!“

Cînd, ceva mai tîrziu, Arvid veni după fîn, Kvist și Manninen începură să încarce căruța ca de obicei. Dar Manninen, încărcînd, vîra furca atît de adînc, încît Arvid tot timpul trebui să se ferească pentru a nu fi împuns.

— Ce naiba faci?! se înfurie el. Nu mai știi cum se încarcă fînul? Ce arunci furca așa sus? Vrei să mă înțepi?! Ia vezi!

Sărea de colo-colo, ferindu-se să nu nimerească în dinții furcii, iar cînd se uită din vîrful căruței pline, văzu obrazul amenințător al lui Manninen și buzele lui strînse. Îi arunca fînul cu atîta repeziciune, încît Arvid nu mai prididea să-l prindă și să-l așeze bine. De-aceea încărcătura ieși strîmbă și răvășită.

— Mare drăcovenie! mormăi el plin de năduf, neștiind cum să se mai apere de dinții furcii și de torentul de fîn zvîrlit asupra lui. Ce-i cu Manninen? A căpiat pe ziua de azi?

Plecă nervos și nedumerit. Manninen și Kvist, cu furcile în mîini, priveau căruța care trecea podul spre șosea. Încărcătura de fîn se clătina dintr-o parte în alta, gata să se răstoarne.

— Așa îi trebuie! rosti încet Manninen. Numai de s-ar prinde ceva de el...

Kvist izbucni în rîs. Băgase de seamă că Manninen e pornit împotriva lui Arvid, probabil nu fără motiv, dar ce anume are cu el, nu știa. De altfel, Arvid merita o lecție, să se învețe minte! „A încărunțit muncind ca o vită pentru Marele Stăpîn, și parcă îi e mai drag jugul decît viața... cu dinții și-l apără... De fapt el e de vină că trebuie să muncim cu toptanul. De prost ce e, se mai și laudă că-i harnic foc și că duce la tăvăleală! Kvist scuipă. Nu degeaba au vrut argații de atîtea ori să-l bată... A scăpat pînă acum, dar cu Manninen i se înfundă!“

Încruntat, Manninen îşi văzu de lucru, pînă ce Kvist aduse vorba despre treburile pe care le avea de făcut acasă şi pe care nu mai apuca să le termine pentru că pleca mereu tîrziu.

— Nimeni nu ne poate obliga să muncim după ora şapte seara — spuse Manninen — dacă ne înţelegem cu toţii şi refuzăm să mai rămînem după această oră.

Şi-i povesti cum în alte locuri muncitorii luptă împotriva stăpînilor, cerînd sporirea salariilor şi reducerea zilei de lucru.

— Da, da, am putea să ajungem şi noi la rezultate bune — continuă el — cu condiţia să fim toţi uniţi : şi femeile, chiar şi Alvida.

— Hm... — mormăi Kvist, mestecînd un firicel de iarbă. Cuvintele lui Manninen îl convinseseră. Eu unul te urmez. Spune-mi numai ce trebuie să fac...

Nimic altceva nu vor face decît că vor lăsa lucrul la ora şapte, şi nu la opt ca pînă acum. Ca prim obiectiv al luptei lor organizate, deocamdată era de ajuns. Manninen întocmi un plan împreună cu Kvist, şi vorbiră apoi pe rînd, cu toţi ceilalţi, explicîndu-le miezul problemei. Matsen şovăia :

— Să nu dăm de bocluc pentru o nimica toată ! Cu o oră mai devreme ori mai tîrziu, parcă nu-i totuna ?...

— Aşa crezi ? Ia gîndeşte-te bine. Sîntem opt oameni şi dacă lucrăm în fiecare zi cîte o oră în plus, l-am scutit pe stăpîn de un argat pe care ar fi trebuit să-l plătească. Avem vreun interes să-l îmbogăţim pe spinarea noastră ?

Matsen n-avu ce să-i mai răspundă. „Să nu dăm de bocluc !" îi stăruia în minte. Iar lui numai de boclucuri nu-i ardea.

— Eu îl cunosc pe Bruman — spuse în cele din urmă. Acum, cu boala lui taică-său, are atîtea pe cap, dar după ce moare bătrînul, Bruman o să rămînă singurul stăpîn al moşiei. Atunci să vedem pe unde scoatem cămaşa. Nu, mai bine lăsaţi-o încurcată. Aici, în insulele Aland, e altceva, n-are rost să stîrnim dezordine. Nu vă daţi seama ?

Kvist se înfurie şi începu să zbiere aşa de tare, încît nasul lui acvilin se făcu stacojiu.

— Nenorocitule! îi strigă el. Ţi-e frică şi de umbra ta! Eşti cumva boier, de nu vrei să fii alături de noi? Ori nu ştii că lucrăm mai mult decît se cuvine? Nu te-ai săturat să slugăreşti pe spetite pentru nimica toată? De ce nu înţelegi că avem aceleaşi drepturi ca toţi muncitorii din Finlanda? Ar trebui să profităm de ocazie că-l avem printre noi pe Manninen care cunoaşte legile şi nu se teme să ne îndrumeze şi să ne conducă! Că e bătrînul pe moarte? Dar tocmai acum e momentul cel mai potrivit. Bruman, cît e el de încăpăţînat, n-o să facă gălăgie! Ori vrei să te tîrăşti la picioarele stăpînilor? Asta e! Ia-te de mînă cu Arvid!...

— Nu-l jigni! interveni Manninen. Matsen va fi alături de noi. În glasul lui răsuna atîta siguranţă, încît Matsen nu mai îndrăzni să dea înapoi.

— Ziceam că n-are rost să facem gălăgie pentru o oră de lucru mai puţin. Măcar de-am lupta pentru două ore, că aşa, pentru una, nu merită — încercă el s-o dreagă.

— Vorbeşti prostii! Dacă muncitorii ar fi judecat ca tine, n-ar mai fi ajuns niciodată la ziua de lucru de opt ore! Uneori sute de mii de muncitori fac grevă pentru un spor de salariu aparent neînsemnat, ori luptă pentru anumite drepturi de care stăpînii lor se bucură de multă vreme, socotindu-le fireşti, dar de care muncitorii sînt lipsiţi. Ei bine, tocmai de aceea muncitorii ies victorioşi în luptă, pentru că sînt conştienţi de forţele lor la un moment dat şi ştiu ce şi cît să revendice. Dacă toţi ar fi judecat ca tine, n-ar fi existat nici ziua de lucru de opt ore, nici toate celelalte drepturi pe care le-au cucerit. Nu uita asta, Matsen. Pretindem să terminăm lucrul cu o oră mai devreme, pentru că e dreptul nostru. Dacă punem problema să terminăm cu două ore înainte, numai pentru motivul că n-are rost să luptăm pentru una singură, chiar că am dat în străchini! Înseamnă că sîntem orbi, că habar n-avem de principiile şi scopurile mişcării muncitoreşti, înseamnă că nu sîntem solidari cu organizaţiile sindicale din ţara noas-

tră. Ţine minte, Matsen! Cînd porneşti la luptă, trebuie să-ţi cunoşti bine forţele... Şi forţele tale şi ale tovarăşilor tăi, şi ale adversarului, ale stăpînului pe care îl înfrunţi. Altfel rişti să pierzi, să dai de bocluc, cum spui tu. Dacă ai să vorbeşti ca acum, ţinînd seama numai de propriile tale greutăţi, ai să pierzi, crede-mă. Orice luptă pentru o viaţă mai bună, într-un fel sau altul, priveşte şi pe semenii tăi. Dacă voi, cei din insulele Aland, aţi fi înţeles mai demult acest lucru, aţi fi fost acum în rînd cu ceilalţi muncitori. Că sînteţi puţini? Ei bine, aflaţi că un singur om aici poate face mai mult decît zece în altă parte, cu condiţia să ştie că nu e acelaşi lucru să lupţi pentru o oră sau două şi să fie convins că muncitorii nu trebuie să se lase exploataţi de bogătanii care fac cu voi tot ce poftesc, ca pe timpul bunicilor.

— Bravo, Manninen! se entuziasmă Rolf.

Cu grebla în mînă, Betti asculta. Ceea ce spunea Manninen suna atît de neobişnuit! Totuşi înţelegea tot ce spune, aşa cum îl înţelegea pe Wilhelm, cînd îi vorbea de mizerie, de nedreptate şi de necesitatea luptei pentru libertate.

— Trebuie să fim uniţi — continuă Manninen. Numai aşa vom învinge sigur, chiar dacă Bruman ne va sta împotrivă.

— Poţi să fii sigur că o să se împotrivească — confirmă Matsen. Voi nu-l cunoaşteţi... Mă gîndesc că...

— Dacă plecăm astă-seară de la lucru cu o oră mai devreme, voi ce faceţi? îi întrebă Manninen pe Rolf şi pe Betti.

— Mai încape vorbă? Sigur că te urmăm — îi răspunse Rolf. Dar mă gîndesc la altceva... să nu te dea afară. Bruman de mult îţi poartă sîmbetele.

— Aia e! Îl dă afară şi pe urmă o să fie vai de pielea noastră! prinse iarăşi glas Matsen. Ce-o să ne mai frece ridichea!

— Trebuie totuşi să încercăm — spuse Betti. Doar e dreptul nostru... Nu putem şti dinainte cum o să răspundă la asta Bruman. Dar dacă plecăm toţi, n-are ce să ne facă.

— Auzi, Matsen? O fată şi are mai multă minte decît tine! sări Kvist. Nădăjduiesc, băiete, că n-ai să ne pui tocmai tu beţe-n roate. De fapt, să ştii că nouă ne este totuna dacă vii ori nu cu noi. Ada şi Elsa or să lase şi ele lucrul. Am vorbit şi s-au arătat bucuroase că o să terminăm mai devreme.

Toţi se uitară la Matsen, aşteptîndu-i răspunsul.

— Ce naiba aveţi cu mine? V-aţi pus toţi pe capul meu şi vreţi să mă siliţi să fac un lucru pe care nu vreau să-l fac şi care, ştiu dinainte, se va termina prost — strigă el supărat, uitîndu-se urît la Manninen. M-am jurat să nu mă mai amestec în treburi dintr-astea şi n-aş vrea... Ştiţi voi că în 1918 înfundai puşcăria dacă nu voiai să strigi „ura" pentru albi? Şi mă mir, Kvist, că n-ai învăţat nimic atunci. Nu-ţi ajunge cît ai pătimit? Cît ai fost închis, eu ţi-am ajutat nevasta şi copiii. N-o spun asta ca să mă laud. Tot ce-am făcut, am făcut din toată inima, dar cînd copiii tăi plîngeau de foame, iar nevastă-ta, desperată, credea că o să fii împuşcat, am jurat că niciodată de-acum încolo n-o să mă amestec în treburi dintr-astea... Şi, după părerea mea, nici tu, Kvist, n-ar trebui să uiţi prin cîte ai trecut atunci. Fii mai cu băgare de seamă...

Vorbea cu înfrigurare, uitîndu-se cînd la unul, cînd la altul. „Înţelegeţi, cred, de ce nu vreau să mă amestec — spuneau ochii lui. E o prostie să ne apucăm de o treabă de pe urma căreia nu ne putem aştepta decît numai la neplăceri. Aici, în insulele Aland, prea sîntem în ochii stăpînilor, n-avem unde merge, n-avem unde ne ascunde, aici nu-i Finlanda".

Cît timp vorbi Matsen, Kvist strivi cu talpa nişte ciulini, apoi îşi ridică ochii limpezi spre tovarăşul său.

— Să nu-ţi închipui că am uitat — îi spuse el. Te-ai purtat atunci ca un om cinstit. Nu ţi-a fost frică să faci un lucru pe care nici un alt ţăran n-ar fi îndrăznit poate să-l facă: ai ajutat copiii şi nevasta unui deţinut. Te-ai arătat un om adevărat. Ei bine, tocmai de-aceea vrem să fii şi tu astăzi alături de noi. Dacă ai să treci de partea căpitanului, mai tîrziu ai să suferi, o să te simţi un om nenorocit, te rog să mă crezi. De-aceea te chemăm alături de noi. O să încercăm să

obţinem ceea ce dorim acum, cît timp Manninen este în mijlocul nostru. Numai el ar putea duce tratativele, căci cunoaşte statutele organizaţiilor sindicale şi toate celelalte legi.

Pe faţa slabă şi obosită a lui Matsen se putea citi o luptă lăuntrică.

— Gîndeşte-te bine. Mai vorbim noi şi după masă. Şi-acum, la lucru, că ar putea să vină Arvid. El nu trebuie să ştie nimic.

Spunînd acestea, Manninen se apucă de treabă. Toţi ceilalţi se îndreptară spre locurile lor. Matsen şi Kvist mergeau alături, cu o înfăţişare gravă. Mîinile lor bătătorite strîngeau cu putere furcile, picioarele călcau apăsat. Uneori Matsen se uita în jur şi atunci în ochi i se putea citi neliniştea. Cînd văzu pe drum căruţa condusă de Arvid, îşi suflă nasul şi se grăbi să se apuce de lucru.

Arvid îi găsi pe toţi muncind, la locurile lor. Dar gîndul lui era numai la furca lui Manninen, pe care o tot vedea îndreptată asupra lui. Părea dezorientat. Se apucă să încarce, fără să scoată o vorbă. Nici observaţii nu făcu, nici nu glumi, nici nu întrebă nimic. Ziua se scurse într-o tăcere neobişnuită. Matsen lucra ceva mai la o parte, aruncînd din cînd în cînd priviri îngrijorate spre Manninen şi Kvist, care discutau încet. Rolf avea mîncărici la limbă. Abia aştepta să plece Arvid ori să se depărteze puţin căpitanul Johanson, pentru a comenta încet ce-o să se întîmple seara : făcea presupuneri şi mereu se minuna ; ba se simţea plin de entuziasm, ba îl năpădea frica. Betti nu-l prea lua în seamă. Se gîndea la Wilhelm : „Oare şi acum urăşte mizeria ca atunci cînd era acasă ? Cum o duce oare pe-acolo ? Îi e mai bine, mai uşor ?“

Iar vremea schimbăcioasă strecura şi ea nelinişte în sufletele oamenilor. De dimineaţă pe cerul senin strălucea soarele şi aerul era proaspăt, dar pe neaşteptate, în timpul zilei, deasupra pădurii se ridicară nori mari. Soarele se ascunse în dosul lor, luminîndu-le marginile şi colorîndu-i în galben. Cînd scăldat în lumină, cînd învăluit în umbră, satul părea nespus de frumos. Secara în pîrg îşi unduia spicele cînd cenuşii, cînd verzi, cînd

albastre, iar spicele de grîu, încă verzi, se legănau sub mîngîierea uşoară a brizei marine. Negrăit de frumoase erau cîmpurile semănate cu cartofi. Ciorchinii de flori mov-liliachii încadraţi în verdele bogat al frunzelor îţi încîntau ochii mai cu seamă cînd deasupra satului treceau norii mari cu marginile tivite cu aur. După amiază, cînd argaţii sorbeau cafeaua lipsită de gust, norii acoperiră tot cerul şi un vînt cumplit începu să sufle dinspre crîngul de plopi.

— Ce vreme ! rosti Arvid privind norii mînaţi de vînt. Oare o să plouă ?

Între timp veni şi Bruman în mijlocul lor, şi aşezîndu-se pe iarbă, privi spre Manninen şi Kvist, care discutau ceva în surdină.

— Manninen ! strigă el. De mîine ai să lucrezi în locul lui Mikko la aşezatul fînului în şură.

— Asta înseamnă că vrea să mă izoleze de voi — îi şopti Manninen lui Kvist.

— I-o fi spus Arvid ceva...

— Prin urmare, trebuie să acţionăm chiar astăzi, aşa cum ne-am înţeles.

Kvist clătină din cap, iar cînd pauza se termină, îl căută pe Matsen şi-l întrebă ce are de gînd să facă deseară.

— Nimic. Ce să fac ? Nu vezi că Bruman e aici ?

— Ei şi, ce-i cu asta ? Să ştii că noi oricum plecăm.

Vîntul se înteţi, spulberînd fînul pe care Betti îl aduna grămezi, cu grebla. Timpul imprimase muncii un aer încordat. Betti se uita din cînd în cînd la Manninen. El lucra liniştit, cu spor, încărcînd căruţă după căruţă. Gîfîind, Arvid abia pridideea să aşeze fînul. Cînd Bruman era de faţă, căuta să încarce cît mai mult în căruţă.

Era aproape şapte, şi Manninen scoase de vreo cîteva ori ceasul din buzunar. Exact la şapte, înfipse furca în pămînt şi strigă şi celorlalţi să termine. Cel dintîi care îl urmă fu Kvist, apoi Elsa ; Rolf se uită la Bruman, care încă nu observase nimic, dar cînd Betti înfipse furca în pămînt şi se îndreptă spre drum, porni şi el. Doar Matsen mai şovăia. Se uită spre căpitanii care lucrau în partea opusă a luncii, apoi spre Manninen,

care îl aştepta lîngă drum. Pînă să se hotărască el, Bruman — observînd că argaţii au lăsat lucrul şi s-au strîns în jurul lui Manninen — se apropie să afle ce s-a întîmplat. Atunci Matsen rămase la locul lui şi îşi continuă lucrul. Studentul din Mariehamn se apropie de el.

— Ce naiba i-a apucat ?

— Habar n-am. Nu ştiu — răspunse încet Matsen.

Văzînd că Bruman se apropie, Manninen explică scurt tovarăşilor :

— Lăsaţi că vorbesc eu cu el. Vă rog, fiţi liniştiţi şi tăceţi. Dacă e nevoie, Kvist ştie ce are de spus.

Bruman păşea spre ei hotărît. De indignare, obrazul îi era acoperit cu pete.

— Ce s-a întîmplat ? strecură el printre dinţi. Ce înseamnă asta ?! Ori vreţi să plecaţi ?

Betti se lipi cu umărul de Manninen. El nici nu se clinti. Întîmpină liniştit privirea furioasă a lui Bruman şi-i răspunse sigur, răspicat :

— Da, plecăm. E trecut de şapte. Dumneata, căpitane, ştii, pesemne, că în fiecare zi muncim mai mult decît se cuvine. Începînd de azi, la şapte vom lăsa lucrul. Dacă doriţi să stăm mai mult, plătiţi-ne orele suplimentare. Vă rugăm, domnule căpitan, să transmiteţi aceasta stăpînului. Acum plecăm acasă... Mîine începem ca de obicei, la opt, în pauze ne vom odihni, iar seara, la şapte, terminăm. Mai avem şi noi treburi. Asta-i tot ce-avem de spus.

Vîntul le zbîrlea părul, le umfla pantalonii şi fustele, la arunca vîrteje de praf în obraz. Bruman, cu ochii la lucrători, mişcă din buze, dar nu spuse nimic.

— Aşa, va să zică ! rosti el în sfîrşit. Atîta ai de spus, Manninen...

Pronunţase apăsat „ai de spus", iar nu „aveţi". De aceea, Kvist făcu un pas înainte :

— Manninen vorbeşte în numele nostru, al tuturora. Toţi sîntem de acord...

— Mă rog ! Tocmai tu să nu fii de acord ! îl opri Bruman, ironic. Numai că eu nu cu tine vorbesc.

Buzele lui se mai mişcară în gol, apoi repetă din nou întrebarea, cu vădită intenţie de a cîştiga timp. Dar

Manninen nu-i răspunse. Îi întoarse spatele şi porni spre sat, urmat de toţi ceilalţi. Bruman rămase în loc, cu gura căscată.

— Ce vor ? strigă studentul. Ce i-a apucat, unchiule ? În glasul lui răsuna nedumerire, dar şi teamă. Matsen se uită la el mînios.

— Ce vor ! bombăni el. Tu nu vezi ? Vor acasă ! Asta vor.

Îl tutuise pe student, ceea ce înainte n-ar fi îndrăznit s-o facă, dar acesta nu observă nimic. Cu răsuflarea tăiată de emoţie, se grăbi spre Bruman. Matsen, rămas singur, privi în jur şi începu să ocărască.

— Ce naiba facem acum ?!...

Apucă furca şi începu să încarce căruţa, dar, din cînd în cînd, fără să vrea, se uita curios spre drum.

Argaţii Marelui Stăpîn se îndreptau spre casă ridicînd pe drum un nor de praf. Manninen şi Kvist mergeau în frunte, ceilalţi în urmă, glasurile lor încă se mai auzeau. Tocmai atunci soarele sfîşie pentru o clipă perdeaua norilor şi revărsă un snop de raze multicolore peste drumul pe care păşea Manninen. O rafală de vînt, gata să-i smulgă şapca din cap lui Matsen, trecu peste luncă spulberînd fînul, apoi soarele se ascunse din nou după un nor gros şi cerul se posomorî.

Matsen continua să lucreze, dar era supărat şi totodată neliniştit : iată-l rămas alături de căpitani... Măcar de ar pricepe ce rost au toate astea. Numai Manninen e de vină ! vin tot felul de finlandezi aici, la noi, în insulele Aland, şi stîrnesc zîzanie. Tuşi şi scuipă... Lăsă apoi lucrul şi îşi aprinse o ţigară. „Ce să mă mai grăbesc acum !“ se gîndi. Observă că amîndoi căpitanii, după ce au terminat o claie, se apropiau zîmbindu-i cu bunăvoinţă, dar nu de asta avea el nevoie. Îşi făcu de lucru spre capătul cel mai îndepărtat al luncii şi munci pînă la ora opt, apoi plecă singur acasă. Mergea adus de spate, cu paşi nesiguri. În ograda Mariei, Rolf ascuţea coasa. Tăişul ei luneca pe cremene şi zgomotul zăngănitor ce-l producea răsuna triumfător deasupra satului, ca un cîntec de fanfară.

„A intrat dihonia în satul nostru" — se gîndi Matsen, continuîndu-şi drumul spre casă.

Se schimbau vremurile.

Vara aceasta a rămas de neuitat.

Finlandezul Manninen a plecat mai devreme de la lucru şi ceilalţi argaţi l-au urmat. Nici ocara, nici ameninţările, nici batjocura nu i-au putut întoarce din drum. Exact la ora şapte au lăsat lucrul şi au plecat acasă. A treia zi, cînd plecă şi Matsen cu ei, Bruman se făcu pămîntiu la faţă de supărare. Johanson încercă să apară în rolul de mediator, dar era şi el destul de îngrijorat.

— Parcă am fi în Suedia — se tînguia. Numai greve ne mai lipseau.

Arvid înjura : dacă-i vorba să lucreze cu ore fixe, nu mai strîng ei fînul la timp ! De aceea îi ceru lui Bruman să angajeze alţi argaţi. Dar Bruman refuză. Urmară zile agitate. Curînd tot ţinutul afiă cele întîmplate şi ţăranii care se întîlneau pe drum ori la prăvălie numai despre asta discutau.

Tocmai atunci muri bătrînul, tatăl lui Bruman, şi pentru un timp discuţiile conteniră.

— O să vedeţi ce-o să-i pună cu botul pe labe ! se lăuda Arvid. Acum e singur stăpîn şi toate or să fie altfel...

Betti şi Rolf terminară cu munca lor de argaţi şi primiră banii cuveniţi. Maria plăti datoria, iar ce mai rămase împărţi între copii. Betti putu, în sfîrşit, să-şi cumpere materialul de rochie.

Concediul lui Ingo era pe sfîrşite. În ultima zi, înainte de plecare, se duse cu surorile ei la pădure. Culegeau mure şi vorbeau.

— Ţi-ai terminat concediul ? o întrebă Betti.

Ce era să-i răspundă Ingo ? Nici n-a simţit că a fost în concediu. Aici e mult de lucru. A fost nevoită să muncească din greu, de dimineaţă pînă seara, izbin-

du-se mereu de lipsuri... Iar la Stockholm o aşteptau maldărele de vase murdare !...

Pădurea foşnea monoton, adormitor, mireasma răşinii era îmbătătoare. Fetele mergeau una lîngă alta, visînd la viitorul lor.

— Tu ce ai de gînd să faci ? o întrebă Ingo pe Betti.

— Eu ?... Încă nu m-am gîndit...

— O să plece şi ea, sînt sigură — rosti Brigit supărată. Eu însă am jurat să nu plec nicăieri...

— Şi-aici ce-ai să faci ? zîmbi Betti amar, ca un om cu experienţă. În glasul ei suna îngrijorarea. Ştia că a rămîne aici înseamnă a renunţa la o viaţă omenească.

Ingo plecă spre seară. Ultimele ore petrecute acasă fură triste.

— Nu te-ai odihnit de loc — spuse Maria, turnîndu-i cafea fetei ei care şedea pe marginea patului, gata de drum. Eşti tot atît de slabă şi palidă ca atunci cînd ai venit.

— Nu-i nimic, mamă, mai am timp să mă îngraş.

— Să ne scrii scrisori cît mai lungi — o rugă Betti.

— Mai încape vorbă ? făgădui Ingo, privind pe fereastră înserarea grea, de toamnă, ce-şi aşternea vălurile negre-cenuşii peste tufe şi copaci...

Maria plîngea. Orice despărţire îi zgîndărea dureros rana pricinuită de plecarea lui Wilhelm.

Betti şi Rolf îşi conduseră sora pînă la vapor. În noapte răsuna cîntecul greierilor, norii plumburii acopereau cerul. Ajungînd la debarcader, fetele se aşezară într-un colţ, şuşotind în aşteptarea vaporului. Dinspre magaziile de pe chei venea un miros pătrunzător de scrumbie şi smoală, ce se amesteca cu adierea proaspătă a vîntului marin. Valurile loveau pilonii debarcaderului, împroşcînd stropi, iar clipocitul lor înfundat amintea murmurul unei mulţimi de oameni ce vorbesc în surdină despre ceva tainic. Închizînd ochii, Ingo simţea că dorul ei de casă va fi totdeauna legat de aceste zgomote familiare. I se părea că mereu va auzi vuietul mării şi plescăitul valurilor, că întotdeauna va simţi mirosul de peşte şi smoală ce venea dinspre

magazii, că nu va uita niciodată glasurile oamenilor de aici.

Dacă cineva ar fi întrebat-o atunci ce şi-ar dori mai mult pe lume, ar fi răspuns fără să şovăie :

— Aş vrea să rămîn acasă. Aş vrea să fiu învăţătoare... Nu vreau să spăl mereu vasele...

*

* *

— Ce spui, Ingo ?

— Nimic. Am tuşit.

De dincolo de insuliţele mici, stîncoase, se auzi sirena vaporului şi peste cîteva minute vasul acostă. Ingo urcă pe bord, cu mica ei lădiţă în mînă. Era micuţă, trasă la faţă. Betti îi făcea semne cu mîna şi lacrimile i se prelingeau pe obraz, fără ca ea să le şteargă.

— Şi eu am să plec — îi spuse Rolf cînd se întorceau acasă.

Betti se gîndea la Ingo. Cum arăta cînd a urcat pe vas ! De ce Osta, de pildă, sau altele ca ea, nu trebuie să plece în Suedia să spele vase ? Cînd copiii bogătanilor au cît de cît înclinaţie spre învăţătură, pleacă la Ekenäs, la Helsinki, la Abo, sau la Viipuri şi se întorc cu cîte o profesie minunată, pe cînd cei ce pleacă la Stockholm rar dacă pot ajunge ceva mai mult decît slugi sau spălători de vase. Dar ce e mai rău, nici cînd se întorc acasă, aceştia nu se simt în largul lor, de aceea pleacă iarăşi. În schimb, cei ce pleacă în Finlanda sînt angajaţi în serviciu şi se simt ca acasă, de aceea nimeni nu-i socoate străini.

Cînd Ingo s-a urcat pe vapor, semăna cu Wilhelm. Betti căută să-şi amintească ce i-a povestit ea. Cum se simţea că-i este dor de casă ! Da, da, îi era dor de casă, deşi era acasă !

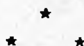
Maria se culcase cu faţa scăldată în lacrimi. Dar nu dormea. Îi aştepta pe Betti şi pe Rolf.

Mereu pleacă ba unul, ba altul ! Cum să poată îndura toate astea ? Mai întîi a plecat Wilhelm, pe urmă Ingo, în curînd o să plece Rolf, iar mîine-poimîine te

pomeneşti că pleacă şi Betti. Toţi copiii ei s-au arătat luminaţi la minte, au învăţat bine, şi cu toate astea trebuie să plece prin străini, la munci ce nu le sînt pe plac. Oare de ce copiii ei trebuie să se chinuiască? Cît ar fi vrut Ingo să se facă învăţătoare! Dar Wilhelm?... Pesemne că nu-i de ajuns să ai minte şi să vrei ceva, gîndea Maria cu amărăciune. Îţi mai trebuie ceva ca să poţi răzbi în viaţă. Dar ce anume? Poate banii? Da, banii, ce altceva? Dacă şcolile ar fi gratuite, ar putea să înveţe copiii buni, nu odraslele celor bogaţi care şi aşa duc o viaţă îmbelşugată.

Maria îşi şterse lacrimile. Ştia că nu e singura care are asemenea dureri şi necazuri. Numai la ei în sat, cîte familii trăiau ca şi ei sau şi mai prost! Cîte mame îşi plîngeau copiii plecaţi în alte ţări, pentru a-şi cîştiga existenţa! Asta-i soarta ţăranilor din insulele stîncoase, ăsta-i destinul celor mai mulţi locuitori din insulele Aland, care nici pămînt nu prea au şi nici alte bogăţii nu stăpînesc.

Dar toate aceste gînduri nu-i alinau durerea şi grija pentru soarta copiilor. Dimpotrivă, această grijă sporea mereu. Maria îşi dădea seama că într-o rînduială înţeleaptă a societăţii, ea şi copiii ei n-ar fi îndurat atîtea lipsuri.

Nopţile de august erau tot mai lungi, luna înălţîndu-se pe cer îşi revărsa lumina peste sat. Zmeura era coaptă, atîrnau greu crengile merilor încărcaţi de rod.

Betti cînta mereu. Pe Maria n-o răbda inima să nu-i atragă atenţia:

— Ascultă, fetiţo, viaţa nu-i joacă. Jöste e bogat, iar tu eşti săracă. N-ar trebui să te încrezi prea mult în el şi în dragostea pe care ţi-o arată.

Dar Betti rîdea. Ce atîta grijă? Jöste e prietenul ei. Niciodată n-are s-o părăsească.

Înainte de treieriş, Bruman se mută la conac, în calitate de stăpîn deplin, şi acolo viaţa luă alt curs. La început, slugile nu-şi dădură seama, dar treptat simţiră

că a luat el frînele în mînă. Cel dintîi care simţi acest lucru fu Arvid.

Ada slăbise şi avea greţuri ; după ce mînca, fugea afară şi se pitea după bradul de lîngă bucătărie. Alvida, mai bătrînă şi pricepută, îşi dădu numaidecît seama că fata e gravidă şi aduse faptul la cunoştinţa stăpînului. Căpitanul Bruman o chemă pe Ada la el în birou, şi-i ceru să-i mărturisească numaidecît cu cine s-a destrăbălat.

— Cu Arvid ! începu să plîngă Ada, acoperindu-şi cu mîna buza despicată.

Bruman trimise după Arvid la cîmp şi cînd acesta veni, îi porunci să se însoare neîntîrziat cu Ada. Pînă în seară să facă anunţurile cuvenite la biserică !...

Arvid rămase trăsnit.

— La naiba ! înjură el. Chiar credeţi că o să-mi iau urîta pe cap ? Dracu' s-o ia de nevastă !

Bruman nu luă în seamă bombănelile lui.

— Îi spun eu pastorului că ai să treci desearā pe la el — încheie, şi văzînd că Arvid tot se mai încăpăţînează, îl trimise la treabă. Arvid se frămîntă toată ziua, dar seara Bruman nu-l slăbi pînă nu îmbrăcă hainele de sărbătoare şi-l expedie împreună cu Ada la pastor.

— Toate belelele în capul meu se sparg ! se tînguia Arvid, întorcîndu-se mereu spre Ada, care păşea agale în urma lui. Auzi ce-i trăsneşte prin cap ! Dar poate să-mi facă ce vrea ! Eu nu mă însor cu tine, tîrîtura dracului ! strigă el. Pentru nimic în lume ! Mai bine...

Din ogradă, Maria îl auzi văicărindu-se, şi o prinse mila de el. Îşi şterse o lacrimă ce i se prelingea pe obraz, sincer întristată de nenorocirea care se abătuse asupra lui.

— Doamne Dumnezeule ! îi spuse ea lui Betti. Se poartă cu oamenii de parcă ar fi animale ! Cum poate să-l silească pe Arvid să se însoare cu o smintită ? ! Bietul de el ! Nici pînă acum n-a dus-o prea bine, dar de-acum încolo !

După „nuntă", pînă a nu începe culesul cartofilor, Arvid se trezi „om aşezat" într-o căsuţă din deal, printre ceilalţi argaţi. Bruman aranjase totul. O

cocioabă nelocuită de nimeni ani îndelungaţi, părăsită de foştii proprietari, care se stabiliseră definitiv în Suedia, fu reparată în grabă, fără prea mari cheltuieli, şi dată spre folosinţă lui Arvid. Dar trebui să treacă multă vreme pînă ce Arvid îndrăzni să se arate în sat alături de Ada. Se gîrbovise mai mult, încărunţise de tot şi multă vreme nu-l mai auzi nimeni glumind sau rîzînd. Dar nu numai însurătoarea îi schimbase viaţa. Acum simţea mereu mîna aspră şi neînduplecată a noului stăpîn, tocmai el, vătaful, care în ultima vreme, cînd Marele Stăpîn era bolnav, condusese de fapt toată gospodăria. El care se deprinsese să poruncească celorlalţi argaţi, trebuia să audă mereu ordine şi dispoziţii.

— Aici nu mai punem secară, Arvid. Semănăm secara pe ogorul dinspre apus...

— Doamne Dumnezeule, căpitane, nu înţelegeţi că... — Arvid încerca să-i explice lui Bruman că secara nu o poţi semăna aşa, unde vrei. Recolta va fi proastă, şi nu numai atît : pămîntul secătuieşte dacă semeni la întîmplare.

— Tu să faci ce ţi se porunceşte ! Dacă am spus să semeni acolo secara, asta să faci ! Şi grîul îl semănăm tot acolo, ceva mai sus.

Auzind astfel de discuţii, argaţii făceau haz. Arvid ţinea atît de mult la vechea ordine a lucrurilor, de parcă ar fi fost vorba de propria lui gospodărie. Era de ajuns ca Bruman să vină cu vreo nouă propunere, ca el să se burzuluiască, pretinzînd că acum toate merg anapoda şi că praful o să se aleagă de gospodărie.

— O să vedeţi voi ce recoltă proastă o să avem la anul şi la grîu, şi la secară ! se văicărea el. În viaţa mea n-am întîlnit un om mai nepriceput în ale gospodăriei ca tînărul căpitan !

Oriunde se afla, orice ar fi dereticat, Bruman se afla pe urmele lui, ca o umbră.

— Se ţine scai de mine ! se tînguia el. Ce crede ? Că fără amestecul lui n-am să le fac pe toate cum trebuie ? Era un mucos cînd am început eu să lucrez aici, în gospodăria asta !...

Tot mai greu se înțelegea cu noul lui stăpîn și cu nenumăratele schimbări făcute de acesta în gospodărie. De aceea Arvid, cînd se văicărea, cînd înjura de se auzea pînă în sat. Oamenii se întrebau cum se vor termina toate acestea. Maria, care de mult îi plîngea de milă, era fățiș de partea lui.

— Nu mai există dreptate pe lume! spunea ea copiilor, cînd strigătele de nemulțumire ale lui Arvid ajungeau pînă la ei în bucătărie. Oare mult o să-l mai batjocorească Bruman? Și nimeni n-o să-i ia apărarea? Doar toată viața Arvid a slugărit la ei. S-a gîrbovit de atîta muncă, iar acum bestia asta se poartă cu el mai rău decît cu cîinii. Tare mă tem că o face dinadins, ca să aibă motiv să-l gonească de pe moșie înainte de-a îmbătrîni de tot! Altfel, de! va trebui să-i dea pensie și, mai știi? sărăcește cărpănosul! Manninen spune că Arvid ar mai avea de muncit doar un an...

Manninen urmărea toate acestea cu viu interes și discutînd cu argații și cu Rolf le spunea că Bruman știa prea bine ce face. Dacă Arvid mai rămîne la el încă un an, o să capete dreptul de a fi întreținut de Bruman pînă la sfîrșitul vieții. De aceea îi face mereu șicane! Nu vedeți voi? Vrea să-l facă să plece de pe moșie înaintea acestui termen, deoarece după douăzeci de ani de muncă la moșie, Arvid are drept la pensie.

Matsen nu-l credea pe Manninen, dar Kvist confirmă și el acest lucru.

— Ba e adevărat. Trebuie să-i spun asta lui Arvid, că nestăpînit cum e, ar fi în stare să se înfurie într-o bună zi și să plece de la moșie.

Cînd recolta fu strînsă, cartofii culeși și cărați acasă, Bruman îl chemă pe Manninen în cabinetul său. Ședea în fotoliu, la biroul mare, cu spatele spre fereastră, și ținea în mînă un pachet de bancnote.

— Din păcate, nu mai avem nimic de lucru, așa că mîine poți pleca. Poftim ultimul salariu.

Ochii căprui ai lui Manninen se îngustară, dar nici un mușchi nu-i tresări pe obrazul lui smead. Îl privi pe căpitan drept în ochi.

— Un angajat cu luna trebuie să primească preaviz de concediere cu două săptămîni înainte.

— Te-a angajat tatăl meu. Eu n-am nici o învoială cu tine. Poftim banii.

Luă din teanc două bancnote şi le puse pe masă. Manninen privea peste capul lui, pe fereastră. Cît puteai cuprinde cu ochii, se întindeau lunci şi ogoare, iar pe undeva, pe aproape, căsuţa veche, netencuită a Mariei arunca o pată cărămizie pe fondul verde. „Desigur că Bruman se simte ca un rege, cînd stă la geam şi admiră priveliştea — se gîndea Manninen. I se întind feudele la picioare, iar căsuţa sărăcăcioasă îi întăreşte şi mai mult conştiinţa puterii lui".

Manninen luă banii şi, fără să mai scoată vreun cuvînt, se îndreptă spre uşă.

Auzind că Manninen a fost concediat, Arvid îşi deşertă sacul cu înjurături pitoreşti la adresa stăpînului.

— Dar ce-şi închipuie căpitanul, că am să sap singur şanţurile ? În fiecare an am mai angajat cîţiva oameni pentru asta, iar acum am rămas doar eu şi Mikko ! Aici, cînd stai şi te gîndeşti, şi dracu' şi-ar putea frînge gîtul !

Manninen zîmbea. Îşi adună lucrurile într-o lădiţă şi se mută la Kvist. Mikko rămase singur cu Arvid, şi viaţa satului îşi urmă cursul ei.

Ceaţă, ceaţă, ceaţă.

Zile fără soare, fără vînt, nopţi negre de toamnă, cînd la miazăzi şi la miazănoapte pădurea vuieşte ameninţător, cînd ploile dospesc pămîntul, iar dinspre ogoarele golaşe adie o tristeţe ciudată, ce stăruie deasupra depărtărilor şi şuşoteşte ceva în frunzele de curînd căzute. Săbioarele au îngălbenit, iar păsările călătoare ţipă prelung trecînd în stoluri nesfîrşite pe deasupra satului.

Betti şi Rolf arau de dimineaţă pînă seara.

— Ce zici ? Pleacă Manninen ? întreabă mirat Rolf.

Betti, cu gîndul la Jöste, nici nu-l auzi.

Zilele de toamnă se perindau la fel de umede şi triste.

Într-o după amiază, însă, cînd se stîrni ploaia şi, nevoiţi să înceteze aratul, se întoarseră acasă, îl găsiră pe Arvid în bucătărie. Betti îl întrebă cum de a terminat aşa de repede treaba ; doar pe vremea cînd trăia Marele Stăpîn nici seara nu era liber.

— Să-l ia naiba ! Mi-e scîrbă să-l mai văd... Dacă o mai face pe nebunul, îl dau dracului şi plec !

— Să nu faci una ca asta, Arvid — îl sfătui Maria. Bruman atîta aşteaptă, să pleci, ca să nu mai fie obligat să-ţi plătească pensie. Nu fi prost ! Ia seama, nu mai eşti tînăr ! Şi nu uita că în curînd va trebui să mai hrăneşti şi un copil.

Arvid plecă capul ; părea complet abătut.

— Credeţi că nu ştiu că o face dinadins ? Mi-am dat seama că vrea să scape de mine, dar, fir-aş afurisit să fiu, cînd mă înfurii, nu mai sînt în stare să judec! Simt că turbez, tot sîngele îmi năvăleşte în cap şi-l dau dracului, plec de la lucru...

Tot mai des se înfuria şi părăsea munca. Ziua în amiaza mare, venea la prăvălie sau la Maria, şi ceasuri întregi nici nu voia să audă de întors la treabă. Oamenii începuseră să-l cunoască însă. Aduceau vorba despre muncă şi despre vite în aşa fel, încît să-i zădărască orgoliul. Atunci Arvid uita de supărare şi începea să se laude. Se lăuda cu vacile, caii şi porcii stăpînului său, cu ogoarele şi grădinile lui, apoi, liniştit, se întorcea la lucru.

— Ai grijă — îl îndemna Maria. Mai rabdă şi tu... Cîteva luni mai sînt... Şi pe urmă nimeni nu te mai poate sili să pleci de pe moşie. O să ai dreptul să stai acolo pînă la moarte. Cîteva luni nu poţi tu să rabzi ?

— De ce toate astea ? se tînguia el, păşind pe drum cu mîinile în buzunare. Eu mă pricep la gospodărie mai bine decît toţi ţăranii laolaltă. Şi vine un neisprăvit de marinar să mă înveţe pe mine cum să conduc gospodăria ! De ce ? !

Auzindu-l, oamenii din sat zîmbeau. Într-adevăr, în tot satul nu era gospodar mai bun ca Arvid. În cei nouăsprezece ani de cînd muncea pe ogoarele Marelui Stăpîn, şi mai ales în ultimii ani, cînd de fapt el a dus gospodăria pe umeri, totul a înflorit : cele mai

bune recolte el le obţinea. Şi acum iată că priceperea şi bogata lui experienţă nu erau apreciate, nu erau luate în seamă, nu valorau nimic ! În locul Marelui Stăpîn acum e altcineva, un om care se amestecă în toate şi-l învaţă pe el, de pildă, cum se îngraşă cîmpul cu bălegar ! Asta e prea de tot ! Şi cînd mai vine să-i poruncească unde să semene ovăz şi unde să cultive trifoi sau rădăcinoase, lui Arvid i se face negru înaintea ochilor ! Îmbătrînise în cîteva luni ca în tot atîţia ani : era tras la faţă şi cocîrjat, nasul i se ascuţise ca un cuţit.

Toamnă. Zilele erau din ce în ce mai scurte, nopţile tot mai lungi. În octombrie Maria primi de la Wilhelm o scrisoare cu un timbru necunoscut pe plic. Maria citi :

„Sînt acum în Australia. Am cumpărat pămînt în tovărăşie cu un prieten. O să cultivăm grîu pe cîteva hectare... De emoţie, nu mai sînt în stare să vă scriu astăzi mai multe. Simt mireasma pămîntului cînd trece peste el cu boroana"...

Maria citi scrisoarea de mai multe ori. Jos, cu scrisul frumos al lui Wilhelm, era trecută noua lui adresă : Australia. Băiatul ei colindă lumea ! Trece dintr-o țară în alta, de la o muncă la alta. Ce face acum în Australia ? Cultivă pămîntul. Dar Australia e atît de departe, încît nu-şi poate închipui ce fel de viață duce acolo.

Betti îi povesti lui Jöste despre această scrisoare.

— În sfîrşit, bine că şi-a găsit o muncă pe placul inimii ! Asta o să-l facă fericit — spuse el.

Betti nu putea pricepe de ce Wilhelm a trebuit să plece la capătul celălalt al lumii pentru a putea cultiva pămîntul. Oare nu se poate întoarce acasă să-şi cumpere aici pămînt ?

— E greu, Betti. Ştii doar foarte bine că aici la noi nu poţi cumpăra pămînt, oricît te-ai străduit şi oricît ai oferi. Prea sînt mici şi fărîmițate ogoarele noastre. Nu, aici n-ar fi reuşit să-şi cumpere pămînt.

— Bine, dar Wilhelm nu-i un străin în insulele Aland ! Dacă el, unul din cei mai buni cultivatori, cel dintîi care a semănat grîu, nu-şi poate face un rost aici, ce să spun de noi, ceilalţi ?

Jöste tăcea. De altfel, ce-ar fi putut să-i răspundă? Aceeaşi problemă, pusă de atîtea ori, a rămas şi pentru el nerezolvată şi de neînţeles. De ce oare tineri ca Wilhelm sînt siliţi să părăsească insulele ? Oare numai pentru că Maria n-are destul pămînt ca să-i hrănească pe toţi şi pentru că alt pămînt n-ai de unde să iei, a trebuit să plece el în cealaltă emisferă a globului, în Australia ?

— E pămînt puţin la noi — bîigui într-un tîrziu, ca să răspundă totuşi ceva.

— Ba e destul pămînt — îi întoarse Betti vorba. Numai Bruman cît pămînt are !

Jöste se îmbujoră. Tatăl lui avea şi mai mult pămînt decît Bruman. Dar cum îşi închipuie Betti că o să-şi vîndă ei pămîntul ?

În asemenea clipe, se arăta nervos, iar Betti se supăra pentru orice fleac. Cînd îşi luau rămas bun, aveau convingerea că drumurile lor se despart. Lui i se părea că numai bogăţia lui e de vină, iar ea era convinsă că sărăcia stă în calea fericirii lor. „Niciodată n-o să înţeleagă Jöste ce înseamnă să fii sărac !" gîndea Betti şi în clipele acelea simţea că îl urăşte.

Ceaţă, ceaţă, ceaţă.

În noiembrie, nopţile sînt lungi, ploaia picură de pe crengile goale, pămîntul a amorţit, pădurile sînt mohorîte. Bătrînii se plîng de reumatism, iar bărbaţii, cînd îi cauţi, sînt la prăvălie. Îşi pierd vremea pe-acolo, discută cîte le trec prin minte, iar cînd se aprinde lampa devreme, flăcăruia ei domoleşte asprimea chipului şi face ca în ochii lor să se ivească o lumină domoală.

Tinerii dansează şi încă de pe acum aşteaptă primăvara.

La şcoala din sat e serbare : program artistic urmat de dans. Betti s-a dus şi ea împreună cu Elsa şi Eymi. Începuse de mult dansul, dar Jöste încă nu apăruse. Betti dansa cu Erik, iar acesta o tachina mereu.

— Unde-i Jöste ? o întrebă el.

— Habar n-am.

„De venit, o să vină. Mi-a promis... Dar unde e ?"

Petrecerea i se părea un coşmar. Vorbea, dansa, dar în minte îi stăruia mereu întrebarea : „Unde o fi Jöste ?" Cu cît trecea timpul, cu atît mai greu îi venea să răspundă. Serata era pe sfîrşite şi Jöste tot nu venea. În cele din urmă, neputîndu-se stăpîni, îşi luă paltonul şi, înainte de a începe ultimul vals, porni în fugă spre casă.

— Betti ! o strigă Mikko din urmă, dar ea nu-l luă în seamă.

Jöste a minţit-o ! Cine ştie unde este acum, cu alta ! Nu voia să vadă pe nimeni, nu voia să stea de vorbă cu nimeni.

Drumul spre casă i se părea lung. Afară era întuneric beznă. Asculta mereu, atentă, paşii ce răsunau. Poate că între timp Jöste a venit şi, negăsind-o la şcoală, se grăbeşte s-o ajungă... Ori poate o aşteaptă acasă ? Să se grăbească. Poate stă acolo, lîngă scară...

Pe ambele părţi ale drumului se auzea vuietul pădurii. Pe cer nu se zărea nici o stea. Şi casele săracilor, şi conacele bogaţilor erau adîncite în somn, iar liniştea, din întuneric, se burzuluia la ea cînd, alergînd, bocănea pe pietre. Iată şi scara. O fi aici ?

Nu. Linişte şi întuneric.

Urcă scara tiptil şi cu mîna tremurătoare deschise uşa spre odăiţa din pod. Ca să-şi înăbuşe durerea, inima ei striga, striga neîncetat : „Nu, nu se poate ! Jöste e prietenul meu şi numai al meu ! Cum de mi-a trecut prin minte că ar putea fi cu alta ?..."

Se dezbrăcă şi se întinse pe pat.

Dar durerea, dimpotrivă, o copleşea, neîncrederea de totdeauna a mamei faţă de cei bogaţi venea să-i întărească bănuiala mai veche, pe care încercase s-o înăbuşe, că Jöste are pe altcineva.

Brigit tuşea prin somn, dar ea nu auzea nimic. Noapte fără stele, suflet fără nădejde. Betti se zvîrcolea în pat. Trupul ei ardea, buzele îi erau uscate. Ochii larg

deschişi scrutau cu spaimă bezna. Prin urmare, a înşelat-o !...

Zilele îşi urmau cursul. De la Elsa află că Jöste a fost la Mariehamn. Toamna Osta şi ai ei şedeau mai mult acolo. Ce treabă ar fi putut avea el la Mariehamn ?

O ceaţă densă învăluise firea. De sus, de pe tăpşan, Betti privea cerul învăluit într-o perdea sură-argintie. Deasupra satului se aşternuse o linişte apăsătoare.

De două săptămîni, Jöste nu mai e de văzut. Betti şi Elsa merg adeseori cu treburi la debarcader. Într-o seară, cursa Abo-Mariehamn avea întîrziere. Mai mulţi flăcăi, printre care Mikko şi Otto, se adunaseră în sala de aşteptare şi discutau. Betti cerceta atent pe oricine intra, dar Jöste nu apăru.

Marea era agitată, valuri grele izbeau în ţărm. Cînd se spărgeau de stînci, zgomotul lor şuierător, cînd mai desluşit, cînd mai slab, răzbea pînă în sala de aşteptare, plină de larmă. În sfîrşit, vaporul sosi şi toţi ieşiră pe chei ; acolo vîntul bătea puternic şi oamenii, pătrunşi de frig, priveau cum acostează vaporul, cercetînd cu ochii lacomi tot ce se petrecea pe punte. Miros de mîncăruri gustoase venea de pe vapor, încît le lăsa gura apă. „Să plecăm ! Să ieşim din această beznă şi ceaţă ! Să pornim spre o viaţă nouă ! Şi asta cît mai repede, pînă nu ne vor fereca gheţurile iernii !..."

În paltonul ei vechi şi scurt, Betti tremura de frig. Pe drum, la întoarcere, îi clănţăneau dinţii. Deodată, fetele auziră paşi în urmă. Un om se îndrepta grăbit spre sat, dar cînd le ajunse, le salută şi merse cu ele. Era Manninen.

— Ce-i cu Jöste, de nu-l mai văd ?

— Stă acasă şi doarme — îi răspunse Betti îndîrjită.

— N-aş crede. Nu-i arde lui de dormit acum.

Betti păşea tot mai repede, fără să-l ia în seamă. În inima ei clocotea mînia. Nici Manninen nu-i dă pace acum ? Parcă nu-s şi aşa destui care n-o mai slăbesc cu întrebările...

— Stai, tu, ce te grăbeşti aşa ? o prinse Elsa, gîfîind, de braţ.

— Atenţie, o căruţă! o apucă şi Manninen de celălalt braţ. Luaţi seama să nu cădeţi în şanţ!

Prin întuneric duruia tot mai aproape o căruţă. Cînd caii trecură în goană, fetele feriră din drum. Betti se descumpăni, iar Manninen o sprijini să nu cadă în şanţ. Căpitanul Bruman se întorcea de la vapor. Fetele îl recunoscură pe Arvid, care conducea droşca, ţinînd strîns hăţurile.

— Cine era pe marginea drumului? îl întrebă Bruman pe Arvid, după ce trecură.

— Elsa, Betti şi Manninen.

— Hm! făcu Bruman. De cînd umblă ăsta cu fata Mariei?

Arvid izbucni în rîs, rîsul lui nechezat.

— Cu Betti? Eşti în urmă cu evenimentele, căpitane. Betti e logodită cu Jöste din cătunul de sud. Trebuie să se căsătorească.

Şi iarăşi izbucni în rîs. Hohotul răzbi pînă la fete.

— Ce l-a apucat pe Arvid?

— De cînd nu l-am mai auzit rîzînd! Ce-o fi cu el? se întrebară fetele.

La poartă, Betti îşi luă rămas bun. Vîntul apleca crengile copacilor golaşi. La conac, un felinar se legăna în întuneric. Bruman ieşea din grajd.

*

* *

Peste trei zile, Betti primi veşti de la Jöste. El a dat telefon la conac şi a rugat-o pe Elsa să-i transmită lui Betti că o va aştepta seara, la poartă. Cînd coborî la ora opt, Jöste era acolo. Aşteptînd-o, fuma.

— Bună seara.

— Bună...

Ea se sprijini cu coatele de zaplaz. Inima îi bătea tare, tare.

— Ce mai faci? o întrebă el.

— Bine.

Din nou se lăsă tăcere. Betti nu îndrăznea să vorbească: Jöste şi-ar fi dat numaidecît seama cît e de tulburată şi emoţionată. Dar ce-i cu el? De ce îi este

glasul atît de schimbat ? De ce stă aplecat peste bicicletă, gata parcă să încalece şi să plece ?

— Te-ai distrat la serată ? o întrebă în sfîrşit.

— Nu... adică... da... Dar tu pe unde ai fost ? De ce n-ai venit ?

— Eu ? Am fost în oraş, la dentist. Ştii că toată toamna m-au durut dinţii.

— Aşa !

— Am vrut să-ţi scriu o ilustrată, dar tot am amînat.

Betti tremura toată : i se părea atît de străin !

— Aşa ! repetă.

Cerul era acoperit cu nori grei de ploaie. Totuşi, în rostogolirea lor, mai descopereau din cînd în cînd cîte un petic de cer acoperit cu stele.

— Ţi-i frig ? o întrebă el, băgînd de seamă că tremură toată.

Se apropie şi o luă de mînă.

— Vai, cum tremuri ! exclamă, continuînd să o ţină de mînă. Hai să mergem în grajd, Betti. Aici ai să îngheţi de tot. Şi intră în ogradă.

Ea îl urmă. Jöste îşi rezemă bicicleta afară, deschise uşa grea a grajdului şi o închise la loc în urma lor. Stella începu să necheze. Betti zîmbi.

— Mai vrea fîn — spuse ea.

Jöste întinse mîinile prin întuneric şi o cuprinse pe Betti în braţe. Ea simţi mirosul atît de familiar al hainei lui şi pe obraz începură să-i şiruie lacrimi.

— Plîngi, Betti ?

Îi sărută faţa scăldată în lacrimi şi-i vorbi ca altădată :

— Ţi-a fost dor de mine, Betti ?

Stella lovea cu copitele în podea. Betti zîmbi iarăşi. „Vai, Stella, ce ştii tu !"

Jöste îi propuse să stea jos pe fîn. Betti şovăia. Atunci el exclamă nerăbdător :

— Înseamnă că nu ţii la mine !

— Cum poţi să spui una ca asta, Jöste ? Doar ştii...

Îşi muşcă buzele ca să nu scape vorbe de care putea să-i pară rău mai tîrziu. N-avea încredere în el. Trebuia să fie mereu în gardă ! Nu ! El nu trebuie să ştie că îl iubeşte atît de mult, încît...

— Ori ţi-e frică de mine? Glasul lui suna ironic.

— Nu-u-u, dar...

— Crezi că-mi convine să vin numai aşa... Eşti ca un sloi de gheaţă. Am nevoie de o fată care să nu se sperie de dragoste. Or tu...

— Numai pentru asta vii pe-aici?

— „Numai pentru asta!" Ce vrei să spui?

— Mie îmi place să mă întîlnesc cu tine oricum. Mi-e drag să stăm de vorbă... despre orice...

Tăcu din nou. Jöste izbucni în rîs.

— Ce copil eşti, Betti! Chiar nu-ţi dai seama că asta nu poate dura la nesfîrşit? Cred că mă înţelegi!

— Atunci să ne căsătorim — spuse ea simplu.

Se lăsă linişte. În întuneric se auzea doar răsuflarea lor.

— Să ne căsătorim — repetă el în cele din urmă. Dar mai întîi trebuie să vorbesc cu tata.

Ea se bucură atît de mult, încît toate prinseră a juca în faţa ochilor ei.

— Jöste, de-ai şti ce dor mi-a fost de tine! Cît te-am aşteptat...

El îi sorbea cuvintele, îi sărută obrajii. Totul era ca mai înainte, şi chiar mai bine. Luîndu-şi rămas bun, îi făgădui că o să vină curînd, şi că între timp va vorbi cu taică-său. Lui Betti îi rîdea inima. Cu pumnii strînşi în buzunare, se îndreptă tiptil spre casă şi urcă scara atît de încet, încît nici mama ei n-o auzi, deşi nu se culcase. Nu voia să stea de vorbă cu nimeni. Era atît de fericită, încît i se părea că întunericul din jurul ei cîntă.

*

* *

— Stella, Stella, sînt aşa de fericită! O să mă logodesc cu Jöste, apoi o să ne căsătorim şi-o să trăiesc alături de el toată viaţa! Pricepi, Stella? Pricepi tu cît sînt de fericită?

Betti vorbea cu Stella, cu vacile, despre norocul ei; simţea nevoia să se destăinuie şi n-avea cui — mamei nu îndrăznea. Afară cădeau ploi mărunte de

toamnă, dar Betti rîdea şi cînta. Maria îşi privea fata şi nu spunea nimic. Iar cînd odată a venit Jöste şi i-a auzit şuşotind prin grajd, s-a prefăcut că n-a văzut şi n-a observat nimic.

Jöste nu i-a adus lui Betti veşti prea bune: deocamdată, tatăl lui era hotărît împotrivă. Betti e prea tînără, i-a spus, aşa că vor trebui să mai aştepte cîţiva ani.

Oricît a insistat Jöste, nu l-a putut face să-şi schimbe hotărîrea.

— Şi ce facem atunci?

— O să aşteptăm pînă ai să te faci mai mare. Dar să fii mai drăguţă cu mine.

Betti roşi toată. Ploua şi obrazul lui Jöste era ud. Ar fi vrut să-l mîngîie, dar nu îndrăznea.

El îi propuse să se întîlnească ceva mai tîrziu, lîngă grajd. Deocamdată trebuie să dea o fugă pînă la Bruman: tatăl lui l-a trimis — avea ceva de aranjat.

Betti mulse în grabă vacile, duse laptele în casă şi pe la orele opt fu înapoi lîngă grajd. Jöste nu venise şi, ca să n-o pătrundă ploaia, se lipi de zid. „De ce întîrzie oare?"

În sfîrşit, desluşi paşii cunoscuţi.

— Tu eşti, Betti?

— Da.

— Ce ploaie blestemată!

Glasul îi suna aspru, fără pic de căldură. O presimţire rea puse stăpînire pe Betti: aştepta să afle că s-a întîmplat ceva, că o ameninţă o mare nenorocire...

Jöste deschise uşa grajdului şi intrară amîndoi înăuntru.

— Era să nu mai vin — zvîrli el aspru. De fapt, chiar aşa ar fi trebuit să fac. N-am ce căuta aici!

— Ce-i, Jöste? Ce s-a întîmplat?

— Ştii tu prea bine!

— Eu?

— Va să zică, te plimbi cu alţii, şi mai vrei să ne căsătorim!

Izbucni într-un rîs straniu, pe care Betti îl simţi în inimă ca o lovitură de cuţit.

— Cine spune asta?

— Ce însemnătate are cine spune ? Şi cînd te gîndeşti că eu, prostul de mine, te credeam altfel... ca Wilhelm... că pot conta pe tine. Fir-ar a dracului de treabă !

Jöste înjura ! Jöste, pe care nu l-a auzit niciodată înjurînd ! Betti tăcea, încremenită de groază.

— N-ai decît să te plimbi cu finlandezii tăi, dacă-ţi sînt aşa de dragi, dar pe mine să nu mă crezi caraghios.

— Jöste !

Betti se sperie de propriul său glas.

— Cine ţi-a spus ? întrebă apoi încet, cu glasul răguşit. Cine a scornit minciunile astea ? !

— Nimeni n-a scornit nimic. Ai fost văzută cu Manninen. Ce-ţi închipui ?

— Cu Manninen ? Betti izbucni în rîs. Cu Manninen ! repetă ea.

— Ce, ori nu-i adevărat ? întrebă Jöste.

— Să vezi ce-i fac lui Arvid ! Numai el ţi-a spus ! Întreab-o pe Elsa. Veneam de la debarcader şi a trecut pe lîngă noi... Atît. Cum poate să spună ? ! Dacă nu-l omor eu, lasă ! Îi arăt eu !

În glas îi răsuna atîta ură şi hotărîre, încît Jöste se mai potoli.

— Altfel... altădată nu te-ai plimbat cu el ?

Betti îl asigură că în viaţa ei niciodată nu s-a plimbat cu nimeni şi nimeni n-a sărutat-o.

— Bine. Dar dacă mai aud vreodată că ai stat măcar de vorbă cu blestematul ăla de finlandez, să ştii că între noi totul s-a sfîrşit.

Aşezaţi pe fîn, vorbiră ore în şir. Jöste se arătă iarăşi drăgăstos şi bine dispus, îi povesti ce-a mai făcut în ultimul timp, ce planuri are şi cum îşi închipuie viaţa lor în viitor. Betti îl asculta cu ochi aprinşi. Ploaia măruntă de afară strecura fiori pe spate, dar fînul mirosea a vară. „Numai de n-ar pleca — se gîndea ea. De-ar sta aici toată noaptea, toată viaţa !"

În cele din urmă, el trebui să plece totuşi. O cuprinse în braţe, o sărută şi îi spuse pentru ultima oară :

dacă mai află că a stat de vorbă cu finlandezul, nici să nu-l mai aştepte !

— Numai pe tine te iubesc, prostuţule !

— Atunci, la revedere, pe curînd !

Pe curînd.

Nu veni multe zile la rînd şi nici măcar nu-i telefonă Elsei, ca altădată, cînd nu putea veni. Betti îl aştepta. Ochii ei mari erau parcă şi mai mari, nu vorbea cu nimeni şi nici nu mai rîdea.

De ce oare nu vine ?

Zilele treceau, trecură săptămîni, căzu şi prima zăpadă. Peste insulele Aland bîntuiau furtunile toamnei. Oamenii preferau să stea în casă, la căldură.

Numai Betti, urcată pe tăpşan, ar fi vrut ca furtuna ce sfărîma talazurile uriaşe în ţărm să-i spulbere şi durerea. Vîntul îi umfla rochia şi poalele paltonului, îi flutura părul. O rafală puternică mai că o trînti jos. Totul în jur urla, vuia, şuiera. Uneori trebuia să se ţină de gard ca să n-o doboare vîntul. Abia se putu duce, poticnindu-se, pînă la grajd. Încercă să deschidă şi cînd izbuti, în sfîrşit, i-o smulse din mîini şi o izbi cu atîta putere de peretele grajdului, încît răsună ca o împuşcătură. Dar Betti nu se lăsă. Apucînd uşa cu amîndouă mîinile, izbuti să o închidă. În grajd era frig şi pe sub uşă, prin încheieturile ferestruii, vîntul strecura spulber de zăpadă. Se aşeză un pic pe sania veche, apoi se apucă să taie fîn pentru cal. Afară furtuna urla ca o fiară turbată. Betti asculta toate zgomotele acestea de parcă ar fi vrut să prindă un tîlc al lor ascuns. Marea învolburată asalta cu furie insulele Aland, oamenii se simţeau singuri, părăsiţi, Betti şedea pe sania lor veche şi asculta glasul neînduplecat al furtunii.

Cumplită vreme !

Jöste nu venea şi nici nu da semn de viaţă. Se pare că Elsa ştia ceva. Betti ghici acest lucru după expresia feţei ei, dar, ca bună prietenă ce-i era, nu voia s-o necăjească. Betti îşi închipuia despre ce poate fi vorba : Jöste are pe altcineva.

Spre sfîrşitul lui noiembrie, avu prilejul să se convingă singură. Jöste veni la dans cu Osta şi cînd serata se termină plecară împreună. Uluită, Betti alergă ca o

bezmetică spre casă. Întunericul îi ardea faţa, ace de gheaţă purtate de vînt îi şfichiuiau obrazul. Ea încerca să se apere cu palmele, dar obrajii tot îi ardeau ca focul. Acasă, lunecă pe trepte şi căzu cu zgomot pînă jos. Maria se trezi şi ieşi fuga afară : nu ştia ce se petrece în toiul nopţii. Înghemuită la poalele scării, Betti gemea amarnic.

— Te-ai lovit ? !

— Nu, n-am nimic.

Nu încerca nici o durere fizică. Doar inima îi era zdrobită. Şi se simţea atît de lipsită de puteri, încît urcă scara de-a buşilea.

Maică-sa intră înapoi în bucătărie.

Betti nu era în stare să plîngă. Doar în grajd, uneori, nemaiputîndu-se stăpîni, începea să strige, dar de îndată ce-şi auzea glasul, tăcea, cuprinsă de o spaimă nebună.

— Numai de nu mi-aş pierde minţile ! şoptea ea. Mai bine să mor !...

Veni şi Crăciunul, cu zăpadă şi ger.

— Anul ăsta o să mergem şi noi la biserică — spuse Rolf. Acum avem cal de care nu trebuie să ne fie ruşine.

Zis şi făcut. Maria se strădui ca Paul şi Brigit să nu arate ca nişte sărăntoci. Îi spălă, le călcă şi le cîrpi hăinuţele cu atîta migală, încît nici nu se vedea că-s peticite.

Rolf şi Betti scoaseră din grajd sania, nemaifolosită de mulţi ani, o măturară de praf şi resturi de paie şi o lustruiră, pînă ce culoarea verde începu să strălucească. Puteau pleca.

— Eu nu merg !

Betti părea atît de hotărîtă, încît Maria nu mai stărui. Ea în orice caz ar fi vrut să meargă la biserică şi dacă Betti va rămîne, cu atît mai bine : o să aibă ea grijă de casă şi de dobitoace.

Cînd în sat se aprinseră luminile, Rolf înhămă calul la sanie şi plecară la biserică în sunet vesel de zurgălăi.

Betti mulse vacile şi le hrăni mai bine ca de obicei. Apoi trecu laptele prin separator şi se apucă să pregătească masa sărbătorească. Prăji cîrnaţi şi muşchi. În casă se afla un brăduţ împodobit. Cînd îl privea, Betti îşi muşca buzele ca să nu izbucnească în lacrimi. Numai cînd rămînea singură putea să-şi dea frîu liber simţămintelor, putea să nu se mai prefacă, să nu se poarte de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

La biserică, Maria încercă să asculte predica pastorului, dar nu reuşi : o obosea glasul lui monoton şi o făcea să se gîndească la alte lucruri. Grijile puseseră iarăşi stăpînire pe ea. Dacă Wilhelm şi-a cumpărat pămînt în Australia, o să se mai întoarcă oare ? Nu, nu se mai întoarce niciodată ! Cît despre Ingo... îi scria nişte scrisori atît de ciudate. Se gîndi şi la Betti... Cînd îşi aducea aminte de ochii ei, o durere amarnică îi răscolea inima. Jöste s-a purtat ca un nemernic ! A înşelat-o şi acum fata se topeşte, mistuită de durere. Betti încă nu ştie că aşa e făcut, ca cei bogaţi să-i înşele întotdeauna pe cei săraci. Bine că ştie măcar să sufere fără să se vaiete...

Jöste era şi el la biserică. Se afla cu părinţii lui în primele bănci. Bogătanii se ţineau toţi ţanţoşi. Chiar priviţi din spate arătau impozanţi. Băncile din faţă erau ocupate de ei şi familiile lor. Apoi urmau ţăranii mai săraci, argaţii şi în fund văduvele. Franjurii broboadelor negre de mătase atîrnau pe spatele femeilor. Zărind o veche cunoştinţă, pe care n-o văzuse de mult, Maria oftă...

— Da, da, îmbătrînim...

Orga, cam răguşită, începu să cînte. Toţi se ridicară în picioare. Cei care aveau necazuri sau vreo durere rosteau cu evlavie rugăciuni, şi pentru o clipă s-ar fi putut crede că luau toţi parte la aceste dureri ale unora. După terminarea psalmului, pastorul urcă din nou la amvon. Maria se gîndea la ale ei, fără să-l asculte. Deodată, însă, cuvintele lui îi răzbiră în cuget, trezind-o parcă din vis.

— ...păzeşte-ne, doamne, de nelegiuire şi nedreptate... Apără casele noastre de ură şi moarte...

Cum de îndrăzneşte să vorbească astfel ?! Glasul mieros al pastorului o dezgustă profund. Tînguirile lui lacrimogene umpleau biserica. Pastorul vorbea cu enoriaşii lui : timpurile sînt grele, frate se ridică împotriva fratelui, ţara e sfîşiată de lupte lăuntrice, anticriştii ameninţă orînduirea socială lăsată de Dumnezeu, Domnul, în marea lui milă, să ne ocrotească !

Maria îl asculta încremenită. Cum îndrăzneşte să vorbească astfel, cînd are pe conştiinţă viaţa a doi oameni?! Afară, la dreapta amvonului de pe care ţine predică, sînt înmormîntaţi doi deţinuţi, iar el, pastorul care împarte binecuvîntarea Domnului, e vinovat de moartea lor !

Asta n-are s-o uite niciodată ! Era în martie 1918. Gheaţa aproape se topise. Într-o noapte, în satul lor au venit doi călăreţi scăpaţi de urmărirea albilor. Dar autorităţile locale i-au prins şi i-au aruncat în temniţă. Pe vremea aceea, pastorul era cel mai mare în sat. Tăia şi spînzura. Nimic nu se putea face fără el. Într-o dimineaţă, cei doi au fost împuşcaţi lîngă şanţ. Mult timp oamenii n-au putut să uite întîmplarea şi seara se fereau să iasă pe străzi. Despre moartea fugarilor veniţi să-şi caute adăpost aici, în sat, circulau tot felul de zvonuri. Unii spuneau că au murit ca nişte eroi, alţii că au implorat îndurare. Pastorul a vrut să dăruiască argaţilor cizmele lor, dar nimeni n-a vrut să le primească. Multă vreme oamenii din sat s-au simţit prost, de parcă toţi ar fi fost vinovaţi de această întîmplare ruşinoasă. Mulţi îl învinuiau pe pastor, spunînd că dacă nu s-ar fi dovedit atît de aprig, jandarmii i-ar fi trimis pe arestaţi în Finlanda şi aceste două morminte n-ar mai fi existat în insulele Aland.

Maria nu putea să uite această întîmplare. Ce ruşine pentru tot satul, pentru întreg ţinutul ! Să curmi viaţa unor oameni fără apărare ! Atunci nimeni nu s-a ridicat să-l oprească pe pastor ! Şi iată că nelegiuitul se tînguie că se ridică frate împotriva fratelui ! El, cel dintîi vinovat de moartea fraţilor lui ! El, ucigaşul ucigaşilor !...

— Amin.

Răsună ultimul psalm şi enoriaşii începură să părăsească biserica. Maria îşi încheie paltonul şi se îndreptă încet spre ieşire. Înaintea ei păşeau cîţiva pescari de pe insuliţele stîncoase, cu feţele aspre, bătute de vînturi.

Pînă ce Rolf înhămă calul, ea discută cu nişte cunoştinţe. Îi aşeză apoi în sanie pe Paul şi Brigit, şi în sfîrşit urcă şi ea.

— Să nu mîni prea repede — îl rugă pe Rolf.

Stella, care nu ieşise de mult din grajd, zburda ca un mînz nărăvaş. Porni vijelios din loc, împroşcînd zăpada în toate părţile. În urma lor porniră şi ceilalţi. Maria observă droşca lui Bruman în spate, la cîţiva paşi. Arvid agita hăţurile şi învîrtea biciul.

— Dă-te mai la o parte şi lasă-l să treacă — îi spuse lui Rolf cînd simţi alături răsuflarea calului sprinten, dar Stella, auzind tropot de cal străin, zvîcni nebuneşte înainte. Şi cum Arvid ţinea cu tot dinadinsul să iasă în frunte, Stella alerga tot mai repede. Maria strigă înspăimîntată :

— Doamne Dumnezeule ! A luat-o razna !

Rolf strîngea hăţurile, încercînd s-o oprească, dar degeaba. Zurgălăii săniei lui Bruman, răsunînd în spate parcă plini de mînie, o întărîtau tot mai mult pe Stella. Gonea aşa de tare, încît vîntul le şuiera în urechi.

— Mai repede ! Mai repede, lua-te-ar naiba ! Bruman îl lovea pe Arvid cu pumnii în spinare. „Doar n-o să-i las să intre înaintea mea în sat !"

Arvid biciuia calul, încercînd să-i depăşească. În stînga, brazii de pe marginea drumului scăpărau ca nişte liniuţe. Rolf, speriat, încerca din răsputeri s-o stăpînească pe Stella, dar ea, fornăind, zbura, nu altceva.

— Rolf, opreşte-o, opreşte-o ! Maria se ţinea desperată de marginea săniei. Brigit şi Paul, în fundul săniei, se ascunseseră sub pătură. Nu departe, drumul cobora abrupt, şi copiilor le era teamă.

Proptindu-se cu picioarele în partea din faţă a săniei, Rolf încercă să se ridice în picioare, dar în clipa următoare fu silit să se aşeze. Stella o rupse la fugă la vale, încetini prea puţin la cotitură, apoi iar o luă la goană.

— A turbat iapa! Să ştii că ne omoară şi tocmai acum, de Crăciun!...

Satul nu mai era departe şi Arvid îşi îndemna din răsputeri calul de rasă. Aproape îi ajunsese iarăşi, după ce la cotitură rămăsese în urmă.

— Tu nu pricepi?! În nici un caz n-o să îngădui Mariei să ne-o ia înainte! urla Bruman.

Primele case luminate se şi zăreau prin întuneric.

— Fir-ar ea afurisită de iapă! se tînguia Arvid.

Zăpada răscolită cu copitele de Stella îi nimerea în obraz, orbindu-l, dar nu se lăsa. Trebuia să apere onoarea gospodăriei lor.

— Are pe dracu-n ea iapa Mariei! Ce-aleargă!

După ce ieşiră la drum drept, lui Rolf îi veni inima la loc.

— Am cîştigat! strigă el, cînd intrară în sat — noi am cîştigat!

— Bou încălţat ce eşti! Bruman îşi şterse obrazul umed de zăpadă. Să nu fii în stare să-i întreci! Privea din sanie calul asudat, şi-l ocăra pe Arvid, care deshăma. Era vînăt la faţă de mînie.

— Ei lasă, lasă, căpitane! căuta să-l liniştească Arvid. Te superi pentru un fleac ca ăsta!

El sări din sanie, se scutură de zăpadă şi intră în casă.

Zile de iarnă, albe, monotone.

În sătucul dintre cele două braţe de pădure oamenii îşi duceau viaţa care cum putea. Cînd gerul era mare, satul părea pustiu, iar cînd viscolul înzăpezea drumurile, ieşeau toţi, bărbaţi şi femei, să lupte cu nămeţii. Dădeau jos zăpada de pe acareturi, deschideau poteci prin troiene, iar cînd terminau lucrul, se uitau mulţumiţi la roadele muncii lor.

Urmau apoi alte şi alte zile, aidoma celorlalte.

În aceste zile, pe cerul înalt soarele palid abia apuca să se înalţe, şi atunci satul prindea viaţă. Pe drumuri

şi poteci treceau oameni, copiii urcau pe coline să se dea cu săniuţele ori să schieze.

Nopţile erau lungi şi întunecoase.

Săptămîni întregi nu se întîmpla nimic deosebit, aşa că oamenii erau bucuroşi să aibă despre ce discuta. În iarna aceasta se vorbea mai adesea de Betti. Jöste se însoară cu alta. Ce-o să facă biata fată?

Betti tăcea. Îşi vedea de treabă: mulgea vacile, curăţa grajdul, tăia lemne la pădure şi le căra acasă, de Stella era tot mai mulţumită şi cînd ieşea în lume, căuta să nu-şi trădeze cu nimic suferinţa. Totuşi, avea faţa mai palidă şi ochii mai întunecaţi ca de obicei.

— Ce ai tu, Betti? Nu te simţi bine? o întreba maică-sa cînd refuza mîncarea.

Betti era extrem de nervoasă şi se supăra pentru orice fleac. Băgînd de seamă toate astea, Rolf căuta să-i facă pe voie. Maria încerca în felul ei s-o ajute. Nu pierdea nici un prilej să-i ocărască pe bogătani, îşi arăta tot dispreţul faţă de morala lor şi încerca să inspire copiilor dezgust şi repulsie faţă de oamenii „lipsiţi de caracter". Pe toţi îi afecta nenorocirea ce se abătuse asupra fetei.

Ce-o să facă Betti acum? Nu cumva o să plece la primăvară? Dar dacă pleacă, ce face singură? Paul şi Brigit sînt încă mici. Cum o să se descurce?

Seara, Betti urca devreme în odăiţa din pod, unde dormea acum singură, şi pînă să adoarmă, citea. Nu o dată Maria i-a strigat de jos să se culce, ca altădată lui Wilhelm, dar, la fel ca Wilhelm, Betti nu-i răspundea. Lampa ardea pînă noaptea tîrziu, licărind ca o stea deasupra văii.

Lunile treceau, zilele se scurgeau — tot mai lungi, tot mai blînde. Se apropia primăvara. Zăpada se topea pe nesimţite, pojghiţa cenuşie, parcă neatinsă, se lăsa tot mai jos. Gheaţa la ţărm era tot mai străvezie. La 1 martie Jöste se logodi cu Osta. În ziua aceea Betti

căra bălegar pe cîmp. De pe capră, mîna calul fluierînd ca flăcăii. Soarele încălzea ; streşinile picurau.

În mesteacănul de lîngă prăvălie poposiseră primii grauri. Într-o zi ca asta, după cum era firesc, oamenii simţeau nevoia să iubească şi să fie iubiţi. Bătrînii ieşeau în pragul caselor, la soare.

Seara, Betti se îmbrăcă şi ieşi.

— Unde mergi ? o întrebă Maria, văzînd-o albă ca varul.

Ea nu-i răspunse, dar Maria o văzu urcînd colina pe drumul ce ducea spre mare.

— Brigit, du-te după ea. Vezi unde se duce. Nu-mi place privirea ei. Tu ştii doar...

Maria se opri la timp. De unde să ştie Brigit, în naivitatea ei de copil, ce-a însemnat pentru Betti trădarea lui Jöste ? Şi nici nu se cuvenea să o amestece pe ea în astfel de treburi ce priveau numai pe cei mari. „Va veni vremea să cunoască şi ea viaţa" — se gîndi maică-sa, oftînd.

Betti cobora încet spre mare. De la pontonul de care se leagă bărcile, coti spre golful Lekvik. Drumul era lunecos, abia se putea ţine să nu cadă. Ajungînd la poalele pădurii, zări, nu departe de capul Künes, marea eliberată de gheţuri, şi se opri.

În jurul ei se lăsa încet înserarea, dar ea nu observă nimic. Privea apa care o atrăgea ca un magnet.

„Dacă mă arunc în mare — se gîndea ea — n-o să uite niciodată această zi..."

Se apropie de stîncile sălbatice şi tăcute, îngrămădite pe mal. Pe povîrnişurile lor creşteau pini strîmbi, pitici. Crengile lor noduroase se înălţau ca nişte beţe de schimnici spre cerul verzui al înserării ; altele, aplecate, păreau nişte mîini lacome ce bîjbîiau, căutînd ceva pe jos. Betti se căţără tot mai sus, pînă ajunse pe cea mai înaltă stîncă. Jos, la picioarele ei, gheaţa albastră-întunecată părea un abis.

Betti privi gheaţa, apoi ridică ochii spre cer. Spre apus, deasupra pădurii, se vedea o stea mare. Lumina ei cu nuanţe roşiatice clipea jucăuş. Dincolo de pădure era satul. Nici un zgomot nu se auzea dintr-acolo. S-ar fi zis că întreaga fire îşi ţine răsuflarea, dar fata copleşită de durere nu simţea acest lucru.

Încremenise acolo, pe stîncă ; în jurul ei, nimic nu clintea. Tufele şi copacii păreau cufundaţi într-o toropeală adîncă şi aveai impresia că o dată cu noaptea o linişte asemănătoare morţii va coborî pe pămînt. Şi, totuşi, copacii respirau, iar de pe crengi, numeroşi ochi îi urmăreau mişcările.

Betti se înălţa ca o statuie, la marginea stîncii abrupte. Pe cer, acolo unde soarele s-a cufundat în mare, mai stăruiau culori violete, pădurile de dincolo de golf se întunecau din ce în ce mai mult. Betti mai făcu un pas spre marginea hăului.

„Să mor... să mor... să mă arunc acolo, pe gheaţa întunecată..."

Dinspre pădure răzbi un vaier prelung, copacii îşi întindeau crengile unii spre alţii, de pe cerul întunecat peste sat cobora noaptea.

Gheaţa de la poalele stîncii se mistui în întuneric... Betti nu vedea nimic, nu auzea nimic, nu simţea nimic. Nu-şi mai simţea nici durerea.

În sfîrşit, o podidiră lacrimile. Plînsul o zgudui, dar o şi uşură. Pe cer răsăreau stelele. Clipind vesel, se arătau una după alta. De veselia lor se molipsi întreaga fire.

— Să mă întorc acasă — şopti Betti. E tîrziu...

Coborî de pe stînci. În întuneric lunecă, gata să se rostogolească, dar în cele din urmă ajunse jos, pe ţărm. Atunci auzi şi glasul pădurii : mai întîi un foşnet tremurat, apoi mii de şoapte tainice. Betti păşea încet pe drum.

— Betti !

Se opri. Cine o strigă ? Un om îi venea în întîmpinare. Era Manninen.

— Unde ai fost ? o întrebă el cu glasul sugrumat de emoţie. Te caută mama ta !

— Ce vrea ?

— Cum, ce vrea ? Te aşteaptă acasă. M-a rugat şi pe mine să te caut. Unde ai fost ? o mai întrebă o dată.

Betti nu-i răspunse.

Maria o aştepta. Auzindu-i paşii în ogradă, deschise larg uşa bucătăriei şi exclamă cu uşurare şi bucurie :

— Doamne, fetiţa mea ! De-ai şti ce îngrijorată am fost ! Pe unde mi-ai umblat ?

— M-am plimbat puţin...

— Hai să bei un ceai fierbinte. E fiert gata !

Betti intră în bucătărie. Glasul mamei era atît de stăruitor, încît nu se putu împotrivi. Se aşeză pe marginea unui scaun, ca o străină. Maria îi turnă ceaiul, puse zahăr mai mult şi-i întinse o bucată de pîine. Betti îşi mişcă anevoie degetele înţepenite. În mica bucătărie stăruia liniştea şi nimeni nu îndrăznea s-o tulbure. Maria rămase lîngă sobă, în picioare, şi se uită la fiica ei. Betti s-a întors acasă. Asta-i principalul.

Peste cîteva zile, Maria primi o telegramă din Stockholm. O deschise cu mîini tremurătoare.

„Veniţi în întîmpinarea lui Ingo la Mariehamn. Soseşte cu vaporul de Stockholm la patru martie. E bolnavă. Von Jungen".

Atît.

Obrazul Mariei păli treptat. Mai citi de cîteva ori telegrama, fără să-i pătrundă sensul.

Betti o citi şi ea şi privi în gol, departe, spre marea învolburată. Ingo se întoarce acasă şi-i grav bolnavă. Cine va merge înaintea ei la Mariehamn ?

Plecă Rolf cu căruţa. Trebuia să aibă grijă cum trece peste gheaţă.

— Să nu dai în vreo copcă — îi strigă Maria în urmă. Ai grijă...

Ziua era lungă. Ningea. Vremea era umedă. Betti şi Maria urcară de nenumărate ori pe tăpşan, apoi, după ce se întorceau în bucătărie, priveau mereu prin fereastră spre mare, de parcă i-ar fi putut vedea astfel pe cei aşteptaţi.

— De ce nu vin ? Fetiţa mea, dă o fugă şi vezi dacă nu se zăresc pe drum !

— Dar ce are Ingo ? Ce i s-o fi întîmplat ? întrebă Brigit.

— E cam slăbuţă, e adevărat. Eu ştiu ce ar putea să aibă ? Dar nu-i nimic. O să stea acasă şi-o să se facă bine.

Orele treceau, nesiguranţa îi chinuia, mîncarea rămase neatinsă, iar Betti şi Brigit începură să facă ordine prin casă, de parcă s-ar fi anunţat un înalt oaspete.

— Mai uită-te o dată, Brigit. Nu se văd cumva ?

De pe tăpşan, Brigit scruta zarea, dar drumul era pustiu.

— Numai de n-ar nimeri în vreo copcă !...

Betti spăla scaunele. Auzind cuvîntul „copcă", tresări, apoi lăsă capul jos. „Ce proastă am fost ! Cum de mi-a trecut prin minte să mă arunc în mare ? ! Cît ar fi suferit biata mama..."

Abia spre seară se auzi tropot de copite. Maria ieşi fuga afară să-i întîmpine pe cei veniţi. Rolf deschise poarta şi trase sania în ogradă. Nu spuse nimic şi îşi feri privirea cînd mama se opri în loc, înspăimîntată. Băiatul păşea în neştire, adus de spate, de parcă ar fi purtat o povară grea pe umeri. Văzîndu-l, Maria înţelese că s-a întîmplat ceva atît de îngrozitor, încît nu mai îndrăzni să se apropie. Ingo, în sanie, înfăşurată în pătură, părea că aşteaptă ceva. Cînd Rolf opri calul, dădu pătura în lături şi întrebă dacă poate să coboare.

— Ingo, dar eşti acasă, Ingo ! Maria privea înmărmurită la fiica ei. Ingo n-o recunoştea. Nu recunoştea pe nimeni. Nu-şi dădea seama că a coborît din sanie, că se află în faţa casei părinteşti. Privirea îi era rătăcită, mişcările stîngace, de copil mic. Buzele Mariei păliră şi rămaseră mute. Mama nu mai putea să scoată o vorbă.

— Mamă, ce-i cu Ingo ? În glasul lui Brigit răsuna teama. O trăgea pe maică-sa de poala rochiei, dar Maria nu simţi nimic — urmărea cu spaimă fiecare gest al fetei bolnave.

Ingo se aşeză pe scara aşternută cu crengi de brad. Lumina din bucătărie cădea pe chipul ei tras, de o paloare cadaverică. Ochii mari erau lipsiţi de strălucire. Observînd-o pe Maria, izbucni într-un hohot de rîs.

— De ce te holbezi aşa la mine ? îi striga ea. Nu vezi că vreau să plec ? Am căruţ în sanie.

— Ingo, Ingo ! Nu ne mai recunoşti, Ingo ? îi striga Betti privind-o la fel de îngrozită ca şi maică-sa.

— Cine eşti tu ? Ingo se apropie de Betti şi cu mîinile ei reci îi pipăi obrazul. Apoi iarăşi izbucni în rîs, un rîs înfiorător, de om nebun.

— Hai în casă ! Aici, în Suedia e aşa de frig. Am îngheţat ! Voi n-auziţi ? Am îngheţat ! Să intrăm !

Intră în bucătărie. Maria o urmă.

— Rolf, Rolf, e adevărat sau mi-am pierdut eu minţile ?

Rolf nu răspunse. Ducînd calul spre grajd, plîngea ca un copil. Betti, Brigit şi Paul rămăseseră lîngă uşă, afară, neîndrăznind să intre. Ceea ce se întîmplase era cu neputinţă de priceput, era ceva mai straniu şi mai înspăimîntător decît întoarcerea lui Wilhelm.

Seara aceea...

Odaia de sus, din pod, fu aranjată pentru nebună. Lăsară doar un pat şi un scaun. Nimic altceva. Pe Ingo o conduseră spre pat ca pe un copil mic şi după rugăminţi stăruitoare izbutiră să o culce. Dar în clipa următoare sări jos din pat şi începu să alerge prin odaie, dînd din mîini de parcă ar fi vrut să prindă ceva nevăzut.

— Vreau acasă ! striga ea. Chiar acum să mă duceţi ! Vreau acasă !...

— Eşti acasă, fetiţa mea !

— Nu, nu ! Vreau acasă !

Strigătele ei umpleau ograda, se auzeau în bucătărie. Nebunia ei plana peste toată casa. Nimeni nu se culcase. Toţi ascultau tăcuţi, cu strîngere de inimă, paşii ce răsunau sus. Cînd Ingo izbucni în strigăte, Maria îşi

lăsă bărbia în piept şi-şi împreună mîinile în poală, ca la rugăciune.

— Ce facem, mamă ?

Afară începuse să viscolească, dar nici furia vîntului ce zgîlţîia ferestrele, nici vuietul stihiilor dezlănţuite peste sat nu puteau acoperi strigătele lui Ingo, nu puneau capăt mersului ei neîntrerupt prin odăiţa din pod. La fiecare zece minute, Maria urca sus şi o ruga să se culce, dar în zadar. Ingo n-o recunoştea, n-o asculta ; nu voia să se culce.

— Vreau acasă ! striga ea. Vreau acasă !...

A doua zi, veni medicul. Nu-i trebui prea mult timp ca să pună diagnosticul.

Demenţă, ca rezultat al epuizării sistemului nervos. S-ar putea să-şi revină, dar trebuie îngrijire şi supraveghere medicală. N-ar strica s-o interneze într-un spital de alienaţi.

Într-un spital de alienaţi ! S-o închidă pe Ingo la un loc cu nebunii ! Dar şi un om sănătos, dacă nimereşte la balamuc, nu se mai întoarce teafăr !

Maria întrebă dacă n-ar putea să o ţină acasă.

— Încercaţi — admise doctorul, privind îngrijorat aspectul mizer al casei. Căutaţi, pe cît posibil, să-i îndepliniţi toate dorinţele. Astea o să-i facă bine ! Şi chemaţi-mă peste o săptămînă.

Plecă, făgăduind că o să le trimită nişte medicamente. Ai casei rămaseră toţi să îngrijească biata bolnavă.

Zilele se perindau, după noapte venea ziua, şi lor le era din ce în ce mai greu. Ingo se arăta tot mai neliniştită. Nu voia să mănînce, nu voia să doarmă, iar o dată a încercat să se arunce pe fereastră. Rolf trebui să astupe fereastra cu scînduri. Ingo urmări cu interes cum face Rolf din odăiţa ei o adevărată închisoare. Fiecare lovitură de ciocan o distra. Dar cînd rămase singură, începu să bată cu pumnii în uşă, strigînd cît o ţinea gura că vrea acasă, în insulele Aland.

Maria abia se mai ţinea pe picioare de atîta alergătură pe scară, sus-jos... Puterile o lăsau, şi tot mai greu îndura durerea ei nemărginită. Cu mîini tremurînde îi deschidea uşa lui Ingo şi-i spunea că poate ieşi, că e acasă.

Ingo cobora scara şi intra după maică-sa în bucătărie. Cînd Maria îi vorbea, Ingo zîmbea uneori. Alteori însă plîngea, se tînguia, se supăra. Odată îşi închipui că e învăţătoare şi, aducîndu-şi un maldăr de cărţi pe masa din bucătărie, se jucă ore întregi, fără noimă, de-a şcoala. Pînă la urmă, izbucni în lacrimi.

— Doamne Dumnezeule, ai milă de noi! se ruga Maria.

Uneori, Ingo cădea într-o stare de completă apatie. Ceasuri întregi sta într-un colţ al odăiţei de sus, bolborosind ceva nedesluşit. Părul îi cădea în dezordine pe umeri, mîinile pipăiau mereu rochia cu care era îmbrăcată.

Soarele lucea pe cer, zilele erau tot mai lungi, în aer se simţeau adieri de primăvară. Durerea Mariei nu cunoştea margini. Tot satul numai despre asta vorbea, despre cumplita nenorocire ce se abătuse asupra ei, dar nimeni nu mişcă nici măcar un deget să-i vină în ajutor. Nimeni nu se întreba dacă are bani pentru doctor şi medicamente, nimeni nu venea să vegheze măcar un ceas lîngă patul bolnavei. De altfel, cui îi poţi pretinde să-şi bată capul cu o nebună?

— Păcat! spuneau ţăranii la prăvălie. Dar, la drept vorbind, toţi copiii Mariei sînt cam aiuriţi. Cine ştie, poate nici Wilhelm nu era întreg la cap. Toate alea îi trăsneau prin minte!...

Grele vremuri!

Soarele strălucea, satul îşi trăia viaţa obişnuită, numai în casa Mariei viaţa era un chin. Zilele şi nopţile păreau nesfîrşite şi nu semănau de loc cu adevăratele zile şi nopţi. Viaţa lor se scurgea pe un făgaş sinuos, tot ce făceau era dictat de dorinţele nebunei; ei, care judecau şi înţelegeau totul, ajunseseră să se manifeste într-un mod cu totul lipsit de raţiune. Toate încercările de a reveni la normal dădură greş. Ingo mînca atunci cînd i se făcea foame, şi i se făcea foame cînd te aşteptai mai puţin, cerea de băut cînd îi venea şi transforma ziua în

noapte şi noaptea în zi. Nu voia să folosească întotdeauna oala de noapte şi-şi făcea nevoile pe jos. Deseori Maria trebuia să cureţe de prin unghere excrementele, de parcă ar fi ţinut un cîine în casă, iar nu un om. Curăţa mereu şi plîngea.

— Doamne, Dumnezeule! Ce nenorocire pe capul meu! Doamne, doamne!

Cînd Ingo se înfuria, nimeni nu era în stare s-o potolească. Rolf şi Betti încercau s-o liniştească, dar ea dădea din mîini, din picioare, muşca şi urla ca o fiară. În cele din urmă, toţi trei cădeau pe duşumea sleiţi de puteri, gîfîind şi gemînd. Ingo striga necontenit că vrea acasă, acasă...

— O să vină Wilhelm să mă ia — îi şoptea ea lui Betti la ureche — şi-ai să vezi tu ce-o să-ţi facă, scîrboaso!

După astfel de crize, o părăseau puterile şi începea să plîngă desperată. Ţi se rupea inima cînd o auzeai şi-ţi făcea mai rău decît atunci cînd avea accese de furie. Se tăvălea pe duşumea, lovită, cu şuviţe de păr lung căzute în dezordine pe faţa plină de vînătăi şi, cu genunchii la gură, plîngea atît de sfîşietor, încît tot trupul ei firav se cutremura. Aveai impresia că întreaga odaie, că toată casa vibrează de durerea ei. Nici rugămințile, nici mîngîierile n-ajutau la nimic. Trebuia lăsată să plîngă.

Zilele şi nopţile erau aidoma. Ingo aţipea uneori, apoi, sărind din pat, umbla prin odaie, căutînd ceva prin întuneric, vorbind cu persoane închipuite. Uneori glasul îi era răutăcios, îndîrjit, alteori răzbătea prin el o deznădejde sfîşietoare. Culcaţi, fără să doarmă, toţi o ascultau. În întunericul nopţii, durerea era grea, aproape materială. Şi pe toţi îi frămînta aceeaşi întrebare:

— O să se vindece vreodată?

— Ce ne facem noi?

Dacă boala ei e de lungă durată? Dacă nu se face bine prea curînd, n-o vor mai putea ţine acasă, dar nici la balamuc n-ar fi vrut s-o trimită. În primul rînd, n-aveau bani pentru întreţinere, şi-apoi... acolo nu se

va îmbolnăvi mai rău ? De aceea căutau să-și alunge din minte asemenea gînduri, la care nu puteau găsi răspuns.

Culcată în pat, Betti scruta întunericul și asculta atent... Nebunia surorii ei îi abătuse toate gîndurile, îi golise sufletul de orice alte simțăminte. Nopți de-a rîndul aproape că nu dormea și nervii ei erau încordați peste măsură. Ingo lovi tare de cinci ori cu piciorul în dușumea, apoi se opri, așteptînd parcă să-i răspundă cineva. Betti asculta, ținîndu-și răsuflarea.

„De ce bate oare ? Ce rost au bătăile astea ?"

Loviturile se auziră din nou, ritmic și înfundat, ca bătăile stăruitoare într-o poartă ce întîrzie să se deschidă, apoi încetară brusc. Betti asculta fără să răsufle. Nici un zgomot nu se mai auzea de sus. Și în liniștea ce se lăsă, o teamă inexplicabilă o cuprinse. Betti izbucni în lacrimi. „Da, Ingo se află într-o lume a ei, în afara lumii oamenilor normali, și bate la poarta vieții, dorind cu ardoare să se întoarcă în mijlocul oamenilor... Da, dorește să i se deschidă ușa spre viața ei de altădată". De aceea o îngrozeau pe Betti aceste bătăi fără răspuns, de aceea se răsucea în pat fără somn. Ingo bătea mereu, cu insistență, și totuși în viața ei nu se schimba nimic. Se afla în afara vieții, și poate pentru totdeauna.

Betti nu putea să adoarmă. Alături, pe celălalt pat, Maria asculta și ea. Din cînd în cînd, ofta din greu...

„Cum se poate ca viața să se oprească deodată, așa cum s-a oprit viața lui Ingo ? Să-i fie sortit oare să rămînă pentru totdeauna în afara vieții ? Să rămînă pentru totdeauna singură, absolut singură, căci, orice îi spunem, nu pătrunde pînă la ea ? Decît așa, mai bine să moară... !"

Ingo umbla iarăși prin odaie și glasul ei răgușit și tînguitor răzbătea pînă jos. Betti se întoarse de pe o parte pe alta, apoi din nou pe spate. Stătea culcată cu ochii pironiți în întuneric și deodată descoperi că întunericul își schimbă culoarea.

Întunericul nu e negru. Din el zvîcnesc fel de fel de culori. Izvorăsc dintr-un punct și unduind tremurător

cresc mereu, se întrepătrund, creînd nenumărate nuanțe...

— Mamă, cît de straniu e întunericul!

— Ce spui, Betti?

— Minunate sînt culorile întunericului!

— Ce tot vorbeşti? De ce nu dormi?

Asprimea din glasul Mariei nu putea ascunde îngrijorarea. Era obosită, şi sufletul îi era obosit după atîtea nopţi nedormite; i se părea că şi Betti vorbeşte fără noimă.

— Ascultă, mamă! insistă Betti. Chiar nu vezi?

Se ridică în capul oaselor şi se apleacă spre Maria.

— Cum de nu vezi culorile întunericului? Uite: roşii, albastre, albe, negre, galbene... ca un curcubeu...

Maria tăcu o clipă, apoi întrebă:

— Nu cumva te doare capul, Betti? Culcă-te şi încearcă să dormi.

Sus, Ingo începu să ţipe strident şi deşănţat; un străin ar fi putut crede că o bate cineva. Mama şi fiica ascultau. Iată că din nou a început să umble de colo-colo prin odaie, de la uşă spre fereastră.

Culcată în întuneric, Betti se gîndea. Acum distingea culorile şi mai clar, de parcă ar fi avut în faţă un covor strălucitor. Ceea ce înainte i se părea întuneric, nu era de loc întuneric. Noaptea avea culorile ei, unele mai vii, altele mai palide, şi toate aceste culori se schimbau necontenit. Da, e limpede. Întunericul de fapt nici nu era întuneric, ci o îmbinare de nuanţe şi culori schimbătoare. Cei care spun că noaptea e neagră, că întunericul e negru, nu ştiu nimic. Ea ştie. Acum ştie bine acest lucru: întunericul e o îmbinare de culori şi mişcare.

Ingo se oprise undeva, în mijlocul odăii. Betti asculta cu gura întredeschisă. Ce are de gînd să facă? De ce s-a oprit? Dacă întunericul se mişcă, atunci... atunci totul trebuie să se mişte!...

Betti se lăsă din nou pe spate.

— Mamă! Mamă, nu vezi că întunericul se mişcă?

Neauzind-o, Maria nu-i răspunse. Aţipise pentru o clipă.

„Dacă întunericul se mişcă, întunericul pe care l-am socotit întotdeauna tot ce poate fi mai neclintit, nu înseamnă că totul pe lume trebuie să se afle în mişcare ? Nu înseamnă că şi Ingo îşi poate reveni, că se poate vindeca ?..."

Betti, culcată pe spate, se gîndea. „Nu mai plînge, Ingo. Şi nu mai bate. Sînt sigură că ai să te faci bine. Tu eşti ca întunericul nopţii. Îl credem neclintit, neclintit şi negru, dar nu-i adevărat. M-am convins. Ai să te faci bine, Ingo. Sînt sigură !"

Betti închise ochii. I se părea că totul în jur a prins să cînte, că în întunericul din jur a răsărit o floare, floarea speranţei. Ingo se va face bine, neapărat se va face bine...

Şi înainte de a adormi, i se păru că întunericul a prins altă culoare. Semăna acum cu marea. Şi pe apele ei albastre pluteau nişte insuliţe, mîngîiate de adierea uşoară a vîntului. Văzu mărul rotat din grădina lor dormitînd în adăstarea primăverii.

Betti nu era de recunoscut.

Cînd Maria îşi plîngea soarta, o mustra cu bunăvoinţă şi îi spunea că tînguirile nu ajută la nimic. Era convinsă că Ingo are să se facă bine şi că deci n-are nici un motiv să fie desperată...

Maria nu ştia ce să-i răspundă, dar această credinţă nestrămutată a lui Betti îi mai alina durerea, chiar dacă nu împărtăşea optimismul ei. „Nu, nu cred... Dacă şi-a pierdut minţile, slabă nădejde să-şi mai revină !..."

Cînd Ingo avea momente mai bune şi putea fi lăsată numai cu maică-sa, Betti şi Rolf plecau la pădure să taie lemne. Rolf se gîndea la viitorul lui. Acum, cînd Ingo a căzut bolnavă, trebuie neapărat să plece, şi asta cît mai curînd. Au nevoie de bani, şi altfel n-au cum să-i cîştige.

— Tu unde mă sfătuieşti să plec, Betti ?

— Aşteaptă pînă la primăvară... Ai putea să te angajezi pe un vas.

— Dar cum o să pleci tocmai acum ? intervenea Maria, auzind aceste nesfîrşite discuţii despre plecare. Ce facem noi singure cu o smintită în casă ? Trebuie să rămîi şi să ne ajuţi !

Doctorul veni iarăşi.

— Constat o oarecare ameliorare — spuse el. Lăsaţi-o să se plimbe, dacă manifestă vreo dorinţă în acest sens. Îmi datoraţi o sută zece mărci.

Maria deschise portofelul ei vechi, scoase de acolo toţi banii şi-i numără. Nu erau nici o sută. Doctorul se enervă şi, sculîndu-se, începu să se plimbe cu paşi mari. Trupul lui voluminos părea că ocupă întreaga bucătărie.

— ...Treizeci de mărci... vi-i dau data viitoare, domnule doctor ? Mă puteţi păsui ? Vi-i dau. Neapărat vi-i dau...

Doctorul îşi luă rămas bun, dar se vedea că nu-i convine. E aşa de neplăcut să ai de-a face cu oameni săraci ! Pînă scoţi un ban de la ei îţi ies peri albi. La ce-l mai cheamă, dacă n-au cu ce plăti onorariul...

Maria trebuia neapărat să facă rost de bani, dar de unde ? Cine ar fi putut s-o împrumute ?

— Mamă, am să-l rog pe Manninen... Lucrează la pădure şi cred că o să ne poată împrumuta ceva bani — propuse Rolf. Se întîlneau uneori şi-l invita la ei acasă. Manninen se aşeza pe o bancă, în bucătărie, şi mai schimbau o vorbă. Maria îl cunoştea de mult şi-l ştia om cumsecade, dar cum să-i ceară bani cu împrumut ?

— Altceva ce putem face ? Eu încerc...

Cîteva zile mai tîrziu, seara, Manninen veni la ei şi-i întinse Mariei un plic :

— ...„Nici nu vă gîndiţi să mi-i daţi înapoi pînă nu se va face Ingo bine — insistă el cînd Rolf îl asigură că îi va restitui cît mai curînd banii...

Maria îi mulţumi. Avea ochii roşii de lacrimi, lacrimi de recunoştinţă.

— Greu o ducem ! se tînguia ea. Poate n-ar fi rău s-o internăm pe Ingo în vreun spital, dar întreţinerea e aşa de scumpă, încît un om sărac n-are cum să ajungă acolo.

— E un spital foarte bun la Helsinki, dar şi acolo e scump...

— Da, cei săraci n-au decît să crape ! Puţin le pasă altora. Tare mi-i teamă că Ingo o să rămînă toată viaţa aşa.

— Nu, asta nu, pentru nimic în lume ! se înflăcără Betti, care spăla vasele lîngă sobă. Obrajii i se îmbujoraseră de căldură. Sînt sigură că Ingo o să se facă bine !... Tu, mamă, crezi că lucrurile rămîn neschimbate, cînd de fapt totul se schimbă... Totul ! Şi Ingo la fel, nu poate rămîne aşa. O să se facă bine !

— Mai taci din gură, Betti ! Ce tot îndrugi tu acolo ? îi strigă Maria, speriată că Betti începe iarăşi să vorbească în felul acesta. „Doamne fereşte ! Atîta mi-ar mai trebui... şi Betti acum !"

Manninen şedea lîngă Rolf, pe bancă, şi fuma. Purta cizme înalte, pantaloni din postav gros şi o scurtă de culoare închisă. Se uita zîmbind la Maria, cu ochii lui oblici, strălucitori.

— Betti are perfectă dreptate — spuse el. Starea lui Ingo nu poate rămîne aşa. Se va schimba cu siguranţă. Nimic în lume nu stă pe loc şi nici nu poate fi oprit. Totul e să urmăreşti în ce direcţie se produce schimbarea, ca să poţi interveni cu folos. Da, da, Maria, să ştii că Betti are dreptate.

Maria însă tot se îndoia. Atîta suferinţă şi mizerie a văzut în viaţa ei, încît nu putea crede că va veni pentru oamenii sărmani o viaţă mai bună.

— Cui îi este sortit să se chinuiască se va chinui pînă la moarte !

— O să vină şi vremuri mai bune — rosti încet Manninen — numai că, e adevărat, pînă atunci se vor mai vărsa multe lacrimi.

Vremuri mai bune...

Totul în jur părea că aşteaptă. Pădurile se treziseră la viaţă, iar gheaţa era străvezie. De pe tăpşan, Betti privea spre mare. Vîntul îi umfla rochia, îi zbîrlea părul. În aer se simţea miros reavăn de zăpadă topită : încă vreo două-trei zile şi ogoarele vor lepăda ultimele petice ale veşmîntului acum alb-cenuşiu. Primăvară.

Cînd gheaţa porni, începu şi Ingo să iasă la plimbare. Doctorul le spusese : „Făceţi-i pe voie". Ea cutreiera pădurea şi luncile, cu părul despletit, ţinînd în mîini o broboadă colorată. Cînd lipsea mai mult timp, Maria, neliniştită, îi ruga pe Betti şi pe Rolf să meargă s-o caute în pădure.

— Să nu ajungă la ţărm. Gheaţa e acum atît de subţire !... le spunea ea.

Rolf şi Betti plecau. O strigau pe nume, hăuiau prin pădure, dar Ingo — nicăieri. Spre seară, se întorcea singură, atît de obosită, încît nici nu putea mînca ; în schimb, noaptea nu mai era tulburată, nu mai bătea în podea, nu mai sărea din pat, nu mai plîngea ca o desperată — dormea un somn sănătos. Ceilalţi dormeau şi ei.

— N-ar trebui s-o lăsăm. Să nu cadă cumva sub gheaţă.

Dar acest lucru era mai uşor de spus decît de făcut. Nimeni n-o putea convinge să rămînă acasă. Dacă îi încuiau uşa, bătea pînă venea cineva să-i deschidă, şi năvălind afară, o lua la fugă prin tot satul, oricum ar fi fost îmbrăcată. Maria era mereu cu frica în sîn. Gheaţa se topise şi peste tot erau ochiuri mari de apă. Oamenii au zărit-o adeseori pe Ingo umblînd pe gheaţă. Dacă i se întîmplă ceva, oamenii au s-o învinuiască pe Maria.

— Betti, vezi unde a dispărut iarăşi!

Betti pornea spre pădure de-a lungul ţărmului, să-şi caute sora. Pe sloiurile de gheaţă rămase nu se vedea nimeni. Iar în multe locuri, la mal, în apa ce creştea mereu zi de zi, se oglindea soarele.

— Ingooo! In-gooo!

Ecoul repeta chemarea. Copacii aplecaţi păreau că o ascultă atent.

— In-gooo!

Numai de nu s-ar îneca, Doamne Dumnezeule! Numai de nu s-ar îneca!

Mergea pe drumul atît de cunoscut. Pe aici au cărat odinioară cu atîta trudă pari şi crăci pentru îngrăditură, pe aici a trecut după ce a primit scrisoarea în care Wilhelm scria că-i închis la Ellis-Island şi aşteaptă să fie trimis acasă. Ce mult e de-atunci! Apoi s-au întîmplat lucruri de o mie de ori mai grave. Mai întîi Jöste, iar acum Ingo... Uite, aici şedea Ingo cînd se odihneau şi mîncau, aici şedea şi le povestea cum e viaţa la Stockholm. Buzele ei palide zîmbeau cînd povestea ce a citit în diferite cărţi... iar acum umblă ca o bezmetică, ea ştie unde, cu părul despletit şi cu privirea rătăcită. Nu-ţi vine să crezi că a stat vreodată aici, cuminte, şi le-a povestit conţinutul cărţilor citite, preocupîndu-se de soarta eroilor, apreciind pe autor şi completîndu-l în felul său. Atunci privirea ei era visătoare iar glasul îi suna cu totul altfel.

Betti o căuta în pădure, strigîndu-şi sora pe nume cît putea de tare. Pinii bătrîni tăceau; numai brazii îşi clătinau vîrfurile sus, deasupra pădurii, şi strigătul ei trecea de la un copac la altul...

— Ingooo! In-gooo!

Se opri o clipă la marginea pădurii, aşteptînd răspuns. „Dacă Ingo se îneacă, numai noi sîntem de vină. Eu sînt de vină. Trebuia s-o găsesc! Ar fi trebuit s-o supraveghem mai bine, să ne străduim s-o facem să ne asculte. Dar noi n-am făcut asta. Noi i-am deschis uşa şi am lăsat-o să plece. Ea nu-şi dă seama de nimic, şi dacă se îneacă..."

Porni de-a lungul ţărmului, stăpînită de o teamă cumplită. De frică simţea că o doare inima. „Ce se va întîmpla dacă Ingo nu se mai întoarce acasă? Ce-o să-i spun mamei?"

Se auzi un zgomot. Poate-i ea?

Rămase o clipă locului, ascultînd atent. Cît puteai cuprinde cu ochii, pe apă pluteau sloiuri de gheaţă. Apăreau ameninţătoare pe crestele valurilor, ori pluteau lin, la pîndă parcă; dar erau mai puţine, tot mai puţine, curînd marea se va elibera de ele.

Soarele se ridicase sus, pe cer, cînd Betti ajunse la golf, unde plaja era mai largă. Deodată, încremeni: Ingo, despuiată, cu umerii înguşti şi cu părul lung, despletit, intrase pînă la şold în apa rece şi înainta încet spre larg. Vorbea cu glas tare, aplecîndu-se mereu şi atingînd apa cu mîna. Valurile, rostogolindu-se înspumate spre mal, îi treceau uneori peste cap, sloiuri pluteau în jurul ei. Betti alergă într-acolo. Dar iată că Ingo, ferindu-se de un nou val, porni înapoi spre ţărm. Sub picioarele ei, pojghiţa subţire de gheaţă se spărgea.

— Ingo! Betti o strigă, dar glasul ei se frînse şi Ingo n-o auzi. Iat-o pe mal, căutîndu-şi cămaşa în grămăjoara de haine zvîrlite pe jos. Părul ud se lipise de trupul ei alb şi slab, sfîrcurile sînilor înfioraţi de frig păreau nişte nasturi de culoare maro-închis. După ce-şi trase cămaşa, Ingo izbucni în rîs.

Betti nu îndrăznea să se apropie de ea. Tremura aşa de tare, încît trebui să se aşeze pe o piatră, în dosul unei tufe de ienupăr. De acolo, privea gîfîind cum se îmbracă sora ei. Ingo rîdea, se juca, întindea braţele spre cer, iar uneori se apleca să caute vreo pietricică pe care o arunca în apă. Piatra, spărgînd faţa apei,

făcea cercuri în jur. Ingo rîdea, vorbea şi striga aşa de tare, de parcă s-ar fi aflat în tovărăşia unor oameni veseli.

„Ce bine se simte! gîndi Betti. Se bucură că s-a scăldat... Acolo, în Suedia, nu făcea altceva decît să spele vase!"

Ingo încerca să arunce pietricelele cît mai departe şi cînd reuşea, striga şi bătea din palme de bucurie. Nu ştia că la cîţiva paşi de ea, în dosul unei tufe de ienupăr, Betti plîngea. În cele din urmă, obosită de joacă, Ingo plecă; mîinile îi atîrnau de-a lungul trupului. Se apropie de pădure şi dispăru printre copaci.

Betti sări în picioare şi porni pe urmele ei.

Nu, n-o să se înece. Se apără din instinct.

În fiecare zi, înota printre sloiurile de gheaţă şi cînd se întorcea acasă, ochii ei luceau altfel. Iar într-o zi... îi recunoscu pe toţi. Soarele scăpăta. Maria trebăluia la bucătărie, cînd Ingo se întoarse de la pădure cu cîteva rămurele în mînă.

— Ţi-i foame, Ingo?

Maria îi puse mîncarea pe masă şi-i turnă lapte în pahar. Atunci Ingo se uită la ea şi-i zîmbi.

— Eşti obosită, mamă — rosti încet, cu glasul de altădată.

Mariei nu-i venea să-şi creadă ochilor. Buzele fetei zîmbeau, dar privirea îi era tot întunecată.

— De ce sînt acasă? întrebă Ingo nedumerită.

— Eşti... eşti bolnavă...

De data asta nu Ingo, ci Maria izbucni în lacrimi. Ingo stătea tăcută pe bancă şi răsucea basmaua cu mîinile ei slabe, murdare. Se uită la Brigit şi Paul, apoi la Rolf şi Betti, care se arătară în pragul uşii şi se uitau la ea.

— Duceţi-vă în casă — le porunci Maria şi le făcu semn să nu se mai uite aşa la ea.

Ingo mîncă puţin, apoi se ridică şi cu paşi şovăielnici, grei, urcă în odăiţa de sus, din pod.

Trezirea ei de o clipă a fost ca o scăpărare de lumină în întuneric. Şi asta se mai întîmplă de cîteva ori. Iar după ce Ingo avea sclipiri de judecată sănătoasă, viaţa li se părea tuturor mai suportabilă.

Betti era mai convinsă ca oricînd că Ingo se va face bine.

Uneori, Ingo îşi revenea în aşa măsură, încît recunoştea oamenii...

Umbla prin sat cu părul despletit, ţinînd în mîini broboada înflorată, iar oamenii o petreceau cu priviri pline de compătimire: „O să-şi revină vreodată?" se întrebau ei.

Odată l-a întîlnit în drum pe Bruman. Văzîndu-l, s-a oprit şi s-a uitat la el stăruitor. Apoi s-a îndreptat spre el şi a început să urle ca un cîine. Bruman, speriat, s-a dat cîţiva paşi îndărăt, a încercat s-o liniştească, dar ea, cuprinsă de un nou acces de furie, n-auzea de nimic... În sfîrşit, a izbucnit în hohote de plîns şi acoperindu-şi faţa cu mîinile, a străbătut în fugă tot satul, îndreptîndu-se spre pădure. S-a întors acasă seara tîrziu, furioasă şi n-a vrut să mănînce, iar noaptea a început să bată iarăşi în podea cu putere — o dată, de două ori, de trei, de patru, de cinci ori, apoi asculta. Şi iarăşi lovea şi asculta. Timpul trecea şi ea umbla prin odaie de colo-colo, vorbind singură. Spre miezul nopţii, a început să ţipe şi să plîngă atît de sfîşietor, încît Maria sări din pat şi urcă sus, în odăiţa din pod.

— De ce nu dormi, Ingo?

Trîntită jos pe podea, în mijlocul odăii, cu părul despletit şi cu un pantof în mînă, Ingo se tînguia, legănîndu-se ca o bocitoare. Cînd se deschise uşa, ea începu să strige cît o ţinea gura, şi Maria se pomeni cu pantoful drept în obraz.

— Ce cauţi aici, tîmpito, cînd noi îl îngropăm pe Isus?

Maria îşi şterse sîngele de pe obraz şi, abia ţinîndu-se pe picioare, coborî scara.

— Astăzi e furioasă rău, sărmana. Nu prea văd eu să se facă bine vreodată.

Betti asculta. Ingo continua să bată în podea tare, ritmic.

— O să-şi revină negreşit. Numai că trebuie să avem răbdare — îi spuse Betti încet, cu convingere. N-ar trebui să ne supărăm pe ea. A început să-şi dea seama de unele lucruri, înţelege unde se află. Să n-o speriem.

Maria se culcă. Obrazul lovit o durea şi sîngera, dar glasul calm şi sigur al lui Betti, încrederea ei nestrămutată îi alinau durerea.

În noaptea aceea amîndouă nu putură să adoarmă pînă tîrziu.

Zilele se încălzeau.

Soarele urca tot mai sus. În comportarea lui Ingo se simţea în general o vădită ameliorare. Judecata îi revenea treptat, momentele de luciditate erau tot mai dese şi durau tot mai mult. Maria o convinsese să coasă şi să croşeteze. Uneori însă, tocmai cînd părea mai adîncită în lucru, deodată îşi sălta capul şi asculta cu încordare. Atunci privirea ei se tulbura, buzele începeau să murmure ceva nedesluşit şi, înainte de a o putea opri cei din jur, îşi lua broboada şi pornea în goană spre pădure.

— Isuse Cristoase, redă-i mintea bietei fetiţe! se ruga Maria, aşteptînd sus, pe tăpşan, întoarcerea ei.

— Cum îi mai este? întrebau oamenii în sat. Se face bine?

— Sigur — le răspundea Betti. N-aţi băgat de seamă? E mult mai bine. Dacă o lăsaţi în pace, se va însănătoşi pe deplin...

Nu numai Betti, ci şi ceilalţi copii erau acum convinşi că sora lor se va vindeca.

Pădurea se înălţa tăcută, îmbietoare, iar deasupra ei creştea albastrul unui cer ca din basme. Totul te fermeca — şi valurile care se loveau de mal, şi depărtările nemărginite!... În clipe grele era de ajuns să urce aici, sus, pe tăpşan şi să privească pajiştile şi luncile verzi, ca să uite de griji şi necazuri. Liniştea de care era pătrunsă firea îi se strecura în suflet: dunga întunecată a pădurii sublinia într-atîta verdele luminos al

luncilor, încît şi tristeţea lor căpăta o nuanţă deosebită. Totul în jur era înviorător şi din această înviorare, pe care o sorbeau cu nesaţ, ei îşi hrăneau sufletul, îşi împrospătau forţele — se simţeau una cu natura înconjurătoare: cu copacii pădurii stăteau adesea de vorbă, pămîntul pe care păşeau le era prieten...

De aceea nu se mai împotriveau nesfîrşitelor hoinăreli ale surorii lor prin păduri şi prin lunci. „Dacă îşi revine, înseamnă că pădurea, marea, pămîntul au asupra ei o influenţă binefăcătoare". Şi convinşi de acest lucru, se oţărau cînd se mira cineva „că prea o lasă de capul ei".

— Lăsaţi-o în pace! Nu înţelegeţi că hoinăreala asta îi face bine?

Cădea o ploaie măruntă în ziua cînd au primit scrisoarea de la Wilhelm. Era o scrisoare lungă. Maria scoase foile subţiri din plic, întrebîndu-se, îngrijorată, ce l-o fi făcut să scrie atîta.

Cu un glas lipsit de expresivitate, citi:

„Am primit scrisoarea lui Betti. Deşi sînt foarte ocupat, mă gîndesc în fiecare zi la voi. Acum în Aland e primăvară şi-n curînd va fi vară. Nici o vară nu se poate asemui cu verile noastre. Ce mult aş vrea să fiu acasă!

De cînd am venit aici, la fermă, mă tot frămîntă gîndurile. Cînd am plecat ultima oară de acasă, nu vă închipuiţi ce-a fost în sufletul meu! Mă simţeam un om sfîrşit. Toate visele mele erau spulberate. Uram viaţa, care parcă îmi întorsese spatele. Întîia oară cînd am plecat, la un singur lucru mă gîndeam: să vă scap pe voi toţi de mizerie, dar nici asta n-am fost în stare s-o fac, nici de bucuria asta n-am avut parte în viaţă. A doua oară nu-mi mai făceam vise. Voiam numai să arăt că nu fac parte din rîndul celor care dau înapoi la prima înfrîngere.

Tot sărac sînt. Acum însă fac un lucru cu care sînt obişnuit şi care-mi place : cultiv pămîntul. Tot ce strînsesem am investit în pămînt, dar de îndată ce voi strînge prima recoltă, vă trimit neîntîrziat bani. Ştiu cîte vă trebuie primăvara, dar... veţi trece şi peste asta. Rolf mai este acasă ? Spuneţi-i că viaţa, deşi-i grea, merită să fie trăită. Iar cel care a avut de suferit o înfrîngere e mai înţelept decît cei care n-au încercat încă marile dureri. Fie ca viaţa şi greşelile mele să vă servească vouă de pildă. Căutaţi să trăiţi uniţi, nu vă izolaţi de oamenii ce trăiesc în jurul vostru şi nu încetaţi să urîţi mizeria. Luptaţi împotriva ei şi să ştiţi că nu există nici un motiv ca omul să fie sărac. Am văzut destule, ca să înţeleg un lucru : pămîntul e atît de bogat, încît bunurile lui, roadele muncii oamenilor ar ajunge tuturora, deocamdată însă bogăţia este legată de asuprire, de aceea trebuie s-o urîţi. S-o urîţi şi să luptaţi împotriva ei.

Dacă Rolf va trebui să plece acum în primăvară, să nu plece prea departe, ca să-i fie mai uşor să se întoarcă. Spuneţi-i că eu am trecut prin multe şi ştiu ce-i mai bine şi ce nu-i bine.

Curînd am să vă scriu iarăşi. Sînt îngrijorat.

Wilhelm"

Cu glas întretăiat, Maria termină de citit scrisoarea. Lacrimile îi şiroiau, iar de pe obraz îi cădea în poală şi pe mîinile mici şi zbîrcite, care ţineau scrisoarea venită din Australia. În bucătărie era linişte. Rolf se posomorî. Betti şedea cu obrazul în palme.

— Ce scrisoare ! oftă Maria.

O privi peste ochelari pe Betti. După ce a aflat că Jöste s-a logodit, Maria nu prea mai avea speranţe că Betti va rămîne acasă. Ar fi dorit însă atît de mult ca ea să nu plece nicăieri...

— Ce scrisoare ciudată ! Rolf sări de la locul lui, dar se aşeză din nou şi, desfăcîndu-şi haina, îşi umflă pieptul cu importanţă. Pentru el scrisoarea n-a fost ciudată, ci plină de tîlc. Se simţea ca un om care şi-a redobîndit averea pierdută, sau ca unul care a obţinut o strălucită victorie.

Betti rămase mult timp tăcută, cu fața în palme, apoi ieși. Urcă pe tăpșan și privi ogoarele sub ploaie, pădurea, marea, cerul scund, înnorat. Apoi se îndreptă spre grajd.

Aprilie.

După ploi încep furtunile, dar primăvara nu poate fi oprită. Chiar dacă mai întîrzie o zi-două, o face dinadins : stă pitită ca să mai prindă puteri înainte de a porni mai departe. Zăpezile se topesc, povîrnișurile dinspre miazăzi ale colinelor înverzesc, depărtările sînt limpezi, și aerul e atît de străveziu, încît parcă-ți pare rău să-l respiri. În aceste zile luminoase și minunate de primăvară, oxigenul îți pătrunde singur prin toți porii : ți se pare că tot corpul respiră.

În asemenea zile, țăranii șed pe bîrne și se uită cum se trezește pămîntul, ori se proptesc de cîte un zid încălzit de soare și ascultă bîzîitul muștelor somnoroase. Ochii se închid singuri. Bărbații picotesc nemișcați și tăcuți vreme îndelungată, uitîndu-și de treburi. A venit primăvara...

În schimb, femeile sînt prost dispuse. Soarele viu, de primăvară, cernîndu-și pînă în cele mai ascunse unghere ploaia de lumină, dezvăluie toată murdăria adunată în timpul iernii. Se văd geamurile afumate, preșurile murdare, mesele și scaunele prăfuite.

— Ce ne facem ? Cum scăpăm de atîta murdărie ? mormăiau ele supărate.

Unele se apucau de dereticat aprig și îndîrjit ; altele plecau prin sat, prefăcîndu-se că nu observă nimic.

— O să facem curățenie mare înainte de Paști — spuneau ele și continuau să trăiască ca mai înainte.

Copiii se bucurau.

Mînuțele lor dibace, dornice să facă ceva, construiau căsuțe pentru păpuși pe cîte un povîrniș însorit, folosind tot felul de borcane și cioburi. Se furișau pe moșia lui Bruman, la groapa lui de gunoi, și căutau acolo

vechituri aruncate, pe care le puteau folosi în jocurile lor. De acolo se întorceau veseli, strigîndu-se pe nume şi vorbind, dădeau din mîini.

În schimb, pentru adolescenţi venise o vreme grea. Băieţii de şaisprezece-şaptesprezece ani se prăpădeau de urît. Umblau pe uliţa principală ori stau la taifas în centrul satului fără să-şi găsească vreo treabă. Uneori porneau cu mîinile în buzunare spre golf şi, mijindu-şi ochii de soare, urmăreau pregătirile navelor. Pe faţa liniştită a golfului se înşiruiau ancorate cele cinci vase mari ale lui Bruman şi ale lui Hansas — o mică flotilă comercială. Băieţii cercetau cu luare-aminte liniile suple ale navelor, înălţau capul pentru a privi catargele ale căror vîrfuri ascuţite păreau că împung cerul.

— La naiba ! răsuna cîte un glas în schimbare al vreunui băiat. Curînd începe navigaţia, doar cîteva zile mai sînt... Atunci să vedeţi viaţă !

Discutau aprins, lăudînd calităţile vaselor, sau descriau cu emfază defecte reale ori numai de ei ştiute. Îndeosebi nu-şi ascundeau dispreţul faţă de vasele mici, cu pînze, îngrămădite în radă. Visul lor era să se angajeze pe vapoare adevărate, ce circulă pe mări ; despre aceste vase vorbeau cu tot respectul !

— Am să plec. Abia aştept să plec ! exclamă Rolf, în mijlocul băieţilor care se încălzeau la soare. Crescuse mult şi pantalonii îi rămăseseră prea scurţi, iar din pricina hainei cu mînecile la fel de scurte, mîinile lui păreau extrem de lungi. Obrazul îi era ars de soare şi vînt, părul des şi creţ îi stătea vîlvoi.

— Nu mai stau nici în ruptul capului ! insistă el. M-am săturat să mă tot uit numai şi să oftez...

— Eşti prea mic, cine te angajează ?

Tinerii nu-şi găseau astîmpăr. Fiecare nouă primăvară era pentru ei un chin : oare ce le rezervă viitorul ?

Se întorceau acasă, fluierînd şi cîntînd, spulberînd cu picioarele nisipul fin, uscat. Neliniştea lor molipsea şi pe fete. Se adunau în fiecare seară şi plecau la plimbare în grupuri ori perechi pe uliţe, cele mai în vîrstă plecau să se întîlnească cu aleşii inimii.

În primăvara aceasta, Betti se ţinea mai la o parte de celelalte fete. Avea şi motive : trebuia s-o îngrijească

pe Ingo, dar pentru altceva, mai ales, ocolea tovărăşia fetelor... începeau uneori să discute despre Jöste şi Osta şi ea nu voia să audă. Toată primăvara, cînd neastîmpărul inimii purta tineretul seară de seară spre pădure şi cînd oamenii vîrstnici duc dorul vremurilor apuse, Betti a stat acasă.

Într-o seară plăcută de primăvară, cu miros de iarbă crudă şi de pămînt reavăn, Maria şi copiii şedeau la masă în bucătărie. Un zîmbet uşor mişca buzele lui Ingo, care mai mult răscolea mîncarea, fără s-o mănînce. Brigit se uita pieziş, tot îi mai era teamă de ea. Ingo nu mai semăna cu cea de altădată : avea obrazul zgîriat de crengi, unele zgîrieturi, uscate, erau vineţii, altele mai sîngerau. Părul îl ţinea împletit, dar unele şuviţe rebele îi cădeau pe faţă. Cu mişcări inconştiente încerca să le aşeze după urechi, dar ele cădeau din nou şi o împiedicau să mănînce. Din cînd în cînd rîdea prosteşte.

— Cînd ai să ajungi la Stockholm, să fii atent cum umbli pe străzi... Acolo e circulaţie mare, iar tu nu eşti încă obişnuit şi nu cunoşti toate regulile — îl povăţuia Maria pe Rolf.

— O să am grijă.

Îi răspundea complet absorbit de gînduri. Vişinul a înmugurit. În curînd toată grădina o să fie numai floare.

— Să ai grijă de haine. Să-ţi schimbi rufele la două săptămîni, altfel le murdăreşti prea tare şi nu se mai spală bine.

— Da, da..

Rolf îmbrăcase hainele cele mai bune : pantalonii de duminică şi o cămaşă de bumbac în dungi. Pentru ultima oară cina acasă. A doua zi urma să plece. Venise, în sfîrşit, ziua mult aşteptată.

— Ai să vezi atîtea ! îi spuse Betti, lăsînd jos furculiţa. Abia aştept să te întorci să-mi povesteşti !

— Da, da, am să-ţi povestesc.

Ingo chicoti încet şi privirile tuturor se îndreptară spre ea. Se uita în farfurie şi obrazul ei era roşu de rîsul ce-abia şi-l stăpînea.

— Să nu uiţi să ne scrii din fiecare port. Dar să scrii mai înainte, cînd ai să fii pe mare, că în port n-o să ai timp, şi dacă nu cobori, rogi pe cineva să arunce scrisoarea la cutie.

Maria îl dăscălea ca pe un şcolar. Spre norocul ei, nu-şi dădea seama că Rolf n-o prea asculta. Altfel s-ar fi supărat. Privirea lui era aţintită pe fereastră, dar gîndurile îi zburau aiurea.

— Mereu vă aud spunînd : Stockholm, Stockholm... De ce oare vorbesc numai de Stockholm ? îl întrebă Brigit.

— Nu ştiu — îi răspunse Rolf. Dar dacă ajung cumva acolo, neapărat am să cobor. Manninen mi-a spus că-i un oraş tare frumos...

— Să ai grijă cînd cobori ! îl sfătui în continuare maică-sa. După război s-a umplut Helsinki de bandiţi. Nu ! Mai bine rămîi pe punte !... Nici nu ştii cînd şi cum, şi te pomeneşti cu un cuţit în spate !...

— Ce prostii spui, mamă ! o întrerupse Betti. Bandiţi sînt cu siguranţă şi la Stockholm... Coboară oriunde vă opriţi...

Ingo nu mînca. Stătea cu coatele rezemate pe masă şi cu obrazul ascuns în palme.

— De ce nu mănînci, Ingo ?

Fata nu răspunse. Îşi acoperise faţa cu mîinile murdare, nespălate de săptămîni. Maria şi copiii o priveau tăcuţi. Din nou puse stăpînire pe ei un sentiment de nesiguranţă şi asta le alungă celelalte gînduri.

— Eşti obosită, Ingo ?

Ea nu răspunse. Umerii îi săltau şi mîinile începuseră să-i tremure.

— Nu plînge, Ingo ! De ce plîngi ?

Lacrimile i se scurgeau printre degetele murdare şi picurau pe masă. Ingo plîngea încet, fără să hohotească, şi obrazul Mariei păli de durere. Încercă s-o liniştească, dar degeaba. Ingo plîngea tot mai tare. Capul îi căzu pe braţe şi izbucni în hohote de plîns.

Betti şi Rolf se uitau îndureraţi unul la altul. Brigit şi Paul plecaseră în odaia vecină. Se săturaseră de lacrimi. Nu trecea zi să nu plîngă cineva în casa lor...

În sfîrşit, Ingo se opri din plîns. Nu mai plîngea, în schimb tremura ca varga. Aşa se întîmpla de obicei după accesele de plîns. Maria îi acoperi umerii cu o broboadă şi încerca s-o ducă sus, în odaia ei, dar ea nu se mişca. Afară amurgul serii lungi de primăvară îşi aşternea vălurile uşoare peste sat. Copacii încă desfrunziţi îşi înălţau braţele spre cer, la nord şi sud pădurile fremătau : ziua era pe sfîrşite, noaptea venea tiptil, domoală şi blîndă, aducînd cu sine un dor nemărginit.

Maria nu putea să adoarmă.

O nouă despărţire ! Al treilea copil părăsea casa părintească, slab şi pirpiriu, nefortificat pe deplin din cauza lipsurilor şi a hranei neîndestulătoare. Cum o să facă faţă muncii grele, necruţătoare, ce-l aşteaptă pe vapor ? Şi cum o să se descurce în porturi : doar e atît de naiv şi încrezător !

Se răsucea în pat, tot trupul o durea. Numai de n-ar păţi ceva, de nu s-ar întoarce acasă în halul în care a venit Ingo ! Ce s-a întîmplat cu fata ei e mai rău ca moartea !

Noapte plină de zbucium.

Ingo umbla prin odaie şi în plină noapte începu să bată în duşumea. Lovea din răsputeri, cerînd parcă ceva. Înceta pentru o clipă, apoi pornea din nou. Loviturile răsunau înfundat, lugubru, în liniştea nopţii, părînd că vin de undeva dintr-un mormînt adînc, adînc. Maria nu mai putea să îndure. Luîndu-şi un şal pe umeri, urcă sus şi deschise uşa.

— Nu vrei să te culci, fetiţa mea ? De ce n-ai linişte ?

Ingo stătea jos, în mijlocul camerei, faţa ei palidă se desluşea în întuneric, ochii aveau scăpărări verzui.

— Nu intra! strigă ea răguşit. Nimeni n-are voie să intre. Nu vezi? Aici doarme un copil...

Din nou revenise la jocurile ei puerile. Uneori se credea învăţătoare sau mamă şi în asemenea momente îşi pierdea iarăşi raţiunea. Maria ştia acest lucru, de aceea nu mai spuse nimic. Privea îndurerată din uşă. Şi doar acum cîteva zile Ingo vorbise şi se purtase ca un om sănătos! „Vai, vai, bietul meu copil, niciodată n-ai să te mai faci bine!“ Cu paşi grei, Maria coborî scara. „Doamne Dumnezeule, ce viaţă mi-a fost dat să trăiesc! Ingo n-o să se facă bine niciodată!“

Suspinînd, se culcă în pat. În întuneric, răsună glasul lui Betti:

— Are să se facă bine... Sînt sigură! Doar şi-a revenit de atîtea ori. Numai noaptea o frămîntă ceva. Cred că acum o întristează plecarea lui Rolf. Şi-a dat seama că pleacă.

— Şi-a dat seama! Cum o să-şi dea ea seama? Urcă-te şi ai să vezi...

Betti nu-i răspunse. Sus se făcu linişte. Dar curînd Ingo începu din nou să lovească în duşumea, din nou în noapte răsunau bătăile înfundate, tari şi ritmice. Maria oftă:

— Nu, nu cred s-o mai văd întreagă la minte!

Betti tăcea. Dar întunericul nopţii fără somn, plin de culori şi mişcare, îi alunga din suflet orice urmă de spaimă. Asculta bătăile de sus, ferm convinsă că totul se va schimba. Da, Ingo se va vindeca, neapărat se va vindeca.

Veni şi dimineaţa. O zi mohorîtă. Toţi se sculară devreme — la ora nouă, Rolf trebuia să plece. Se aşezară pentru ultima oară împreună la masă.

— N-ai uitat nimic, băiete? Ţi-ai luat mănuşile?

— Da, le-am luat.

Mîncă în fugă şi-şi puse grăbit scurta.

— Vii şi tu? o întrebă el pe Ingo, care şedea în scaunul leagăn. Să vezi marea.

— Vin!

Ea se ridică şi ieşi împreună cu Betti afară. Maria îşi luă rămas bun de la Rolf.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, fiule. Să nu uiţi ce ţi-am spus.

Rolf aruncă în căruţă sacul cu pătura şi salteaua. După ce-şi luă încă o dată rămas bun, Maria rămase în bucătărie. Dar de îndată ce uşa se închise în urma lui, ieşi în prag şi rămase acolo pînă ce porni căruţa.

— Rămîi cu bine, mamă! îi strigă Rolf, fluturînd mîna.

Maria continua să stea în prag, acoperindu-şi gura cu mîna în care apucase şorţul. Cînd Rolf se uită înapoi, îi zări doar ochii întunecaţi şi părul cărunt.

Vasul întîrzie, dar plecă tot pe ziuă. De pe tăpşanul din spatele casei, Betti şi Brigit văzură vasul ieşind din golf. Peste cîteva clipe, pînzele lui albe dispărură dincolo de marginea verde a pădurii.

— Dar tu, Betti, cînd pleci?

Ea nu răspunse. Îşi aminti de cuvintele lui Wilhelm: „Să nu pleci atît de departe, încît să nu te mai poţi întoarce". Dar nu! Dacă va fi nevoită să plece şi ea, va pleca departe-departe, ca şi Wilhelm, ca şi Rolf. N-o să se ducă la Stockholm.

*

* *

— Mamă!

Ingo şedea pe banca din bucătărie şi se uita la ea cum găteşte.

— Ce-i, fetiţa mea?

— Mamă, eu ce să fac?

Maria îşi privi fata. De cîteva zile ea îşi revenise complet, iar astăzi privirea ei era blîndă şi cuminte ca altădată. „Ce-o fi vrînd?"

— Ce-i, Ingo? Ce vrei?

— Ce să fac, mamă?

Repeta mereu întrebarea pe care alaltăieri o pusese întîia oară. Dar ce poţi răspunde la o astfel de întrebare unei bolnave ca ea?

— Să plec iarăşi în Suedia ?

— Nu, nu te mai gîndi la asta. Pînă nu te faci bine de tot, nu pleci nicăieri.

— Dar datoriile ? Ce facem cu datoriile ?

Numai Rolf era de vină că Ingo ştia de datoriile pe care le aveau iarăşi peste tot. Cînd se supăra, înjura mizeria pe care o îndurau şi datoriile care creşteau mereu, uitînd că Ingo a început să priceapă multe. Acum era tristă şi preocupată că nu e în stare să-i ajute.

— Om scoate-o cumva la capăt. Ne trimite Rolf bani...

Ingo răsucea basmaua.

— Dar nici noi nu putem rămîne toate acasă. Cred că eu va trebui să plec iar...

— Nu te mai gîndi la asta.

— Aş vrea... tare aş vrea.

Maria se uita la ea.

— Ce-ai vrea ? o întrebă.

Ingo îi zîmbi :

— Aş vrea să mă fac învăţătoare.

— Hm ! Hm ! mormăi Maria. „Iarăşi începe cu ale ei !" Dar îi fu milă de ea. Învăţătoare spui ? Nu se poate, fetiţa mea. E greu... Totuşi, am putea să-i scriem lui Wilhelm — adăugă ea, ca s-o îmbuneze pe Ingo. Poate ne ajută el.

Ingo se însenină la faţă. După o clipă, se ridică şi ieşi. Maria privi după ea. Se îndrepta spre pădure. Nu-şi mai bălăbănea mîinile ca atunci cînd îi era mintea tulbure. Mergea prin sat ca un om normal.

— Doamne, ai milă de mine — rosti Maria încet, pentru sine, şi intră în bucătărie. Alte necazuri acum, alte griji : Ingo aşteaptă răspuns la întrebarea ei. Vrea să ştie ce are de făcut. Oricît m-aş strădui, nu mă simt în stare s-o ajut. Şi-apoi, are dreptate fata. Cum o să ne plătim datoriile ?

Luă căldarea cu lături şi se duse să hrănească porcii. Cînd reveni, îl auzi pe Arvid văicărindu-se ca o muiere în grajdul conacului.

— „Ce s-o fi întîmplat acolo ?" se alarmă Maria.

— Fir-ar al dracului de căpitan ! Vedea-l-aş mort !...

Maria intră în casă.

Bietul Arvid!... Bruman îi făcea tot mai des mizerie, tot mai cumplit îl chinuia, vădit pentru a-l face să-şi ia cîmpii. Oamenii din sat îi plîngeau lui Arvid de milă, tocmai fiindcă îl vedeau răspunzînd ca un ieşit din minţi provocărilor sistematice ale lui Bruman. Peste o lună împlinea douăzeci de ani de slujbă neîntreruptă, dar pare ajuns la capătul răbdărilor. Dacă va rezista o lună, două, bătrîneţele îi vor fi asigurate!

Maria se gîndi să dea o fugă pînă acolo, dar n-apucă să-şi pună broboada, că Arvid dădu buzna în bucătărie. Era vînăt la faţă de mînie, şi-abia îşi putea stăpîni lacrimile.

— Ce-i acolo, la voi? îl întrebă Maria.

Arvid începu să strige ca un bezmetic:

— Pramatia asta de marinar! Parşiv afurisit! Bestia asta...

— Ce tot îndrugi? Stai puţin jos şi linişteşte-te. Te apucă damblaua dacă mai zbieri aşa. Stai jos!

El se aşeză pe bancă. Părul îi era răvăşit, buzele îi tremurau...

— Ce pacoste pe capul meu! Ce pacoste! strigă el ca un sălbatic. Pe toţi dracii, abia mă mai pot stăpîni să nu-i dau cu ceva în cap! Mamă, ce bătaie i-aş trage! Să mă pomenească!...

— Dar ce s-a întîmplat? Ce ţi-a făcut?

— Ce mi-a făcut?! M-a gonit ca pe un cîine. Asta mi-a făcut... Cu bîta m-a gonit!...

Arvid îşi şterse cu mîneca sudoarea de pe frunte, apoi îşi trecu dosul palmei pe sub nasul care îi curgea. Se uita la Maria ca un copil care aşteaptă ajutor.

— Ce face?! exclamă ea. Nu mi-am închipuit că eşti atît de prost! Nu ţi-am spus de atîtea ori să te stăpîneşti, să te fereşti de discuţii şi ceartă, că altfel o să fie rău de tine?!

— Dar ce era să fac? În glasul lui Arvid durerea se împletea cu mînia. Ce era să fac? Ăsta nu-i om, ci diavol!

— O lună n-ai fost în stare să mai rabzi?! Neisprăvitule! De! Cine ţi-e de vină! Acum ai să rămîi pe

drumuri şi tu, şi Ada, şi copilul! Nu pricepi că ai îmbătrînit şi ţi-ai irosit puterile muncind pentru alţii?! Cum ai să le porţi de grijă de acum înainte?

— Eu am făcut tot ce-am putut. Dar dacă nu recunoaşte? Cine a dus gospodăria în circă? Cine avea cei mai frumoşi cai şi cele mai frumoase vaci din tot satul? Laptele nostru era cel mai bun, cel mai gras, dar lui parcă îi poţi intra în voie?... Nu ştie decît să mă înjure. I-am spus eu cîteva! Dar după aia m-a dat pe brînci afară! Cu biciul m-a lovit şi mi-a spus că nu mai are nevoie de mine.

Arvid îşi lăsă capul în piept şi izbucni în lacrimi ca un copil. Maria îl lăsă să se mai liniştească. Da, soarta lui nu era de invidiat. Şi n-are cine să-l ajute! Că-i ca un copil. Trebuie să-l duci de mînă. Degeaba îi spui!...

Vestea că Bruman l-a gonit pe Arvid se răspîndi în sat cu iuţeala fulgerului. Toţi condamnau fapta lui Bruman, chiar gospodarii mai înstăriţi, toţi erau revoltaţi, dar nimeni nu îndrăznea să se amestece. Nu-i bine să te pui rău cu Bruman! El, oricît, e un om cu vază!

În aceeaşi seară, Manninen se duse la Bruman, dar acesta refuză să stea de vorbă cu el. Nici nu ieşi din casă, aşa că Manninen fu silit să plece. Îl căută pe Kvist şi se sfătui cu el ce ar fi de făcut.

— Ce putem face numai noi doi? clătină Kvist posomorît din cap. Nimic nu putem face...

— Ba da, o să putem. În orice caz, trebuie să încercăm.

— Ce anume să încercăm? Ce crezi că am putea face?

— Păi tocmai asta e. Să ne gîndim ce putem face.

Manninen se frămînta. Într-adevăr, grea problemă. Un lucru era limpede: primăvara, Bruman are nevoie de oameni care să-i muncească pămîntul. Dacă nimeni nu se angajează la el, n-o să aibă încotro şi-o să-l cheme înapoi pe Arvid. E singurul lucru pe care îl puteau încerca, şi asta cît mai neîntîrziat.

Kvist se îndoia de reuşită, dar siguranţa lui Manninen îl molipsi. Într-adevăr, ceva tot trebuia făcut.

Chiar a doua zi se apucară de treabă. Kvist discută cu Matsen.

— Numai aşa îi putem veni de hac lui Bruman — încheie el, după ce-i explică lui Matsen ce vor avea de făcut. Ai văzut atunci. Dacă nu ne-am lăsat intimidaţi, n-au avut domnii încotro !

— Hm ! mormăi Matsen cu îndoială. Iarăşi scandal ? Acum lucrăm opt ore. Ce mai vrem ? Să ne punem pielea în saramură !... Şi pentru cine ? Ştii ce ne făcea Arvid...

— Aici nu-i vorba numai de Arvid. Dacă îi îngăduim să-şi bată joc de unul, pe urmă ne joacă pe toţi pe degete. Trebuie să-i dăm o lecţie, să ne ţină minte toată viaţa !...

— Asta tot Manninen a pus-o la cale ?

— Manninen, Manninen ! izbucni Kvist stacojiu la faţă de mînie. Ce importanţă are cine s-a gîndit întîi, cînd e vorba să ajutăm un om aflat într-o nenorocire care ne poate paşte pe toţi ?

— Ei, lasă acum. Ce te superi ? încercă Matsen să-l îmbuneze. Nu zic, dar chestia asta trebuie bine rumegată. Crezi că facem ceva ? Puţin îi pasă lui Bruman...

— Dacă nu lucrăm, n-o să aibă încotro. De unde oameni ? O să vezi cum îi venim noi de hac.

— Hm !... Ştiu eu ?... Un telefon la Abo şi rămînem cu buza umflată. Acolo mînă de lucru cît pofteşti...

— Mînă de lucru ! Muncitori găseşti, dar ştiu ei să semene ori să are ? Nu, băiete. Dacă vrem, îl putem pune frumuşel cu botul pe labe.

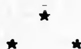
Matsen tot se mai codea. Să-l ajute pe Arvid, fie... Dar că o să-l poată înfrînge pe Bruman, asta îi era greu să creadă.

— Ce sîntem noi pe lîngă el ? Ne poate strivi ca pe nişte muşte ! le întoarse el vorba.

Kvist făcu ultima încercare de a-l convinge :

— Ai uitat că Wilhelm l-a silit să mute temelia ? Şi noi, cînd am fost uniţi, n-am obţinut ce-am vrut ? Acum e cazul să facem la fel. Totul e să fim uniţi şi

să ascultăm de Manninen — conducătorul nostru — încheie Kvist.

Zis şi făcut. Începu prima grevă. Argaţii refuzau să lucreze, pretextînd că sînt ocupaţi.

Bruman umbla de la unul la altul, să-i angajeze la muncile de primăvară.

— Nu pot să vin — îi spuneau ei privind în lături. Am făgăduit că merg în altă parte.

Toţi ţăranii boroneau şi semănau, numai ogoarele lui Bruman rămăseseră neatinse. Nici Mikko nu făcu prea mult. Cără bălegarul pe cîmp şi a doua zi începu să boronească, dar abia trase două brazde, cînd Kvist veni la el. După ce discutară cîteva minute, Mikko părăsi şi el lucrul.

— Ce s-a întîmplat ? De ce ai plecat ? îi ieşi Bruman înainte, cu o bîtă groasă în mînă, cînd Mikko se apropie de sat. După ce-l gonise pe Arvid, numai cu bîta în mînă umbla.

Chipul lui Mikko, de obicei blînd, se înăspri. Îl privi pe Bruman drept în faţă.

— Nu mai lucrez nici eu la dumneata. Cînd nimeni din sat nu vrea, cum o să lucrez eu ?

— Ei nu vor ?! Bruman lovi cu bîta în pămînt.

— Nu vor. Toţi spun că ar trebui să-l chemaţi pe Arvid înapoi.

Mikko se îndepărtă. Bruman rămase locului, strîngînd bîta cu putere.

— Va să zică asta e ! scrîşni el. Dumnealor nu vor...

Mikko plecă, şi chiar în seara aceea îşi găsi de lucru în cătunul din sud. Bruman rămase singur cu ogoarele lui. Ţăranii clătinau nedumeriţi din cap. Oskar zăbovea pe la prăvălie, moţăind pe scaun, şi cum se arăta cineva numai despre asta vorbea.

— Să-l ferească Dumnezeu pe ăl de l-o împinge păcatul să se tocmească la Bruman ! mormăia el. Dacă se va găsi vreun asemenea nemernic, o să-l învăţăm minte de să ne pomenească. N-are decît să-l cheme pe Arvid înapoi. Cine ştie mai bine ca el să semene şi să boronească ?

— Grele timpuri trăim ! se văicărea stăpînul prăvăliei, umflîndu-şi foalele.

Manninen lucra acum la o moşie dintr-un sat vecin, dar în fiecare seară oamenii îl vedeau prin preajmă. Ce-o fi căutînd pe-aici ? Nimeni nu ştia. Dar bănuiau toţi că el conduce acţiunea pornită în apărarea lui Arvid. Cei ce-l întîlneau căutau să-l ocolească. În sat domnea o atmosferă încordată.

„N-o să se termine bine toate astea — se gîndea Maria. Îl cunosc eu pe Bruman..."

Arvid nu mai ieşea din casă şi nu dorea să vadă pe nimeni. Ada se legăna într-un scaun. Ochii ei tîmpi erau plini de suferinţă.

Zilele se scurgeau, dar Bruman nu şedea cu mîinile în sîn. Plecă la Mariehamn şi se întoarse de acolo cu trei muncitori, trei oameni în vîrstă care vorbeau o suedeză stîlcită. A doua zi, aceştia ieşiră la cîmp.

— Măi Oskar, acum să vă văd — abia îşi putu ascunde bucuria stăpînul prăvăliei, care urmărea de la fereastră tot ce se petrecea în sat. Acum să vă văd pe unde scoateţi cămaşa.

Boroanele trase de cîte doi cai fărîmiţau pămîntul uscat pe ogoarele lui Bruman. Nori de praf se stîrneau sub copitele lor şi, privindu-i, argaţii zîmbeau cu bucurie răutăcioasă. „Şi-au şi găsit timp de boronit !" Nu, fără doar şi poate Bruman avea nevoie de un om priceput în ale agriculturii.

Ţăranii îşi făceau mereu drum pe lîngă ogoarele lui Bruman şi privind cum muncesc oamenii veniţi de la Mariehamn simţeau cum se mînie. Ce căutau străinii aceştia în satul lor ?

Seara, Manninen veni în sat şi stătu mult timp de vorbă cu Kvist. Apoi trecu pe la Maria.

— E acasă Betti ? întrebă el, cînd Maria îi oferi un scaun.

— E pe tăpşan. Dar ce ai cu ea, Manninen ?

Maria se temea. Chipul lui Manninen exprima linişte, ca de obicei, dar privirea ochilor căprui era aspră şi rece. Fără să-i răspundă la întrebare, el se ridică şi ieşi.

„De n-ar amesteca-o şi pe Betti în toată povestea asta !" gîndi Maria, privind îngrijorată în urma lui.

Betti spărgea lemne. Văzîndu-l pe Manninen, se opri şi lăsă jos toporul.

— Bună ziua, Betti.

— Bună, Manninen.

— Betti, avem nevoie de ajutorul tău. Te superi dacă am să te rog ceva ?

El îi zîmbi. Obrazul i se acoperi de o reţea de riduri mărunte, iar ochii i se îmblînziseră.

— Nu mă supăr. Cum o să mă supăr... Betti se aşeză pe buturugă. Spune...

— Bănuieşti, cred, despre ce e vorba. Bruman îşi închipuie că se poate purta cu Arvid după bunul lui plac. Dar se înşală. Argaţii n-au vrut să se angajeze la el şi nimeni din sat n-ar primi să muncească în locul lui Arvid. După cum vezi, Betti, oamenii pot fi uneori foarte cumsecade.

Betti înclină din cap afirmativ. Se uitau deschis unul în ochii celuilalt fără să observe, fără să-şi dea seama că fac pentru întîia oară acest lucru.

— ...Acum Bruman şi-a adus trei oameni de la Mariehamn. Par oameni cumsecade. Mi-a spus Kvist. Nu cred să ştie că-s spărgători de grevă. Ar trebui să afle. Înţelegi tu ? Dar cine să le spună ? Eu nu pot să mă duc la ei, şi nici Kvist. Bruman nu-i pierde din ochi o clipă și ar ieși scandal mare. L-am rugat pe Matsen, dar el se codește. De-aceea am venit la tine. Vrei să stai de vorbă cu ei ?

— Eu ? !

— Da, tu. Chiar astă-seară !

Betti se ridică şi scrută zarea. Drumul era pustiu. Deasupra golfului Lekvik, nori grei acopereau soarele.

— Te duci deseară la baracă şi stai de vorbă cu ei — continuă Manninen. Explică-le despre ce este vorba şi spune-le că-i rugăm toţi să plece de aici cît mai repede. Cred că dacă află cum stau lucrurile... Spune-le că sînt spărgători de grevă. Aşa să le spui. Nu se poate să nu ştie ce-i asta. Dacă nu vor să înţeleagă... Dar nu, nu cred... Spune-le tu aşa. Să te duci ceva mai tîrziu, să nu te vadă nimeni.

Betti se întoarse. Ochii ei exprimau hotărîre.

— Te duci ? o întrebă Manninen încet.

— Mă duc.

— Am să te aştept aici. Să vii să-mi spui ce-ai făcut. Dacă... vreunul din ei va fi obraznic cu tine, să mă strigi. Voi fi pe-aproape. Dar nu cred. Să nu-ţi fie frică.

— Nu mi-e frică.

Manninen plecă. Betti rămase singură. Luă din nou toporul şi prinse a sparge lemne cu fălcile încleştate. Aşa cum mînuia acum toporul, iute şi precis, semăna foarte mult cu Wilhelm. Întreaga ei făptură te făcea să te gîndeşti la drumul pe care şi l-a ales.

Ieşi din casă seara tîrziu, cînd în sat nu se mai simţea nici o mişcare.

Se furişă prin livadă şi, ajungînd lîngă baraca în care locuiau argaţii, ciocăni uşor în uşa murdară. Nici o mişcare. Noaptea blîndă de primăvară învăluia deopotrivă baraca tăcută şi merii foşnitori din livadă. Betti asculta atent. Să se fi culcat ? E încă destul de devreme...

Bătu iarăşi în uşă, ceva mai tare. De astă dată îi răspunse un glas aspru, de bărbat. Uşa se deschise şi în prag apăru unul dintre străini, în izmene albastre de bumbac.

— Ce vrei ? o întrebă morocănos.

— Pot să intru pentru o clipă ? şopti ea.

Bărbatul o cerceta îndelung, cu luare-aminte. În semiîntunericul de afară observă că-i tînără şi că ochii ei mari, cenuşii, luceau ca stelele. Se uită jenat la izmenele lui mototolite.

— Să intri ? De ce ?

— Trebuie neapărat să stau de vorbă cu voi, chiar acum !

Era în glasul ei ceva ce nu îngăduia ripostă.

— Cine e ? strigă alt glas din încăpere.

— O fată... o fată drăguţă...

Se auzi un pat scîrţîind şi în uşă apăru un alt obraz, un obraz slab şi aspru, cu ochii neîncrezători, umbriţi de sprîncene negre şi groase.

— Lasă fata să intre... ce naiba !

Îi făcură loc să treacă.

Betti aruncă în jur o privire plină de îngrijorare, îşi vîrî mîinile în buzunare şi păşi în odaia argaţilor.

Încăperea era întunecoasă, mirosea a igrasie. Trei paturi de fier, un dulap, o masă cu patru scaune — iată tot mobilierul. Aici şi-a făcut Arvid veleatul aproape douăzeci de ani.

Argaţii străini se aşezară, unul în pat şi-şi trase pătura peste picioare, altul pe scaun, aşa cum se afla, în izmene. Betti rămase în picioare lîngă uşă.

— Ei ? i se adresă cel ce ieşise întîi din baracă. Despre ce-i vorba ? Stai jos.

Ea refuză invitaţia de a lua loc şi, fără să-şi scoată mîinile din buzunare, începu să vorbească aproape în şoaptă, dar desluşit :

— Am venit să vă spun... Ştiţi de ce v-a angajat Bruman ?

Îi privi pe rînd. Întunericul estompa asprimea trăsăturilor, ochii lor nu mai păreau ameninţători — exprimau doar mirare.

— Nu — îi răspunse tot cel de pe scaun, clătinînd din cap. De unde să ştim ? O fi avut nevoie, că alţii văd că nu mai are.

— Şi nici cînd aţi venit încoace nu l-aţi întrebat ?

— Ce să întrebăm ? Am fost bucuroşi că am găsit de lucru — răspunse al doilea, din aşternut. Părea cel mai tînăr şi avea chipul prelung, cu cearcăne adînci sub ochi. Glasul îi era profund şi plăcut.

— Nu ştiţi nici măcar cine muncea aici înainte de a veni voi ?

Bărbaţii se priviră miraţi, apoi îşi îndreptară ochii spre Betti.

— Nu, nu ştim.

— Dar de ce întrebi? interveni nerăbdător al treilea. Ce vrei dumneata?

Betti se apropie de masă.

— În această odaie a trăit o slugă a stăpînilor de-aici, unul Arvid. Nouăsprezece ani a slugărit, mai exact nouăsprezece ani, unsprezece luni şi trei zile. Muncea zi şi noapte şi era priceput, caii pe el îl ştiau de stăpîn... Chiar era socotit cel mai destoinic pe moşie... Asta pînă a murit bătrînul şi a încăput gospodăria pe mîna lui Bruman, fiul Marelui Stăpîn...

Betti tăcu. Bărbaţii o ascultau fără să se clintească.

— De cînd e Bruman stăpîn — continua ea încet — lucrurile s-au schimbat. Şi cel dintîi care a avut de suferit a fost Arvid. Au venit vremuri grele pentru el. Bruman ăsta e o mare secătură. A început să-i facă mizerie. Îl ocăra pentru orice fleac, îl înjosea, a ridicat şi bîta asupra lui, numai ca să găsească motiv să-l alunge. Dar cîte nu i-a făcut! L-a silit să se însoare cu o ţicnită... cu Ada... numai ca să se dea bine pe lîngă pastor... El, Bruman, zice că l-a ajutat să intre în rîndul oamenilor, dar de fapt i-a dat belea pe cap... Ada asta după ce că e urîtă foc... are buză de iepure... a mai fost şi întinsura satului. Cine n-a vrut nu s-a culcat cu ea... Spune lumea... — Betti înghiţi în sec, buzele i se uscaseră.

— Dar cum putea să-l oblige să se însoare?

— Foarte bine. Nu-l cunoaşteţi pe Bruman. Dacă îşi pune ceva în gînd, nimeni nu i se poate împotrivi. Să-l fi văzut pe bietul Arvid în ce hal era cînd s-a dus cu Ada la cununie. Ca un copil plîngea! Dar n-avea încotro. Bruman, chipurile, o apăra pe Ada. A păcătuit cu ea, zicea, trebuie s-o ia de nevastă...

Betti se opri iarăşi pentru o clipă. Bărbaţii tăceau şi ei. Nu-l cunoşteau pe Arvid de care le povestea fata, şi totuşi îi plîngeau de milă.

— Pe urmă — continuă Betti — Bruman s-a purtat din ce în ce mai rău cu el. Nu-l putea suferi nimeni pe Arvid. Era un lăudăros şi-un gură-spartă de ţi se

făcea lehamite. Dar acum ne e milă tuturora de el. După ce că o avea pe Ada pe cap, să mai asculte şi ocările nesfîrşite ale lui Bruman! Nu era chip să-i intre în voie. Cînd venea la noi, era totdeauna abătut. Mama l-a sfătuit mereu să aibă răbdare, să tacă şi să înghită toate pînă o împlini douăzeci de ani de muncă la ei. Dar ţi-ai găsit! Şi doar era limpede. Bruman voia să-l alunge tocmai ca să nu fie silit să-l întreţină pînă la sfîrşitul vieţii. Cunoaşteţi, cred, legea care spune că după douăzeci de ani de muncă neîntreruptă la acelaşi stăpîn, ai drept la pensie. Mama tare se mai temea să nu i se întîmple ceva rău şi mereu îl povăţuia. Dar ai cu cine să te înţelegi?

— Ei, şi pe urmă? Ce s-a mai întîmplat?

— Ce să se întîmple? Bruman l-a dat afară.

— L-a gonit?

Cel cu cearcăne dădu scurt pătura la o parte şi coborî picioarele din pat. Betti îl privi în adîncul ochilor: erau plini de înţelegere.

— Da, l-a izgonit!... N-am să uit niciodată ziua aceea. Arvid a venit la noi, s-a aşezat în bucătărie pe o bancă şi a început să plîngă şi să înjure. Îi plîngeam de milă. Dacă l-aţi vedea cît îi de bătrîn şi istovit!...

— Ei, drăcia dracului! Acum pricep! se ridică cel de pe pat drept în faţa lui Betti. Ne învinuieşti că am venit să lucrăm în locul lui Arvid?

În odăiţa igrasioasă a argaţilor se făcu tăcere. Betti se cam sperie. Inima ei bătea aşa de tare, încît îşi duse mîna spre piept, vrînd parcă s-o potolească.

— Da. Fără să vreţi, ne faceţi un rău — rosti ea în cele din urmă. Credeţi că n-avea cine să lucreze? Dar nimeni n-a vrut să se angajeze la Bruman pînă nu-l cheamă înapoi pe Arvid.

Cel de-al treilea tuşi, apoi veni şi se aşeză pe un scaun. Izmenele îi erau rupte, buzele vinete.

— Să fiu al naibii dacă n-ai dreptate — rosti el cu glas de om bolnav. Va să zică aşa stau lucrurile! Au făcut oamenii grevă...

— Chiar aşa...

Betti, însufleţindu-se, povesti mai departe cum a umblat Bruman de la un argat la altul şi cum nici unul n-a vrut să lucreze în locul lui Arvid...

— Pînă la urmă a plecat şi Mikko, iar Bruman a rămas singur. Noi am terminat toţi de semănat, dar pe ogoarele lui n-a vrut nimeni să lucreze. Atunci s-a dus la Mariehamn şi v-a angajat pe voi. N-aţi văzut ce uscat e pămîntul ? A trecut de mult vremea boronitului...

— Ei, drăcie ! exclamă primul, scuipînd în podea.

— Vedeam că se uită oamenii ponciş la noi. Dar de ce ? Nu ne trecea prin minte ! şopti cel cu buzele vinete. Păi dacă ştiam...

Betti găsise drumul spre inima acestor oameni, pe care nu-i mai socotea străini. O bucurie neobişnuită îi încălzea sufletul. Ar fi vrut să se aşeze, dar nu se aşeză. „Manninen ! se gîndi ea. Mă aşteaptă Manninen..."

— Acum plec — le spuse fata. V-am spus tot ce-am avut de spus. Şi se îndreptă spre uşă.

— Noapte bună.

— Noapte bună.

Miez de noapte. Întuneric. Nici stele, nici lună.

Betti se furişă spre casă prin livada adormită. Bucuria pe care n-o mai încercase pînă atunci îi cuprindea toată fiinţa, se simţea atît de bine. Bruman va primi ceea ce i se cuvine.

— Manninen !

El o aştepta lîngă magazie.

— Ei ? rosti, cuprinzîndu-i mîinile între ale lui. Cum a mers ?

— Bine. Le-am spus totul...

— Sînt deci oameni cumsecade. Şi ? Pleacă, nu-i aşa ?

Betti nu-i răspunse. Nici nu-i întrebase ce au de gînd să facă.

— Dar ce-au zis ? Au făgăduit că pleacă ?

Manninen, neliniştit, îi puse mîna grea pe umăr.

— Nu, dar... ce importanţă are ?

— Cum ce importanţă are ? ! se supără el.

Betti încercă să-şi elibereze umărul şi braţul din strînsoarea lui, dar el o ţinea aşa de strîns, încît nu se putu clinti. Braţul îi amorţise, umărul o durea.

— Le-am povestit totul despre Arvid...

— Şi ce ţi-au răspuns ?

— Erau trei, dar atît de deosebiţi... Unul din ei mi-a spus că a înţeles totul. E bolnav, se vede pe faţa lui, tuşeşte şi-i tare slab, dar a înţeles totul.

— Cum adică a înţeles ? Ce ţi-au răspuns ?

— Cînd i-am povestit de Arvid, mi-a spus : „Să fiu al naibii dacă n-ai dreptate ! Va să zică aţi făcut grevă !" Şi a mai spus că dacă ştiau, n-ar mai fi venit.

— Zău ? Aşa a spus ?

Glasul lui Manninen era schimbat, mîinile îi tremurau. Într-adevăr, străinii se dovedeau a fi oameni de înţeles.

— Şi au mai spus : „Vedeam că se uită oamenii ponciş la noi, şi nu ştiam de ce..."

— Au spus ei asta ?

Manninen o cuprinse în braţe şi o strînse la piept mai s-o înăbuşe, dar îi dădu repede drumul.

— Betti, îţi dai seama ce înseamnă asta ?

— Înseamnă că Bruman n-o să-şi poată face de cap. De-ai şti ce bine îmi pare ! Niciodată n-am încercat o bucurie mai mare.

— Betti, eu m-aş culca în grajd, să fiu de dimineaţă prin apropiere. Vreau să văd cum merg treburile. Îmi dai voie ?

— De ce nu ? rîse ea.

Ar fi trebuit să plece, dar mai zăbovi. Stăteau amîndoi, unul în faţa celuilalt, aşteptînd parcă ceva. În jurul lor, întunericul molcom parcă vibra. Dinspre pădure se auzea un foşnet uşor.

— Bună fată eşti tu, Betti...

Manninen izbucni într-un rîs vesel.

— Am plecat — îi spuse ea. Cred că-i tîrziu.

— Unu, unu şi ceva...

— Ai fîn acolo. Dacă ţi-e frig, ia pătura din sanie.

— Nu poţi să mai stai?
Betti nu răspunse. El îşi aprinse o ţigară.
— Ce crezi că o să facă Bruman? întrebă ea încet.
— O să vedem mîine.
— Ei, acuma plec... N-o să-ţi fie frig?
El izbucni din nou în rîs.
— Nu, n-o să-mi fie frig. Ţi-e frig cînd dormi. Şi eu nu cred să adorm... O să mă gîndesc la tine.
— La mine?
— Da, Betti, la tine. Nici nu ştii ce bucurie mi-ai făcut astăzi. Îţi dai seama? Atît de rar întîlneşti un om care te înţelege... Eu cred că...
Tăcu şi stinse ţigara. Betti începu să tremure. Aştepta tăcută, dar el nu mai spuse nimic.
— Te gîndeşti la Arvid? îl întrebă ea.
— Parcă numai de el e vorba?...
Din nou tăcură. Manninen îi luă mîna şi o lipi de obrazul lui neras.
— Ţi-i frig, du-te!
— Plec... Noapte bună...
Mîinile lui tremurau, dar îi dădu drumul fără să mai rostească vreun cuvînt. Ea coborî spre casă.
În noaptea aceea adormi tîrziu.

A doua zi, soarele nu apăru.
Cerul era învăluit de nori.
Toată dimineaţa Betti se învîrti prin ogradă. Urmărea din ochi tot ce se petrecea în gospodăria lui Bruman. Oare se va duce cineva la grajd?
Dar acolo nu se vedea nici o mişcare. Doar mulgătoarele zornăiau găleţile.
— Unde te tot uiţi? o întrebă de cîteva ori Maria.
— Nicăieri. Mă uit şi eu aşa.
Nimeni nu înhăma caii, nimeni nu se pregătea să plece la cîmp. Peste tot linişte.
— Ai văzut pe cineva acolo? o întrebă Brigit.
— Nu, mă uitam numai aşa...

Era aproape unsprezece şi nimeni nu ieşise la cîmp. Acum era sigură că noii argaţi n-or să se mai ducă la lucru. Arvid şi-a găsit şi în ei apărători.

— Ia te uită ! exclamă Oskar mai mult uimit decît bucuros, văzîndu-i pe cei trei străini veniţi din Mariehamn trecînd pe lîngă prăvălie cu lădiţele în mînă, în drum spre debarcader.

— Asta-i bună ! se minună şi mai mult stăpînul prăvăliei, trăgînd în neştire din lulea şi urmărindu-i cu privirea pînă departe pe cei trei străini. Ce-o să se mai întîmple acum ?

Bruman nu se arăta pe nicăieri. Dar nici pe ogoarele lui nu lucra nimeni şi acest lucru îl vedeau bine cu toţii.

— Bine ar fi să-l cheme pe Arvid — spuse Maria. Numai o vorbă să-i arunce, şi se întoarce el bucuros.

Betti nu-l mai văzu pe Manninen în tot cursul zilei. Cînd merse la grajd, nu-l mai găsi şi nici pe tăpşan nu-l zări trecînd. Ziua se scurse fără nici un incident. Abia spre seară, Alvida se apropie de casa Mariei. Betti tocmai spăla scara.

— Of, fetiţă dragă ! îi spuse Alvida, gîfîind. Ce vremuri trăim !

Se aşeză pe treapta de sus. Corpul ei gras, revărsat, se clătina de încordare. Părul îi era jilav pe frunte de sudoare.

— Dar ce-i acolo la voi ? Unde-i Bruman ? Ce s-a întîmplat ?

— S-a întîmplat pe naiba ! Ce să se întîmple ? Bruman a chemat jandarmii.

— Jandarmii ?

— Da, jandarmii. După cîte am înţeles eu, vrea să-l mătrăşească pe Manninen de pe-aici.

Betti nu spuse nimic. O durere surdă îi împunse inima şi simţi nevoia să se sprijine de zid.

— Acum nu mai avem picior de bărbat în ogradă — continuă Alvida să se tînguie. Cei trei argaţi abia au venit şi au şi plecat. Of, Doamne, ce zile ne-a fost dat să trăim ! După ce şi-a făcut boieru' pomană şi i-a strîns de pe drumuri, i-a apucat deodată strechea. Şi tocmai ăl de era bolnav era mai colţos decît toţi :

„Nu şi nu, că nu rămînem chiar de ne-ai da o mie de mărci pe oră!“ Auzi tu, aşa îi striga lui Bruman!... Apăi te mai miri că i-a sărit boierului ţandăra? Of, nu mai pot! Zău dacă nu-mi vine să plec şi eu de la el!

Îşi şterse sudoarea de pe faţă şi de pe gît cu mîinile ei groase, roşii.

— Dar Arvid? întrebă Betti. De ce nu-l cheamă? Cred că dacă l-ar ruga frumos, Arvid s-ar întoarce.

— Ei, s-ar întoarce el. Cred şi eu că s-ar întoarce. Dar nu-i chiar aşa de simplu. Bruman e încăpăţînat. Şi dacă nu vrea el... Drept să-ţi spun, niciodată nu mi-am putut închipui că s-ar putea întîmpla una ca asta...

— Dar ce-i cu Manninen? Ce legătură are el cu jandarmii?

— Bruman spune că el e capul răutăţilor. Ei, dar cîte nu spune el! Crezi că mie îmi place tot ce-aud?... Manninen, săracu', e un om atît de inimos şi săritor! Zău dacă mai pricep ceva...

Oftînd din greu, se ridică şi intră în bucătărie, la Maria.

Un om atît de inimos...

Ce stai, Betti? N-ai auzit că Bruman a anunţat jandarmeria? Şi Manninen nu ştie nimic.

Intră în casă, îşi luă jacheta şi porni în grabă spre cătunul vecin, unde ştia că lucrează Manninen. Pe drum, îl întîlni pe Jöste. Pentru întîia oară de cînd s-a logodit, îl întîlnea singur.

— Betti! Jöste sări de pe bicicletă. Bună ziua, Betti!

Ea nu roşi. Doar strînse buzele mai tare.

— Bună ziua — îi răspunse scurt şi vru să treacă mai departe, dar el îi tăie drumul.

— Te grăbeşti? o întrebă.

Arăta foarte bine: proaspăt bărbierit, cu pantalonii călcaţi la dungă. Betti ar fi vrut să ştie unde merge, dar nu-l întrebă.

— Eşti grăbită? repetă el întrebarea. Ce mai faceţi voi? Cum o mai duceţi?

— Mulţumesc... Ingo e ceva mai bine.

— Ingo... Da, da. M-am gîndit adesea la voi. Cînd s-a îmbolnăvit, am crezut... El tăcu şi-şi feri privirea.

Betti scormonea nisipul cu vîrful pantofului. Nisipul era uscat, inert.

— Cred că aţi dus-o greu iarna asta. Wilhelm v-a mai scris?

— Da, ne scrie mereu. Îl privi drept în ochi. Nu ne duce grija. O scoatem la capăt şi fără tine!

El tresări. Sîngele îi năvăli în obraz.

— Tot mai eşti supărată pe mine?

Betti nu-i răspunse. De pe ambele părţi ale drumului, pînă la el, răzbea freamătul primăverii: copacii foşneau, tufele de afini îşi întindeau crenguţele, parcă ascultînd ceva. Iar acolo, departe, în adîncul pădurii creştea muşchiul pe care odinioară au călcat paşii lor. Toate acestea au fost cîndva, tare demult. De atunci ea s-a schimbat. Parcă e alta. Jöste, însă, după toate semnele, a rămas acelaşi.

— Trebuie să plec — spuse ea în cele din urmă. La revedere.

— Unde te duci? În glasul lui răsuna nerăbdarea.

— Dar tu?

El porni pe lîngă ea, ducînd bicicleta de ghidon.

— Mi-a dat un telefon Bruman. Are necazuri cu argaţii. M-a rugat să-l ajut la semănat.

— Tu?! Nu mai spune!

De mirare, mai că se poticni. „Va să zică Jöste vine în ajutorul lui Bruman, iar eu alerg în ajutorul lui Manninen. Şi, totuşi, iată că putem păşi pe acelaşi drum, alături, fără să ne batem" — se gîndea ea.

— Hai, spune-mi unde mergi? o întrebă el din nou.

Fără să-i răspundă, ea grăbi pasul. Jöste şovăi. O mai însoţi puţin, apoi rămase în urmă.

— N-ai vrea să ne întîlnim mai tîrziu? îi strigă.

Ea tot nu-i răspunse.

„Ciudat ! gîndi Betti. Nu m-am bucurat de loc cînd l-am întîlnit. De acum încolo n-am să mai pot fi niciodată prietenă cu Jöste. E de partea lui Bruman..."

Fața ei ardea de emoție. Ajungînd în cătunul unde lucra Manninen, îl căută peste tot, dar nu-l găsi.

„Ce să fac ?"

Se așeză pe o piatră, lîngă drum. Era tîrziu și-i era frig. Dinspre mare sufla vînt pătrunzător.

Numai la el acasă n-a fost. Știa că Manninen locuiește la o bătrînică. Dar face să se ducă acolo ?

Totuși, cum să se întoarcă acasă pînă nu-l găsește ? Jandarmii ar putea să vină mîine. Trebuie neapărat să-i dea de veste !

Manninen nu era acasă. Nimeni nu-i răspunse la bătaia în ușă, deși bătu insistent. Nici o mișcare nu se auzi dinăuntru. Porni înapoi spre casă.

„Dacă îl întîlnesc pe Jöste, o iau prin pădure, să nu mă vadă" — gîndi ea.

Dar nu-l întîlni. Drumul era pustiu. Pădurea tăcută. Numai în mestecenii de lîngă drum fremăta vîntul.

„Unde poate fi Manninen ? se mai întrebă o dată. Nu cumva a venit și el încoace ? Ce-ar fi să-l caut sus, la magazie ? Poate are de gînd să doarmă și noaptea asta la noi".

Grăbi pașii, cuprinsă de o neliniște crescîndă pentru soarta lui Manninen. Nu se gîndea că e singură pe drum, noaptea, pe întuneric. Tot timpul numai pe el îl vedea înaintea ochilor, așa cum arăta ieri noapte, cînd îi povestise discuția avută cu argații. Cum o învăluia privirea lui pătrunzătoare ! Ce mult o bucura timbrul vocii lui ! Dacă nu-l găsește nici acolo, ce să facă ?

Satul se cufundase de mult în somn. Toate luminile erau stinse. Deschise încet portița, trecu pe lîngă scară și, furișîndu-se pe sub tăpșan, ajunse la grajd.

— Manninen ! chemă în șoaptă. Manninen, ești aici ?

Nimeni nu-i răspunse. În grajd era liniște și întuneric.

— Manninen ! repeta ea încet. Manninen !

Nici un răspuns. Închise uşa grajdului şi o porni spre casă. Dar tot nu-i venea să intre. O răbufnire de vînt îi flutură rochia. Îi era frig, tremura din tot corpul.

Cînd se hotărî în cele din urmă să intre în casă, auzi paşi. Paşii lui!

— Betti!

— Aici sînt!

Fugi înaintea lui, la poartă. Îl auzi cum rîdea încet, prin întuneric.

— Te-am căutat peste tot — se grăbi ea să-i spună. Am fost şi în cătunul unde lucrezi. Chiar şi la tine acasă. Tocmai voiam să intru.

— Şi eu te-am căutat.

În glasul lui se simţea atîta linişte şi atîta căldură, încît lui Betti îi venea să plîngă de bucurie.

— Ai auzit? A fost Alvida pe aici şi ne-a spus că Bruman a chemat jandarmii. Cred că vin mîine. Pe tine a aruncat toată vina...

— Pe mine? Glasul i se schimbă pe dată şi obrazul pînă atunci calm se posomorî.

— Eram atît de îngrijorată! Trebuia să-ţi dau de veste. Toată seara te-am căutat.

Stăteau unul în faţa celuilalt. Manninen îşi plecase privirea în pămînt. Se gîndea la ceva.

— Betti — rosti el încet — în noaptea asta va trebui să ne despărţim.

— În noaptea asta?

— Da. Am să plec mîine în zori cu vaporul care transportă corespondenţa.

— Dar... Ea nu ştia ce să mai spună. El îi privea mîinile.

— Ţie ţi-i frig — observă el. Să intrăm în grajd.

Ea îl urmă. Deschise uşa masivă. Înăuntru era întuneric. Îi propuse să se aşeze pe fînul din colţ — aşa o să-i fie mai cald.

— Trebuie neapărat să plec — repetă el. E mai bine aşa... Dar... ai vrea tu să-mi dai de veste dacă o să mă caute într-adevăr poliţia?

— Cum? întrebă ea. Unde să te caut?

— De pildă... ai putea să vii peste o săptămînă la Künes ? ...Ne întîlnim acolo, pe promontoriu.

— Am să vin.

Manninen își aprinse o țigară. Betti stătea ghemuită pe maldărul de fîn. Simţea că tremură, deşi nu-i era frig. Porniri şi sentimente noi, necunoscute, puseseră stăpînire pe ființa ei. Manninen continua să fumeze. De fiecare dată cînd trăgea din ţigară, îi zărea chipul serios.

— Cum rămîne cu Arvid ? întrebă ea, ca să rupă tăcerea.

— La asta mă gîndeam.

Stella bătea cu copitele în podea. Şoaptele din colţ o tulburară, dar pînă la urmă se linişti.

— Arvid să fie atent. Chiar dacă îl cheamă, să nu lase să-i facă forme de nou angajat. În cazul ăsta pierde toate drepturile cîştigate. Ai putea să-i explici toate astea ? Și argații să nu se dea bătuţi. Nu-i poate sili nimeni să lucreze la Bruman. De asta depinde totul. O să vorbesc şi cu Kvist.

— Dacă pleci, singuri n-or să mai fie în stare să ia nici o hotărîre, ai să vezi. Rostise acestea cu atîta dîrzenie, încît Manninen izbucni în rîs.

— Dacă ai să fii tu întotdeauna atît de hotărîtă — spuse el — s-or găsi în sat destui oameni care să te urmeze pe tine. Calci, văd, cu cinste, pe urmele lui Wilhelm...

Aruncă țigara și o strivi atent cu piciorul.

— Ce-ai de gînd să faci acum, Betti, dacă nu ți-a fost dat să ajungi... mă rog, să zicem... stăpînă în gospodăria lui Jöste ?

— Nu știu. Nu m-am gîndit.

— Ai de gînd să pleci în Suedia ?

— Nu ştiu... nu ştiu !

— Nu ştii ? Ba eu cred că ştii prea bine, numai că nu vrei să spui.

— Nu, zău că nu ştiu. După tine, ce-ar trebui să fac ? Să intru servitoare la Mariehamn, ori să plec la Stockholm, unde am să fiu, bineînţeles, tot servitoare ? Ce să aleg ? Spune-mi tu, care le ştii pe toate !

Cu toată ironia, se simţea cît e de emoţionată.

— Servitoare ? rosti el cu glas la fel de emoţionat. O fată ca tine să ajungă servitoare ?

— Da, servitoare. Dacă nu, rămîn acasă, asta mă aşteaptă. Şi acasă nu mai pot rămîne. Cînd se va face Ingo bine, trebuie neapărat să plec... Cred că înţelegi.

— Unde ? În Suedia ?

Ea nu-i răspunse. Cît de tulburat e, vorbind de soarta ei, el care a fost totdeauna atît de calm şi stăpînit !

— Dar poţi să găseşti de lucru şi în propria ta ţară ! Dacă vrei, te ajut !

— Nu, nu !

Ciudat. Vorbeau de viitor, de viitorul ei, și ea nu simţea nici o teamă. Dimpotrivă, i se părea că întreaga ei viaţă se deapănă ca un basm minunat, că fiecare zi îi va aduce ceva nou. Nimic n-o poate sili să rămînă acasă, nimeni n-o poate sili să plece. Se simţea liberă... liberă...

Rîse încetişor. Întunericul din jur scăpăra toate culorile curcubeului.

— Ştii — începu ea. Cred că tot ce e rău are să dispară... Doar totul e în mişcare... totul se schimbă. Eu aşa cred.

— Ce vrei să spui cu asta ? Nu căuta să vezi lucrurile mai frumoase decît sînt. Viaţa are nevoie de oameni ca Wilhelm sau Kvist, nu de visători care socot că toate se schimbă de la sine, la porunca destinului. Nu, Betti. Ține minte : dacă nu lupţi, nimic nu se schimbă...

— Dar eu nu la asta mă gîndesc. Mă gîndesc la cu totul altceva.

— La ce ?

— Mama nu crede că lucrurile se pot schimba. Ea e convinsă că săracilor li-i dat de sus să trăiască prost şi să îndure lipsuri, deci nu are nici un rost să luptăm împotriva lui Bruman. Dar sînt convinsă că n-are dreptate. Asta am vrut eu să spun.

— Aha !... Manninen se mişcă de la locul lui şi fînul foşni uscat sub el. Fluieră încet.

— Sînt convinsă că totul trebuie să se schimbe — continuă Betti. Cred că e mai bine spus aşa... Ştii doar că acum peste tot s-au deşteptat oamenii. În atîtea ţări... Odată şi odată o să ne trezim şi noi...

Tăcură. Se auzea numai vîntul care sufla tot mai tare şi Stella mişcîndu-se în colţul ei.

— Ai dreptate. Cîndva şi aici, în insulele Aland, o să înceapă oamenii să lupte pentru drepturile lor. Şi, la drept vorbind, nu se poate să nu-ţi dai seama că au şi început. Iată de ce trebuie să rămîi aici, în insulele Aland! Înţelegi, Betti? Tu şi alţii ca tine trebuie să rămîneţi. Acest lucru l-am înţeles cînd te-ai întors de la baraca argaţilor. Numai dacă ai să rămîi aici, şi ai să lupţi pentru o viaţă mai bună, totul se va schimba... Numai atunci.

— Cum adică? Să rămîn aici toată viaţa?

— Da. Poţi să te superi, dar ăsta-i adevărul — îi răspunse el liniştit. Numai luptînd în numele unui scop măreţ, poţi ajunge să schimbi soarta oamenilor. Şi pentru asta nu-i neapărată nevoie să pleci. Peste tot trebuie să lupte oamenii împotriva nedreptăţii...

— Dar ce pot să fac eu singură?

— De ce singură? Singur e numai omul care nu gîndeşte, care-i legat la ochi... Uite, îţi spun un lucru. Mama ta, deşi crede că totul ni-i dat de sus, într-un anumit fel luptă, şi rămîne aceeaşi în felul ei de a fi: n-a avut niciodată şi nici n-o să aibă vreodată încredere în cei bogaţi. Un asemenea om, care rămîne ferm pe poziţii, nu poate fi îngenuncheat. Tu însă poţi fi înfrîntă, dacă porneşti în viaţă aşa nepregătită ca acum. Eşti o fată curajoasă, demnă şi îndrăzneaţă, e adevărat, dar asta n-ajunge. Trebuie să cunoşti adevărul şi să fii stăpînă pe forţele tale... Pentru asta trebuie să înveţi. Atunci ai să stai pe propriile tale picioare şi n-ai să te mai simţi singură. Ai să ştii să-i aduni pe toţi în jurul tău şi împreună o să faceţi multe...

Betti izbucni în rîs.

— Nu rămîn în Aland pentru nimic în lume!

— Poate totuşi ai să rămîi. Altfel înseamnă că ai să-l laşi pe Bruman să-şi bată şi mai departe joc

de oameni. Ai fi în stare să dai bir cu fugiţii ? Oameni de felul lui Arvid trebuie ajutaţi. Nu, n-ai să pleci. Te obligă conştiinţa să rămîi şi nu numai pentru alţii. Chiar şi pentru tine însăţi trebuie să rămîi !

— Cum vine asta ?

— Dacă pleci, nici tu n-ai să-ţi poţi face un rost în viaţă. Ce-a făcut Wilhelm ? Umblă din ţară în ţară şi nicăieri nu se simte la el acasă. Aşa-i viaţa de emigrant, Betti.

— Ba n-ai dreptate. În orice caz, nu întru-totul. Uite, ce-a ajuns mama dacă şi-a petrecut toată viaţa aici, acasă ? Dar toţi ceilalţi sărăntoci şi nevestele lor ? Nu contează unde trăieşti. Totul e să duci o viaţă adevărată şi să ai de lucru.

— Să duci o viaţă adevărată... Da. Spre asta năzuim toţi. Dar nu fugind din calea greutăţilor îţi poţi făuri o viaţă adevărată, ci înfruntîndu-le ! Spui ce-a ajuns mama dacă a rămas aici. Aş putea spune că ea a trăit o viaţă adevărată cu toate lipsurile şi sărăcia pe care le-a îndurat. De ce ? Pentru că nu şi-a trădat rosturile. Nu rîde ! Viaţa ţăranilor, în simplitatea ei, alcătuieşte totuşi o mare forţă încă nedezlănţuită. Cînd se vor trezi oamenii şi se vor ridica la luptă pentru o viaţă mai bună, ai să vezi atunci, Betti, ce e în stare să facă ţăranul sărac ! Îţi închipui însă că numai sărăcia pe care o îndură oamenii îi va face să se ridice ? Trebuie să aşteptăm să le ajungă cuţitul la os ? Nu ! Trebuie să le dovedeşti că au dreptul la mai mult. Dar cine să facă asta ? Dacă tu pleci şi-i laşi singuri, va trebui să treacă mult timp pînă vor dobîndi oamenii viaţa mai bună spre care năzuiesc. Şi cine o să poarte vina ? Tu.

— Crezi ?

Betti căuta să-i desluşească în întuneric expresia feţei. „Are dreptate. Fără îndoială... Totuşi eu vreau să plec de aici".

— Gîndeşte-te bine, Betti. Unde poţi face treabă mai bună şi unde poţi fi mai de folos decît acasă la tine, unde cunoşti toate rosturile ?

— Dar tu de ce ai plecat ?

Manninen îşi aprinse din nou o ţigară.

— Sînt în ţara mea. Oriunde în ţara mea mă simt acasă.

— Nu ştiu... — murmură ea. Adineauri mi se părea totul atît de limpede şi uşor, iar acum... Nu ştiu ce să fac. De vorbit e uşor...

Glasul ei suna obosit şi descurajat. Manninen veni mai aproape de ea şi încercă să o ia de mînă, dar ea îşi ascunse mîna în buzunar şi se trase la o parte.

— Betti, e greu să arăţi altora calea, dar din moment ce ai păşit pe acest drum, adună-ţi puterile şi nu te mai abate. Ai să te simţi puternică pentru că lupţi pentru o cauză dreaptă. Dacă ai nevoie de bani şi vrei să cîştigi, desigur, poţi să pleci la Mariehamn, la Abo sau la Helsinki. Sînt gata să te ajut cu tot ce-mi stă în putinţă. Dar nu în Suedia ori la capătul pămîntului !

Ea izbucni în rîs.

— La Mariehamn ? Şi ce să fac acolo ? Să-l slugăresc pe căpitanul Johansson, ori nu ştiu care căpitan Karlsson sau Bruman ?

— Nu asta are însemnătate, Betti. Nu ce faci e important, ci dacă ştii sau nu de ce anume faci un lucru — o întrerupse el aspru. Nu există muncă înjositoare. Poţi să faci orice, chiar să fii servitoare la Johansson sau oricare altul, numai să ai dorinţa de a citi, de a învăţa, de a fi alături de cei care luptă, pentru ca toţi să aibă o viaţă mai bună ! Nu uita asta...

— N-am să uit...

Betti îşi muşcă buzele. Manninen respira greu.

— Cred că ar fi mai bine să plec — spuse ea în cele din urmă.

— Nu, nu pleca !

Şi o prinse în braţe.

— Te rog să-mi răspunzi la o întrebare : tot te mai gîndeşti la Jöste ?

— La Jöste ? Ea zîmbi. Nu, dar trebuie să mă duc.

— Betti, te întreb foarte serios. Mîine am să plec.

— Ştiu, mi-ai spus.

— Vreau să-ţi deschid ochii. Să faci tu tot ce se poate ca să-l ajuţi pe Arvid.

O trase spre el cu ambele mîini. Glasul îi era blînd şi mîngîietor. Betti stătea ghemuită, calmă.

— Îmi ceri prea mult — rîse ea încetişor. Ce să fac dacă mîine se apucă Jöste de boronit ? Mi-a spus azi că l-a chemat Bruman...

Mîinile care o strîngeau se desfăcură. El oftă adînc, apoi îi spuse :

— L-ai întîlnit acum, seara ?

— Da, l-am întîlnit pe drum. Pentru asta l-a chemat Bruman.

— Atunci totul e limpede.

Manninen se ridică.

— Trebuie să plec — spuse el.

— Unde ? De ce te-ai supărat ?

Se ridică totuşi şi-l urmă spre uşă.

— Cred că ai înţeles un lucru care să-ţi folosească şi în viitor — îi spuse el. Gîndeşte-te bine cînd îndrăgeşti pe cineva...

Deschise uşa şi ieşiră amîndoi.

— Manninen — se opri ea în loc. Ce trebuie să fac ? Am uitat tot ce mi-ai spus...

El se întoarse. Acum îi vedea limpede chipul colţuros, ochii, ridurile mărunte din jurul ochilor. O clipă rămase aşa, privind-o, apoi se apropie de ea.

— Peste o săptămînă să vii la Künes, adică joia viitoare la ora opt seara. Asta în primul rînd. În al doilea rînd, fii cu băgare de seamă : să observi tot ce se petrece. În al treilea rînd, să nu-i sufli o vorbă lui Jöste. Kvist va căuta să aranjeze el acest lucru. Pe tine nu trebuie să te frămînte. Ai înţeles ? Al patrulea : nu uita că te aştept.

Şi plecă. Ea ascultă mult timp ecoul paşilor lui. Apoi se făcu linişte. Dinspre pădure răzbea un foşnet adormitor, ca un cor de mii de şoapte.

Ea zîmbi. În sufletul ei se învălmăşea bucuria cu tristeţea.

În insulele Aland e încă primăvară.

Bate un vînt cald dinspre sud şi cade o ploaie mă-

runtă care frăgezeşte iarba. Satul e îmbrăcat în culorile primăverii. Cîmpul e verde, mestecenii au înmugurit, iar pomii din livezi sînt în floare.

Două zile la rînd Jöste boroni ogoarele lui Bruman, iar în a treia zi pe cîmp apăru cea dintîi semănătoare. Oamenii bombăneau.

— Iote mă, pramatia ! exclamă Oskar, făcînd ochii mici de ciudă. Nemernicul ăsta s-a şi apucat de semănat !

Betti nu vorbi nimic cu Jöste. De cînd lucra pe ogoarele lui Bruman, începuse să-l urască din tot sufletul. Ar fi fost în stare să-l omoare, nu altceva. Însfîrşit, mai află că atunci cînd Kvist a încercat să-i vorbească de Arvid, Jöste a izbucnit în rîs şi a plecat fără să-l asculte măcar pînă la capăt.

Tocmai el, omul pe care l-a iubit, să sfideze hotărîrea oamenilor ! Face el ce n-a vrut nimeni să facă. În sat era linişte, dar oamenii nu erau mulţumiţi.

— N-ar fi trebuit să-i ajuţi lui Bruman — spunea cu năduf Norrbon. Să-l fi lăsat pe el să boronească şi să semene singur.

Oamenii se ţineau tare. Dacă nu găseau de lucru într-o zi, rămîneau acasă, dar la Bruman tot nu munceau. Întîlnindu-l pe Kvist, Betti îl întrebă ce are de gînd să facă.

Kvist era necăjit.

— Am cam scrîntit-o cu greva noastră — îi spuse el. Jöste a stricat totul... Şi-a bătut joc de noi...

Betti se încruntă.

— Ce se aude cu Manninen ? L-au căutat cumva jandarmii ?

— N-am văzut nici un jandarm. Dar mai bine că a plecat, să nu atragă atenţia. Pot să mai vină încă, şi dacă îl ridică pe Manninen, e prost pentru noi toţi.

În a cincea zi, spre seară, ploaia încetă.

Betti era tare frămîntată, nu mai ştia ce să facă şi în a şasea zi se duse la Arvid. Cînd o văzu, Arvid se însenină pentru o clipă.

— Stai jos — îi împinse el un scaun, pe care îl şterse mai întîi cu mîneca.

Şi după ce Betti se aşeză tăcută, o întrebă plin de nerăbdare :

— Ei, ce mai e pe-acolo ?

— Jöste îl ajută pe Bruman.

— Ştiu. Nemernicul !... Arvid lăsă capul în jos. În aceste cîteva zile se schimbase aşa de mult, încît părea un om cu adevărat bătrîn.

— Ia spune-mi, Arvid, ce ai de gînd să faci ? Doar n-o să stai aşa, la nesfîrşit, fără treabă !

Arvid nu-i răspunse. Betti privi în jos. Odăiţa sărăcăcioasă nu prea se deosebea de baraca argaţilor. O masă de lemn, două scaune rupte, o poliţă... peste tot se simţea gheara mizeriei. Nici o carte pe nicăieri, nici un ziar, nici măcar o fotografie pe pereţi. Ada lipsea de acasă, iar patul din colţul camerei era nefăcut. „Asta-i răsplată pentru munca lui neobosită !..." gîndi Betti.

— Dacă vine Bruman sau trimite după tine, ce-ai să faci ?

Arvid sări ca ars, ochii lui stinşi scăpărară.

— Crezi că ar putea să vină ? Te pomeneşti că Manninen a izbutit ceva...

— Manninen a făcut treabă bună, dar Jöste a stricat totul. Acum o să fie greu. Dacă Bruman se vede cu pămîntul semănat, cine ştie ce mai e în stare să scornească. Totuşi, nu se ştie. Oamenii au fost la înălţime. Pînă nu primeşte Bruman condiţiile noastre, nu lucrează nici unul la el. Adevărată grevă ! Vezi, Arvid, ce fac oamenii pentru tine ?

— Văd. Dacă nemernicul ăsta de Jöste !... Arvid se posomorî din nou.

— Bogătanii se ajută între ei. Dar să nu-ţi pierzi firea. Jöste mai are treburi şi acasă, n-o să mai poată munci multă vreme la Bruman. Să vezi tu dacă n-o să vină pocăit la tine. Dar dacă vine, să te ţii tare, Arvid. Auzi ? Să nu făgăduieşti nimic pînă nu stai de vorbă cu Kvist. Mai freacă-l şi tu pe el, că destul şi-a bătut joc de tine !

— N-ai nici o grijă. Poate să mă roage şi în genunchi, la el nu mă mai întorc...

— Ba poţi să mergi, dar numai pe baza vechiului angajament. O să-ţi explice Kvist.

Betti mai zăbovi puţin. În prezenţa ei, Arvid se mai înviorase.

— Poimîine sau răspoimîine trec iarăşi pe-aici — îi făgădui ea la plecare.

În seara celei de-a şaptea zile, Arvid dădu buzna în grajd, unde Betti mulgea vacile.

— Betti ! strigă el. Betti, unde eşti ?

— Aici. Ce s-a întîmplat ? se şterse ea pe faţă de sudoare.

— A trecut Bruman pe la mine ! Zicea să mă întorc. Tu ce crezi ? Ce urmăreşte ?

— I-ai făgăduit ceva ?

— Nu, adică da... aşa, cu jumătate de gură... Să-l fi auzit, blestematul ! Ce mieros vorbea şi cum se fandosea, de-ai fi zis că şi-a prins piciorul într-o capcană ! De făgăduit, n-am făgăduit nimic. I-am spus : „nu ştiu, să văd..." Dar parcă mi-a muiat inima. Ce zici, să mă duc ?

— Kvist ce spune ?

— Nu-i acasă. Tocmai de aceea am venit la tine.

Betti nu ştia ce să-l sfătuiască. Să-l mai amîne pe Bruman o zi-două cu răspunsul, şi pînă atunci o să-i spună ce are de făcut.

— Dar tare m-am săturat să tot stau fără să fac nimic — se tîngui Arvid. Să fiu al dracului ! Asta-i viaţă ? Mi-e silă. Şi unde mai pui că s-a îmbolnăvit murgul... acela pintenog... Numai eu ştiu să-l oblojesc. Ei, ce spui ? Poate e totuşi mai bine să mă duc.

— Nu, Arvid. Mai bine aşteaptă. Am să vorbesc eu cu Kvist sau cu Manninen.

El îi făgădui, cam nemulţumit. După ce termină cu mulsul şi celelalte treburi, se îmbrăcă şi ieşi.

— Unde te duci ? o întrebă Ingo.

— Nicăieri. Am puţină treabă...

Betti porni în grabă spre mare. Soarele abia asfinţea şi cerul căpătase o culoare galben-aprinsă. În drum spre Künes, simţi adierea proaspătă a aerului umed de mare. Adună cîteva violete. Totul în jur mirosea a curat şi respira linişte.

Dealurile păreau învăluite într-o ceață albăstruie. Ar fi vrut să uite ultimul drum făcut încoace... Voia atunci să se arunce în mare pentru că Jöste și-a ales altă fată. Jöste, cel care acum...

Atunci marea era neagră-cenușie, sloiuri de gheață se îngrămădeau la țărm, de-ți era groază să te uiți. Acum marea era cu totul alta. Luminoasă, lină... Deasupra insulițelor stîncoase, văzduhul era gingaș și transparent, iar înserarea îți strecura în suflet dor...

Betti urcă povîrnișul spre promontoriu. Manninen nu se zărea pe nicăieri, dar ea nu-și făcea griji. Nu putea fi departe. Simțea acest lucru. Îl simțea pretutindeni, în tot ce vedea în jur, în pinii răsuciți, în culoarea roșie a promontoriului, în mușchiul care creștea aici an de an. Manninen o aștepta, era sigură.

Iată-l... pe povîrnișul de sud, unde era mai cald.

— Betti !

— Bună seara. Violetele începură să tremure în mîna ei, și ea o duse la spate.

Venea de-a dreptul de la cîmp, într-o cămașe veche, ieșită de soare, și cu pantalonii boțiți. Betti se gîndi că și ei rochia i-a rămas strîmtă. Dar n-are importanță că e prost îmbrăcată. El o prețuiește într-altfel...

— Vino încoace — o îmbie Manninen. Trăsăturile feței lui aspre erau îmblînzite de zîmbet. Ea însă nu se mișcă.

— Uite ce frumos se vede totul de aici — căută el s-o convingă, dar ea clătină din cap. „Dacă mă iubești — spuneau ochii ei — vino tu la mine".

Și el înțelese. Urcă spre ea, o luă în brațe, pe sus, și aducînd-o pe locul ales mai dinainte, o așeză jos pe iarbă.

— Ei ? Ia spune ce-a mai fost ? Cum e cu Arvid ?

Îi povesti tot ce s-a întîmplat, cu emoție, șoptit, privindu-l în adîncul ochilor. Iar el, ascultînd-o, se uita la ea stăruitor. Astfel află Manninen ce a vorbit ea cu Arvid la el acasă și cum a venit pe urmă Arvid și a găsit-o în grajd. Cînd îi povesti că Jöste nici n-a vrut să stea de vorbă cu Kvist, Betti lăsă în sfîrșit privirea în pămînt.

— Prin urmare, aşa stau lucrurile ? Hm ! făcu Manninen.

Coasta promontoriului era luminată de razele multicolore ale soarelui în asfinţit. Scăldate în această lumină, feţele lor păreau deosebit de blînde, mîinile lor, ţinute pe genunchi, radiau lumină.

— Jöste şi-a bătut joc de bătrîneţile lui Arvid !... continuă Manninen cu mîhnire. Poate Kvist nu i-a explicat cum stau lucrurile.

— Nici n-a apucat să-i explice. Jöste a rîs şi i-a întors spatele.

— De ce n-ai vorbit cu el ? Nu l-ai văzut ?

— Ba l-am văzut... dar nu i-am spus nimic... doar tu mi-ai cerut să-l las pe Kvist... să nu mă amestec...

— Am fost un prost. Ar fi trebuit să vorbeşti tu cu el... Poate ar fi înţeles aşa !... De ! Aşa-i cînd se amestecă şi dragostea...

Manninen privea spre mare, chipul i se posomorî, ochii i se îngustară, privirea i se înăspri.

— Ce-i spun lui Arvid ? îl întrebă Betti. El vrea să se întoarcă la Bruman.

— Să meargă, dar numai dacă Bruman revine asupra concedierii, sau dacă îl plăteşte cu ora...

Îi explică lui Betti ce să-i spună lui Kvist şi cum să ducă lupta pînă la capăt.

— Am înţeles. Aşa o să facem.

Ea smulgea smocuri de muşchi şi le arunca jos, în valuri.

— Ce ai tu ? Pari tristă — o întrebă Manninen. La ce te gîndeşti ?

— Mai rămîi pe-aici ?

— Încă vreo cîteva zile. Lucrez undeva... Pe urmă plec la Mariehamn. E mai bine aşa.

Betti privea marea şi tăcea. Briza de seară se potoli, pădurile nu mai fremătau.

— Dar tu ce ai de gînd să faci ? o întrebă el. Te-ai mai gîndit ?

— Trebuie să plec. Altfel, cu ce plătim datoriile ? Ingo, cînd îşi revine, suferă grozav că nu ne mai poate ajuta. Dar n-o mai putem lăsa pe ea să plece...

— Va să zică, pleci. Şi unde ? Te-ai hotărît definitiv ?

Ea nu răspunse. Manninen aprinse o ţigară şi fuma în tăcere.

— Mi-e tare greu să iau o hotărîre — spuse ea într-un tîrziu.

— E timpul să înţelegi că cei de-acasă au nevoie de tine. În orice caz, nu poţi să pleci pînă nu se face bine Ingo.

— Dar tu ştii că sîntem săraci. Avem atîtea datorii... şi-am vrea şi noi să trăim omeneşte !

El strivi ţigara între degete.

— Cred. E şi firesc. Toţi vor să trăiască omeneşte. Vorba e, cum putem ajunge să trăim omeneşte ?

— Muncind.

— Numai muncind ? Asta n-ajunge. Cine nu munceşte ? Ar mai trebui însă ceva : să fim oameni cu judecată. Pentru asta se cuvine să studiem. De ce există asupriţi şi asupritori ? De ce izbucnesc războaiele ? De ce sînt necesari omenirii neînfricaţii conducători ai luptei pentru o viaţă mai bună ? Numai cînd ai să ştii toate astea şi multe altele, ai să înţelegi ce e viaţa şi de ce sînt pe lume oameni atît de diferiţi ca Ingo... Wilhelm... Jöste.

— Wilhelm nu-l putea suferi pe Arvid şi nu i-ar fi sărit niciodată în ajutor, dacă ar fi fost acasă. Îl socotea un rob care nici măcar nu-şi dă seama că e rob.

— Ştii, Betti, am auzit atîtea despre Wilhelm, încît aş vrea într-o zi să-l întîlnesc. Se uita într-o parte, dar privirea ochilor lui negri era serioasă. E un om înzestrat, deştept, curajos şi drept. Ei bine, el a făcut mult, deşi a acţionat spontan, de unul singur. A fost un adevărat pionier. El, cel dintîi, a semănat grîu în satul vostru, dar a aruncat şi alte seminţe, pe care tu, eu şi alţii trebuie să le cultivăm, pentru a duce pînă la izbîndă cauza pentru care a început el lupta. Să nu-ţi închipui că Wilhelm a fost o excepţie. Pretutindeni sînt oameni care, văzînd că viaţa nu e drept orînduită, se răzvrătesc împotriva ei, cum a făcut şi Wilhelm. Asemenea oameni sînt întotdeauna urîţi de bogătani. Aceşti răzvrătiţi realizează şi ei ceva însemnat : îi fac pe

şovăielnici şi indiferenţi să se gîndească... Sînt deschizători de drumuri, luminează calea oamenilor ca o flacără, ca o torţă...

— Ca o torţă, zici ?

— Ca o torţă, ca o făclie. O făclie nestinsă prinde mereu inimile altor şi altor oameni. Şi Wilhelm a fost o făclie pentru cei de-aici. De ce crezi că s-au ridicat Kvist şi ceilalţi oameni împotriva lui Bruman ? Numai îndemnul meu n-ar fi fost de ajuns. În sufletele lor purtau sămînţa răzvrătirii împotriva nedreptăţii. I-am auzit adesea vorbind de Wilhelm. În clipele grele întotdeauna îşi aminteau de el. Faptul că Wilhelm s-a ridicat o dată împotriva lui Bruman şi l-a înfrînt le-a sporit curajul. Nu, Betti, în satul vostru nu se va stinge flacăra aprinsă de Wilhelm.

— De-aceea ai venit aici ?

— Da. Aici am putut face ceea ce Wilhelm n-a izbutit. De ce să rămînă ţinutul vostru izolat de altele ? Înţelegi, Betti ? De aceea n-aş vrea să-şi bage jandarmii nasul în treburile mele. Văd că n-a venit încă nimeni, dar pot să vină oricînd şi n-are rost să risc. Aici, la voi, făclia e în mîini sigure, mă duc în altă parte, unde nu mă cunoaşte nimeni. Pentru ţara noastră au venit timpuri grele... Mulţi din tovarăşii mei zac în închisori.

— În închisori ? se miră Betti.

— Da, dar să nu mai vorbim de asta. Prin urmare, eşti hotărîtă să pleci. Dar nu mi-ai spus unde ? Te rog să-mi spui chiar acum.

Se uită insistent la ea. Betti îşi cuprinsese genunchii cu mîinile şi-şi rezemase bărbia pe genunchi.

Cît de sincer i-a vorbit acest om despre lucruri pe care nimeni nu le cunoştea ! În felul acesta i-a încredinţat viaţa. Înseamnă că nu e în stare să se despartă de ea. Ce zi minunată de primăvară ! Alături de ea, se simţea şi el mai tînăr, ea l-a făcut să simtă viaţa altfel...

Oare ce să-i răspundă ?

— De plecat, trebuie să plec — începu ea. Dar n-aş vrea să merg în Suedia. Nici pînă astăzi n-am putut scăpa de tristeţea care m-a cuprins cînd a plecat

Wilhelm, apoi Ingo... Mi se părea că în sufletul lor se destrăma ceva.

— Şi-atunci ? insistă el.

— Cred că atunci cînd plecăm, noi nu ducem atît dorul oamenilor de care ne despărţim, cît tînjim după copaci, drumuri şi păduri. Cred că Wilhelm a înţeles acum acest lucru, de aceea ne scrie asemenea scrisori. Îl simţim aproape, deşi nu mai e cu noi, iar cînd era acasă, gîndurile lui zburau departe ! La fel şi Ingo, şi Rolf...

Se uită la Manninen. El o asculta serios.

— Crezi, Betti, că lucrul cel mai însemnat e natura, iar oamenii sînt doar un adaos ?

Ea clătină din cap. Nu, nu credea asta.

— E adevărat, Betti, oamenii trăiesc şi mor, iar oraşele, pămîntul, copacii rămîn. Materia e cea care dăinuie. Cu toate acestea, însă, oamenii rămîn lucrul cel mai de seamă. Înţelegi tu ? Se plecă spre ea. Nu pricepi că tocmai datorită faptului că iubeşti nu-ţi poţi uita patria ? Că dorul de patrie, de cei dragi, e o dovadă că lucrul principal este omul ? Tocmai de aceea, ca om, porţi o răspundere. Trebuie să-ţi aperi patria, pămîntul, copacii, dar în primul rînd pentru om trebuie să lupţi...

— Nu înţeleg.

— Să încerc să-ţi explic altfel. Închipuieşte-ţi un oraş cu grădini minunate, cu clădiri frumoase, peste tot flori... Umbli prin oraş, te încîntă frumuseţea lui, dar nu se poate să nu observi mizeria oamenilor. Asta e ce-am vrut să-ţi spun ; mai poate exista frumuseţea naturii fără oameni ?

— Nu.

— Exact. Prost e altceva. Că oamenii sînt unii bogaţi, alţii săraci. Că există sărăcia, asta n-o poţi tăgădui. Tăcu o clipă, apoi continuă cu glas trist : Şi oamenii bogaţi încetează să mai fie oameni. Devin sclavii bogăţiei lor. Pe ei îi poţi vedea entuziasmîndu-se de frumuseţile naturii, uitînd de om, cea mai măreaţă creaţie a naturii ! Admiră un copac, se întristează pentru o crăcuţă ruptă, dar faptul că alăturea un om moare de foame îi lasă absolut indiferenţi...

În jurul lor lucrurile îşi pierdeau strălucirea, se lăsa înserarea primăvăratică, îngîndurată parcă. Betti privea pădurea ce se întindea pe partea cealaltă a golfului. Văluri de umbră, nevăzute, se aşterneau peste ea, estompîndu-i contururile. Jos, la picioarele lor, plescăiau valurile, apa părea o catifea de un albastru întunecat, cerul, deasupra, se boltea ca o cupolă gingaşă, azurie.

— Odată şi odată — continuă Manninen — întreg pămîntul va fi patria noastră. Numai de-am ajunge să trăim asemenea timpuri ! Pentru asta trebuie să luptăm şi, ca să avem sorţi de izbîndă, trebuie deocamdată să rămînem credincioşi cauzei noastre... Pentru noi cel mai însemnat e mai întîi satul nostru, pe urmă ţara, şi la urmă lumea întreagă !

Manninen se ridică. Glasul lui aprins era convingător. Se ridică în picioare şi îşi întinse braţele spre cerul întunecat.

— Tot nu mi-ai spus unde pleci, iar eu, înţelege, vreau să ştiu acest lucru !

Se ridică şi Betti. Ce ar fi putut să-i spună ? Trebuie să plece. Dar unde ?

— Nu vreau să intru servitoare ! rosti ea încet. Mai bine mor.

Manninen izbucni în rîs.

— Eşti o fire voluntară. Te înţeleg. Fete ca tine nu-s făcute să slugărească. Eşti exact aşa cum aş fi dorit să-mi fie tovarăşa de viaţă. O strînse la piept, privind-o în ochi. Spune-mi, Betti, unde vrei să pleci ?

— Nu ştiu...

— Dar ce-i aşa de greu ? Ai spus că nu pleci în Suedia. Nu-ţi rămîn decît două drumuri : ori rămîi la Mariehamn, ori mergi la Helsinki. Hotărăşte-te, deci !

— Nu vreau să fiu servitoare.

— Foarte bine. Poţi să intri şi vînzătoare la o prăvălie, la Helsinki poţi să lucrezi într-o fabrică sau uzină, iar serile, să înveţi. Asta e cel mai important lucru, să vrei să mergi înainte.

— Eu vreau să merg înainte, ştii doar...

— E limpede. Deci, unde mergi să-ţi cauţi de lucru ?

— Aş vrea... din cînd în cînd să mă întîlnesc cu tine — îi mărturisi ea, privindu-i gura, trăsăturile aspre şi ochii frumoşi, scînteietori.

Manninen izbucni în rîs. Trăsăturile lui îşi pierdură şi ultimul rest de asprime.

— Tu vrei să mă vezi, şi eu de aceea te întrebam unde pleci, ca să te mai pot vedea... Îţi duc dorul ca după primăvară. Eşti fata la care totdeauna am visat, fata pe care am aşteptat-o toată viaţa, dar... nu mai sînt tînăr. Am aproape de două ori vîrsta ta. Gîndeşte-te la asta! Gîndeşte-te bine... El tăcu. Mîinile îi tremurau, glasul i se înăsprise.

— Am să plec la Mariehamn.

— Cînd?

— După treieriş...

Se gîndeau amîndoi la acelaşi lucru: „N-o să ne mai vedem toată vara..."

— Am să vin din cînd în cînd încoace. Poate chiar în fiecare săptămînă. Trebuie să mă întîlnesc cu Kvist... şi cu tine. Tu vrei să vin?

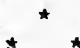
— Vreau... Ştii doar că vreau. Ce om bun eşti tu!... exclamă ea şi se lipi de pieptul lui, de cămaşa veche, ieşită de soare.

El rîdea fericit, privind spre mare.

„E primăvară! se gîndea. E primăvară, primăvară!..."

Undeva departe, în pădure, suspină răguşit şi trist o pasăre de noapte. Pădurea se mistuise în întuneric. Cerul şi marea se contopeau în întunericul albastru, iarba şi muşchii se umeziră de roua nopţii.

— Betti — şopti Manninen. Ai ales un drum greu, dar este singurul drum pe care merită să mergi, singurul care face ca viaţa să aibă preţ.

Wilhelm, tu nu te-ai mai întors.

Au trecut ani, vara a urmat primăverii, s-au strîns recolte, furtunile toamnei îşi izbesc ca şi înainte valurile în stîncile roşii. Gheaţa iernii ferecă an de an to-

tul. Numai pădurea, cătînd spre depărtări, își înalță copacii, și cei mai înalți dintre ei văd de departe primăvara cînd vine...

Tu nu te-ai mai întors.

Dar viața în satul tău își urmează cursul. Oamenii continuă să trăiască și să muncească, se bucură și încearcă să uite de necazuri. Viața e grea și totuși parcă mai ușoară...

Arvid lucrează iarăși la Bruman cu ziua, oamenii muncesc numai opt ceasuri și au mai mult timp de odihnă, dar tot Bruman e stăpîn și ceilalți sînt slugi.

Ingo a învățat să coasă, s-a măritat, are și copii...

Rolf, veșnic naivul Rolf, mereu pleacă, dar niciodată atît de departe, încît să nu se mai întoarcă.

Betti e tovarășa de viață a lui Manninen. Și cînd se va scrie istoria satului tău, Wilhelm, se va pomeni acolo și numele tău, și numele lor.

Tu nu te-ai mai întors, Wilhelm. Anii au șters amintirea ta. Scrisorile tale vin tot mai rar și par străine. Numai mama ta n-a încetat să te aștepte. Urcă pe tăpșanul din spatele casei și de cîte ori privește lanurile de grîu în floare, se gîndește la tine. Roadele muncii tale bucură azi și pe cei care te-au uitat. Fapta ta modestă dar plină de îndrăzneală a tras dîră de lumină în viața oamenilor.

Wilhelm, viața ta a fost pentru noi ca o torță, ca o făclie nestinsă.

Ai fost făclie ce arzînd ai arătat oamenilor calea. Arzînd, tu te-ai mistuit, dar lumină din lumina ta alungă și va alunga întunericul din cugetul oamenilor. Ura ta împotriva mizeriei și asupririi este ura tuturor oamenilor ce năzuiesc spre o altă viață, visurile și dorurile tale sînt visurile celor ce luptă pentru o viață mai bună, a celor persecutați și neînțeleși, a celor ce arată calea spre alte vremuri, noi și luminoase.

Acești oameni n-or să te uite niciodată, Wilhelm!

CUPRINS

Redactor responsabil : MIMI WESTFRIED
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Dat la cules 11.12.1964. Bun de tipar 24.02.1965. Apărut 1965. Comanda nr. 5 899. Tiraj 20 120. Hîrtie sul, semivelină mată de 63 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 18,35. Coli de tipar 22. A. T. 18.626. C. Z. pentru bibliotecile mici 89—31=R

Tiparul executat sub comanda nr. 40 960 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" — Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.

Lei 8,25

EDITURA TINERETULUI